Nr 242.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker m. m.; given Stockholms slott den 24 juli 1914.

Under åberopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker;

2) förordning angående försäljning av svagt alkoholhaltiga samt tillagade, alkoholfria drycker;

3) förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet;

4) förordning om ändrad lydelse av 3, 13, 23 och 31 §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker; samt

5) förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Axel Vennersten.

Förslag

till

förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker.

I kap.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

I denna förordning förstås

med spritdrycker: brännvin och andra drycker, som hålla mer än 25 volymprocent alkohol, ävensom sprit samt, oberoende av alkoholhalten, punsch och likör;

med vin: alla av malt ej tillagade drycker, som ej äro hänförliga till spritdrycker och vilka hålla mer än 3.6 volymprocent alkohol; och

med öl: alla maltdrycker, som innehålla alkohol, med undantag av sådana, som enligt förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker äro att hänföra till svagdricka eller lagrat dricka.

Spritdrycker, vin och öl kallas med en gemensam benämning alkoholhaltiga drycker.

2 §.

Försäljning av alkoholhaltiga drycker delas i partihandel och detaljhandel.

Med partihandel förstås sådan handel, som bedrives till återförsäljare i och för deras rörelse. Med detaljhandel förstås all annan försäljning.

Detaljhandel delas i utminutering (försäljning till avhämtning eller försändning på rekvisition) och utskänkning (försäljning till förtäring på stället).

Vid utminutering må ej tillåtas, att något av det sålda förtäres på utminuteringsstället. Vid utskänkning må ej tillåtas, att något av det sålda från utskänkningsstället medföres.

Med rättighet till utminutering av spritdrycker följer rätt till utminutering av vin och öl samt med rätt till utskänkning av spritdrycker rättighet till utskänkning av vin och öl.

3 §.

1. Tillstånd till försäljning av alkoholhaltiga drycker enligt denna förordning må ej meddelas annan person än den, som äger god frejd, råder över sig och sitt gods, gjort sig känd för ordentlighet samt prövas i övrigt vara lämplig till rörelsens utövande.

2. Sådant tillstånd må ej meddelas ämbets- eller tjänsteman, som till följd av sin befattning kan komma att deltaga i beslut angående tillverkning eller försäljning av alkoholhaltiga drycker eller däröver utöva tillsyn, ecklesiastik ämbets- eller tjänsteman, kyrkobetjänt eller i allmän tjänst anställd lärare.

3. Den, som enligt 12 § 1 mom. äger rätt till partihandel med alkoholhaltiga drycker, må ej tilldelas rättighet till detaljhandel med sådana drycker.

4. Ej heller må tillstånd till försäljning av alkoholhaltiga drycker meddelas den, som utövar tillverkning i skattefritt bryggeri.

5. Den, som ej äger undfå tillstånd till försäljning enligt denna §, må ej heller vara styrelseledamot eller delägare i bolag, varom i denna förordning sägs, dock att ecklesiastik ämbets- eller tjänsteman, kyrkobetjänt eller i allmän tjänst anställd lärare må vara styrelseledamot i sådant bolag.

4 §.

Detaljhandel med alkoholhaltiga drycker må icke vara förenad med annan handel, till vars drivande särskild anmälan fordras, dock att utskänkning av vin under de i denna förordning stadgade villkor må äga rum i samband med konditorirörelse.

Vid utminutering må ock andra drycker än alkoholhaltiga försäljas till avhämtning eller försändas på rekvisition och vid utskänkning tillhandahållas till förtäring på stället.

5 §.

Alkoholhaltiga drycker må ej utminuteras i mindre myckenhet än $^{3}/_{10}$ liter.

6 §.

Alkoholhaltiga drycker, som äro försatta med sackarin, få ej hållas till salu.

7 §.

1. Ej må någon vid personligt besök eller genom ombud hos annan än innehavare av rätt att försälja spritdrycker till salu utbjuda sådana drycker eller däråt upptaga beställningar.

2. Ej må någon eljest, för egen eller annans vinning, vid personligt besök eller genom ombud söka förmå annan att å utminuteringsställe inköpa spritdrycker.

3. Ej må någon yrkesmässigt eller eljest mot ersättning tillhandagå annan med anskaffande av spritdrycker.

4. Innehavare av rätt till försäljning av spritdrycker må ej å annan ort än den, där han utövar sin försäljningsrättighet, till annan än dylik innehavare mot efterkrav för köpeskillingen utlämna spritdrycker.

8 §.

1. Den, som äger rätt till försäljning av alkoholhaltiga drycker, må ej i samband med rörelsens bedrivande annorledes än genom försäljning avhända sig sådana drycker till annan, dock att det icke skall vara innehavare av rätt till utskänkning betaget att tillfälligtvis å försäljningsstället utöva gästfrihet.

2. Den, som ej äger rätt till försäljning av alkoholhaltiga drycker, må ej genom byteshandel avhända sig sådana eller eljest använda dem som betalningsmedel.

9 §.

Därest vid något tillfälle alkoholhaltiga drycker vid detaljhandel utborgats till myckenhet, för vilken försäljningspriset understiger 50 kronor, må betalning för dryckerna eller för kärl och emballage, vari de förvaras, ej kunna utsökas. Vad sålunda stadgas äger dock ej tillämpning vid försäljning av vin eller öl åt spisande gäster vid måltid.

10 §.

I avseende å försäljning av alkoholhaltiga drycker för vetenskapligt, medicinskt, tekniskt, industriellt eller likartat ändamål eller för apoteksbehov gäller vad Konungen därom förordnat.

11 §.

Utöver de i denna förordning meddelade föreskrifter gäller för försäljning av punsch, arrak och rom vad därom särskilt stadgas.

Angående villkoren för försäljning av denaturerat brännvin meddelas särskilda bestämmelser av Konungen.

II kap.

Om partihandel med alkoholhaltiga drycker.

12 §.

1. Den, som till avsalu äger tillverka alkoholhaltiga drycker eller bedriver rening av brännvin, ävensom den, som enligt 13 § erhållit tillstånd till partihandel, äga försälja det slags alkoholhaltiga drycker, som tillverkas eller renas eller vilka tillståndet avser, dock inom riket endast till annan innehavare av dylik rättighet samt till den, som äger rätt till detaljhandel med alkoholhaltiga drycker, i och för deras rörelse.

2. Bolag, som enligt vad i denna förordning sägs äger rätt till detaljhandel, må ock till annan innehavare av dylik rättighet i och för dennes rörelse försälja alkoholhaltiga drycker.

13 §.

Där tillstånd till partihandel erfordras, meddelas sådant av kontrollstyrelsen. Ansökning om tillstånd skall innehålla uppgift å den kommun, där handeln skall utövas, samt vara åtföljd av intyg, utvisande sökandens behörighet att idka rörelsen.

14 §.

Partihandlare, varom i 12 § 1 mom. sägs, vare skyldig hålla sina handelsböcker med tillhörande verifikationer tillgängliga för av kon-

trollstyrelsen särskilt förordnat ombud och har att vid rörelsens utövande ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, kontrollstyrelsen för tillsyn å rörelsen kan meddela.

15 §.

Bolag, som driver utminutering, må överenskomma med den, som äger rätt till partihandel med vin eller öl, att sådana från bolaget inköpta drycker må, med iakttagande av de av kontrollstyrelsen för sådant fall meddelade föreskrifter, av partihandlaren försändas direkt till köpare.

16 §.

1. Avlider den, som efter tillstånd enligt 13 § utövar partihandel med alkoholhaltiga drycker, må rörelsen för stärbhusets räkning fortsättas, till dess två år förflutit efter dödsfallet.

2. Försättes någon, som i 1 mom. avses, i konkurs, må rörelsen för konkursboets räkning fortsättas, dock ej längre än till dess tre månader förflutit efter det förhör enligt 25 § konkurslagen hållits.

3. I fall, som i denna § avses, åligger det dock stärbhuset eller konkursboet, om de vilja fortsätta rörelsen, att därom inom en månad efter dödsfallet eller efter det förhör i konkursen hållits göra anmälan hos kontrollstyrelsen med uppgift därvid tillika å den person, som antagits till föreståndare för försäljningen. Göres ej anmälan inom föreskriven tid eller prövas den till föreståndare antagne icke vara därtill lämplig, anses försäljningsrätten hava upphört den dag, tiden för anmälningsskyldigheten gick till ända eller kontrollstyrelsens beslut i frågan delgivits den anmälningsskyldige.

17 §.

Efter ansökning äger kontrollstyrelsen medgiva, att för konkursbos eller stärbhus räkning eller där eljest särskilda omständigheter föreligga alkoholhaltiga drycker må för visst fall utan hinder av de i denna förordning givna föreskrifter försäljas till partihandlare, varom i 12 § 1 mom. sägs, eller till bolag, som äger rätt till detaljhandel med alkoholhaltiga drycker.

III kap.

Om rättigheter till detaljhandel med alkoholhaltiga drycker.

18 §.

1. Detaljhandel med alkoholhaltiga drycker inom en kommun må med de undantag, som i 19 samt 21—28 §§ omförmälas, idkas endast av särskilt, inom kommunen uteslutande för sådan detaljhandel bildat bolag och icke mellan flera bolag fördelas.

2. Rättighet, som i 1 mom. avses, meddelas av Konungens befallningshavande för ett eller flera, högst tre, kalenderår. Ansökan om erhållande av rättighet skall före mars månads utgång året innan försäljningen är avsedd att taga sin början av bolag skriftligen göras hos Konungens befallningshavande med bifogande av intyg om delägarnes behörighet att idka rörelsen, bolagets stadgar samt redogörelse för hur bolaget ämnar bedriva sin verksamhet. Denna redogörelse skall innehålla uppgifter om vilka av de i 1 § nämnda slag av alkoholhaltiga drycker försäljningen skall avse, om antal försäljningsställen, dels för utminutering och dels för utskänkning av spritdrycker, vin och öl, om grunderna för försäljningsställenas förläggning, om i vilken omfattning utskänkningen är avsedd att äga rum annorledes än vid måltid åt spisande gäster samt om i vilka fall bolaget ämnar å annan, på sätt i 27 § 2 mom. stadgas, överlåta rättighet till utskänkning.

3. Över ansökning, som rätteligen skett, skall Konungens befallningshavande omedelbart efter ansökningstidens utgång inhämta utlåtanden, i Stockholm av stadsfullmäktige och i annan stad av magistrat och stadsfullmäktige samt å landet av kommunalnämnd och kommunalstämma. Dessa utlåtanden böra innehålla, huruvida och i vilken utsträckning den sökta rätten till detaljhandel anses böra medgivas, uppgift å det antal försäljningsställen, som bör få anordnas, dels för utminutering och dels för utskänkning av spritdrycker, vin och öl, ävensom förslag till de inskränkningar med hänsyn till försäljningsställenas förläggning och rörelsens bedrivande, som anses nödiga. Hava ansökningar inkommit från flera bolag, skall, om upplåtande av rätt till

detaljhandel tillstyrkes, visst bolag förordas till erhållande av den sökta rättigheten.

4. Sedan de i 3 mom. omförmälda utlåtanden till Konungens befallningshavande avgivits, har Konungens befallningshavande, där ansökning ej genast varder avslagen, att, om rörelsen kan antagas vålla olägenhet för angränsande kommun, över ansökningen infordra yttrande från stadsfullmäktige eller kommunalstämma i sådan kommun.

5. Har ansökning blivit avstyrkt av stadsfullmäktige eller kommunalstämma inom den kommun, där försäljningen är avsedd att äga rum, må densamma ej bifallas. Medgiver Konungens befallningshavande upplåtande av rätt till detaljhandel, må försäljningsställenas antal ej sättas högre än det av stadsfullmäktige eller kommunalstämman tillstyrkta. Konungens befallningshavande skall därjämte vid upplåtelsen föreskriva de inskränkningar med hänsyn till försäljningsställenas förläggning och rörelsens bedrivande, som blivit av stadsfullmäktige eller kommunalstämman föreslagna, såvida samma inskränkningar icke finnas stå i strid med allmän lag eller författning eller uppenbarligen ej kunna anses ägnade att främja det med desamma avsedda syftet.

6. Konungens befallningshavandes beslut i ämnet skall kungöras i den tidning i länets residensstad, där allmänna påbud för staden vanligen meddelas, och räknas tiden för anförande av besvär över beslutet från dagen för kungörandet.

19 §.

I kommun, där tillstånd till detaljhandel enligt 18 § ej meddelats, må rättighet till utskänkning av alkoholhaltiga drycker kunna tilldelas inom annan kommun bildat bolag. Sådan rättighet må dock utövas endast om bolaget erhåller rätt till detaljhandel inom den kommun, där bolaget är bildat, och så länge sistnämnda rättighet är gällande.

Ansökan om rättighet, varom nu är fråga, skall göras inom den i 18 § omförmälda tid innan försäljningen är avsedd att taga sin början, och skall beträffande rättighetens upplåtande jämväl i övrigt lända till efterrättelse vad i 18 § stadgas.

20 §.

1. Bolag, som i 18 och 19 §§ omförmäles, må icke avse att bereda vare sig delägarne vinning utöver årlig ränta med högst fem procent å de av delägarne tillskjutna kontanta medel eller kommun någon ekonomisk fördel.

2. Vid utövande av sin verksamhet står bolag under överinseende av kontrollstyrelsen och har att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, kontrollstyrelsen i avseende å inköp av, försäljningspris för samt alkoholstyrka hos alkoholhaltiga drycker ävensom angående räkenskapers förande och i övrigt beträffande bolagets förvaltning eller eljest i de i denna förordning särskilt angivna hänseenden kan meddela.

Närmare bestämmelser angående kontrollstyrelsens verksamhet härutinnan, utöver vad denna förordning innehåller, meddelas av Konungen.

3. Bolag äger ej vid utminutering hålla mer än ett försäljpris å en och samma varusort av alkoholhaltiga drycker, oavsett om större eller mindre myckenhet försäljes.

4. Bolag må icke, utan samtycke av kontrollstyrelsen, inköpa fastighet eller inom redan förvärvad fastighet vidtaga annan mera omfattande förändring än den, som påkallas av fastighetens underhåll eller rörelsens behöriga utövande.

Bolag må icke, utan samtycke av kontrollstyrelsen, förhyra andra lägenheter än dem, vilka äro behövliga för den rörelse, som bolaget självt utövar, eller utan sådant samtycke ingå affärsavtal för längre tid än bolagets rättighet upplåtits, dock att hyresavtal må ingås till fardag, som infaller under året näst efter utgången av nämnda tid. Bolag må ej heller ingå affärsavtal med enskilda styrelseledamöter eller delägare i bolaget, eller låta avlöningen vare sig till styrelsen eller till de hos bolaget anställda personer vara beroende på omsättningen av alkoholhaltiga drycker eller utgå med viss del av vinsten.

5. Bolags delägare skola vara minst nio, av vilka åtminstone sex böra vara boende å den ort, där bolagets styrelse har sitt säte. Bolagets styrelse skall bestå av fem ledamöter, av vilka två utses av delägarne i bolaget, en utses i stad av stadsfullmäktige och å landet av kommunalstämman, en av Konungens befallningshavande och en av landstinget, dock att i stad, som icke deltager i landsting, stadsfull-

mäktige utse jämväl den ledamot, som eljest skulle av landstinget väljas. På enahanda sätt utses jämväl fem suppleanter. Därest å landet eller i stad, som deltager i landsting, nytt bolag bildas å tid, då landstinget icke är samlat, må ordföranden i landstinget å dess vägnar äga att utse en person att under tiden, till dess styrelseledamot blivit av näst sammanträdande landsting utsedd, vara ledamot i styrelsen.

Av Konungens befallningshavande, landsting, stadsfullmäktige eller kommunalstämma utsedd styrelseledamot må icke vara delägare i bolaget.

6. Granskning av bolags förvaltning och räkenskaper skall varje år i mars eller april månad å tid, som av Konungens befallningshavande bestämmes, verkställas för näst föregående år av tre revisorer, av vilka en utses, i stad av stadsfullmäktige och å landet av kommunalstämman, en av landstinget samt en av Konungens befallningshavande. I stad, som icke deltager i landsting, utse stadsfullmäktige jämväl den revisor, som eljest skulle av landstinget väljas. På enahanda sätt utses jämväl tre suppleanter. Revisorerna skola antingen ibland eller utom sig utse två personer att å deras vägnar deltaga i inventering av bolagets tillgångar vid löpande årets slut. Över revisionen avgiva revisorerna berättelse, vilken, utom redogörelse för bolagets ekonomiska ställning och förvaltning samt vad övrigt revisorerna kunna finna skäl omnämna, skall innehålla till- eller avstyrkande av ansvarsfrihet. Av revisionsberättelsen, vid vilkens avfattande de föreskrifter skola iakttagas, som meddelas av kontrollstyrelsen, skola, sedan bolagets styrelse lämnats tillfälle att förklara sig över i berättelsen möjligen gjorda anmärkningar, revisorerna före maj månads utgång översända exemplar till Konungens befallningshavande, landstinget, stadsfullmäktige eller kommunalstämman samt kontrollstyrelsen. Bolagets styrelse må även till nämnda myndigheter insända sin förklaring.

Granskning av bolags förvaltning och räkenskaper må även när som helst företagas av chefen för kontrollstyrelsen eller av person, som nämnda styrelse förordnat.

7. Styrelseledamöter samt revisorer och deras här ovan nämnda ombud äga att av bolaget åtnjuta ersättning enligt grunder, som av kontrollstyrelsen bestämmas.

8. Om ansvarsfrihet för bolag beslutar kontrollstyrelsen efter juni månads utgång, ägande i stad stadsfullmäktige och på landet kommunalstämman att dessförinnan till kontrollstyrelsen avgiva yttrande i ärendet.

Erfordras åtgärd i följd av vägrad ansvarsfrihet eller giver revi-

sionsberättelsen eljest därtill anledning, äger kontrollstyrelsen meddela erforderliga föreskrifter eller vidtaga åtgärder för rättelses vinnande.

9. Bolag åligger att inom mars månads utgång efter varje kalenderårs slut å statsverkets giroräkning i riksbanken insätta hela den nettovinst, som uppkommit av all den rörelse bolaget idkat. Då bolag upplöses, skall, där ej annorledes i laga ordning bestämts, på enahanda sätt förfaras med det överskott av bolagets tillgångar, som kan uppstå, sedan bolagets samtliga skulder blivit guldna samt de av delägarne tillskjutna medel återbetalats. Omförmälda nettovinst och överskott tillfalla statsverket.

21 §.

1. Rättighet att endast vid måltid till spisande gäster utskänka vin och öl må inom kommun, där bolag ej erhållit rätt till detaljhandel med alkoholhaltiga drycker, av Konungens befallningshavande meddelas att gälla tillsvidare för ett eller flera, högst tre, kalenderår. I fråga om utskänkning av öl förstås med måltid i detta mom. gäst mot betalning tillhandahållen mat till ett pris, som ej understiger eller, där visst pris för måltiden ej avtalats, ej skäligen kan anses understiga dubbla priset av det till måltiden utskänkta ölet.

2. Ansökning om rättighet, som i 1 mom. sägs, skall före utgången av augusti månad året innan utskänkningen är avsedd att taga sin början skriftligen göras hos Konungens befallningshavande med uppgift å det ställe, där utskänkningen skall äga rum, samt med bifogande av intyg, utvisande sökandens behörighet att idka rörelsen.

3. Över ansökning, som rätteligen skett, skall Konungens befallningshavande efter augusti månads utgång inhämta utlåtanden, i Stockholm av stadsfullmäktige och i annan stad av magistrat och stadsfullmäktige samt å landet av kommunalnämnd och kommunalstämma. Dessa utlåtanden böra innehålla bestämt till- eller avstyrkande jämte förslag till de inskränkningar i avseende å försäljningens bedrivande, som anses nödiga.

4. Har ansökningen blivit avstyrkt, i stad av stadsfullmäktige samt å landet av kommunalstämma, må densamma av Konungens befallningshavande ej bifallas. Medgiver Konungens befallningshavande upplåtande av rättighet, skola vid upplåtelsen föreskrivas de inskränkningar i avseende å rörelsens bedrivande, som blivit av stads-

fullmäktige eller kommunalstämman föreslagna, såvida samma inskränkningar icke finnas stå i strid med allmän lag eller författning eller uppenbarligen ej kunna anses ägnade att främja det med desamma avsedda syftet.

22 §.

Vid hälsobrunn, badort eller annan kurort, där särskild läkare finnes anställd, må på därom gjord ansökning Konungens befallningshavande, sedan stadsfullmäktige eller kommunalstämma lämnats tillfälle att yttra sig, kunna meddela rättighet att tillsvidare för kortare tid än år vid måltid till spisande gäster utskänka vin eller öl.

23 §.

1. Rättighet till utskänkning av alkoholhaltiga drycker å passagerarfartyg, som förmedla regelbunden persontrafik till utländsk hamn, må på ansökning kunna tillsvidare för viss tid, högst ett år, av Konungens befallningshavande i det län, varest fartygets rederi har sitt säte, tilldelas person, som är behörig att idka utskänkningsrörelse. Sådan utskänkning må endast äga rum till förtäring ombord å fartyget och må, under det fartyget ligger i hamn eller vid land, allenast ske till besättningen och till sådana fartygets passagerare, som i dess restaurationslokal intaga måltid.

2. Rättighet att tillsvidare för viss tid, högst ett år, utskänka vin eller öl å andra passagerarfartyg än som avses i 1 mom. må på ansökning kunna av Konungens befallningshavande i det län, varest fartygets rederi har sitt säte, tilldelas person, som är behörig idka utskänkningsrörelse. Sådan utskänkning må endast äga rum till förtäring ombord å fartyget och må, under det fartyget ligger i hamn eller vid land, allenast ske till besättningen och till sådana fartygets passagerare, som i dess restaurationslokal intaga måltid. Utskänkningen av öl skall härjämte vara underkastad den särskilda inskränkning, som i 21 § 1 mom. omnämnes.

24 §.

Tillstånd att tillsvidare för viss tid, högst ett år, utskänka vin eller öl å statens järnvägars eller enskild, till persontrafik upplåten järnvägs tåg må på framställning av järnvägens styrelse kunna av Konungens befallningshavande i det län, varest styrelsen har sitt säte, meddelas person, som är behörig att idka utskänkningsrörelse.

25 §.

Där i något fall utskänkning av vin eller öl tillfälligtvis kan vara av omständigheterna påkallad, må på därom gjord ansökning Konungens befallningshavande, sedan stadsfullmäktige eller kommunalstämma blivit hörda, kunna tillsvidare för kortare tid än år eller för visst tillfälle meddela rättighet att vid måltid till spisande gäster utskänka sådana drycker. Har ansökningen blivit avstyrkt av stadsfullmäktige eller kommunalstämma, må densamma av Konungens befallningshavande ej bifallas.

26 §.

Mottager någon i sitt hem mot betalning gäster till bespisning vid slutet bord, må han, om avtal om bespisningen träffats för en tid av minst en vecka, utan särskilt tillstånd till gästerna vid deras måltider utskänka öl.

27 §.

1. Bolag må ej till annan överlåta rättighet till utminutering.

2. Bolag äger till enskild person överlåta rättighet till utskänkning. Sådan överlåtelse vare ej gällande, utan att Konungens befallningshavande, efter prövning av villkoren för densamma, giver tillstånd till den överlåtna rättighetens utövning.

Med överlåtelse av utskänkningsrättighet följer skyldighet för den, till vilken sådan rättighet blivit överlåten, att hos bolaget inköpa alla för rörelsen erforderliga spritdrycker.

3. Överlåtelse av rättighet till utskänkning, som avses i 21—25 §§, vare förbjuden.

28 §.

Avlider den, som efter överlåtelse från bolag eller enligt 21—25 §§ innehar rättighet till utskänkning, eller försättes han i konkurs, må rörelsen för stärbhusets eller konkursboets räkning fortsättas, dock icke längre än till dess tre månader förflutit efter dödsfallet eller efter det förhör enligt 25 § konkurslagen hållits. Det åligger dock stärbhuset eller konkursboet, om de vilja fortsätta rörelsen, att därom inom en månad efter dödsfallet eller efter det förhör i konkursen hållits göra anmälan hos Konungens befallningshavande med uppgift därvid tillika

å den person, som antagits till föreståndare för försäljningen. Göres ej anmälan inom föreskriven tid eller prövas den till föreståndare antagne icke vara därtill lämplig, anses försäljningsrättigheten hava upphört den dag, tiden för anmälningsskyldigheten gick till ända eller beslut i frågan delgivits den anmälningsskyldige.

29 §.

Konungens befallningshavande äger att vid meddelande av tillstånd till detaljhandel eller sedermera under rörelsens utövande stadga de inskränkningar i avseende å densamma, som kunna anses erforderliga.

30 §.

1. Då försäljningsrättighet beviljas, skall Konungens befallningshavande utfärda tillståndsbevis med angivande däri av det lagrum, varå tillståndet grundar sig, varest eller efter vilka grunder försäljningsställe skall förläggas ävensom för vilken tid rättigheten må begagnas; skolande i tillståndsbeviset jämväl utsättas de föreskrifter i avseende å rörelsens utövande, som lämnats vid tillståndets meddelande.

2. Avskrift av tillståndsbevis skall Konungens befallningshavande tillställa kontrollstyrelsen ävensom i andra fall än som avses i 23 och 24 §§ magistraten eller kommunalnämnden och länsmannen i orten. Vad i detta mom. är sagt om magistratens underrättande äger ej tillämpning i Stockholm.

3. Om beslut, varom i 28 § förmäles, skall Konungens befallningshavande lämna underrättelse till dem, som enligt 2 mom. skola erhålla meddelande om beviljat tillstånd.

IV kap.

Närmare föreskrifter angående detaljhandel med alkoholhaltiga drycker.

31 §.

All försäljning av alkoholhaltiga drycker skall ordnas så, att därmed åstadkommes så ringa skada som möjligt och att syftet med de i denna förordning givna stadganden sålunda i största möjliga utsträckning vinnes.

För sådant ändamål skall iakttagas, att alkoholhaltiga drycker ej försäljas eller från försäljningsställe utlämnas till den, om vilken skälig anledning förefinnes till antagande, att han skall missbruka sådana eller med varans anskaffande tillhandagå någon, som gjort sig känd för sådant missbruk.

Alkoholhaltiga drycker må ej utlämnas, vid utminutering till den, som ej fyllt 21 år, och vid utskänkning till den, som ej fyllt 18 år.

Ej heller må alkoholhaltiga drycker från försäljningsställe utlämnas till någon, som synbarligen är berörd av starka drycker, eller sådan person å utskänkningsställe tillåtas att förtära alkoholhaltiga drycker.

32 §.

1. Vad angår utminutering av spritdrycker skall bolag, i det i 31 § angivna syfte, med iakttagande av de närmare föreskrifter kontrollstyrelsen kan utfärda, anordna verksam kontroll till vilka personer och till vilken mängd försäljning i varje särskilt fall äger rum, och må härvid fastställas viss myckenhet, utöver vilken under angiven tid utminutering till köpare eller vissa sådana ej må ske.

Det åligger kontrollstyrelsen att för utminutering av spritdrycker indela riket i kontrollområden ävensom att i denna indelning vidtaga de jämkningar, som med anledning därav, att inom viss kommun rättighet till utminutering av spritdrycker upphör eller upplåtes, eller av andra orsaker betingas. Utom det område, vilket anvisats varje bolag, äger bolaget icke försända spritdrycker till annan än den, som innehar rätt till detaljhandel med sådana.

Bolag vare på anfordran av köpare, till vilken bolaget finner utminutering kunna äga rum, pliktigt att, sedan erforderlig säkerhet nedsatts, söka till skäligt pris anskaffa sådana varusorter av spritdrycker, som inom riket förekomma i handeln.

2. Skulle vid utminutering av vin eller öl visa sig, att något slag av dessa drycker genom sin prisbillighet i förening med hög alkoholhalt eller av annan sådan anledning uppenbarligen är ägnat att för allmänheten såsom berusningsmedel ersätta spritdrycker, skall i fråga om utminutering av sådan dryck gälla vad i 1 mom. första stycket stadgas angående utminutering av spritdrycker, och har kontrollstyrelsen i fall av behov att därom meddela föreskrift.

3. Vägrar bolag obehörigen att till någon utminutera alkoholhaltiga drycker, må på hans framställning kontrollstyrelsen därutinnan meddela rättelse. Över kontrollstyrelsens beslut må klagan icke föras.

33 §.

1. Försäljningsställe skall vara beläget vid öppen gata, väg eller torg.

2. De rum, som nyttjas för utskänkningsrörelse, skola vara ljusa och luftiga, hava en i förhållande till rörelsens omfattning tillräcklig storlek samt hållas i ordentligt skick.

34 §.

Försäljning må ej ske annorstädes än i lokal eller å plats, som blivit för försäljningens bedrivande godkänd vid besiktning, vilken hålles i stad av stadsfiskal och på landet av kronobetjänt jämte två personer, utsedda en av nykterhetsnämnden i kommunen samt en i Stockholm av överståthållarämbetet, i annan stad av magistraten och på landet av kommunalnämnden. Besiktningsmännen skola, därest försäljningsställe godkännes, om besiktningen utfärda bevis, vilket skall innehålla beskrivning å den besiktigade lägenheten.

Innan bevis om besiktningen utfärdats, må försäljning ej börjas.

Vad i denna § är stadgat gäller jämväl, då ny rättighet meddelas att utövas i lägenhet, som förut varit använd som försäljningsställe.

Kostnad för besiktning gäldas av tillståndshavaren med belopp, som bestämmes av Konungens befallningshavande.

35 §.

1. Om tillstånd meddelats till försäljning å angivet försäljningsställe, må ombyte av sådant ej ske, med mindre den myndighet, som meddelat tillståndet, därtill giver sitt bifall; skolande dessförinnan tillfälle att yttra sig i ärendet lämnas samma myndigheter, som blivit hörda över ansökningen om ifrågavarande försäljningsrättighet.

2. Om beslut enligt 1 mom. meddele Konungens befallningshavande underrättelse till dem, som enligt 30 § 2 mom. skola erhålla meddelande om beviljat tillstånd.

36 §.

1. Inom eller omedelbart invid kasernområde, läger eller annat område, som blivit för krigsmaktens behov upplåtet, vare detaljhandel med alkoholhaltiga drycker förbjuden.

2. Å dag, då ting, marknad, torgdag, uppbördsstämma eller inskrivningsförrättning hålles, vare å landet annan detaljhandel med alkoholhaltiga drycker än utskänkning av öl med den inskränkning, varom i 21 § 1 mom. förmäles, förbjuden på eller inom 0.5 mil från förrättningsstället.

3. Vid offentligt skådespel eller varieté-, cirkus- eller annan dylik föreställning eller, med undantag av konsert, vid vilken uteslutande utföres instrumentalmusik, varje annan föreställning, till vilken allmänheten har tillträde, eller vid offentlig danstillställning må utskänkning av alkoholhaltiga drycker icke ske i lokal eller å plats, därifrån är utsikt till skådebanan eller till annan plats, där föreställningen eller danstillställningen äger rum; dock må Konungens befallningshavande för särskilt tillfälle medgiva undantag från det sålunda meddelade förbud.

37 §.

1. Utminutering av alkoholhaltiga drycker må äga rum endast söckendagar under högst åtta timmar, dock ej före klockan 9 förmiddagen eller efter klockan 6 eftermiddagen.

2. Utskänkning av spritdrycker må begynna tidigast klockan 12 middagen samt utskänkning av vin och öl tidigast klockan 9 förmiddagen; och må utskänkningen ej fortfara längre än till klockan 10 eftermiddagen.

Utskänkning av alkoholhaltiga drycker, som äger rum å sön- och helgdagar eller å andra dagar före klockan 3 eftermiddagen, vare tillåten endast vid måltid åt spisande gäster.

Under högmässogudstjänst vare all utskänkning förbjuden.

3. Där särskilda omständigheter anses föranleda behov av att tiden för utskänknings avslutande bestämmes senare än till klockan 10 eftermiddagen eller att utskänkning av alkoholhaltiga drycker annorledes än vid måltid åt spisande gäster äger rum under sön- och helgdagar med början efter klockan 3 eftermiddagen, äger Konungens befallningshavande efter framställning i stad av stadsfullmäktige och på landet av kommunalstämma samt efter magistrats eller kommunalnämnds hörande därom förordna.

38 §.

1. Å tider, då handel med alkoholhaltiga drycker enligt nästföregående § ej är tillåten, vare allt utlämnande av sådana drycker från försäljningsställe förbjudet.

2. Då utskänkning ej är medgiven, vare det förbjudet att låta alkoholhaltiga drycker å utskänkningsställe förtäras.

39 §.

Om tillstånd erhållits att utskänka endast vin eller öl, vare det förbjudet att låta spritdrycker å utskänkningsstället förtäras ävensom att hava spritdrycker förvarade å utskänkningsstället eller eljest på sådant sätt, att gästerna äga tillgång till desamma.

40 §.

1. Vid utskänkning av alkoholhaltiga drycker skall lagad mat alltid vara att tillgå, dock att vad sålunda stadgas ej äger tillämpning vid utskänkning av vin i samband med servering av konditorivaror.

2. I utskänkningslokal skall friskt dricksvatten ständigt hållas för varje gäst lätt tillgängligt.

3. Överlastad person får ej utdrivas från utskänkningsställe, där han förtärt alkoholhaltiga drycker, eller lämnas utan vård.

41 §.

1. Under det detaljhandel med alkoholhaltiga drycker pågår, får dörren till försäljningsrummet ej vara låst.

2. Å försäljningsställe skola ett exemplar av denna förordning och bestyrkt avskrift av det tillståndsbevis, som enligt 30 § 1 mom. utfärdats för rörelsens innehavare, ävensom prislista å de alkoholhaltiga drycker, som å stället tillhandahållas, vara för köpare tillgängliga. Därjämte skall å försäljningsställe finnas för samtliga gäster synligt anslag, som tydligt angiver, å vilka tider därstädes försäljning av alkoholhaltiga drycker får äga rum.

42 §.

I öppen salubod för handel med andra varor än alkoholhaltiga drycker ävensom i de för rörelsen använda lägenheter, vid torghandel och auktioner, vid handel med lappbefolkningen samt eljest vid yrkesmässig handel med andra varor än alkoholhaltiga drycker vare utdelning av sådana drycker även utan betalning förbjuden.

43 §.

Stadgandena i 33, 34, 37 och 41 §§ skola ej äga tillämpning å utskänkning, varom förmäles i 26 §.

Ej heller skall vad i 37 § stadgas äga tillämpning å utskänkning, som avses i 23 och 24 §§.

V kap.

Om tillsyn å detaljhandel med alkoholhaltiga drycker och övervakande av nykterhetstillståndet.

44 §.

Nykterhetsnämnd i kommun har att övervaka nykterhetstillståndet inom kommunen.

Nämnden åligger därvid särskilt

att genom upplysningar och råd till försäljare söka förebygga missbruk av alkoholhaltiga drycker;

att bereda de ärenden, berörande nykterhetstillståndet, vilka i stad av stadsfullmäktige och på landet av kommunalstämma till nämnden remitteras; samt

att till stadsfullmäktige eller kommunalstämman göra framställning om vidtagande av nykterhetsfrämjande åtgärder och avgiva årlig berättelse angående sin verksamhet och över nykterhetstillståndet inom kommunen.

45 §.

Det åligger Konungens befallningshavande att övervaka iakttagandet av vad i denna förordning är stadgat.

Polismyndighet i stad samt kronobetjänt och kommunalnämnd å landet skola tillse, att å ställe, där detaljhandel med alkoholhaltiga drycker idkas, ordning iakttages samt de i denna förordning meddelade föreskrifter noga efterföljas.

För köping eller annat område å landet, för vilket ordningsstadgan för rikets städer är i tillämpliga delar gällande, må Konungens befallningshavande förordna lämplig polisman att fullgöra vad enligt denna förordning åligger kronobetjänt.

46 §.

Innehavare av rättighet till detaljhandel eller i hans frånvaro den, som försäljningen ombesörjer, vare skyldiga att efter anfordran lämna dem, som hava att taga befattning med tillsyn å efterlevnaden av denna förordning, tillträde till de försäljningsställen, vilka deras tjänsteåligganden avse.

47 §.

Tredskas bolag att fullgöra de i denna förordning för bolag meddelade föreskrifter eller de föreskrifter, som kontrollstyrelsen kan hava för bolaget utfärdat, äger Konungens befallningshavande efter omständigheterna förelägga bolagets styrelseledamöter vite eller förbjuda bolaget att efter utsatt skälig tid fortsätta med försäljningen, om ej de åsidosatta föreskrifterna iakttagas, eller återkalla bolagets rättighet till detaljhandel att upphöra med löpande kalenderårs utgång.

48 §.

Tillstånd, som meddelats enligt 21—25 §§, må av Konungens befallningshavande återkallas, när helst Konungens befallningshavande finner skäl därtill.

Över beslut, varigenom tillstånd sålunda återkallats, må klagan ej föras.

49 §.

Vid arbetsinställelse, vapenövningsmöte eller auktion eller i andra fall än då stadgandet i 36 § 2 mom. äger tillämpning, vid annan till större folksamling ledande förrättning, ävensom då eljest skäligen kan befaras, att öppethållande av försäljningsställe kan föranleda oordningar, eller då försäljning visar sig föranleda sådana, må Konungens befallningshavande ävensom i stad polismyndighet samt å landet kronobetjänt och kommunalnämnd för visst tillfälle förbjuda bedrivandet av eljest tillåten detaljhandel med alkoholhaltiga drycker eller för sådant tillfälle föreskriva de inskränkningar i samma handel, som kunna finnas nödiga.

50 §.

1. Därest av detaljhandel, vartill tillstånd enligt denna förordning erhållits, oordningar föranledas eller å försäljningsställe, varest dylik handel idkas, osedlighet bedrives och sådant fortfar, oaktat skedd erinran från polismyndighet i stad samt kronobetjänt eller kommunalnämnd å landet, må i stad magistraten och på landet kommunalnämnden förbjuda försäljningens fortsatta bedrivande. Beslutet därom gånge genast i verkställighet, men skall, vid äventyr att förbudet eljest går åter, senast inom åtta dagar underställas prövning av Konungens befallningshavande, som, därest tillståndet, enligt vad i detta kapitel sägs, ej finnes böra återkallas, har att för viss tid fastställa förbudet eller ock upphäva detsamma.

I Stockholm tillkommer det i fall, som i detta mom. sägs, överståthållarämbetet att meddela förbud, varom där förmäles.

2. Om sådan utskänkning, varom förmäles i 26 §, befinnes ske i större omfattning eller på annat sätt än i nämnda lagrum avses, må Konungens befallningshavande ävensom i annan stad än Stockholm

magistrat samt på landet kommunalnämnd förbjuda fortsättande av rörelsens bedrivande. Ifråga om verkställighet och underställning av sådant beslut, som meddelats av magistrat eller kommunalnämnd, skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad i 1 mom. finnes stadgat.

51 §.

Därest av försäljning, som bedrives av bolag eller innehavare av från bolag överlåten rättighet, vid upprepade tillfällen oordningar föranledas eller å försäljningsställe, där sådan rörelse utövas, osedlighet bedrives, må Konungens befallningshavande, på anmälan av i stad polismyndighet eller stadsfullmäktige och på landet kronobetjänt eller kommunens eller angränsande kommuns kommunalnämnd eller kommunalstämma, äga att indraga rättighet till sådan försäljning eller ock därifrån skilja innehavaren.

52 §.

Återkallelse av meddelat tillstånd samt förbud mot försäljning, varom ovan sägs, skola delgivas rörelsens innehavare eller i hans frånvaro den, som besörjer försäljningen. Därest försäljningen grundar sig på särskilt tillstånd, skall underrättelse om återkallelse och förbud lämnas dem, som enligt 30 § 2 mom. skola erhålla meddelande om beviljat tillstånd, dock att underrättelse om förbud ej skall meddelas kontrollstyrelsen.

VI kap.

Om införsel av spritdrycker från utrikes ort.

53 §.

1. Spritdrycker, vilka från utlandet införas av annan än den, som enligt denna förordning äger rätt att försälja sådana drycker, må ej från tullverket utlämnas, utan att han med intyg av vederbörande bolag styrker, att hinder mot utminutering till honom jämlikt 31 § 2 och 3 styckena ej förefinnes.

Vägrar bolag obehörigen att utfärda sådant intyg, vare lag som i 32 § 3 mom. stadgas.

2. Angående införsel av spritdrycker till riket för vetenskapligt,

medicinskt, tekniskt, industriellt eller likartat ändamål eller för apoteksbehov meddelas särskilda bestämmelser av Konungen.

3. Ifråga om rätt för resande att till riket medföra spritdrycker gäller vad tullförfattningarna därom innehålla.

4. Utan iakttagande av vad i 1 mom. stadgats må spritdrycker till riket införas av den, som enligt särskilt stadgande äger åtnjuta tullfrihet för från utlandet införda varor.

5. Med från utlandet införda spritdrycker, som på grund av stadgandet i denna § ej må från tullverket utlämnas, skall förfaras på sätt Konungen förordnar.

VII kap.

Ansvarsbestämmelser m. m.

54 §.

1. Den, som utan att äga rätt till försäljning enligt denna förordning avyttrar alkoholhaltiga drycker, straffes för olovlig försäljning med böter från och med trettio till och med tvåhundra kronor.

2. Beträdes någon andra gången eller oftare med olovlig försäljning av alkoholhaltiga drycker eller bedriver någon olovlig försäljning i större omfattning eller yrkesmässigt, straffes med böter från och med femtio till och med två tusen kronor eller med fängelse i högst ett år.

3. I fall, som i denna § avses, vare de å försäljningsstället med därtill hörande lägenheter befintliga eller eljest för försäljning avsedda alkoholhaltiga drycker tillika med kärl och emballage, vari de förvaras, underkastade beslag och förbrutna.

4. Vad i denna § stadgas skall jämväl äga tillämpning, om någon, som ej äger rätt till försäljning av alkoholhaltiga drycker, genom byteshandel avhänder sig sådana eller eljest använder dem som betalningsmedel.

55 §.

Tillhandagår någon mot föreskriften i 7 § 3 mom. med anskaffande av spritdrycker, dömes till böter från och med tio till och med ett hundra kronor. Sker förbrytelsen i större omfattning eller

yrkesmässigt eller beträdes någon andra gången eller oftare med sådan förbrytelse, vare straffet böter från och med femtio till och med fem hundra kronor eller fängelse i högst sex månader.

56 §.

Överskrider den, som enligt 12 § 1 mom. äger rätt till partihandel med alkoholhaltiga drycker, honom enligt samma mom. tillkommande försäljningsrättighet, straffes med böter från och med trettio till och med fem tusen kronor. Äro omständigheterna försvårande eller beträdes någon andra gången eller oftare med sådan förbrytelse, må ock dömas till fängelse.

57 §.

1. Avyttrar den, som handhar detaljhandel med alkoholhaltiga drycker, sådana drycker av annat slag än försäljningsrättigheten avser,

eller beträdes den, som handhar utminutering, med olovlig utskänkning eller den, som handhar utskänkning, med olovlig utminutering,

eller idkar någon detaljhandel med alkoholhaltiga drycker å annat ställe än därtill uppgivet eller medgivet är,

eller fortsätter någon, oaktat återkallelse av meddelat tillstånd till försäljning eller förbud däremot delgivits honom, med försäljningen,

straffes som i 54 § 1 och 2 mom. sägs.

2. Har försäljning skett av drycker av annat slag än försäljningsrätten avser, skall ifråga om sådana drycker tillämpas även vad i 54 § 3 mom. finnes stadgat.

58 §.

Förbrytelse mot 6, 39, 40 eller 41 § straffes med böter från och med tio till och med ett hundra kronor.

59 §.

Bryter den, som handhar tillåten försäljning av alkoholhaltiga drycker, i andra fall än förut i detta kapitel sägs mot vad i denna förordning är stadgat eller mot de föreskrifter, som vederbörande myndighet i enlighet med denna förordning kan hava meddelat, straffes med böter från och med tio till och med ett tusen kronor.

60 §.

Dömes enskild person, som enligt denna förordning erhållit tillstånd till försäljning av alkoholhaltiga drycker, till ansvar efter 56, 57 eller 59 §, och har han förut undergått bestraffning för förbrytelse, varom sägs i någon av dessa §§, skall han tillika förklaras sin rätt till försäljning förlustig.

Lag samma vare, om enskild person, som erhållit tillstånd till försäljning av endast vin eller öl, dömes till ansvar för olovlig försäljning av spritdrycker.

61 §.

Bryter någon, som ej handhar försäljning enligt denna förordning, mot 7 § 1 eller 2 mom. eller förbryter sig någon mot stadgandet i 42 §, straffes som i 59 § sägs.

62 §.

Försäljer någon till dryck ej hänförlig alkoholhaltig vätska och sker försäljningen under omständigheter, vilka kunna giva säljaren skälig anledning antaga, att vätskan är avsedd att användas som dryck, straffes som i 54 § 1 och 2 mom. sägs, och vare å försäljningsstället med därtill hörande lägenheter befintlig vara, varav försäljning skett, tillika med kärl och emballage underkastad beslag och förbruten.

63 §.

Den, som har eller haft att taga befattning med tillsyn å sådan försäljning av alkoholhaltiga drycker, som bedrives av partihandlare, varom i 12 § 1 mom. sägs, vare förbjudet att, där det ej kan anses påkallat av tjänstens intresse, yppa sådan försäljares affärsförhållanden. Gör han detta och framgår ej av omständigheterna, att han om de affärsförhållanden erhållit kännedom å tid, då han ej innehaft dylik befattning, straffes med böter från och med trettio till och med ett tusen kronor. Sker det för att göra skada eller begagnar han sig av sin kännedom till egen eller annans fördel, må dömas till fängelse.

64 §.

Skulle den, som är pliktig att åtala förbrytelser mot denna förordning, själv beträdas med olovlig försäljning av alkoholhaltiga drycker, vare det ansett som försvårande omständighet, och vare han därjämte förlustig tjänsten.

65 §.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förbrytelse mot denna förordning, fortsätter samma förbrytelse, skall, när han därtill varder lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, dömas till de böter eller det fängelsestraff, som äro stadgade för sådan förbrytelse; dock må sammanlagda fängelsestraffet icke överstiga två år.

66 §.

Husbonde ansvarar för förbrytelse, som med hans vetskap begås mot denna förordning av hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, liksom vore förbrytelsen begången av honom själv.

67 §.

1. Lands- och stadsfiskaler, kronobetjänte samt de personer, vilka särskilt antagits att vaka över förordningens efterlevnad, åligger att åtala förbrytelser mot densamma.

2. I övrigt äger envar rättighet att för sådana förbrytelser anställa åtal, dock ej föräldrar och barn eller makar eller syskon mot varandra, ej heller annan skyldeman mot den, hos vilken han njuter kost eller underhåll, ej fosterbarn mot fosterföräldrar och ej heller tjänare mot husbondefolk under den tid, de äro i tjänsten.

3. Då åtal anställes av annan än den, som är nämnd i 1 mom., give han sin talan allmän åklagare tillkänna så tidigt, att denne må kunna övervara målets utförande.

68 §.

1. Rättighet att verkställa beslag tillkommer de i 67 § 1 mom. omförmälda allmänna åklagare. Beslag skall göras i två vittnens närvaro.

2. Alkoholhaltiga drycker, som jämlikt denna förordning förklarats förbrutna, skola behandlas på sätt Konungen förordnar. Med öl, som tagits i beslag, skall, ändå att det icke blivit slutligen avgjort, om detsamma skall anses förbrutet, gälla vad nyss är sagt.

69 §.

Böter, som äro ådömda efter denna förordning, skola, om tillgång till deras gäldande brister, förvandlas enligt allmän strafflag.

70 §.

Av böter, som enligt denna förordning ådömas, samt av medel, vilka inflyta vid försäljning av alkoholhaltiga drycker, som enligt denna förordning anses förbrutna, tillfalla två tredjedelar åklagaren och en tredjedel den kommuns fattigkassa, där den åtalade förbrytelsen är begången. Finnes särskild angivare, äger han taga hälften av åklagarens andel.

71 §.

Ej vare någon jävig att bära vittne angående olovlig försäljning av alkoholhaltiga drycker endast på den grund, att han därvid tillhandlat sig eller förtärt sådana drycker.

72 §.

Förbrytelser mot denna förordning skola åtalas och avdömas vid allmän domstol, dock att i stad, där poliskammare finnes, åtal för sådana förbrytelser skola behandlas i hittills vanlig ordning.

73 §.

Vad enligt denna förordning tillhör stadsfullmäktiges handläggning tillkommer i stad, där stadsfullmäktige ej finnas, allmän rådstuga, och skall vad som tillhör kommunalstämmas handläggning tillkomma kommunalfullmäktige, där sådana finnas.

Vad enligt denna förordning tillhör magistrats handläggning tillkommer poliskammare i stad, där sådan finnes, och i stad, som ej har magistrat, därstädes tillsatt särskild styrelse.

VIII kap.

Särskilda föreskrifter i avseende å förordningens ikraftträdande m. m.

74 §.

Denna förordning, varigenom förordningarna den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin samt angående försäljning av vin och öl upphävas, träder i kraft den 1 januari 1921, från vilken dag försäljning av alkoholhaltiga drycker blott må utövas av den, som enligt denna förordning därtill äger rättighet.

Härvid skall dock iakttagas

dels att åtgärder, som före sistnämnda dag erfordras i avseende å ordnandet av handeln med alkoholhaltiga drycker enligt denna förordning, skola vidtagas i enlighet med bestämmelserna i densamma,

dels ock att i avseende å bolag, som under år 1920 utövar rätt till försäljning av brännvin, granskning av förvaltning och räkenskaper, beslut om ansvarsfrihet samt inleverering till statsverket av avgifter, nettovinst och överskott av bolagets tillgångar skola ske enligt nu gällande föreskrifter.

75 §.

Intill dess denna förordning träder i kraft, må rätt till detaljhandel med brännvin enligt 11 och 13 §§ i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin samt rätt till utskänkning av vin och öl enligt 7 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl ej meddelas att gälla för längre tid än till den 1 januari 1921.

76 §.

1. Den, som efter överlåtelse enligt 17 § 2 mom. i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin idkar utminutering av spritdrycker, må, om han före den 1 januari 1921 hos kontrollstyrelsen därom gör anmälan, under en tid av fem år efter sistnämnda dag utan särskilt tillstånd fortsätta försäljningen ifråga, dock blott i den ordning, som i II kapitlet föreskrives för partihandlare. Det åligger kontrollstyrelsen att på nu avsedd försäljningsidkares

framställning meddela nödiga föreskrifter för att underlätta försäljningen av det lager av spritdrycker, som han vid tiden för denna förordnings trädande i kraft innehar.

2. Idkar någon, efter överlåtelse, som i 1 mom. avses, eller på grund av tillstånd, meddelat jämlikt 13 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl, vid tiden för denna förordnings trädande i kraft försäljning av vin till avhämtning och är ej försäljningen förenad med annan handel än med spritdrycker eller öl, må, därest rörelsen bedrivits sedan den 1 augusti 1914, sådan försäljningsidkare eller hans rättsinnehavare intill den 1 januari 1939 fortsätta med försäljningen ifråga, skolande därvid de föreskrifter, som i denna förordning beträffande utminutering av vin äro stadgade, i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Missbrukas rättighet, som i detta mom. avses, äger Konungens befallningshavande indraga densamma.

Förslag

till

förordning angående försäljning av svagt alkoholhaltiga samt tillagade, alkoholfria drycker.

1 §.

1. Försäljning av svagt alkoholhaltiga samt tillagade, alkoholfria drycker, som ej sker till förtäring på stället, vare, med de inskränkningar, som nedan äro stadgade, tillåten under samma villkor, som för idkande av handel i allmänhet äro gällande.

2. Med svagt alkoholhaltiga drycker förstås i denna förordning dels alla maltdrycker, som enligt förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker äro att hänföra till lagrat dricka eller svagdricka, dels ock alla drycker, vilka ej äro tillagade av malt och som innehålla alkohol, men ej mera än 3.6 volymprocent därav.

2 §.

Den, som äger rätt till utskänkning av spritdrycker, vin eller öl, vare jämväl berättigad att till förtäring på stället försälja (utskänka) svagt alkoholhaltiga samt tillagade, alkoholfria drycker.

3 §.

1. Vill någon, som ej enligt 2 § är därtill berättigad, bedriva utskänkning av drycker, som avses i denna förordning, göre därom skriftligen anmälan, i Stockholm hos överståthållareämbetet, i annan stad hos magistraten och på landet hos länsmannen, med uppgift å det ställe, där utskänkningen skall äga rum, samt med bifogande av

betyg om god frejd. Har anmälan sålunda skett, skall, där ej nedan annorlunda föreskrives, meddelas bevis, att anmälan behörigen skett; och skall länsmannen därom underrätta kommunalnämndens ordförande i den socken, där rörelsen skall utövas.

Vad sålunda är stadgat skall iakttagas varje gång utskänkningsställe ombytes.

2. Bevis, som i 1 mom. omförmäles, må ej meddelas den, som veterligen jämlikt 8 § 1 eller 2 mom. står under förbud att utskänka drycker, varom i denna förordning är fråga, eller genom gällande beslut, som ej avser allenast visst tillfälle, förbjudits att försälja spritdrycker, vin eller öl, ej heller den, om vilken är veterligt, att honom meddelat tillstånd att försälja spritdrycker, vin eller öl återkallats, eller att han dömts förlustig rätt till försäljning av sådana drycker eller drycker, som avses i denna förordning.

3. Vill någon, efter det honom meddelat, av Konungens befallningshavande fastställt eller omedelbarligen stadgat förbud att utskänka drycker, som avses i denna förordning, eller att försälja spritdrycker, vin eller öl upphört att gälla, eller efter det honom meddelat tillstånd att försälja spritdrycker, vin eller öl återkallats, bedriva rörelse, varom i 1 mom. förmäles, har Konungens befallningshavande på ansökan, åtföljd av betyg om god frejd samt uppgift om stället, där rörelsen är avsedd att bedrivas, att efter magistratens eller kommunalnämndens hörande pröva, huruvida tillstånd därtill må medgivas eller icke.

Detsamma gälle ock, ifall annan än den, vilken åsyftas med förbud eller återkallelse, varom nyss är sagt, vill i samma lokal, där rörelsen förut bedrivits, fortfarande utöva rörelse, som i 1 mom. omförmäles.

I Stockholm äge vad i detta mom. är sagt om magistratens hörande ej tillämpning.

4. Inom läger, kasernområde eller annat uteslutande för krigsmaktens behov upplåtet område må ej försäljning, som avses i denna förordning, äga rum, med mindre Konungens befallningshavande, på framställning av vederbörande befälhavare, därtill meddelat tillstånd.

5. Har någon, som genom anmälan eller särskilt tillstånd förvärvat rätt till utskänkning, varom sägs i 1 mom., mera än sex månader underlåtit att därav begagna sig, anses samma rätt hava upphört.

4 §.

Anmälan eller tillstånd, varom sägs i 3 §, erfordras ej för rätt att tillfälligtvis, vid allmän sammankomst eller tillställning, genom

föranstaltande av den, som anordnat sammankomsten eller tillställningen, utskänka drycker, som avses i denna förordning.

5 §.

Utskänkningsrörelse, som på grund av anmälan eller tillstånd enligt 3 § är avsedd att idkas i stad, köping eller municipalsamhälle, må ej börjas, förrän besiktning å den lägenhet, där rörelsen skall drivas, hållits, i stad av stadsfiskal och i annat samhälle av kronobetjänt jämte två personer, utsedda, i Stockholm av överståthållarämbetet, i annan stad av magistraten och i köping eller municipalsamhälle av kommunalnämnden eller motsvarande myndighet, samt besiktningsmännen utfärdat bevis därom, att lägenheten är för ändamålet lämplig.

Kostnad för besiktningen gäldas av rörelsens innehavare med belopp, som bestämmes av Konungens befallningshavande.

6 §.

1. Utskänkning av i denna förordning avsedda drycker må icke äga rum senare å dag än klockan tio på aftonen; ägande Konungens befallningshavande att, där särskilda omständigheter föranleda behov av utskänkningstidens inskränkning eller utsträckning, därom förordna.

Vad här är sagt äge ej tillämpning å utskänkning, som äger rum enligt 4 § eller å skjutsanstalt till resande.

2. Om utskänkning på grund av anmälan eller tillstånd enligt 3 § idkas, vare det förbjudet att låta spritdrycker, vin eller öl å utskänkningsstället förtäras ävensom att hava sådana drycker förvarade å utskänkningsstället eller eljest på sådant sätt, att gästerna äga tillgång till desamma.

7 §.

Vid all försäljning av lagrat dricka och svagdricka, vare sig till förtäring på stället eller annorledes, skall iakttagas:

att drickat ej må på försäljningsstället förvaras på andra kärl än dem, å vilka det utlämnats från bryggeriet, ej heller av säljaren påspädas eller på annat sätt beredas,

att drickat ej må vara försatt med något för hälsan skadligt ämne eller med sackarin, samt

att på försäljningsstället ej må finnas hembryggt lagrat dricka eller svagdricka.

Vad i denna paragraf stadgas skall äga motsvarande tillämpning vid försäljning av alkoholfria maltdrycker.

8 §.

1. Förekomma å försäljningsställe, där på grund av anmälan eller tillstånd enligt 3 § utskänkning idkas, oordningar, eller bedrives därstädes osedlighet, äge magistraten eller kommunalnämnden förbjuda rörelsens innehavare att med försäljningen fortsätta. Beslutet därom gånge genast i verkställighet, men skall, vid äventyr att förbudet eljest går åter, senast inom åtta dagar underställas Konungens befallningshavande, som har att för viss tid fastställa förbudet eller ock upphäva detsamma.

I nu förutsatta fall äge Konungens befallningshavande jämväl omedelbarligen meddela förbud på sätt nyss är sagt.

2. I Stockholm tillkommer det i fall, som i 1 mom. avses, överståthållareämbetet att meddela förbud, varom där förmäles.

3. Därest vid marknad, allmän torgdag, läger eller annat vapenövningsmöte, inskrivningsförrättning eller mönstring med värnpliktige, ting, auktion eller annan till folksamling föranledande förrättning eller då eljest större folksamling äger rum utskänkning av drycker, som avses i denna förordning, visar sig föranleda oordningar, må polismyndighet i stad och kronobetjänt å landet omedelbarligen förbjuda och, om förhållandet sådant påkallar, förhindra utskänkningens fortsättande vid tillfället. Enahanda befogenhet tillkommer polismyndighet i stad och kronobetjänt på landet jämväl ifall utskänkning, som tillfälligtvis utövas vid allmän sammankomst eller tillställning, visar sig föranleda oordningar.

4. Förbud, som sägs i denna paragraf, skall delgivas rörelsens innehavare eller, i hans frånvaro, den, som försäljningen besörjer; varjämte Konungens befallningshavande skall om förbud, som av Konungens befallningshavande meddelas eller fastställes, lämna underrättelse till magistraten eller kommunalnämnden och länsmannen i orten samt vederbörligen kungöra detsamma.

Vad här är sagt om magistratens underrättande äge ej tillämpning i Stockholm.

5. Förbud gälle, då det drabbar man, även för hustrun och tvärtom, så länge de leva i äktenskap samman.

9 §.

Tillstånd, varom sägs i 3 § 4 mom., må av Konungens befallningshavande återkallas, när helst skäl därtill anses föreligga; skolande i fråga om delgivning av och underrättelse om sådant beslut gälla vad i 8 § 4 mom. är beträffande förbud i enahanda avseenden stadgat. Underrättelse om beslutet skall därjämte meddelas vederbörande befälhavare.

10 §.

1. Den, som utan att hava undfått bevis, att anmälan behörigen skett, där sådan är föreskriven, eller utan tillstånd, där sådant erfordras, utskänker drycker, som avses i denna förordning, böte från och med fem till och med femtio kronor.

2. Överträder någon honom enligt 8 § meddelat förbud, eller fortsätter någon med utskänkning, varom sägs i 3 § 4 mom., oaktat återkallelse av därtill givet tillstånd honom delgivits, böte dubbelt mot vad i 1 mom. är sagt.

3. Överträder någon de i 7 § givna bestämmelser, skall han, där gärningen ej är i annan författning med straff belagd, straffas med böter från och med fem till och med trettio kronor.

4. Förbryter sig någon mot vad i 5 § eller 6 § 2 mom. är föreskrivet, eller utöver någon utskänkning av i denna förordning avsedda drycker å otillåten tid, böte från och med fem till och med trettio kronor.

11 §.

Varder någon, vilken efter anmälan eller tillstånd idkar utskänkning, som avses i 3 §, dömd till ansvar för olovlig försäljning av spritdrycker, vin eller öl, då må han ock på yrkande av vederbörande allmän åklagare dömas förlustig sin nämnda utskänkningsrätt, ifall omständigheterna böra därtill föranleda.

12 §.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förbrytelse mot denna förordning, fortsätter samma förbrytelse, skall, när han

därtill varder lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till de böter, som för sådan förbrytelse äro stadgade.

13 §.

För förbrytelse, som mot denna förordning med husbondes vetskap begås av hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, ansvare husbonden, liksom vore förbrytelsen begången av honom själv.

14 §.

Om böters förvandling och fördelning, om rätt att anställa åtal för överträdelser av denna förordning, om övervakande i övrigt av förordningens efterlevnad samt om domstol, där överträdelser av densamma skola åtalas, lände i tillämpliga delar till efterrättelse vad i gällande förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker är eller varder stadgat.

15 §.

Vad enligt denna förordning tillhör magistrats handläggning tillkommer poliskammare i stad, där sådan finnes, och i stad, som ej har magistrat, där tillsatt särskild styrelse.

Övergångsstadganden.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1921, då de i förordningen angående försäljning av tillagade, alkoholfria drycker samt svagdricka den 9 juni 1905 meddelade bestämmelser upphöra att gälla.

2. Är någon på grund av anmälan eller tillstånd enligt sistnämnda författning i utövning av rättighet till utskänkning av drycker, som där avses, äger han därmed fortfara även efter det denna förordning trätt i kraft.

3. Är någon på grund av stadgande i annan äldre författning i utövning av rättighet till utskänkning av drycker, som avses i denna förordning, och vill han därmed fortfara även efter det denna förordning trätt i kraft, göre därom inom utgången av år 1921 anmälan eller

ansökan på sätt i denna förordning är stadgat. Försummar han det, anses rättigheten hava upphört vid sistnämnda tidpunkt.

Vad i detta mom. är sagt äge dock ej tillämpning å den, som enligt 2 § i denna förordning är berättigad till utskänkning av ifrågavarande drycker.

4. Vill någon, innan denna förordning träder i kraft, förvärva rättighet att utan samband med utskänkning av spritdrycker, vin eller öl efter 1921 års ingång bedriva utskänkning av drycker, som avses i denna förordning, gälle vad om anmälan och ansökan därstädes i sådant avseende är stadgat.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.

Härigenom förordnas, att 7 § i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet skall erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

Mom. 1. Sådan — — — — — — — — — — — — yrket.

Mom. 2. Tillverkning eller beredning av drycker, hållande mer än 3.6 volymprocent alkohol, må, i andra fall än som avses i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker och förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin, icke, utan att Kungl. Maj:t därtill lämnat tillstånd, äga rum i reningsverk, vinfabrik eller annan byggnad, som för ifrågavarande verksamhet anlagts eller inrättats efter ingången av november månad 1914. Lag samma vare angående tillverkning och beredning av nu ifrågavarande drycker i härför förut använd byggnad, varest sådan verksamhet nedlagts och ej återupptagits före ingången av november månad 1914.

Denna förordning träder i kraft genast efter utfärdandet.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 3, 13, 23 och 31 §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker.

Härigenom förordnas, att 3, 13, 23 och 31 §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker skola erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

1. I denna förordning förstås med

svagdricka varje maltdryck, som ej innehåller mer än två och en fjärdedels volymprocent alkohol och är inbryggd med en stamvört, vilkens extrakthalt icke överstiger sex procent;

lagrat dricka varje maltdryck, som ej är hänförlig till svagdricka och som ej innehåller mer än tre och sex tiondels volymprocent alkohol och är inbryggd med en stamvört, vilkens extrakthalt icke överstiger nio och fem tiondels procent;

skattefritt bryggeri varje — — — — — — bryggeriets skötsel.

2. Tillverkningsår — — — 30 september.

13 §.

1. I bryggeri, som anlagts eller för tillverkning av andra maltdrycker än svagdricka inrättats efter ingången av november månad 1914, må sådan tillverkning ej äga rum, utan att Kungl. Maj:t därtill lämnat tillstånd. Lag samma vare angående tillverkning av ifrågavarande drycker i bryggeri, varest sådan verksamhet nedlagts och ej återupptagits före ingången av november månad 1914.

Då skattepliktigt bryggeri skall sättas i gång eller vid början av ett tillverkningsår fortfarande vara i verksamhet, åligge det tillverkaren att minst tio dagar förr, än maltkrossning må företagas, till Konungens befallningshavande ingiva skriftlig anmälan med uppgift om:

a) bryggeriets namn, det ställe, där bryggeriet är beläget, samt tillverkarens postadress,

b) den tidrymd, ej överstigande helt tillverkningsår, för vilken han önskar erhålla tillstånd till maltkrossning,

c) den vikt malt, han beräknar i medeltal skola komma att krossas för varje helgfritt dygn under den tid, för vilken anmälan göres, samt

d) det ombud, som i hans frånvaro skall företräda honom inför kontrolltjänsteman;

varjämte vid anmälan skall fogas dels, därest bryggeriet ej står under tillsyn av kontrollör, då anmälan göres, intyg av vederbörande överkontrollör, att anordningarna inom bryggeriet icke strida mot denna förordnings eller ordningsstadgans föreskrifter, dels ock, därest Kungl. Maj:ts tillstånd till tillverkningen erfordras, bevis att sådant tillstånd lämnats.

2. Samtidigt — — — — — — — — — — — — — — kronor.
3. Ingives — — — — — — — — — — — — — — krossas.
4. Har — — — — — — — — — — — — — — återkallas.
5. När — — — — — — — — — — — — — — kronor.
6. Förfaller — — — — — — — — — — — — — återkallas.

23 §.

Från skattepliktigt bryggeri — — — — — — — — — — — — — å korken eller proppen.

När kärl, som innehåller svagdricka, är försett med etikett, skall på etiketten ordet »svagdricka» vara det huvudsakligast framträdande och å en rad för sig vara anbragt.

På sålunda stämplade kärl må inga andra maltdrycker utlämnas.

Vad i denna paragraf stadgas skall äga motsvarande tillämpning ifråga om lagrat dricka.

31 §.

Från skattefritt bryggeri — — — — — — — — — — — — — å korken eller proppen.

När kärl, som innehåller svagdricka, är försett med etikett, skall på etiketten ordet »svagdricka» vara det huvudsakligast framträdande och å en rad för sig vara anbragt.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1921, dock att vad i 13 § stadgats skall äga tillämpning genast efter utfärdandet.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

Härigenom förordnas, att 1 och 4 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

1. Brännvin — — — — — — — — — — — — konkursboet.
2. Överståthållare — — — — — — — — — — — förordning.
3. Å — — — — — — — — — — — — — — — förbjuden.
4. I bränneri, som anlagts eller för brännvinstillverkning inrättats efter ingången av november månad 1914, må sådan tillverkning ej äga rum, utan att Kungl. Maj:t därtill lämnat tillstånd. Lag samma vare angående tillverkning i bränneri, varest sådan verksamhet nedlagts och ej återupptagits före ingången av november månad 1914.

4 §.

Den, som — — — — — — — — — — samt därvid avlämna bevis dels att han är behörig att utöva brännvinstillverkning, dels ock i fall som avses i 1 § 4 mom. att Kungl. Maj:t lämnat sådant tillstånd, som där är sagt. Av bolag — — — — — — — — — — — — — utfärdat.

Denna förordning träder i kraft genast efter utfärdandet.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 juli 1914.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Vennersten, anförde:

Inledning.

Sedan nykterhetskommittén i början av sistlidne januari månad till Eders Kungl. Maj:t avgivit underdånigt betänkande med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker med mera, remitterades betänkandet i mitten av nämnda månad till åtskilliga myndigheter och vissa av frågan berörda korporationer för avgivande av yttrande däröver. Vid tiden för mitt tillträde till statsrådsämbetet eller snart därefter hade flertalet av dessa yttranden till Eders Kungl. Maj:t inkommit. Ärendet hade därmed nått den punkt, då det gällde att avgöra, vad därutinnan vidare borde företagas. Redan på grund av dess stora vikt och betydelse ansåg jag det klart, att åt detsamma borde ägnas all omsorg. I flertalet av de inkomna yttrandena hade emellertid förslaget blivit utsatt för en ganska skarp kritik, i många avstyrktes

det helt och hållet. Jag ansåg därför nödvändigt, att innan frågan kunde från Eders Kungl. Maj:ts sida göras till föremål för proposition till riksdagen, förslaget underginge en ytterligare granskning, närmast med anledning av innehållet i de avgivna yttrandena, av vilka ett sammandrag torde få som bilaga vidfogas protokollet. Ett sådant granskningsarbete sökte jag därför snarast möjligt få till stånd och erhöll för detta ändamål Eders Kungl. Maj:ts tillstånd att till biträde därmed tillkalla särskilda sakkunnige. Efter vissa svårigheter och icke obetydlig tidsutdräkt lyckades jag ock slutligen till arbetets utförande erhålla lämpliga personer. Därefter har granskningsarbetet med all kraft inom departementet bedrivits och nu nått den punkt, då jag anser mig inför Eders Kungl. Maj:t kunna framlägga resultaten därav.

Sammanfattning av kommitténs förslag.

Innan jag ingår härpå, tillåter jag mig att i korthet omnämna de huvudgrunder, varpå kommittén bygger sitt förslag, och kan därvid återgiva vad kommittén själv i inledningen till sitt betänkande därom anför. Kommittén yttrar:

»Kommitténs förslag utgår från en huvudsakligen lika behandling av de olika slagen av rusdrycker. Det avser att bereda kommunerna genom deras beslutande organ och myndiga befolkning ett avgörande inflytande beträffande inskränkningar i eller förbjudande av rusdryckshandeln. Det syftar till att skapa större effektivitet åt kommunernas beslut i dylikt avseende. Det öppnar möjlighet att förhindra rusdrycksmissbrukare att i samma omfattning som hittills förskaffa sig rusdrycker. Det skapar slutligen en enhetlig, all rusdryckshandel omfattande organisation, vilken utgör förutsättningen för kontroll och övervakning av denna handel.

Den lagstiftning angående försäljning av brännvin, som genomfördes vid 1853—54 års riksdag, är ännu i sina grunddrag gällande, och flere av dess viktigare principer hava utsträckts att gälla ifråga om vin- och ölförsäljningen. Hittills hava emellertid bestämmelserna ifråga om brännvinsförsäljning, å ena, samt om vin- och ölförsäljning, å andra sidan, sammanfattats i skilda förordningar, och stadgandena rörande den förra hava varit betydligt mera inskränkande än bestämmelserna angående den senare. Orsaken härtill torde böra sökas däri, att man ansett vin- och ölförbrukningen vara mera ofarlig ur samhällets synpunkt. De erfarenheter, som numera vunnits, synas emellertid bestämt ådagalägga, att såväl vin som öl med fördel kunna användas som surrogat för spritdrycker. På grund härav synas icke längre skäl föreligga att i olika författningar uppställa särskilda bestämmelser för försäljningen av skilda slag av rusdrycker, utan har kommittén i en förordning sammanfört alla dessa bestämmelser efter såvitt möjligt enhetliga principer. Undantag från den principiellt lika behandlingen av olika slags drycker har kommittén allenast föreslagit, när praktiska hänsyn hava talat därför.

Ett av de utmärkande dragen i 1855 års brännvinsförsäljningsförordning var, att den i vidsträckt omfattning överlät åt kommunen att förbjuda brännvinsförsäljning inom sitt område. Denna tendens har av lagstiftningen sedermera utsträckts

jämväl till åtskilliga slag av vin- och ölförsäljning. Enligt kommitténs uppfattning bör denna grundtanke i den svenska rusdryckslagstiftningen nu mera fullständigt genomföras. Den har i förslaget utvecklats efter två olika linjer. Å ena sidan har det veto, som redan nu är de kommunala myndigheterna tillerkänt ifråga om vissa slag av rusdrycksförsäljning, dels utsträckts att gälla ifråga om all dylik försäljning, dels ock lagts i stadsfullmäktiges eller kommunalstämmans hand. Å andra sidan har möjlighet beretts för kommunens samtliga myndiga och välfrejdade medlemmar att förbjuda varje slag av rusdryckshandel.

Kommittén följer samma princip, som i allmänhet varit rådande i hittills gällande brännvinslagstiftning, nämligen att försäljning ej får äga rum, utan att tillstånd därtill medgivits samt vissa betryggande garantier förebragts, för att försäljningen kommer att handhavas i lagens syfte. Förutsättningen för inrättande av försäljning är sålunda, dels att det inom vederbörande kommun framträtt ett konsumentintresse av den styrka, att det vinner beaktande från kommunens och Konungens befallningshavandes sida, och dels att detta intresse är representerat av personer, vilkas personliga egenskaper utgöra borgen för att den av dem handhavda försäljningen åstadkommer en så ringa skada som möjligt och att syftet med de i förordningen givna stadgandena i största möjliga utsträckning vinnes.

I regel böra därför inga rättigheter till detaljförsäljning av rusdrycker få upplåtas direkt till enskilda personer, enär deras ekonomiska intresse av ökad vinst på försäljningen nödvändigtvis leder till konflikt med lagstiftningens strävan att nedbringa konsumtionen, utan bör rusdrycksförsäljningen enhetligt organiseras genom bolag, vilka bildats för uppgiften att försälja rusdrycker utan att därå erhålla någon ekonomisk vinning. Bolagen skola sålunda hava hand om all försäljning till direkt konsumtion och själva driva all utminutering av rusdrycker samt antingen själva eller genom överlåtna rättigheter utskänka dessa drycker.

Detta betingar emellertid en sådan ändring i tillverkarnas hittillsvarande ställning, att de framdeles icke få sälja direkt till konsumenter, utan allenast till återförsäljare. I denna sin egenskap hava de benämnts partihandlare. Denna nya grupp rättighetsinnehavare, som karaktäriseras av sin ställning som bolagens leverantörer, kommer att omfatta ej blott tillverkare utan ock de tillverkarna närstående näringsidkare, vilka bereda, lagra och förskära vissa slags rusdrycker och vilka på den grund av kontrollstyrelsen få rättigheter till partihandel.

Med denna enhetliga försäljningsorganisation har grunden blivit lagd för en enhetligt verkande restriktivpolitik. Huvudsyftet med gällande rusdryckslagstiftning har varit att genom inskränkande försäljningsbestämmelser försvåra åtkomsten av starka drycker för befolkningen, såsom genom försäljningstidens inskränkning, minskande av antalet försäljningsställen, bestämmelse om visst utminuteringsminimum m. m. Dessa bestämmelser, som kunna benämnas generella, emedan de träffa alla på samma sätt, torde hava haft och fortfarande hava sin viktiga uppgift, men äro i flere avseenden icke tillräckliga. De förhindra sålunda icke åtkomsten av rusdrycker för den notoriska alkoholmissbrukaren i högre grad än för den mera måttlige konsumenten, och den, som tillhandagår andra med anskaffande av rusdrycker, kan för detta ändamål inköpa huru mycket honom lyster. Det är ej heller möjligt att med dylika generella bestämmelser mera verksamt förhindra införseln till kommuner, som icke tolerera rusdryckshandel inom sitt område.

För uppställande av bestämmelser i nu antydd riktning är det erforderligt

att genomföra ett försäljningssystem med restriktioner av mera individuell art, enligt vilket försäljarna, d. v. s. bolagen, skola vara skyldiga att hava kännedom om till vilka de sälja, myckenheten av det försålda och när försäljningen ägt rum. Med detta system blir det för det första möjligt att avstänga vissa notoriska alkoholmissbrukare från att å utminuteringsställena inköpa rusdrycker. Vidare blir det i stor omfattning möjligt att förhindra den nu ofta förekommande salningen och langningen av rusdrycker. Slutligen har det blivit möjligt att på grundvalen av ifrågavarande försäljningssystem genomföra vissa generella restriktioner av stort värde, såsom förbud mot viss försändning av rusdrycker utom kommun, ett närmare reglerande av rätten att köpa genom ombud och maximigräns för köp.

För att bereda effektivitet åt nu nämnda bestämmelser har kommittén föreslagit, att den direkta importen från utlandet skall handhavas av partihandlare och bolag. Systemet förutsätter nämligen kontroll över inköpen, men sådan kontroll blir icke möjlig, om vem som helst skulle kunna importera rusdrycker från utlandet. Lagförslaget innehåller emellertid även bestämmelse därom, att bolag är skyldigt att på anhållan av köpberättigad kund införskaffa de olika varusorter eller -märken, som denne rekvirerar.

För att vinna större trygghet för att all utskänkning handhaves i den nya lagstiftningens anda har det ansetts nödvändigt, att innehavarne av de överlåtna utskänkningsrättigheterna ej få någon ekonomisk fördel beroende på myckenheten av utskänkta rusdrycker och att, där rättighetshavare nu har dylik fördel, denna begränsas och efter hand avvecklas.

Utvidgningen av bolagens verksamhetsområde stärker emellertid ett redan förut framställt krav på att bolagen skola ställas under en mera enhetlig ledning och kontroll. Därför har kontrollstyrelsen ansetts böra utse en ledamot i varje bolags styrelse. Bolagen ställas vidare under närmare uppsikt av kontrollstyrelsen, som har att meddela föreskrifter avseende inköp av, försäljningspris för samt alkoholhalt å saluhållna rusdrycker, räkenskapers förande och i övrigt angående bolagens förvaltning och försäljning av rusdrycker.

För utövande av kontroll å bolagens handhavande av försäljningen i nykterhetens intresse har kommittén föreslagit tillsättande av särskilda kontrollnämnder. Dylik kontrollnämd skall finnas i varje kommun, där bolag inrättats.

De genom lagen om behandling av alkoholister föreskrivna nykterhetsnämnderna få sig genom förslaget vissa funktioner tillagda, som sammanhänga med deras ställning som lokala organ för motarbetande av alkoholismen.»

Kommittén står i allt väsentligt enigt samlad om förslaget. De avvikande meningar, som på vissa punkter framförts av särskilda ledamöter, skall jag i det följande vidröra, i den mån jag därtill finner anledning.

Allmänt omdöme om förslaget.

Då jag härefter går att angiva min egen ståndpunkt i frågan och därmed även till kommitténs förslag, vill jag omedelbart framhålla, att förslaget synes mig kunna läggas till grund för en lagstiftning i ämnet. Detta finner jag mig dock kunna tillstyrka Eders Kungl. Maj:t allenast under förutsättning, att i förslaget vidtagas vissa icke oväsentliga för-

ändringar, ägnade att avlägsna de huvudsakliga olägenheter, vilka därmed enligt min åsikt äro förenade. Det är emellertid samtidigt min förvissning, att ett sålunda modifierat förslag, därest det upphöjes till lag, icke skall åstadkomma en mindre nykterhetseffekt än med kommitténs förslaget skulle kunna vinnas, utan säkrare och mera beståndande skall verka till folknykterhetens fromma.

Frågan om likartade bestämmelser för försäljning av spritdrycker samt av vin och öl.

Såsom av det redan anförda framgår, har kommittén i sitt förslag i en författning och under väsentligen samma bestämmelser reglerat handeln med spritdrycker samt vin och öl, gemensamt benämnda rusdrycker, och som sådana upptagit alla alkoholhaltiga drycker om mer än 2 ¼ volymprocent alkohol, detta endast med den modifikation, som föranledes av bestämmelserna om viss extrakthalt vid brygden av svagdricka. Gällande lagstiftning har åter i skilda författningar reglerat handeln med brännvin och därmed likställda spritdrycker, å ena sidan, samt vin och öl, å den andra, därvid den senare är väsentligt friare än den förra. I likhet med kommittén anser jag, att en nykterhetsreform av bestående värde icke kan underlåta att i avseende å vin- och ölhandeln stadga ytterligare inskränkningar, och behovet härav framträder givetvis starkare, i den mån åtkomsten av spritdryckerna försvåras. Vad särskilt ölet angår lärer det icke kunna förnekas, att detsamma såsom berusningsmedel spelar en icke obetydlig roll och att dess omåttliga förtärande medför vissa sociala vådor, inför vilka samhället icke kan stå likgiltigt. Är detta min uppfattning å ena sidan, finner jag dock å den andra sådana skiljaktigheter mellan de olika dryckernas såväl användningssätt som farlighet ur nykterhetssynpunkt förefinnas, att jag ej kan ansluta mig till att i samma utsträckning, som kommittén föreslagit, införa likartade bestämmelser för spritdryckshandeln och för handeln med vin och öl.

Ny gräns i försäljningsavseende mellan starkare och svagare maltdrycker.

Under begreppet öl har kommittén, i huvudsaklig likhet med gällande lagstiftning, inbegripit alla alkoholhaltiga maltdrycker, som ej äro att hänföra till svagdricka. Därunder komme alltså att falla — förutom det egentliga ölet med en alkoholstyrka, i regel växlande mellan 4.5 och 6 samt utgörande i medeltal, för pilsnerölet 4.7 och för lagerölet 5.2 volymprocent — bland annat sådana maltdrycker, vilka förekomma i handeln under benämningen pilsnerdricka, lagerdricka, lättöl och dylikt. Enligt tillförlitliga analyser, nyligen verkställda å ett stort antal här i riket förekommande drycker av sistnämnda typ, hava de visat sig hålla en genomsnittlig alkoholhalt av 3.54 volymprocent — varierande i regel från något över 3 till något under 4 volymprocent — och äga en ursprunglig

extrakthalt av i medeltal 9.15 procent. För närvarande regleras handeln med dessa drycker av vin- och ölförsäljningsförordningen. Kommittén inordnar dem däremot, liksom ölet överhuvud, under väsentligen samma bestämmelser som uppställas för brännvinshandeln. Det synes mig utan vidare klart, att man slår över målet, därest man sålunda under väsentligen likartade restriktioner i försäljningsavseende sammanför dessa lättare maltdrycker med det mera än 35-procentiga brännvinet.

Inom nykterhetskommittén torde man icke heller helt varit främmande för tanken att bereda de lättare maltdryckerna en friare ställning än det egentliga ölet. Särskilt synes mig det av herr Thunberg till betänkandet fogade yttrande peka i sådan riktning. Vad han därvid framhåller synes mig ock ur flere synpunkter värt synnerligt beaktande, och har jag jämväl för en tid sedan med Eders Kungl. Maj:ts tillstånd uppdragit åt honom jämte disponenten Sven Sandwall att ytterligare utreda, i vad mån möjlighet förefinnes att i försäljningsavseende draga en ur nykterhetssynpunkt tillfredsställande annan gräns mellan starkare och svagare maltdrycker än den nu stadgade samt angående därmed sammanhängande tekniska spörsmål. Av dessa sakkunnige avgivna utlåtanden föreligga nu och torde som bilagor få bifogas protokollet.

Efter att hava redogjort för nämnda utlåtanden fortsatte departementschefen:

Av vad de sakkunnige anfört synes mig framgå, att bestämda skäl tala för beredande av en friare ställning åt förutnämnda lättare maltdrycker än åt det egentliga ölet. Kan man härigenom vinna, att konsumtionen i någon större grad ledes över till dessa drycker från andra ur nykterhetssynpunkt icke lika oskadliga, lärer man hava löst en viktig uppgift vid nu förevarande lagstiftning. Skulle man därjämte genom nämnda frihet bereda möjlighet att i viss mån hålla handeln och näringarna, särskilt bryggerierna, skadeslösa för den förlust, de ej kunna undgå att lida till följd av de restriktioner, vilka även jag i det följande ärnar föreslå å handeln med det egentliga ölet, vore vinsten av denna frihet av än större värde, emedan på detta sätt staten skulle befrias från ersättningsanspråk, som eljest svårligen kunde avvisas.

Vid uppdragande av gränsen mellan dessa lättare maltdrycker, vilka jag gemensamt benämner lagrade drickor, och det egentliga ölet vill jag i likhet med herr Thunberg föreslå, att den övre alkoholgränsen för de lagrade drickorna sättes vid 3.6 volymprocent och att deras ursprungliga extrakthalt icke får överstiga 9 ½ procent. Genom en sålunda angiven gräns, mot vilken kontrollstyrelsen i infordrat utlåtande icke haft annat att erinra, än att det av praktiska skäl möjligen kunde ifrågasättas, att alkoholhalten borde bestämmas något högre, skulle

till de lagrade drickorna komma att hänföras ett stort antal av förut omnämnda i handeln förekommande lättare maltdrycker. Jag vill därvid erinra, att med nämnda av mig upptagna gräns de lagrade drickorna faktiskt skulle komma att hållas nere vid en högsta alkoholhalt av 3.4—3.5 volymprocent, då bryggerierna ej vid tillverkningen kunna fullt utnyttja den i lag fastställda alkoholgränsen. Till herr Sandwalls förslag, att ensamt den ursprungliga extrakthalten — och därtill en högre än den nyssnämnda — skulle för denna typ av maltdrycker vara bestämmande, kan jag ej ansluta mig. Ett förslag av sådan art synes mig nämligen ej innebära tillräckliga garantier, att de lagrade drickorna komme att hållas vid den lägre alkoholhalt, som måste anses nödvändig för medgivande av deras friare ställning i försäljningshänseende.

Det gäller härefter att avgöra, efter vilka grunder försäljning av de lagrade drickorna, sådana de av mig angivits, skulle få äga rum. Herr Thunberg har som sin uppfattning uttalat, att de äro fullt oskyldiga, då de endast förtäras som måltidsdryck, under det att de, ymnigt konsumerade utan dylik begränsning, kunde tänkas göra ett väsentligt avbräck på folknykterheten. Detta leder honom till att medgiva deras fria försäljning i samband med matservering, men eljest underkasta handeln därmed samma restriktioner som nu gälla i fråga om ölförsäljning. Enligt hans ståndpunkt skulle man alltså i fråga om det nuvarande ölet hädanefter erhålla icke mindre än tre olika försäljningssystem, det strängaste gällande i fråga om det egentliga ölet, de nuvarande bestämmelserna tillämpade i fråga om försäljning av de lagrade drickorna utan samband med måltid och slutligen fri försäljning i huvudsaklig enlighet med bestämmelserna i svagdricksförordningen gällande för försäljning av sistnämnda drycker i samband med matservering.

Ehuru det givetvis vore tänkbart att genomföra en sådan anordning, synes mig omedelbart däremot tala den bestämda olägenheten av alla dessa skiftningar i lagstiftningen. Härtill kommer, att de bestämmelser till förekommande av missbruk, nuvarande vin- och ölförsäljningsförordning uppställer, i många avseenden anses vara mindre ändamålsenliga. Slutligen har jag — och detta har framför annat varit för mig avgörande — av herr Thunbergs utredning kommit till den uppfattningen, att de lagrade drickorna praktiskt taget, ej blott förtärda i samband med mat, måste anses ur nykterhetssynpunkt ofarliga. Jag vill särskilt härutinnan från hans utlåtande åberopa, hurusom det vid försök å fysiologiska institutionen i Lund med några personer, som gjorde sitt allra bästa för att på fastande mage inom möjligast korta tid konsumera möjligast mycket av en 3.3 volymprocent alkohol innehållande lager-

dricka, visade sig vara omöjligt att på en tid för konsumtionen av intill en timme nå den minsta berusning, och detta trots att inmundigandet energiskt fortsattes med övervinnande av de oangenäma sensationerna av bukens utspänning etc. Den därvid intagna största mängden var åtta halvor, motsvarande 88 kbcm. alkohol.

Med stöd av vad jag sålunda anfört finner jag mig kunna föreslå, att de lagrade drickorna i försäljningshänseende helt likställas med svagdrickat. Härigenom skulle lagstiftningen stödja konsumtionen av de lagrade drickorna och egga bryggerierna att genom förbättrade tillverkningsmetoder allt mera höja deras smaklighet, vilket i sin mån skulle bidraga att undanträngа det ur nykterhetssynpunkt icke lika oskyldiga ölet. Slutligen skulle bryggerierna i här berörda drycker hava en produkt, med vilken de fritt kunde röra sig, och i hanteringen i denna del finna någon ersättning för sin i övrigt minskade omsättning.

Enligt den definition, jag föreslagit skola i förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker införas å det lagrade drickat, skulle som sådant anses varje maltdryck, som ej vore hänförlig till svagdricka och vilken ej hölle högre alkoholstyrka och ursprunglig extrakthalt än jag ovan angivit. Av en sådan definition skulle följa, att maltdrycker, som ej hölle mer än $2^1/_4$ volymprocent alkohol, och vilkas ursprungliga extrakthalt överstege 6, men ej 9.5 procent, komme att hänföras till lagrat dricka. Härmed skulle åtminstone delvis vinnas vad herr Thunberg velat nå genom förslaget att med svagdricka under vissa förutsättningar likställa sådana extraktrika drycker, som ej hölle högre alkoholhalt än den för svagdricka medgivna.

Förslag till de förändringar, som av de lagrade drickornas likställande med svagdrickat betingas, har jag låtit utarbeta.

Öl- och vinhandelns förläggande under bolag.

Med den frihet, jag sålunda avser att bereda handeln med dessa svagare maltdrycker, anser jag det vida lättare, än om man utginge från kommittéförslaget, att lägga strängare band än hittills på ölförsäljningen. I likhet med kommittén vill jag föreslå, att denna för framtiden lägges under bolag. Den fördel för folknykterheten, som redan med det enskilda vinstintressets avlägsnande från ölhandeln måste bliva följden, synes mig bestämt tala härför. En sådan förändring synes mig dock ej kunna genomföras, utan att man bereder bryggerierna och alla de små näringsidkarne den utväg att bestå, som den fria handeln med de lättare maltdryckerna i sin mån kan erbjuda dem.

Lägger man detaljhandeln med öl under bolag, synes det ock riktigast att på enahanda sätt reglera vinhandeln. Väl är det sant, att

konsumtionen av de äkta vinerna föga är ägnad att menligt inverka på nykterhetstillståndet, och medgivas måste det, att ur denna synpunkt handeln med dessa borde vara relativt fri. Svårigheten för att icke säga omöjligheten att finna en bestämd gräns mellan dessa viner och andra närstående ur nykterhetssynpunkt vida farligare produkter har emellertid nödgat mig att helt övergiva tanken härpå. Och då det icke kan förnekas, att åtskilliga blandningar, vilka allmänt gå i marknaden under namn av vin, äro såsom berusningsmedel betraktade ganska farliga, har det synts mig riktigast att även förlägga vinhandeln under den mera reglerade ordning bolagssystemet erbjuder. Därvid har jag emellertid måst ägna särskild uppmärksamhet åt de nuvarande vinhandlarnas ställning.

Genom en anordning, varigenom vinhandeln helt förlades under bolag, skulle de enskilda handlandena bringas att upphöra med sin verksamhet. Kommittén har icke funnit skäl att härför bereda dem någon ersättning — såsom sådan kan jag nämligen icke anse det särskilda slag av partihandel, vartill enligt kommittéförslaget tillstånd skulle kunna erhållas. Enligt vad redan en reservant inom kommittén och i likhet med honom flera av dem, som yttrat sig i frågan, framhållit, kan detta icke vara med rättvisa och billighet överensstämmande. Om det ock kan vara tvivelaktigt, huruvida någon juridisk rätt till ersättning för dessa näringsidkare kan åberopas, kan det icke från statens synpunkt vara klokt eller lämpligt, att en fråga av denna art uteslutande avgöres efter strängt formella regler. Vinhandeln utövas för närvarande dels i förening med utminutering av brännvin, dels enbart för sig eller jämte ölhandel och dels i förening med annan handel. I fråga om antalet handlande av varje olika slag och den myckenhet som försålts tillåter jag mig hänvisa till kommitténs utredning. Vid en övergång till ett obligatoriskt bolagssystem synes man vara berättigad skilja nämnda kategorier i två grupper, den ena omfattande dem, som falla under de två först ovan angivna slagen, den andra dem, som falla under det sistnämnda. Beträffande den senare gruppen av näringsidkare föreligger uppenbarligen icke samma skäl som i fråga om den förra att bereda ersättning i en eller annan form vid den föreslagna reformens genomförande. I regel utgör här vinhandeln en mindre betydande del av den totala varuomsättningen, ofta motiveras dess utövning allenast av konkurrenshänsyn. Om, såsom jag ärnar hemställa, den nya lagstiftningen bringades att träda i kraft först den 1 januari 1921 och intill dess vinförsäljning av ifrågavarande art såsom hittills finge av enskilda utövas, synes mig nog

tid vara de nuvarande innehavarne beredd att utan förlust avveckla sin rörelse i denna del.

Den andra gruppen av vinhandlare lärer däremot ingalunda allenast med en sålunda förlängd övergångstid kunna hållas ens tillnärmelsevis skadeslös. Här gäller det nämligen näringsidkare, vilka helt och hållet ur vinhandeln, med eller utan förening av handel med spritdrycker, hämta sin utkomst. Då dessa med den nya lagstiftningens trädande i kraft komma att förlora rätten att utminutera spritdrycker, berövas de därmed en icke oväsentlig del av sin förtjänst. Skulle de därjämte samtidigt tvingas att nedlägga sin vinhandel, torde flera bringas till ekonomisk ruin och med dem en talrik personal ställas utan arbete. Det är särskilt här att erinra därom, att flera sådana handlande för många år framåt äro bundna av dyrbara hyreskontrakt samt till betydande pris inköpt gamla aktade firmor och övertagit deras förbindelser, bland annat i fråga om uttjänt personals pensionering. Härtill kommer, att flere vinhandlare för sin affärs skull i ganska betydande omfattning förlagt restaurangrörelse eller för dess innehavares förbindelser iklätt sig borgen. Då av en ny lagstiftning i ämnet utskänkningsrörelsen icke kan undgå att kännbart beröras, minskas ock soliditeten hos dess innehavare och risken för de därav beroende vinhandlarne ökas. Det synes därför oundgängligt att i en eller annan form bereda dessa senare ersättning. Att låta denna utgå i penningar möter så betydande svårigheter, att denna utväg icke annat än i nödfall bör anlitas. Lämpligare synes mig frågan kunna lösas, därest man medgiver dessa handlande rätt att under en längre övergångstid under betryggande villkor utminutera vin. Jag har därför i det nu utarbetade förslaget upptagit en övergångsbestämmelse i sådan riktning, avseende att låta de vinhandlare, som den 1 augusti detta år med behörigt tillstånd utöva försäljning av vin till avhämtning utan förening med annan handel än med spritdrycker eller öl, intill den 1 januari 1939 fortsätta försäljningen av vin, dock med iakttagande av de föreskrifter, som för utminutering av vin eljest bliva gällande. Om rättighet av nu avsedd art missbrukades, skulle Konungens befallningshavande äga indraga densamma.

Med de begränsningar, jag sålunda föreslagit ifråga om vin- och ölhandelns förläggande under bolag, synes ej mot denna anordning kunna med fog invändas, att några större svårigheter skulle för bolagen uppstå att övertaga försäljningen eller att den konsumerande allmänheten i följd härav skulle drabbas av några obehag av mera avsevärd betydelse. De övriga olägenheter, som framhållits skola bliva en följd av bolagssystemets genomförande, synas mig mer än väl uppvägas av

de fördelar, som genom denna anordning i nykterhetsavseende vore att vinna.

Mot att i en ny lagstiftning förbjuda överlåtande å annan av utminutering har jag ej något att erinra.

Bliver, på sätt jag nu angivit, all utminutering förlagd till bolag, erbjuder sig också därmed möjlighet att kontrollera försäljningen i denna del. Den viktiga fråga, som jag här berör, skall jag nedan närmare upptaga till behandling, men tillåter mig redan nu förutskicka, att å inköp av spritdrycker den individuella kontrollen, om ock ej så i detalj utförd, som kommittén föreslagit, synes mig böra obligatoriskt införas.

Utskänkningen.

I avseende å utskänkningens anordnande hänvisar jag till vad nedan vid de särskilda bestämmelserna i förslaget, främst 21—27 §§, därom anföres.

Kommunalt veto.

Mot kommitténs förslag, i vad det avser att bereda kommunalmyndigheterna ett ökat inflytande i avseende å försäljningsrättigheters upplåtande, hava endast undantagsvis framställts några invändningar av principiell art. Emot denna reform, som särskilt i fråga om vin- och ölhandeln skulle vara av genomgripande betydelse, har ej heller jag i huvudsak något att erinra. De smärre förändringar, jag härutinnan funnit påkallade, skola av mig närmare angivas vid de särskilda bestämmelser, som därav beröras.

Lokalt veto

Jag övergår härefter till det av kommittén i dess förslag upptagna institutet lokalt veto. Mer än i fråga om någon annan av de föreslagna reformerna hava meningarna visat sig delade beträffande denna. Detta bestyrkes ock i sin mån av det förhållande, att de hörda myndigheterna så gott som enhälligt avstyrkt förslaget i denna del. Huvudsakligen kunna invändningarna däremot sammanfattas i följande punkter. Det lokala vetot innebure en ny form för fattande av beslut i kommunala angelägenheter med tillämpande av den lika rösträtten, utan att särskilda skäl kunde påvisas, varför här mera än på andra områden en avvikelse mot den eljest vid omröstning i kommunala frågor tillämpliga ordningen vore påkallad. Något behov av en sålunda anordnad form för omröstning kunde ej anses förefinnas, då de myndigheter, som handhade rättighetsupplåtelser, redan nu i tillräcklig grad tillgodosåge nykterhetsintresset. Resultatet av en sådan omröstning kunde med skäl befaras icke bliva ett uttryck för ett lugnt övervägande, utan komma till stånd efter häftig agitation. Det lokala förbudet träffade

huvudsakligen bruket, och dess nykterhetseffekt i avseende å missbruket vore av tvivelaktigt värde, då det lätteligen kunde medföra kringgående och lagbrott. Och slutligen kunde av detsamma följa oöverskådliga konsekvenser av ekonomisk art, vilka ej kunde undgå att ådraga stat eller kommun ersättningsskyldighet i betydande utsträckning.

De sålunda framställda invändningarna, icke minst socialstyrelsens, synas även böra tillerkännas betydelse, särskilt i fråga om ett förslag med de av kommittén förordade regler beträffande förutsättningen för omröstnings anställande och om den för införande och hävande av förbud erforderliga majoritet, samt enligt vilket vetot skulle omfatta icke blott spritdrycker utan även vin och öl. För egen del skulle jag dock ej ställa mig avvisande mot tanken att i en modifierad form i lagstiftningen upptaga det lokala vetot, därest ej de meningsbrytningar, vilka stå därom, komme mig att befara, att ett förslag i detta avseende skulle äventyra antagandet av de övriga grundläggande reformer, som av mig upptagits. Dessa måste i och för sig anses vara av synnerligen genomgripande betydelse. Med de kommunala myndigheternas så gott som fullständiga bestämmanderätt över handeln med alkoholhaltiga drycker är, särskilt sedan kommunerna frigjorts från ekonomiskt beroende av brännvinsförsäljningen, att antaga, att all skälig hänsyn skall tagas till nykterhetsintresset, då fråga uppstår om upplåtelse av försäljningsrättigheter. Genom vinets och ölets förläggande under bolag avskiljes det enskilda vinstintresset från handeln med dessa drycker. Och genom den obligatoriska kontrollen vid försäljning av spritdrycker skapas möjlighet att för missbrukaren effektivt förhindra åtkomsten av sådana drycker. Jag kan väl förstå, att innan de sålunda och i övrigt föreslagna reformerna fått visa sina verkningar, man på många håll ännu icke är beredd att i fråga om ett så omtvistat steg som det lokala vetots införande i lagstiftningen träffa ett avgörande.

På nu angivna grunder har jag stannat vid att i förevarande förslag ej upptaga det lokala vetot. Skulle, därest lagförslaget bliver antaget, i framtiden visa sig, att de av mig föreslagna reformerna icke bliva så verksamma, som man har anledning att hoppas, och att sålunda förslaget icke skulle äga förmåga att effektivt förhindra missbruket av alkoholhaltiga drycker, kan det förutses, att meningarna i fråga om det lokala vetots berättigande bliva mer enade än vad för närvarande är fallet. Den nu föreslagna lagen lägger då intet som helst hinder i vägen för det lokala vetots införande. Förslaget har nämligen så avfattats, att allenast med obetydliga modifikationer däri bestämmelser kunna meddelas om lokalt veto, vilka bestämmelser lämpligen torde kunna införas i en särskild författning.

Individuella restriktioner.

Jag vill härefter till behandling upptaga det försäljningssystem med individuella kontrollföreskrifter, som av kommittén föreslagits.

I den av Eders Kungl. Maj:t till innevarande års riksdag avlåtna proposition angående vissa ändringar i gällande brännvinsförsäljningslagstiftning har jag lämnat en redogörelse för de allmänna grunderna i det försäljningssystem, som under senare tid ifråga om utminuteringen av vissa brännvinsförsäljningsbolag blivit tillämpat, ävensom för de resultat, som därvid vunnits. I nära anslutning till detta system, sådant det särskilt här i huvudstaden numera utformats, har kommittén föreslagit individuell kontroll att tillämpas vid utminutering ej blott av spritdrycker utan även av vin och öl. I fråga om spritdryckerna delar jag härutinnan kommitténs uppfattning. Att jag ej vid de mera provisoriska lagstiftningsåtgärder, varom i nyssnämnda proposition är fråga, ansett mig kunna förorda det obligatoriska införandet i hela riket av sådan kontroll, utesluter ingalunda att jag här, då det gäller att för en längre framtid och på ett mera beståndande sätt ordna nykterhetslagstiftningen, finner mig kunna intaga en sådan ståndpunkt. Till den teoretiska säkerhet, ifrågavarande kontrollsystem onekligen företer, kan jämväl — låt vara att något slutgiltigt omdöme om systemets betydelse ännu ej kan uttalas — läggas dess i praktiken redan ådagalagda förmåga att med framgång hämma spritdrycksmissbruket. Det synes mig därför tillräckligt motiverat, att systemet med lagens hela sanktion må få tillfälle att ytterligare utnyttjas till folknykterhetens fromma. Såsom jag nedan närmare skall angiva, finner jag det emellertid lämpligast att göra ramen för systemet så vid, att inom densamma må kunna rymmas allt det värdefulla, som ur de för närvarande tillämpade kontrollanordningarna är att hämta.

I fråga om kontrollens tillämpning vid utminutering av vin och öl har jag däremot ej kunnat ansluta mig till kommitténs ståndpunkt. Beträffande försäljningen härav måste man nämligen, på sätt ett flertal av de hörda myndigheterna framhållit, i lagstiftningen gå till väga med särskild försiktighet. Om bestämmelser lagfästas, vilka i ett slag skulle medföra allt för stor omkastning i rådande vanor och bruk, utsätter man sig för risken att framkalla kringgående och överträdelser. Redan kommitténs förslag att förlägga utminutering av vin och öl under bolag, till vilket förslag jag med viss modifikation anslutit mig, skulle givetvis för allmänheten försvåra åtkomsten av dessa drycker. Då ölet och vinet av det stora flertalet användes som måltidsdryck och inköp av öl för sådant behov ej kan äga rum i större kvantiteter vid enstaka tillfällen, utan på grund av varans beskaffenhet måste ske ofta och

i smärre poster, är det min bestämda åsikt, att ett obligatoriskt genomförande redan nu av försäljningssystemet för vin och öl skulle utsätta detta för så starka påfrestningar, att det här snart nog skulle visa sig ohållbart. Jag har därför stannat vid att för närvarande ej ifråga om utminutering av vin och öl föreslå anordnande av obligatorisk kontroll. Emellertid har jag, i huvudsaklig överensstämmelse med kommittén, föreslagit, att om vid utminutering av vin eller öl skulle visa sig, att något slag av dessa drycker genom sin prisbillighet i förening med hög alkoholhalt eller av annan sådan anledning uppenbarligen är ägnat att för allmänheten såsom berusningsmedel ersätta spritdrycker, utminutering härav skall ske med iakttagande av den för utminutering av spritdrycker stadgade kontroll.

I fråga om kontrollens närmare anordnande har kommittén föreslagit ett i detalj utarbetat försäljningssystem, som jag här nedan kallar motbokssystemet. Detta, som i stort sett motsvarar de föreskrifter, vilka för närvarande ifråga om utminuteringen av brännvin finnas stadgade i Stockholm, Uppsala, Södertälje och några andra städer, skiljer sig i åtskilliga hänseenden från ett annat, på samma grundprincip ifråga om kontrollen vilande system, som för närvarande tillämpas i exempelvis Göteborg och Jönköping och vilket jag nedan benämner systemet med anmälningsbevis.

Enligt motbokssystemet identifieras köparen genom att förete för honom av bolaget utfärdad motbok i förening med att han vid inköpet avlämnar personligen undertecknat kvitto å varan; vid systemet med anmälningsbevis sker identifieringen genom företeende av ett av bolaget för köparen utfärdat bevis. Vid motbokssystemet tillämpas härjämte allmänt vissa bestämmelser om en maximikvantitet för inköp under viss tid, vid systemet med anmälningsbevis åter får köparen, åtminstone som huvudregel, fritt göra sina inköp, men befinnes han hava gjort anmärkningsvärt stora sådana, kan detta föranleda, att han avstänges från rätten att köpa.

Jag finner det ännu vara för tidigt att avgiva något bestämt omdöme om vilketdera av dessa båda system är att föredraga. Enligt min uppfattning måste det, på sätt åtskilliga myndigheter uttalat, anses lyckligast, att åtminstone för närvarande något i detalj utarbetat system ej lagfästes till antagande, utan att i förordningen blott uttalas den allmänna för olika system gemensamma princip, efter vilken utminuteringen skall anordnas, samt därvid tillika åt den centralmyndighet, som skulle äga uppsikt över bolagen, uppdrages att fastställa de närmare föreskrifter, som kunna anses erforderliga. För beredande av nödig effek-

tivitet har jag dock ansett i förordningen böra föreskrivas, att varje bolag av centralmyndigheten skulle tilldelas sitt särskilda kontrollområde. Varje kommun inom riket skulle således, även om utminutering därstädes ej vore tillåten, komma att inbegripas i ett sådant område. Uppenbart skall inom varje område finnas endast ett bolag. Skulle med avseende å en kommun förändring inträda i de utminuteringsförhållanden, som vid indelningen varit rådande, så att rätt till utminutering införes eller förut bestående rätt upphör, skall denna kommun hänföras till nytt område och därav betingad jämkning i indelningen av centralmyndigheten vidtagas. Sådan jämkning kan givetvis även eljest av förhållandena påkallas. Till fastställt kontrollområde skulle ej försändning av spritdrycker få ske till annan än innehavare av rätt till detaljhandel med sådana drycker, varjämte det skulle åligga bolag att på begäran till sina kunder söka till skäligt pris anskaffa av dem önskade särskilda varusorter, som förekomma i handeln. Redan av vad jag ovan anfört följer, att i förordningen någon viss maximigräns för utminutering ej bör fastställas, men bör bolag, med iakttagande av de föreskrifter centralmyndigheten kan utfärda, äga att stadga sådan maximigräns.

Övergår jag så till frågan, efter vilka grunder avstängningen skall äga rum, har kommittén till en början i 66 § av sitt förslag uppräknat en hel del kategorier av alkoholmissbrukare, till vilka utminutering ej skulle under viss angiven tid få ske, såsom om en person dömts till ansvar för fylleri eller för annat brott, begånget under rusets inflytande, eller om någon undergått tvångsarbete eller vårdats på sjukhus för alkoholsjukdom. Därutöver skulle enligt 67 § av kommittéförslaget person, som eljest missbrukat alkoholhaltiga drycker till uppenbar skada för sig eller andra, kunna genom beslut av vederbörande nykterhetsnämnd under viss angiven tid avstängas från inköp, och skulle klagan över ett sådant nykterhetsnämndens beslut kunna anföras hos de av kommittén föreslagna kontrollnämnderna. Genom uppgifter skulle visst bolag, den avstängdes s. k. hemortsbolag, meddelas kännedom om när de i 66 och 67 §§ angivna förutsättningar för avstängning förefunnes, varjämte genom meddelande bolagen emellan skulle möjliggöras, att avstängningen bleve effektiv. Utöver ovan angivna fall, då avstängning kunde äga rum, skulle slutligen enligt kommittéförslaget bolagen själva äga avstänga från inköp, och skulle bolagen i vissa fall, såsom då kvinna anmälde sig för erhållande av motbok, äga skyldighet att pröva om och under vilka förbehåll utminutering till henne finge ske.

Emot de av kommittén sålunda för avstängningen föreslagna

grunder hava erinringar framställts av åtskilliga av de över kommittébetänkandet hörda myndigheterna. Sålunda har exempelvis från några håll framhållits, att det vore att tillerkänna bolagen en alltför stor befogenhet att utöver de lagstadgade fallen för avstängning själva besluta om sådan, medan från annat håll mot föreskriften i 66 § anmärkts, att frågan om avstängning av för brott dömda personer alltid borde, efter en prövning av omständigheterna i varje fall, handhavas av nykterhetsnämnderna.

Beträffande till en början de i 66 § angivna avstängningsgrunder vill jag som min åsikt framhålla, att ehuru det givetvis från vissa synpunkter kan anses som en fördel att så långt som möjligt i klara och objektivt bestämbara normer de grunder angivas, vilka föranleda avstängning, det med paragrafen avsedda syftet i allmänhet och stundom med större säkerhet skulle ernås, om ett för ändamålet särskilt lämpat allmänt organ alltid finge, efter prövning av omständigheterna i varje fall, omhänderhava avstängningen. Då de i sistnämnda paragraf angivna avstängningsgrunder även skulle medföra en uppgiftsskyldighet av synnerligen omfattande art ävensom en myckenhet skriverier mellan bolagen, har jag ansett mig ej böra upptaga detta stadgande.

Vid bestämmande av det allmänna organ, som skulle hava att efter prövning i varje fall verkställa avstängningar, synes man hava att välja mellan bolagsstyrelserna och nykterhetsnämnderna. Med den sammansättning, som kommittén föreslagit av bolagsstyrelserna, synes den anmärkningen ej sakna fog, att det kunde anses vådligt att överlämna frågor om avstängning åt dessa. På sätt jag i annat sammanhang får tillfälle att framhålla, har jag emellertid beträffande bolagsstyrelsernas sammansättning ej velat ansluta mig till kommittéförslaget, utan anser jag, att dessa styrelser skola utses i enahanda ordning, som för närvarande är stadgad. Vid sådant förhållande finner jag bolagsstyrelserna, vilka ju, i likhet med för närvarande, egentligen äro att anse såsom allmänna organ, äga större förutsättning att omhänderhava beslut om avstängning än nykterhetsnämnderna, som ofta komma att utgöras av fattigvårdsstyrelsen i kommunen och vilkas sammansättning i de fall, då särskilda nykterhetsnämnder utsåges, kunde tänkas endast bliva beroende av i vad mån nykterhetsintresset vore representerat hos vederbörande kommunalmyndighet, som ägde att utse nämnden. Som ett ytterligare skäl för att bolagsstyrelserna måste anses bäst lämpade för ifrågavarande uppgift vill jag framhålla, hurusom de av kommittén föreslagna kontrollnämnderna enligt kommittéförslaget skulle utgöra högre instans för prövning av besvär över nykterhetsnämndernas beslut

om avstängningen och att dessa kontrollnämnder skulle bestå av ledamöter, utsedda i samma ordning som det allmännas representanter, d. v. s. majoriteten, i bolagsstyrelserna. Förglömmas får ej heller, att det är de nuvarande bolagsstyrelserna, som på frivillighetens väg bragt bestämmelserna om den individuella kontrollen i tillämpning, och att mig veterligt någon anmärkning av betydenhet i allmänhet ej blivit framställd ifråga om styrelsernas sätt att handhava denna uppgift.

För fullgörande av den grannlaga uppgift, som sålunda skulle tillkomma bolagsstyrelserna, synas nykterhetsnämnderna kunna lämna ett värdefullt stöd. Dessa nämnder skulle till bolagen kunna lämna uppgifter å de personer, som ansåges böra avstängas, och i övrigt vid frågor av förevarande art med råd och upplysningar bistå bolagen. Ett stadgande härom har införts i 44 § av förslaget.

Som ett särskilt skäl för den anordning, som av mig nu föreslagits och enligt vilken bolagsstyrelserna med bistånd av vederbörande nykterhetsnämnder skulle handhava avstängningen, vill jag slutligen framhålla, att härmed ett beslut om avstängning ej skulle få karaktär av en ådömd påföljd, som möjligen kunde anses innebära ett offentligt brännmärkande, utan snarare skulle framstå som en försäljares vägran att försälja av sina varor.

För bolagens ledning vid avstängningen har jag föreslagit ett stadgande av det i 31 § angivna innehåll, vilket stadgande enligt sin lydelse skulle avse all försäljning av alkoholhaltiga drycker. I fråga om denna föreskrift vill jag endast här framhålla, att densamma med sin allmänna avfattning i det hela skulle medföra avstängande av samma kategorier missbrukare, som kommittén åsyftat. Med föreskriften ifråga torde sålunda jämväl nås det syfte, kommittén avsett med det i kommittéförslaget upptagna stadgande, att om kvinna anmälde sig för inköp, vederbörande bolag skulle vara skyldigt att pröva om och med vilka förbehåll utminutering till henne finge ske.

Skulle bolag utöver vad som påkallas av uppställda kontrollföreskrifter mot förmodan obehörigen vägra någon att hemköpa alkoholhaltiga drycker, synes han böra äga att hos kontrollstyrelsen påkalla rättelse, varom stadgande införts i 32 § 3 momentet.

Importen av alkoholhaltiga drycker.

Jag övergår härefter till frågan om särskilda bestämmelser för införseln av alkoholhaltiga drycker.

Om, såsom jag föreslagit, kontroll av ovan angiven art skulle anordnas endast ifråga om försäljningen av spritdrycker, förefinnes ej heller anledning att underkasta importen av vin och öl några inskränk-

ningar. Den fria importrätten av viner anser jag jämväl särdeles önskvärd för iakttagande av våra ekonomiska intressen i förhållande till främmande makter.

Beträffande importen av spritdrycker måste det åter enligt mitt förmenande för tillgodoseende av förslagets bestämmelser om försäljning därav anses nödigt att på ett eller annat sätt reglera densamma. Enligt kommitténs förslag skulle importen vara tillåten endast för bolag, dock med skyldighet för sådant att, sedan säkerhet nedsatts, från försäljare anskaffa önskad vara. Det synes mig emellertid, som om framför kommitténs förslag i denna del vore att föredraga en annan anordning, varigenom det av kommittén avsedda syftet skulle kunna vinnas, utan att importen för enskilda förbjödes, och sålunda även mindre olägenheter tillskyndades utländska försäljare.

Jag syftar härvid på ett förslag, som kommittén i motiveringen säger hava inom kommittén förelegat till behandling, av innehåll, att inköp av alkoholhaltiga drycker från utrikes ort skulle kunna tillåtas enskilda, dock med rätt att från tullen utlösa varan först efter uppvisande av från bolag utfärdat medgivande därtill. Kommittén har emellertid ansett, att det förslag, vid vilket kommittén stannat, vore att föredraga framför det ovan berörda, enär genom fordran på nedsättning av kontant belopp dels undantag icke gjorts till förmån för den enskilde importören-konsumenten från principen, att alkoholhaltiga drycker ej finge köpas på kredit, dels ock förebyggts den eventualiteten, att utländsk firma tillsände svensk adressat varor, vilka denne sedan icke ägde utlösa.

Den omständigheten, att en köpare i ett sådant fall som det förevarande, på grund av inträffat eller befarat missbruk av alkoholhaltiga drycker, ej enligt gällande lagstiftning skulle äga att utlösa honom tillsända spritdrycker, kan uppenbarligen ej medföra, att den utländska försäljare, hos vilken dryckerna av honom rekvirerats, skulle gå miste om sin rätt att av köparen erhålla betalning. Då det ej kan anses riktigt, att importen till enskilda skulle förhindras endast därför att en sådan alkoholmissbrukare skulle undgå att erlägga betalning för en vara, som han ej ägde rätt utbekomma, anser jag det av kommittén sist angivna skäl mot den ifrågasatta anordningen ej kunna tillerkännas giltighet. Då ej heller den omständigheten, att undantag ifråga om utländsk försäljare komme att gälla från den allmänna regeln om förbud mot betalnings utsökande, kan tillerkännas någon större betydelse, har jag ansett mig böra stanna vid ett förslag av ovan angivna innebörd.

Jag har i enlighet härmed i 53 § 1 mom. av förslaget infört en bestämmelse av innehåll, att spritdrycker, som från utlandet infördes av

annan än den, som ägde rätt att försälja sådana drycker, ej finge från tullverket utlämnas, utan att han med intyg av vederbörande bolag styrker, att hinder jämlikt 31 § 2 och 3 styckena mot utminutering för honom ej förefinnes. Om bolag obehörigen vägrade att utfärda sådant intyg, skulle klagan däröver kunna hos centralmyndigheten anföras.

Angående de ändringar i tullförfattningarna, som beträffande införsel från utrikes ort av spritdrycker erfordras i anledning av det av mig i ovannämnda avseende framställda förslag, torde det vara riktigast att riksdagen sättes i tillfälle att därom besluta först året innan förslaget skall träda i kraft. Dessa ändringar böra då jämväl reglera frågan om resandes rätt att till riket medföra spritdrycker. I sistnämnda avseende har jag tänkt mig, att till undvikande av att en resande skulle finna med sin fördel förenligt att medföra större kvantiteter spritdrycker, stadgande skulle meddelas, att en högre tullavgift än den vanliga skulle vid sådan införsel utgå.

De föreslagna föreskrifterna angående införsel skulle givetvis ej tillämpas i fall, då införseln ägde rum för vetenskapligt, medicinskt, tekniskt, industriellt eller likartat ändamål eller för apoteksbehov, i vilket fall särskilda bestämmelser lämpligen torde kunna utfärdas av Kungl. Maj:t. Då enligt tulltaxeförordningen tullfrihet åtnjutes för eljest tullpliktiga varor, som inkomma för Konungens eller medlems av det kungliga huset räkning, ävensom för dylika varor, som utländska, här ackrediterade sändebud för eget behov införa, torde för dessa undantag böra stadgas från tillämpningen av det i 53 § 1 mom. givna stadgandet.

Bolagens organisation och kontrollen å deras verksamhet.

Slutligen vill jag här till behandling upptaga några allmänna synpunkter om kontrollen å bolagens verksamhet och om bolagsstyrelsernas sammansättning.

Gentemot kommitténs förslag, att bolagen skulle ställas under uppsikt av en gemensam centralmyndighet, har jag i princip intet att erinra. I det följande kommer jag vidare att yttra mig om vilken myndighet, som synes böra handhava denna uppgift.

Ifråga om bolagsstyrelserna har kommittén föreslagit, att desamma skulle bestå av tre ledamöter, av vilka en, som tillika skulle vara ordförande, skulle utses av kontrollstyrelsen och de två övriga skulle utses av delägarna. De tre representanter för det allmänna, som för närvarande enligt förordningen den 18 juli 1913 om vissa ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen skola utses av Konungens befallningshavande, landsting samt stadsfullmäktige eller kommunalstämma, skulle sålunda ej vidare äga säte i bolagsstyrelserna. Vad kommittén i detta hänseende förordat står i samband med kommitténs förslag om inrättande

av de s. k. kontrollnämnderna, som skulle bestå av tre ledamöter, utsedda i nyss nämnd ordning, och vilka skulle hava att utöva en fortlöpande tillsyn över bolagens försäljning.

Emot kommittéförslaget i denna del hava reservationer avgivits dels av en dess ledamot ifråga om kontrollnämndernas inrättande, dels ock av tvenne andra ledamöter såväl ifråga om kontrollnämnderna som beträffande bolagsstyrelsernas sammansättning.

Ett flertal av de hörda myndigheterna hava instämt i någon av dessa reservationer.

Jag kan i detta avseende ej dela kommitténs uppfattning. Då bolagsstyrelserna enligt kommittéförslaget skulle äga en stor befogenhet och tilläggas ett flertal uppgifter, för vilkas rätta handhavande ett verkligt intresse för nykterhetens höjande måste anses nödigt, såsom att i vissa fall besluta om avstängning från inköp ävensom att bestämma om villkor för överlåtelse av rättigheter, synes det mig vara av en särdeles stor betydelse, att styrelserna erhålla en sammansättning, som såvitt möjligt gör dem skickade att fullgöra dessa uppgifter. Kravet på en sådan sammansättning framträder än mera om, såsom jag föreslagit, avstängningen helt skulle omhänderhavas av styrelserna. Därest bolagen, på sätt kommittén synes hava förutsatt, skulle representera endast det s. k. konsumentintresset, synes det ej kunna med någon som helst säkerhet förutsättas, att en styrelse, vars majoritet skulle utses av delägarna, skulle äga något intresse att på ett nykterhetsfrämjande sätt fullgöra sina uppgifter. Och det synes mer än tvivelaktigt, om detta skulle kunna avhjälpas därigenom, att bolagen underkastades tillsyn av de föreslagna kontrollnämnderna. Skulle kommitténs förslag i denna del antagas, vore det ock, på sätt anmärkts, att befara, att de olika kontrollerande myndigheterna antingen komme att ingripa på varandras områden eller ock litade på varandra, så att kontroll helt utebleve. Härtill kommer, att man enligt min åsikt bör sträva att tillvarataga det under senare tiden framträdande livliga intresset från deras sida, som leda systembolagen, att på ett alltmer nykterhetsfrämjande sätt omhänderhava dessas verksamhet, ävensom att givetvis, då så nyligen som under år 1913 beslut fattats om inrättande av nykterhetsnämnderna, det synes böra söka undvikas, att redan nu en ny nämnd skapas, vars uppgift i likhet med nykterhetsnämnderna ytterst skulle vara att verka för nykterhetstillståndets höjande. Av dessa skäl har jag ur förslaget uteslutit de stadganden, som angå kontrollnämnd, ävensom föreslagit, att bolagsstyrelserna skulle erhålla enahanda sammansättning som enligt nu gällande bestämmelser.

Jag övergår nu till att paragrafvis behandla kommitténs förslag till förordning om försäljning av alkoholhaltiga drycker.

Behandling paragrafvis av förslaget angående försäljning av alkoholhaltiga drycker.

I kap.

1 §.

I kommittéförslaget har gränsen mellan spritdrycker och vin föreslagits till 21 volymprocent. Från principiell synpunkt synes mig ej vara något att erinra mot att den nu stadgade gränsen mellan dessa olika slags drycker nedflyttas. På sätt generaltullstyrelsen erinrat, lägga emellertid gällande traktatsbestämmelser hinder i vägen att i tulltaxan vidtaga sådana ändringar, att i tullavseende en annan maximigräns för viners alkoholhalt än den nu gällande fastställes. Då det måste anses av praktiska hänsyn påkallat, att tulltaxans bestämmelser i nu ifrågavarande avseende överensstämma med de i försäljningsförordningen stadgade, har i förevarande paragraf gränsen mellan spritdrycker och vin av mig föreslagits skola bibehållas vid 25 volymprocent. Därvid har det emellertid funnits nödigt att, oberoende av alkoholhalten, såsom spritdrycker upptaga punsch och likör, vilka understundom hålla något mindre alkoholhalt än 25 volymprocent.

I fråga om den av mig vidtagna ändringen beträffande definitionen å öl torde det vara tillräckligt att här hänvisa till den föregående framställningen. Som en konsekvens av de av mig uti ifrågavarande avseende föreslagna ändringar synes jämväl böra följa, att endast viner, som hålla mer än 3.6 volymprocent alkohol, läggas under förordningens tillämpningsområde.

Slutligen har jag vid denna paragraf att anmärka, hurusom jag i likhet med ett stort antal av de hörda myndigheterna anser, att den av kommittén föreslagna gemensamma benämningen rusdrycker å samtliga i förordningen avsedda drycker icke kan anses lämplig. Jag har i sådant avseende i stället föreslagit benämningen alkoholhaltiga drycker och i enlighet härmed verkställt omredigering såväl av rubriken som av de särskilda bestämmelserna i förslaget.

2 §.

Det av kommittén i 4 stycket föreslagna förbudet i fråga om utskänkning synes, på sätt anmärkts, rätteligen böra rikta sig mot ett medförande från utskänkningsstället av något av det sålda. Utan att i sak vilja rubba på vad kommittén härutinnan föreslagit, har jag åt bestämmelsen givit en häremot närmare svarande formulering. Även med

en sådan omredigering lärer stadgandet, jämfört med 34 § i förslaget, innefatta förbud mot att låta resande å sina rum förtära å utskänkningsställe inköpta drycker.

3 §.

Motsvarar 4 § i kommittéförslaget.

På sätt jag förut framhållit, anser jag bolagsstyrelserna böra erhålla enahanda sammansättning som enligt gällande brännvinsförsäljningsförordning. Vid sådant förhållande torde det av kommittén anförda skäl för att vissa av de i 2 mom. omförmälda funktionärer ej skulle få vara styrelseledamöter i bolagen hava förfallit, varför paragrafen fått undergå härav betingad jämkning.

4 §.

Denna paragraf motsvarar 5 § i kommittéförslaget. Ifrån den allmänna regeln, att detaljhandel med alkoholhaltiga drycker icke får vara förenad med annan handel, har jag ansett undantag böra stadgas för sådan utskänkning av vin, som äger rum i samband med konditorirörelse. Kommittén har själv enligt vad som framgår av 91 § i kommittéförslaget utgått från att en sådan utskänkning kunde medgivas, men synes därvid hava förutsatt, att utskänkningen skulle ske i annan lokal än den, där försäljningen av konditorivaror ägde rum. Härigenom skulle emellertid praktiskt taget en sådan utskänkning endast i ett ytterst fåtal fall kunna tänkas komma till stånd. Då några missbruk av förevarande slag av utskänkning ej torde vara att befara, har stadgandet i förevarande paragraf i nu antydda hänseende omredigerats.

5 §.

Motsvarar 81 § i kommittéförslaget.

I likhet med kommittén och det övervägande antalet av de hörda myndigheterna anser jag en sänkning böra ske av det minsta tillåtna försäljningsbeloppet för spritdrycker. Emot det av kommittén härutinnan föreslagna stadgande, vilket jämväl skulle gälla vin och öl, har jag endast att erinra, att, på sätt kontrollstyrelsen framhållit, det ej finnes justerbara målkärl, varmed $^1/_3$ liter kan uppmätas. Jag föreslår därför, att minimikvantiteten ändras till $^3/_{10}$ liter, varom stadgande införts i förevarande paragraf.

6 §

är likalydande med 6 § i kommittéförslaget.

7 §.

De av kommittén i 1 och 2 mom. av förevarande paragraf föreslagna bestämmelser till förekommande av agentverksamhet har jag ansett böra inskränkas att avse endast spritdrycker. Ett förbud mot agentverksamhet i fråga om vin skulle nämligen kunna tänkas medföra olägenheter av finansiell art i vårt förhållande till främmande makter. En begränsning av stadgandet uti ifrågavarande hänseende synes jämväl stå i god överensstämmelse med att enligt vad av mig föreslagits importen endast beträffande spritdrycker skulle vara underkastad särskilda kontrollbestämmelser.

Det av kommittén i 3 mom. av förevarande paragraf föreslagna stadgandet om förbud för innehavare av rätt till utskänkning eller hos honom anställd person att å utskänkningsställe söka förmå gäst att därstädes inköpa rusdrycker synes, på sätt anmärkts, vara alltför allmänt avfattat för att kunna i sin föreslagna form lagfästas. Då något tvingande behov av bestämmelse i nu förevarande hänseende ej torde förefinnas, har föreskriften av mig ej upptagits. Jag har i stället i 3 mom. av förevarande paragraf infört en bestämmelse av i huvudsak samma lydelse som den av kommittén i 79 § 2 mom. föreslagna. Med hänsyn till det nära samband, vari denna bestämmelse står till de föreslagna föreskrifterna om förbud mot agentskap, har jag ansett densamma böra gälla endast beträffande spritdrycker.

På sätt jag förut framhållit hava förslagets bestämmelser om de s. k. individuella restriktionerna vid försäljningen i avsevärd grad förenklats. Sålunda hava särskilda regler ej ansetts böra i förordningen upptagas angående det närmare tillvägagångssättet vid utlämnande av alkoholhaltiga drycker och för betalnings erläggande därvid. I anledning härav har i förevarande paragraf ansetts erforderligt att ur gällande brännvinsförsäljningsförordning upptaga bestämmelsen om förbud mot försändande av spritdrycker mot efterkrav.

8 §.

1 mom. i förevarande paragraf skulle utgöra hinder för en försäljare av alkoholhaltiga drycker att till den hos honom anställda personalen annorledes än mot särskild betalning utlämna sådana drycker. Från några håll har framställts anmärkning mot detta stadgande, i vad det avsåge att förhindra en restauranginnehavare att låta den hos honom anställda personalen till maten erhålla ett glas öl. Med den

omläggning av bestämmelserna om försäljning av maltdrycker, som av mig föreslagits och varigenom det lagrade drickat skulle undantagas från förordningens tillämplighetsområde, synes mig emellertid någon befogad erinran ej vidare kunna framställas i denna del. För att, på sätt blivit anmärkt, stadgandets avfattning ej måtte utgöra ovillkorligt hinder för en restauranginnehavare att utöva gästfrihet å sin egen lokal, har jag föreslagit en jämkning av paragrafens lydelse.

9 §.

I anledning av det av kommittén föreslagna kontrollsystemets förenklande har jag funnit förevarande paragraf böra utfyllas med stadgande, om i vilka fall betalning för på kredit utminuterade drycker får utsökas.

10 §.

I gällande brännvinsförsäljningsförordning finnas intagna särskilda bestämmelser om försäljning av brännvin från apotek. Dessa bestämmelser hava, i några avseenden förändrade, upptagits i kommittéförslagets 3 § 1 mom. I likhet med medicinalstyrelsen, till vars utlåtande härutinnan jag tillåter mig hänvisa, finner jag emellertid frågan om apotekshandeln med alkoholhaltiga drycker vara av så invecklad art, att alla föreskrifter härom lämpligast synas böra sammanfattas i en särskild förordning, utfärdad av Kungl. Maj:t. Häremot synes desto mindre vara att erinra, som, på sätt kommittén föreslagit och jag jämväl upptagit, Kungl. Maj:t skulle meddela föreskrifter om försäljning av alkoholhaltiga drycker för vetenskapligt, tekniskt, industriellt eller likartat ändamål.

11 §

överensstämmer med samma paragraf i kommittéförslaget.

II kap.

12 §.

På sätt jag under 22—25 §§ och 27 § kommer närmare att utveckla, har jag i förslaget vidtagit sådan förändring, att vissa innehavare av rätt till detaljhandel skulle kunna verkställa sina inköp direkt från partihandlare. Med anledning härav har en förändring vidtagits i förevarande paragrafs avfattning.

13 §.

Av några myndigheter har anmärkts, att tillräckliga skäl ej förefunnes för att fordra tillstånd till partihandel, utan att sådan borde få utövas av var och en, som därom gjort anmälan. Då emellertid partihandlare, enligt vad av 15 § framgår, i åtskilliga fall skulle äga rätt att försända vin och öl direkt till allmänheten och det lärer vara av stor vikt, att en rättighet till partihandel ej missbrukas utan utövas av väl kvalificerad person, har jag i detta avseende ej ansett mig böra frångå kommittéförslaget.

I 2 mom. av förevarande paragraf har kommittén föreslagit, att tillstånd till partihandel skulle meddelas att gälla tills vidare och så länge kontrollstyrelsen ej funne skäl att återkalla detsamma samt att, om återkallelse skedde på annan grund än missbruk av försäljningsrättigheten, innehavaren därav skulle äga åtnjuta 2 års uppsägningstid. Enligt min uppfattning måste det emellertid — icke minst med hänsyn till den tid, som erfordras för att på ett rationellt sätt lagra spirituosa och viner, — anses önskvärt, att en sådan innehavare beredes en mera tryggad ställning. Förevarande moment i kommittéförslaget har därför av mig ej upptagits, utan har jag i stället åt 60 § föreslagit sådan lydelse, att innehavare av partihandelsrätt i händelse av missbruk skulle kunna förklaras sin partihandelsrätt förlustig. Av en jämförelse med 16 § framgår, att rätt till partihandel skulle gälla för innehavarens livstid samt under två år efter hans död för hans stärbhus.

14 §.

Denna paragraf överensstämmer med 14 § i kommittéförslaget.

15 §.

Denna paragraf motsvarar 78 § i kommitténs förslag med de ändringar, som betingas av att bestämmelserna om kommunal folkomröstning ej i förslaget upptagits.

16 och 17 §§.

Motsvara i huvudsak 15 och 16 §§ i kommittéförslaget.

III kap.

18 §.

Vid förevarande paragraf, som motsvarar 17 § i kommitténförslaget, hava reservationer avgivits utav två av kommitténs ledamöter, som ansett den i nu gällande brännvinsförsäljningsförordning stadgade form för bolagens tillkomst böra bibehållas. Med dessa reservanter hava även några av de hörda myndigheterna instämt. Då det av kommittén föreslagna förfaringssättet är vida enklare än nyssberörda nu gällande, har jag i detta avseende ej funnit tillräcklig anledning att frångå vad kommittén föreslagit.

Den jämväl framställda anmärkningen, att det vore olämpligt fordra, att bolag skulle vara färdigbildat, innan ansökning skedde, torde icke vara av någon större praktisk betydelse, varför jag icke ansett mig böra vidtaga ändring i kommittéförslaget.

Då bestämmelserna om kommunal folkomröstning av mig ej upptagits, har tiden för ingivande av ansökning om bolagsrättighet kunnat framflyttas till utgången av mars månad året innan försäljningen är avsedd att taga sin början.

Vidare har jag ansett mig i 5 mom. av förevarande paragraf böra vidtaga en ändring i kommitténs förslag. Enligt detta skulle vederbörande kommunalmyndighet äga att föreslå inskränkningar ifråga om försäljningens bedrivande och Konungens befallningshavande vara skyldig att fastställa desamma, så vitt de ej strede mot allmän lag eller författning eller annorledes överskrede deras befogenhet, som fattat beslutet. Detta stadgande skulle emellertid kunna medföra, att om en kommunal myndighet meddelade en inskränkning, som till följd av sin avfattning med största lätthet kunde kringgås eller eljest uppenbarligen ej kunde anses främja ordning och nödig varsamhet vid försäljningens bedrivande, Konungens befallningshavande ändock skulle vara skyldig att fastställa denna inskränkning, för så vitt Konungens befallningshavande ej föredroge att helt vägra upplåtelse av försäljningsrätt. För att undgå detta resultat har jag föreslagit, att Konungens befallningshavande ej heller skulle vara skyldig fastställa sådana inskränkningar, som uppenbarligen ej funnes ägnade att främja det med beslutet därom avsedda syftet.

Slutligen har jag vid förevarande paragraf att anmärka, att jag,

med anledning av framställda erinringar mot 6 mom., föreslagit en förändrad lydelse av detsamma.

19 §.

I denna paragraf, som motsvarar 18 § i kommittéförslaget, har jag föreslagit sådan ändring, att stadgandet skulle gälla jämväl utskänkning av spritdrycker. På sätt kontrollstyrelsen i sitt utlåtande framhållit, skulle därigenom att särskilt bolag ej behövde inom en kommun i varje fall bildas för utskänkning av spritdrycker den fördel vinnas, att avsevärda besparingar i bolagens förvaltningskostnader kunde ske.

Andra stycket av föreliggande paragraf har förtydligats i syfte att med större klarhet utmärka, att ansökning om rättighet jämväl i det i denna paragraf avsedda fall skall ske inom samma tid som i 18 § omförmäles.

20 §.

I 2 mom. av motsvarande paragraf (19 §) har kommittén föreslagit, att kontrollstyrelsen skulle hava att meddela föreskrifter såväl beträffande bolagens förvaltning som i övrigt beträffande försäljning av alkoholhaltiga drycker. Kontrollstyrelsen har härom anfört, att dess nuvarande verksamhet ej kunde göra styrelsen särdeles lämpad för de nya uppgifterna, utan då dessa ägde mera samband med socialstyrelsens verksamhet, borde sistnämnda styrelse bliva centralmyndighet. Socialstyrelsen har för sin del ansett, att behandlingen av nykterhetsfrågorna ur social synpunkt borde i viss omfattning handläggas av socialstyrelsen, som redan nu hade att behandla vissa frågor rörande nykterhetsverksamheten, och att till kontrollstyrelsen endast borde överlämnas den ekonomiskt-tekniska delen av kontrollen.

För egen del anser jag olämpligt, att tillsyn över bolagens verksamhet skulle utövas av två olika centralmyndigheter, som därvid lätteligen skulle kunna komma att ingripa på varandras områden. Då den ekonomiskt-tekniska delen av kontrollen torde vara den mest omfattande och kontrollstyrelsen ifråga härom måste anses mer lämpad som uppsiktsmyndighet än socialstyrelsen, har jag i denna del ej ansett mig böra frångå kommitténs förslag. För undanröjande av de av socialstyrelsen framhållna olägenheter synes mig lämpligen i den nya instruktionen för kontrollstyrelsen kunna intagas bestämmelse, enligt vilken ledamot i socialstyrelsen bör deltaga inom kontrollstyrelsen vid behandlingen av frågor, som beröra den sociala sidan av uppsikten.

Det synes givet, att ifråga om försäljningens bedrivande endast vissa allmänna principer böra av kontrollstyrelsen fastställas, under det att tillsynen särskilt ur ordningssynpunkt skulle tillkomma Konungens befallningshavande och vederbörande polismyndighet. I 2 mom. har kontrollstyrelsens tillsyn i andra frågor än beträffande bolagens förvaltning därför begränsats att avse sådana, som särskilt i förordningen angivits, d. v. s. utfärdande av bestämmelser angående försäljningssystemets handhavande och vad därmed äger samband.

Lika med några av de hörda myndigheterna anser jag onödigt, att yttrande infordras från kommunalmyndighet i frågor rörande inköp för bolags räkning av fastighet eller förändring av bolag tillhörig sådan, då vederbörande kommuner numera ej äga något intresse av denna fråga. Stadgandet i 4 mom. 1 stycket har i enlighet härmed omredigerats. Bestämmelsen i 2 stycket av samma mom. om förbud för bolag att utan samtycke av kontrollstyrelsen ingå hyres- eller andra affärsavtal för längre tid än bolagets rättighet upplåtits har modifierats med hänsyn till tiden för träffande av hyresavtal.

På sätt jag förut framhållit anser jag, att bolagsstyrelserna skola erhålla den sammansättning som de för närvarande äga. Detta synes böra medföra, att jämväl revisorerna skola utses i enahanda ordning som nu gäller. I enlighet härmed har 6 mom. blivit omredigerat.

21 §.

I fråga om denna paragraf, som motsvarar 20 § i kommittéförslaget, ansluter jag mig till de reservanter i kommittén, vilka, jämte ett antal av de hörda myndigheterna, ansett, att paragrafen jämväl borde omfatta tillåtelse att i samband med måltid utskänka vin till spisande gäst.

Att ifråga om utskänkning av öl till måltid i lagen fastställa vad som förstås med måltid måste enligt min uppfattning anses som önskvärt och gagneligt. Den av kommittén härutinnan lämnade definitionen lider emellertid av den oegentligheten, att den endast passar för sådana fall, då visst pris avtalas för varje måltid. I sådana fall, då priset avtalas för längre tid och särskilt om gemensamt pris överenskommes för såväl kost som logi, låter sig denna definition ej använda. För undvikande av denna oegentlighet har jag föreslagit en förändrad avfattning av 1 mom. i paragrafen.

Beträffande den ändring, som av mig vidtagits i sista mom. av paragrafen, hänvisar jag till mitt uttalande under 18 § här ovan.

22—25 §§.

Vid dessa paragrafer vill jag i ett sammanhang till behandling upptaga frågan om de s. k. tillfälliga rättigheterna.

Förutom rättigheter till utskänkning å ångbåtar och järnvägståg, till vilka slag av rättigheter jag nedan återkommer, har kommittén ej ansett behövligt att längre bibehålla de olika slags rättigheter, som finnas omnämnda i 16 § brännvinsförsäljningsförordningen samt 8 och 9 §§ vin- och ölförsäljningsförordningen. Kommittén har härvid beträffande de av ifrågavarande rättigheter, som äro av mera permanent eller periodisk art, ansett, att de flesta av dem kunde inrymmas under de olika slags försäljningsrättigheter — bolagsrättigheter och rättigheter till viss utskänkning i icke bolagskommuner — som kommittén föreslagit.

Ifråga om *utskänkning å klubbar ävensom å järnvägsstationer* ansluter jag mig i detta avseende till kommitténs mening. Därvid vill jag till en början framhålla, hurusom det torde vara att förvänta, att de av mig föreslagna bestämmelserna om det lagrade drickats undantagande från förordningens tillämplighetsområde torde komma att medföra, att behov av tillfällig utskänkning av alkoholhaltiga drycker i nu förevarande fall ej i samma grad som förut skall förefinnas. I de fall, då ett dylikt behov föreligger, synes den av kommittén anvisade utvägen att erhålla rättighet i den i förordningen i allmänhet stadgade ordning vara tillfyllest. Beträffande klubbrättigheter vill jag härutinnan för tydlighetens skull betona, att, på sätt kommittén anfört, vid överlåtelse av bolagsrättighet eller upplåtande av rättighet enligt 21 § hinder ej möter att som villkor för rättighetens utövande stadga, att utskänkning ej får ske till andra än medlemmar av vederbörande klubb eller förening. Att i fråga om rättigheter till utskänkning vid klubbar eller järnvägsstationer frångå den i förslaget i allmänhet gällande principen om de kommunala myndigheternas medbestämmanderätt synes mig sakna fog.

I fråga om *de s. k. badortsrättigheterna* kan jag åter icke i allo ansluta mig till kommitténs förslag. Visserligen skulle en rätt till utskänkning vid badort eller kurort kunna i åtskilliga fall anordnas enligt stadgandena i 18, 19 eller 21 §, men detta skulle medföra, att rättighetens upplåtande bleve beroende på om de kommunala myndigheterna därtill lämnade sitt bifall. Detta skulle åter kunna bliva ödesdigert för åtskilliga badorters existens. På sätt svenska kurortsföreningen i sitt utlåtande över kommitténs förslag framhållit, äro badorterna, där ofta i

stor omfattning fri sjukvård lämnas åt de mindre bemedlade, beroende av att de besökas av personer i bättre ekonomisk ställning. Om all utskänkning vid en badort eller kurort skulle upphöra, vore det emellertid att befara, att frekvensen av resande i högst betydande grad nedginge till förmån för en annan bad- eller kurort, där rätt till utskänkning förefunnes. Att fall, sådana jag ovan antytt, skulle kunna tänkas uppkomma, framgår av kurortsföreningens ovanberörda yttrande.

De skäl, vilka av mig sålunda framhållits för att fortfarande rättigheter till utskänkning vid badort skulle få meddelas, gälla i särskild grad utskänkning av vin och öl. Visserligen kunde ifrågasättas, att jämväl beträffande utskänkning av spritdrycker de kommunala myndigheterna i förevarande fall ej borde tillerkännas bestämmanderätt. Då emellertid badorterna ej i någon högre grad torde vara beroende av sistnämnda slags utskänkning, och med hänsyn till den av mig i det föregående vid flera tillfällen hävdade uppfattningen, att beträffande spritdrycker mera långt gående inskränkningar kunna stadgas än i fråga om vin och öl, har jag, ehuru med tvekan, stannat vid att, på sätt kurortsföreningen själv hemställt, föreslå, att endast rätt till utskänkning av sistnämnda slags drycker vid badorter skulle undandragas kommunalmyndigheternas beslutanderätt. Mot ett sådant undantag från den i allmänhet gällande regeln synes mig desto mindre vara att erinra, som den utskänkning, som bedrives vid en badort, i själva verket ej är avsedd att fylla ett behov närmast för kommunens medlemmar, utan i främsta rummet för resande från andra orter. Att Konungens befallningshavande i allt fall lärer, där så ske kan, taga hänsyn till kommunalmyndigheternas uttalade önskningar torde få anses som visst.

I enlighet med de av mig ovan angivna grunder har jag i 22 § föreslagit rätt för Konungens befallningshavande att vid hälsobrunn, badort eller annan kurort, där särskild läkare finnes anställd, efter vederbörande kommunalmyndighets hörande meddela rättighet till utskänkning av vin och öl vid måltider till spisande gäster. Att detta ej skulle förhindra upplåtande av rätt att vid en badort utskänka spritdrycker är självfallet. För sådant fall skulle emellertid de i 18 och 19 §§ meddelade föreskrifter komma till tillämpning.

Beträffande, härefter *utskänkning å passagerarfartyg och järnvägståg* har jag i anledning av kommitténs förslag ej annan erinran att framställa än i fråga om utskänkning å båtar, som ej förmedla regelbunden persontrafik till utländsk hamn. Med särskild hänsyn till att många av dessa ångare förmedla en betydande turisttrafik, där passagerarne till stor del utgöras av utlänningar, anser jag lika med några

reservanter inom kommittén och ett stort antal av de hörda myndigheterna, att denna rättighet jämväl bör omfatta vin. Även ställer jag mig synnerligen tveksam, om rättighet ej bör få meddelas att i förevarande fall utskänka spritdrycker. En sådan utskänkning kunde emellertid med hänsyn till de stränga restriktioner, som i förslaget i allmänhet äro stadgade i fråga om försäljning av spritdrycker, befaras understundom medföra olägenheter. Då möjlighet ej torde förefinnas att meddela olika bestämmelser beträffande olika slags båtar av ifrågavarande kategori, har jag, jämväl med hänsyn till att å järnvägståg endast utskänkning av vin och öl är tillåten, stannat vid att föreslå en sådan utvidgning av bestämmelsen i fråga, som jag ovan antytt.

Slutligen har jag att övergå till frågan om *de s. k. rent tillfälliga rättigheterna,* d. v. s. sådana, som avses i 16 § 4 mom. brännvinsförsäljningsförordningen samt 9 § 3 mom. och 10 § vin- och ölförsäljningsförordningen.

Kommittén har beträffande denna fråga anfört:

»Vad — — beträffar de rent tillfälliga utskänkningsrättigheterna kan det ju visserligen inträffa, att behov av utskänkning av rusdrycker anses uppstå i anledning av en festlig tillställning, ett möte, en förrättning eller dylikt. Detta synes emellertid icke vara ett tillräckligt skäl för lagstiftningen att förläna möjlighet till inrättande av dylik utskänkning. Enär dylika tillfälliga rättigheter, beviljade åt enskilda, så snart önskan om utskänkning av rusdrycker uppkomme, i varje fall skulle avse endast ett mycket kortvarigt behov och då dessutom deras utövning, med hänsyn till de skiftande förhållanden, varunder de erhölles, vore synnerligen svår att på ett enhetligt sätt kontrollera, har kommittén ansett sig icke böra föreslå medgivande av sådana. Däremot finnes det enligt kommitténs förslag intet hinder för bolag att inom kommunen inrätta en tillfällig utskänkning, såvida nämligen bolaget har någon av sina rättigheter oanvänd.»

Ett stort antal av de hörda myndigheterna hava ansett dessa rättigheter böra bibehållas.

De av kommittén anförda skälen för de tillfälliga rättigheternas borttagande finner jag ej övertygande. Att helt omöjliggöra upplåtande av dylika rättigheter synes mig understundom kunna leda till avsevärda olägenheter, utan att motsvarande fördelar skulle vinnas. Jag har därför i 25 § upptagit ett stadgande om rätt för Konungens befallningshavande att bevilja sådana rättigheter. I konsekvens med förslagets bestämmelser i övrigt har jag dock begränsat stadgandet att avse endast vin eller öl. Vidare har jag beträffande dessa rättigheter ej ansett mig böra frångå den allmänna principen om vederbörande kommunalmyndigheters vetorätt.

Det synes mig ej orimligt att begära, att den, som vill erhålla dylik utskänkningsrätt, i så god tid därom gör anhållan, att tiden medgiver de kommunala myndigheternas hörande. I detta sammanhang vill jag ock särskilt omnämna vad kommittén anfört om den tendens, som stundom hos myndigheterna gjort sig gällande att i form av tillfälliga brännvinsutskänkningsrättigheter meddela sådana av mer konstant varaktighet eller ock åt en och samma person vid upprepade tillfällen, ofta i tidsföljd efter varandra (jmfr kommittén Del V, s. 241—243 och Del VI : 4, s. 101 ff.). Det av mig föreslagna stadgandet, som i ifrågavarande avseende till sin lydelse huvudsakligen överensstämmer med motsvarande bestämmelse i nu gällande brännvinsförsäljningsförordning, bör, enligt vad åtskilliga Kungl. Maj:ts beslut angående tillämpning av sistnämnda bestämmelse torde giva vid handen, ej vara tillämpligt på sådana utskänkningsrättigheter av mera konstant natur.

24 § av kommittéförslaget innehåller, att om rättighet beviljats annan än bolag, rättighetsinnehavaren med visst angivet undantag skulle vara skyldig att inköpa alla för rörelsen erforderliga alkoholhaltiga drycker hos det eller de bolag, som Konungens befallningshavande bestämde. Enligt vad motiven utmärka har stadgandet tillkommit i syfte att bereda verksam kontroll å rättighetens handhavande. Då stadgandet emellertid ej synes kunna tillmätas något större värde ur kontrollsynpunkt och detsamma komme att ställa vederbörande näringsidkare i ett som synes alltför stort beroende av bolagen, har bestämmelsen av mig ej upptagits.

26 §.

Beträffande de s. k. inackorderingsrättigheterna har kommittén föreslagit, att sådana skulle få beviljas endast efter anmälan hos viss myndighet och under iakttagande av vissa inskränkande bestämmelser. Det synes mig emellertid uppenbart, att ett stadgande om dylik anmälningsplikt ej skulle komma att efterlevas. Då det måste anses olämpligt att skapa lagbestämmelser, som ej kunna upprätthållas, har stadgandet av mig föreslagits skola erhålla samma lydelse som i gällande vin- och ölförsäljningsförordning. Enär det lokala vetot i förslaget av mig ej upptagits, föreligga ej heller samma skäl som för kommittén att reglerande ingripa i förevarande fall. Om missbruk av en rättighet av detta slag äger rum, synes rätta vägen vara att söka genom åtal stävja sådant.

27 §.

Denna paragraf motsvarar 25 § i kommittéförslaget.

Beträffande kommitténs förslag i 2 mom. har en reservant i kommittén anfört följande:

»I detta moments sista stycke föreslås, att bolag vid överlåtelse av utskänkningsrättighet skall, med iakttagande av de föreskrifter, kontrollstyrelsen därutinnan kan utfärda, stadga sådana villkor för inköp av alla för rörelsen erforderliga alkoholhaltiga drycker, 'att rättighetsinnehavarnes ekonomiska fördel så långt ske kan ej göres beroende på myckenheten av utskänkta rusdrycker, eller, där fråga är om förut utövad utskänkningsrörelse, hans fördel i sådant avseende begränsas och efter hand avvecklas'. Den uppgift kommittén genom denna bestämmelse vill ålägga kontrollstyrelsen och bolagen, är säkerligen synnerligen svår att realisera. Möjligen kan det gå an att, som Aktiebolaget Stockholmssystemet gjort, begränsa vinsten för innehavarne av de överlåtna rättigheterna, men att, som kommittén avser och särskilt i motiveringen, sid. 257, rekommenderar, helt och hållet avkoppla det med utskänkningen förenade ekonomiska intresset ställer sig vida svårare, så framt man ej därmed åsyftar att så småningom helt och hållet undertrycka eller åtminstone i betydande grad försämra restaurangrörelsen. För kommitténs vida övervägande flertal ställer sig ett sådant resultat måhända föga skrämmande. Men då jag anser, att denna rörelse fortfarande har en uppgift att fylla, har jag icke kunnat biträda kommitténs förslag i denna del. För att en så krånglig och svårrealiserbar åtgärd skulle vidtagas, synes det mig att verkligt tungt vägande skäl skulle kunna anföras. Så har dock ej skett. Kommittén erkänner tvärtom, att direkt uppmaning eller lockelse till rusdrycksförtäring från rättighetsinnehavarnes eller deras biträdens sida icke förekommer, så framt man ej dit vill räkna, att strax före lokalernas stängning för närvarande till gästerna stundom framsättes spritvaror avsedda för eventuell konsumtion under den tid gästerna ännu få sitta kvar. Sistnämnda tillvägagångssätt skulle emellertid komma att upphöra med antagande av vad kommittén föreslår i 89 § 2 mom. som säger: 'då utskänkning ej är medgiven, vare det förbjudet att låta rusdrycker å utskänkningsställe förtäras'. Därmed och med de mångahanda restriktioner av annat slag, som förevarande kommittéförslag innehåller, borde man låta sig nöja. Då kommittén antyder, att rättighetsinnehavarne nu skulle mer eller mindre medvetet motarbeta bruket av alkoholfria drycker, så torde denna böjelse, i den mån den möjligen kan förefinnas, kunna motarbetas på annat sätt än det kommittén här föreslår. Men dessutom må framhållas, att i den mån restauranginnehavaren icke får taga förtjänst på vin och spirituosa, tvingas han att höja priset på mat och alkoholfria drycker. Då kommittén vidare säger, att 'indirekt animering' äger rum genom lokalens utrustande med särskilda lockelsemedel, så torde härmed icke kunna åsyftas annat än dels de mer eller mindre smakfulla anordningar, som kunna förekomma i dylika lokaler, och dels den musik som där ofta bjudes. Men så länge många personer äro tvungna att för sina måltider besöka ifrågavarande lokaler och en mängd andra där finna vila och förströelse, kan jag icke se något orätt i dessa s. k. lockelsemedel. Självklart är, att om en restaurang-

innehavare sköter sin affär väl, om han nedlägger arbete och kostnader på att göra sitt etablissement inbjudande, han skall draga flera kunder till sig än en konkurrent, som icke ägnar rörelsen nödig omsorg. Det synes mig, att så länge förbrukningen av alkoholhaltiga drycker är tillåten och icke heller värdshusrörelse är förbjuden, man icke bör med konstlade medel inverka på affärens avkastning, utan låta denna här, som för andra affärer, vara beroende på innehavarens skötsamhet och förutseende. Skulle denne på ett otillbörligt sätt söka påverka allmänhetens alkoholförbrukning, så torde den lokala kontroll- eller nykterhetsnämnden med hjälp av det bolag, som överlåtit rättigheten, lätt kunna utfinna medel att stävja ett sådant missbruk. Då jag alltså anser, att den i denna punkt föreslagna åtgärden icke är grundad på ett verkligt behov, utan snarare förestavad av önskan att driva teorien om avkopplingen av det privatekonomiska intresset på detta område till sin yttersta spets; då jag vidare anser bestämmelsen synnerligen svår att på ett på samma gång effektivt och rättvist sätt efterfölja; och då jag tillika befarar, att ett konsekvent genomförande av vad kommittén härutinnan föreslår skulle lända den stora allmänheten mera till skada än gagn, har jag yrkat att bestämmelsen måtte ur förslaget utgå.»

En annan reservant har föreslagit att orden »efter hand avvecklas» måtte ur ifrågavarande stadgande utgå.

Jag delar härutinnan den av förstnämnde reservant uttalade uppfattning, i vilken jämväl ett stort antal av hörda myndigheter och korporationer instämt. I allt fall synes en bestämmelse av förevarande art ej böra lagfästas, innan närmare erfarenhet vunnits angående de försök, som av Aktiebolaget Stockholmssystemet vidtagits i syfte att begränsa restauranginnehavares intresse av en ökad omsättning.

Då bolagen skulle hava att vid framläggande av sina program redogöra för i vilka fall bolagen ämnade å annan överlåta rättighet till utskänkning, synes behov ej förefinnas att angående ansökning om överlåtelse höra någon kommunal myndighet.

Innehavare av överlåten rättighet har jag ansett böra åläggas skyldighet att hos bolaget inköpa endast för rörelsen erforderliga spritdrycker.

28—30 §§

motsvara 26—28 §§ i kommittéförslaget med de modifikationer, som föranledas av en del av mig i andra hänseenden föreslagna ändringar, för vilka jag förut redogjort. Med den avfattning, jag föreslagit av 2 mom. i 27 §, bliva bestämmelserna i 29 och 30 §§ utan vidare tillämpliga jämväl i fråga om överlåtna rättigheter, något som i och för sig torde vara det riktigaste.

IV kap.

31 och 32 §§.

Jämväl beträffande dessa paragrafer hänvisar jag till den inledande framställningen.

33—35 §§.

Äro likalydande med 84—86 §§ i kommittéförslaget.

36 §.

Denna paragraf motsvarar 87 § i kommitténs förslag.

I 1 mom. har jag föreslagit endast den ändring, att orden »eller där trupp eljest är för flera dagar sammandragen» skulle utgå. För sådant fall synes det nämligen mera lämpligt, att förbud mot detaljhandel meddelas på grund av stadgandet i 49 § i förslaget (jmfr 105 § i kommittéförslaget).

Beträffande 2 mom. i kommitténs förslag till förevarande paragraf har reservation avgivits av en ledamot, som anfört:

»Detta moment förbjuder detaljhandel med alkoholhaltiga drycker inom eller omedelbart invid för allmänheten upplåten park inom stads planlagda område, dock med rätt för Konungens befallningshavande att, efter framställning av stadsfullmäktige, medgiva undantag i fråga om redan befintligt försäljningsställe.

Jag vill icke bestrida, att sådana förhållanden kunna förekomma, att anordnande av dylik utskänkning kan vara olämpligt i en för allmänheten upplåten park. Men om skäl möjligen tidigare förelegat för införande i lagen av ett för hela landet gällande generellt stadgande i detta avseende, så synes med den vidsträckta självbestämmanderätt, som förevarande förslag avser att tillförsäkra kommunerna, ett dylikt stadgande vara minst sagt överflödigt. Förhållandena i vårt lands olika delar äro så skiftande, att vad som i detta avseende kan vara lämpligt på en ort, är olämpligt på en annan, och därför bör man lämna städerna rätt att själva bestämma över huruvida utskänkning av ena eller andra slaget bör få förekomma i deras parker. Statens förmynderskap är här opåkallat.

På grund av ovan angivna skäl har jag inom kommittén yrkat, att momentet må ur förslaget utgå, och denna åsikt vidhåller jag.»

En annan ledamot i kommittén har härom anfört:

»I andra momentet förbjudes varje ny detaljhandel inom eller vid park i stad, och redan förefintliga försäljningsställen tillåtas blott på visst villkor. Jag

reserverar mig mot denna bestämmelse. Jag fäster först uppmärksamheten på, att med detaljhandel menas så väl utminuteringsställen som ställen med utskänkningsrätt. De förra torde på grund av de allmänna bestämmelserna knappast hållas öppna vid de tider, då åtminstone befolkningens bredare lager ha tillfälle att för rekreation använda parkerna, och tillvaron av deras butiksfönster torde ej i högre grad lända till allmänhetens förförande. Vad utskänkningsställena beträffar, förfaller denna bestämmelse till det felet, att den skär alla över en kam. Om ett nytt första klassens hotell anlägges vid en park, är det, om denna bestämmelse antages, omöjligt för det att få utskänkningsrättigheter, även om det åsyftar utskänkning endast åt egna gäster eller åtminstone aldrig kan draga till sig parkernas publik eller verka lockande på dem. Och en rättighet, avseende servering inom klubb eller sällskap, kan ej beviljas, om klubben händelsevis får sin bostad vid en park. Nu vet jag väl, att mången tycker, att härmed ej någon skada är skedd. Lagstiftningen får emellertid ej förfalla till nyckfullhet. Tillåtes servering vid stadens förnämsta trafikleder, bör den ej så allmänt förbjudas vid en park. Det huvudsakliga är, att det övervakas, hur den skötes. Sker den under olämpliga former, saknas verkligen ej andra medel till ingripande, om detta förslag antages. — Bestämmelsen torde delvis vara tillkommen för att drabba vissa redan bestående etablissement, vilkas servering väckt anstöt. Jag tror emellertid man skapat en lex in casu, vars alla konsekvenser man ej beaktat, och att nyss antydda etablissement ändå kunna stävjas i sin verksamhet.»

I likhet med reservanterna, med vilka ett flertal av de hörda myndigheterna instämt, anser jag förevarande moment böra utgå.

I fråga om 4 mom. i kommittéförslaget har en ledamot i kommittén i avgiven reservation anfört:

»Kommittén har i detta moment, som motsvarar 28 § 3 mom. i gällande brännvinsförsäljningsförordning, vidtagit högst väsentliga skärpningar. För egen del har jag intet att invända mot, att det utskänkningsförbud, förevarande moment stadgar, utsträckts att gälla även vin och öl ävensom att omfatta offentlig danstillställning. Däremot kan jag icke biträda den utvidgning, som skulle helt och hållet förbjuda mellanaktsservering å teatrar, och icke heller upphörandet av Konungens befallningshavandes befogenhet att medgiva undantag från ifrågavarande förbud, vilken jag finner vara väl motiverad av här omnämnda tillställningars skiftande art och av på olika platser rådande olika förhållanden. På grund härav anser jag, att förevarande moment bör ändras så, att det icke hindrar mellanaktsservering och att Konungens befallningshavande bibehålles vid sin nuvarande befogenhet att medgiva undantag från ifrågavarande förbud.»

En annan ledamot har reserverat sig mot avfattningen av detta mom.

Jag instämmer beträffande detta stadgande i vad förstnämnde reservant anfört, i enlighet varmed detsamma av mig omarbetats.

37 §.

Beträffande denna paragraf, som motsvarar 88 § i kommittéförslaget, vill jag framhålla följande.

Då den i 1 mom. föreslagna tiden för utminutering, med hänsyn till att stadgandet jämväl skulle avse öl, synes väl knappt tillmätt, har stadgandet av mig omformulerats, så att utminutering skulle få äga rum under högst 8 timmar, dock ej före klockan 9 förmiddagen eller efter klockan 6 eftermiddagen.

Beträffande 2 mom. har en av kommitténs ledamöter i avgiven reservation föreslagit, att utskänkning av spritdrycker skulle få begynna klockan 10 förmiddagen. Till stöd härför har reservanten anfört huvudsakligen, att man icke med en gång borde allt för starkt bryta med nuvarande förhållanden och att då spritdrycksutminuteringen skulle kunna börja redan klockan 9 förmiddagen, det med skäl kunde ifrågasättas, om det vore lämpligt att låta för stor tidsskillnad råda mellan utminuteringens och utskänkningens början. Det läte väl tänka sig, att en person, som skulle hava nöjt sig med ett glas brännvin i förbindelse med mat, i brist på denna utväg skaffade sig $^1/_8$ liter.

Ehuru de av reservanten i detta fall uttalade farhågor ej synas helt sakna fog, har jag i detta avseende ej ansett mig böra frångå kommittéförslaget, då det enligt min åsikt ej låter förneka sig, att något behov av utskänkning av spritdrycker före klockan 12 på dagen icke kan anses föreligga.

Beträffande 3 mom. ansluter jag mig till vad några reservanter inom kommittén, med vilka ett flertal myndigheter instämt, föreslagit därom, att Konungens befallningshavande bör få medges rätt att tillåta utskänkning å sön- och helgdagar efter klockan 3 och ej allenast, som kommittén föreslagit, efter klockan 7 eftermiddagen. Någon nykterhetseffekt av ett stadgande, varigenom spirituosakonsumtionen skulle förskjutas fram till kvällen, synes mig nämligen ej kunna förväntas.

Slutligen vill jag beträffande denna paragraf anmärka, att jag av rent formella skäl ej upptagit sista stycket i kommitténs förslag till motsvarande paragraf. Att Konungens befallningshavande kan förordna om inskränkning ifråga om de tider och dagar, då försäljning får äga rum, torde nämligen framgå redan av stadgandet i 29 § (27 § kommittéförslaget).

38—43 §§

överensstämma med 89—94 §§ kommittéförslaget med de ändringar, som betingas av det föregående, varjämte det av kommittén föreslagna förbudet för gäst att å utskänkningsställe förtära spritdrycker ej av mig upptagits.

V kap.

44 §.

Beträffande de ändringar, som av mig föreslagits ifråga om nykterhetsnämndernas allmänna åligganden, hänvisar jag till den inledande framställningen.

45 §.

Då behov förefinnes att bestämma den ställning, polisuppsyningsmän i köpingar och liknande samhällen vid tillämpning av förordningen skola intaga, har i denna paragraf, som motsvarar 101 § i kommittéförslaget, införts stadgande, att Konungens befallningshavande för köping eller annat område å landet, för vilket ordningsstadgan för rikets städer är i tillämpliga delar gällande, må förordna lämplig polisman att fullgöra vad enligt denna förordning åligger kronobetjänt.

46 §

är likalydande med 102 § i kommittéförslaget.

47 §.

Med anledning av vid motsvarande paragraf (103 §) i kommittéförslaget framställd erinran, att kontrollstyrelsen ej utrustats med tillräckliga maktmedel mot bolag, som ej rättade sig efter kontrollstyrelsens föreskrifter, har jag — utöver vad av kommittén härutinnan upptagits — föreslagit, att ledamöterna i sådant bolags styrelse skulle kunna av Konungens befallningshavande föreläggas vite. Av bestämmelserna i VII kap. framgår, att styrelseledamöterna jämväl kunna av domstol ådömas ansvar för förbrytelse emot förordningens föreskrifter.

48 §.

Denna paragraf motsvarar 104 § i kommittéförslaget. Enligt min åsikt kan det ej anses lämpligt eller erforderligt att, sedan tillstånd till rättighet en gång meddelats, de kommunala myndigheterna skulle kunna påfordra tillståndets återkallande. En tillfällig förändring i en kommunalrepresentations sammansättning skulle nämligen i sådant fall kunna inverka på bestående rättigheters utövning, innan den stadgade tiden för rättigheten tilländagått. I enlighet härmed har förevarande paragraf av mig omredigerats.

49 §

motsvarar med en redaktionell ändring 105 § i kommittéförslaget.

50 §.

I denna paragraf, som motsvarar 106 § i kommitténs förslag, har jag vidtagit sådan förändring, att av magistrat och kommunalnämnd enligt 2 mom. meddelat förbud skall underställas Konungens befallningshavandes prövning.

51 och 52 §§

motsvara, med av övriga ändringar föranledda modifikationer, 107 och 108 §§ i kommittéförslaget.

VI kap.

53 §.

Beträffande denna paragraf hänvisar jag till den inledande framställningen.

VII kap.

54—73 §§.

Föreskrifterna i detta kapitel överensstämma i allt väsentligt med de bestämmelser, som kommittén under motsvarande kapitel föreslagit. Ifråga om de ändringar, som av mig vidtagits, vill jag här endast framhålla, *att* straffsatserna i några avseenden av mig föreslagits lägre än i kommitténs förslag, *att* av skäl, som under 13 § omnämnts, partihandlare skulle kunna av domstol förklaras sin rätt till försäljning förlustig, *att* den omkastning av bevisningsskyldigheten, som kommittén i 123 § föreslagit, till sina konsekvenser synes kunna vara ödesdiger och därför av mig ej kunnat godkännas, *att* stadgandet om huru skall förfaras med alkoholhaltiga drycker, som förklarats förbrutna, eller öl, som tagits i beslag, sålunda modifierats, att Kungl. Maj:t därom må meddela närmare bestämmelser, *samt att* i 73 § föreskrift upptagits därom, att vad som tillhör kommunalstämmas handläggning, tillkommer kommunalfullmäktige, där sådana finnas.

VIII kap.

74—76 §§.

Med hänsyn till de stora omvälvningar på olika områden, som förslaget skulle medföra, har jag, på sätt jag förut omnämnt, ej ansett mig kunna tillstyrka, att detsamma skulle träda i kraft före den 1 januari 1921.

Beträffande de av mig föreslagna ändringarna ifråga om vin- och spirituosahandlandenas ställning hänvisar jag till den inledande framställningen och vill här blott tillägga, att innehavare av överlåtna spirituosaförsäljningsrättigheter av mig föreslagits skola erhålla en tid ej allenast av tre, utan fem år efter förordningens ikraftträdande, varunder de skulle kunna som partihandlare avyttra sina lager.

Övriga författningsförslag.

Jag övergår härefter till att med några ord beröra de bestämmelser, som av mig föreslagits ifråga om försäljning av de alkoholsvagare dryckerna.

Gällande svagdricksförordning reglerar försäljningen av svagdricka och tillagade, alkoholfria drycker. Under enahanda bestämmelser, som ifråga härom är gällande, skulle, i enlighet med vad jag förut omförmält, hänföras jämväl det lagrade drickat samt sådana av malt ej tillagade alkoholhaltiga drycker, vilkas alkoholhalt ej överstiger 3.6 volymprocent. Då i anledning härav ändringar erfordras såväl i rubriken som av ett flertal av bestämmelserna i svagdricksförordningen, samt särskilda övergångsbestämmelser bliva av nöden, har jag ansett lämpligast, att svagdricksförordningen i dess helhet upphäves samt en ny förordning för förföljning av ifrågavarande svagt alkoholhaltiga och alkoholfria drycker utfärdas. Denna överensstämmer dock i allt väsentligt med svagdricksförordningen. Endast sådana förändringar hava däri vidtagits, som nödvändiggöras av bestämmelserna i den föreslagna förordningen om försäljning av alkoholhaltiga drycker. Beträffande de särskilda stadgandena i förordningen i fråga torde någon motivering därför ej vara erforderlig. Jag vill endast framhålla, att föreskrifterna i 7 § ansetts böra gälla, utom ifråga om lagrat dricka och svagdricka, jämväl för alkoholfria maltdrycker, då dessa på grund av den ändrade definitionen å öl understundom skulle komma att inbegripas under de i denna förordning avsedda alkoholfria drycker.

Person, som vid den nya förordningens trädande i kraft enligt gällande svagdricksförordning äger utskänka svagdricka och alkoholfria drycker, skulle, enligt vad jag i övergångsstadgandena föreslagit, äga att därmed fortsätta utan ny anmälan eller ansökan. Vill en sådan person emellertid försälja jämväl drycker, som förut ej varit inbegripna under svagdricksförordningen, men skulle under den nya förordningen hänföras, skulle han däremot hava att göra ny anmälan eller ansökan.

Då det torde vara att antaga, att en del personer, som enligt gällande brännvins- eller vin- och ölförsäljningsförordningar äga att försälja öl, efter de nya förordningarnas ikraftträdande komme att fortsätta med försäljning endast av lagrat dricka, har jag ock föreslagit övergångsstadganden uti ifrågavarande avseende.

I fråga om övriga författningsförslag vill jag endast anmärka följande. I förordningen om tillverkning av maltdrycker har, på sätt jag förut antytt, vidtagits sådan ändring, att lagrat dricka upptagits som en särskild kategori av maltdrycker, varjämte föreskrift meddelats,

att stadgandena om utlämnande från bryggeri av svagdricka och vad därav föranledes skola äga motsvarande tillämpning ifråga om lagrat dricka. Härvid har det till förekommande av illojal konkurrens funnits lämpligt stadga, att därest kärl, som innehåller lagrat dricka eller svagdricka, är försett med etikett, orden lagrat dricka eller svagdricka alltid skola vara å en särskild rad för sig anbragta.

Vidare har, med hänsyn till tiden för ifrågakomna förslags framläggande, ändring föreslagits beträffande de tider, efter vilka Kungl. Maj:ts tillstånd skulle erfordras för bedrivande av viss tillverkning.

Slutligen vill jag framhålla, hurusom det enligt min åsikt ännu är för tidigt att avgöra frågan, om de betydande belopp, som komme att tillfalla statsverket genom öl- och vinhandelns förläggande under bolag, skola ingå i statsverkets fond av rusdrycksmedel eller icke.

* * *

På grund av vad jag nu anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå riksdagen att antaga förslag till

1) förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker,

2) förordning angående försäljning av svagt alkoholhaltiga samt tillagade, alkoholfria drycker,

3) förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet,

4) förordning om ändrad lydelse av 3, 13, 23 och 31 §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, samt

5) förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

Till denna av statsrådets övriga medlemmar biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall; och skulle nådig proposition i ämnet av den lydelse, bilaga ... till detta protokoll utvisar, till riksdagen avlåtas.

Ur protokollet:
Nils Hellenius.

BILAGOR.

Sammandrag av utlåtanden, avgivna över nykterhetskommitténs förslag.

I. Uttalanden angående huvudprinciperna i förslaget till förordning om försäljning av rusdrycker.

Socialstyrelsen: Av kommitténs utredning framginge, att samtidigt som folkmängden ökats, konsumtionen av alkoholhaltiga drycker i sin helhet minskats eller i fråga om brännvinet sedan tiden för 1905 års lagstiftnings genomförande till 1911 med en tiondedel och i fråga om ölet under loppet av tio år med nära en tredjedel. Att rätt och fullständigt avgöra anledningarna till berörda minskning torde icke vara möjligt. Uppenbart vore emellertid, att tvenne omständigheter härvidlag spelat en stor roll. Den ena låge otvivelaktigt i den organiserade nykterhetsrörelsens snabba tillväxt. Den andra vore att söka i den allmänna dryckessedens fortgående övergång till allt mildare former under uppenbar påverkan av stegrad allmän kultur och insikt om rusdrycksmissbrukets skadliga följder. Härmed vore naturligtvis ingalunda sagt att missbruket nedgått; i sin helhet kunde det förekomma i fullt samma utsträckning som tillförne, låt vara nu koncentrerat på mindre delar av befolkningen. Störande av den allmänna ordningen, våld å person och skadegörelse å egendom, minskad arbetsduglighet och arbetsförtjänst med försummat fullgörande av försörjningsplikt, upprivande av familjebanden vore allt i hög grad företeelser att tillskriva missbruket av rusdrycker. I den mån frekvensen härav i siffror kunde beräknas och bedömas, visade den onekligen, att missbruket alltjämt vore av den omfattning, att samhället inför detsamma icke kunde stå likgiltigt. Fortsatt upplysningsverksamhet vore otvivelaktigt av stor betydelse, ju mer desto rationellare den ordnades. Härutinnan vore också åtskilligt uträttat men mycket återstode. Även med en aldrig så väl ordnad verksamhet av denna art torde det emellertid, såsom kommittén framhållit, komma att visa sig, att man ensamt på denna väg åtminstone icke inom en överskådlig framtid kunde nå fullt tillfredsställande resultat. För att komma därhän, torde åtgärder av mera ingripande beskaffenhet vara nödiga eller med andra ord den restriktiva lagstiftningens väg få beträdas. Någon nyhet innebure för övrigt ej detta inom förevarande område, tvärtom hade man i vårt land liksom i allmänhet även annorstädes begagnat sig härav. Det torde också föreligga giltiga skäl att fortsätta på denna väg. Vid varje tillfälle, då fråga uppstode om genomförande av lagbud, vilka mera avsevärt inskränkte på den medborgerliga friheten i handel och vandel, inställde sig med rätta ett vägande mellan å ena sidan värdet av det resultat, man ville nå, å den andra den förlust i frihet, som därav skulle förorsakas. Mer än på något annat område framträdde i våra dagar sådana spörsmål på den specifikt sociala lagstiftningens fält. Lika fullt som man därvid erkände individens skyldighet att underkasta sig inskränkningar i sin frihet, när sådant för samhällets väl erfordras, lika varsam borde man vara att

Socialstyrelsen. Riktlinjer för nykterhetslagstiftningen.

Social-styrelsen forts.

skrida till åtgärder av denna innebörd, när de ej vore obetingat erforderliga. I ena såväl som andra avseendet ginge givetvis meningarna i viss mån i sär, när det gällde att avgöra värdet av vad sålunda vägdes mot vartannat. I nykterhetsfrågan torde man sålunda vara tämligen ense därom, att den, som visade sig ej kunna begagna rusdrycker utan att till eget och anhörigas fördärv eller till allmän skada och förargelse missbruka dem, ej heller längre hade att i samma utsträckning som övriga medborgare påräkna den frihet, han uppenbarligen icke kunde rätt använda. Emot åtgärder, som allenast syftade hit, hade styrelsen intet att erinra. Erfarenheten hade emellertid visat, att en lagstiftning, som här ville gå till roten, icke kunde åtnöjas med mått och steg, riktade blott mot det missbruk, som sålunda redan uppenbarat sig. Den måste ock söka i största möjliga mån undanröja förutsättningarna för dess framträdande. Det vore möjligt, att därest man här praktiskt ville komma till målet, detta icke kunde ske utan att vidtaga åtgärder, som innebure väsentligt intrång i den enskildes privata liv och personliga frihet, jämväl där denna ingalunda missbrukats. Att man emellertid därvid måste gå tillväga med den allra största varsamhet, vore uppenbart. Det vore nämligen enligt styrelsens mening ingalunda givet, att det resultat, vartill man borde sträva — största möjliga och bestående nykterhetseffekt — av sådana åtgärder befordrades. Tvärtom syntes det väl låta tänka sig, att i längden det system visade sig bärkraftigast, som toge största möjliga hänsyn och sökte undvika risken av att framkalla kringgående och överträdelser. Vid bedömande av föreliggande lagstiftningsproblem gällde det att i första hand klargöra, vart man ville nå. Kommittén stannade för närvarande vid en ståndpunkt, som kunde sägas ligga emellan missbrukets och brukets avlägsnande, bakom vilken dock tämligen tydligt skymtade totalförbudet såsom slutmålet. Därnäst framstode frågan, på vilka vägar detta mål kunde vinnas. Kommittén anvisade två: dels en reformering av försäljningslagstiftningen med individuell kontroll och det enskilda vinstintressets avlägsnande samt dels genomförandet av så kallat lokalt veto. Vad först anginge det uppställda målet, kunde styrelsen åtminstone ur allmän social synpunkt icke finna anledning för lagstiftningen att sträva längre än till missbrukets avskaffande och förekommande. Innan det vore bevisat, att faran för missbruk ej kunde i huvudsak avlägsnas genom ett fortsatt mera rationellt ordnat upplysningsarbete samt genom de restriktiva lagstiftningsåtgärder, som i det följande av styrelsen förordades, utan att härför erfordrades ett ytterligare försvårande eller rent av ett fullständigt avskaffande av själva bruket, kunde det enligt styrelsens mening ej vara överensstämmande med sunda lagstiftningsregler att skrida till än mera genomgripande restriktioner och i varje fall icke att taga det yttersta, till absolut förbud syftande steget, vilket jämväl då borde betraktas icke som mål, utan blott som medel. Med målets fixerande till nu angivna punkt erbjöde, åtminstone i fråga om de egentliga spritdryckerna, redan gällande lagstiftning ganska betydande utrymme åt bärkraftiga reformer.

Individuella restriktioner.

Allmänt erkändes ju de verkliga förbättringar, som i vissa avseenden åstadkommits av det så kallade Göteborgssystemet. Ökade möjligheter för utnyttjande av detta system hade yppats genom de reformprinciper, som under den senaste tiden framträtt och särskilt tagit form i det så kallade Stockholmssystemet. Ehuru det uppenbarligen ännu vore för tidigt att draga några säkra slutsatser av dess verksamhet, syntes åtminstone den i Göteborg redan vunna erfarenheten giva vid handen, att de anordningar, som detta system innebure och vilka i huvudstaden nu skulle träda i tillämpning, i sig inneslöte så mycket bärkraftigt, att det blott vore att beklaga,

att en fullständigare erfarenhet om deras verkningar, särskilt sedan systemet, såsom vore att vänta, över än större delar av landet blivit genomfört, ej kunnat utnyttjas för lagstiftningens behov. Mången detalj, vilken nu framstode oviss, hade då blivit prövad och fått visa sin bärkraft och konsumenterna hade ock haft tillfälle att vänja sig vid de av systemet förorsakade förändringarna. Det låge i sakens natur, att den reform, som i huvudsak nu efter samma linjer föreslogs till lagfästande, då haft att till sin teoretiska säkerhet lägga även erfarenheten om sina praktiska verkningar. Därmed hade det ock blivit möjligt undvika att lagfästa bestämmelser, som, huru teoretiskt berättigade de än kunde synas, dock i praktiken kunde komma att visa sig mindre lämpliga. Oaktat den svaghet, som sålunda redan i begynnelsen vidlådde den av kommittén föreslagna försäljningsreformen, funne sig styrelsen böra förorda, att den i huvudsak lades till grund för lagstiftning i ämnet. Härvid hade dock kunnat ifrågasättas, om ej reformen tillsvidare bort inskränkas att avse endast spritdrycker. Med skäl kunde i allt fall ifrågasättas om ej åtminstone vissa lättnader i kontrollen särskilt med avseende å ölet utan fara för systemets sammanhållning kunde vara på sin plats. (Se under 64 och 65 §§.) I sammanhang härmed förklarade styrelsen, att styrelsen icke kunde värja sig för en viss farhåga, att vad skärpningen i utminuteringen dreve bort, i viss mån kunde tagas upp av utskänkningen. Bleve en reform i ovan angivna riktning i lagstiftningen genomförd, enligt vilken det enskilda vinstintresset avlägsnades, individuell kontroll möjliggjordes och enhetliga principer för all försäljning fastsloges, förefölle det styrelsen som om man därmed finge så starka medel i hand att både avlägsna i fortsättningen det missbruk, som framträtt, och jämväl förebygga dess uppkomst, att man, åtminstone med hänsyn till det mål, varvid man enligt det ovan anförda syntes böra stanna, hade all anledning att tills vidare ej gå längre. Först sedan erfarenheten ådagalagt, att man på denna väg ej kunde vinna målet, hade man att tillgripa medel, vilka än mer inskränkte på den enskilda friheten och icke kunde undgå att också kännbart träffa det fullt lojala bruket, men vilka därför i sig även inneslöte stora faror för frågans effektiva lösning. Härmed hade styrelsen ock angivit sin ståndpunkt till den andra av kommittén föreslagna vägen, användandet av det lokala vetot. Mot dess nykterhetseffekt, sådan denna i praktiken framträtt i de främmande länder, där det redan blivit infört, hade som bekant många erinringar blivit framställda. Vid sidan av den föreslagna försäljningsreformen måste ock betydelsen och gagnet av det lokala vetot framstå i en helt annan dager än måhända tidigare varit fallet. Då åt detsamma helt naturligt icke kunde eller borde givas den radikala läggning, att all tillförsel och konsumtion inom den torrlagda kommunen kunde förhindras, skulle efter dess införande exempelvis kunna inträffa, att nykterhetstillståndet i en sådan kommun komme att visa sig betydligt sämre än i en annan, där allenast försäljningsreformen noga tillämpades. Lagöverträdelser skulle ock med ett sådant system säkerligen hos oss liksom i andra länder, där detta system vore genomfört, komma att höra till ordningen för dagen och detta i alldeles särskilt hög grad med ett lokalt veto, som, i likhet med det av kommittén förordade, omfattade jämväl vin och öl. Under hänvisning till vad sålunda anförts, då det vidare redan låge i den kommunala representationens makt att genomföra dylikt lokalt förbud, vilket ock skett i flertalet av våra landskommuner, samt då slutligen fullt avgörande skäl icke syntes hava förebragts för att på ifrågavarande område förr än på andra den allmänna folkomröstningen borde komma till användning för besluts fattande, ansåge sig styrelsen icke kunna förorda det lokala vetots upptagande i lagstiftningen. — I

Socialstyrelsen forts.

Lokala vetot.

Social-styrelsen forts. Bolags-systemet.

sin föregående framställning hade styrelsen huvudsakligen vid bedömandet av de svårigheter, som mötte förslaget, tagit hänsyn till de inskränkningar i den enskilda konsumentens frihet, som därav skulle följa. Till dessa sällade sig även en grupp andra av beskaffenhet att redan här mera allmänt böra beröras. De hänförde sig till frågan om det enskilda vinstintressets avlägsnande från rusdrycksförsäljningen samt omfattningen av det lokala vetots inverkan på hanteringen med rusdrycker. Genom det väsentliga likställandet i förslaget av vin och öl med spritdryckerna erhölle förevarande spörsmål avsevärda dimensioner. Så länge handeln med rusdrycker vore så ordnad, att den tillförde försäljaren en viss vinst, låge det i öppen dag, att det enskilda vinstbegäret i viss mån måste motverka nykterhetsintresset. I förslagets avförande av möjligheten för detaljhandlarne till denna vinst låge uppenbarligen och särskilt i fråga om ölet en verkligt nykterhetsbefrämjande reform. Styrelsen ville därför förorda den. En förutsättning för detta styrelsens förord vore emellertid, att *ersättningsfrågan* bleve ordnad på ett sätt, som överensstämde med vad rättvisa och billighet kunde kräva. Styrelsen delade visserligen kommitténs mening därom, att någon juridisk rätt till ersättning för de näringsidkare och deras personal, som skulle bliva lidande av den föreslagna lagstiftningen, icke förelåge, men ansåge å andra sidan, att de billighets- och klokhetsskäl, som talade för ersättning, ledde väsentligt längre än kommittén velat medgiva. Nödig hänsyn till vårt näringslivs lugna fortbestånd och utveckling och icke minst till dess arbetstagare måste kräva detta. Den nu föreslagna försäljningsreformen skulle närmast komma att i ett slag drabba det stora antalet innehavare av vin- och ölförsäljningsrättigheter samt den hos dem anställda personalen. I den mån de förra helt måste upphöra med sin verksamhet och de senare förlora sin anställning utan att hos försäljningsbolagen eller annorstädes erhålla sin utkomst, syntes skälig ersättning böra dem beredas — liksom även åt dylika företagares pensionärer, där sådana förekomme. I de fall åter, då dylik handel varit förenad med annan handel och den förstnämndas upphörande föranlett avsevärd och beståndande förlust, syntes ock ersättning kunna ifrågakomma. De övriga näringar och deras arbetstagare, som genom försäljningsreformen vållades väsentligare avbräck, syntes ock kunna göra liknande anspråk gällande. Särskilt om de av kommittén föreslagna restriktioner i fråga om rätten att tillhandahålla och inköpa maltdrycker i sin helhet komme till utförande, torde dessa ersättningsanspråk komma att uppgå till högst avsevärda belopp. Genomfördes åter också det av kommittén föreslagna lokala vetot, kunde ersättningsfrågan väntas antaga än större dimensioner, särskilt med hänsyn till alla de bryggerier, vilka antagligen i så fall tvingades att nedlägga sin rörelse. Förutom de avsevärda belopp, vartill ersättningen till dylika rörelsers innehavare måste komma att uppgå, komme därtill de enligt styrelsens mening ytterst behjärtansvärda ersättningsanspråken från den av rörelsens upphörande drabbade tjänstemanna- och arbetspersonalen. Och för denna personal gällde det i många fall icke allenast den fasta arbetsanställning och därmed förenade förmåner, som förlorades utan att likvärdiga sådana stode att erhålla, utan även de ålderspensioner, varav personalen inom denna näring i motsats mot flertalet andra i stor utsträckning komme i åtnjutande. Ihågkommas måste ock de inom denna bransch redan nu förefintliga pensionärer, vilka åtnjöte sin ålderdomspension direkt av företaget. Med all sannolikhet skulle de ersättningskrav, som sålunda skulle ställas å det allmänna och vilka kunde prövas skäliga, komma att stiga till betydande belopp. Vid sådant förhållande och då det i övrigt måste anses riktigt, att de kommuner, som beslöte lokalt försäljningsförbud

Ersättnings-frågan.

och därmed i ett slag föranledde vissa affärsföretags nedläggande eller väsentlig inskränkning i deras rörelse, själva finge vidkännas även därav föranledda konsekvenser, borde enligt styrelsens mening dessa kommuner helt eller delvis svara för den ersättning, som kunde bestämmas skola utgå till dessa företagare och deras personal. Att dylika ersättningsanspråk, som styrelsen här omnämnt, skulle komma att i stor utsträckning framställas, kunde man redan nu hava grundad anledning antaga. Att särskilt personalen komme att påräkna det allmännas hjälp, därom vittnade ock till styrelsen ingivna skrivelser av svenska bryggeriarbetareförbundet och föreningen av bryggeritjänstemän. Såsom framginge av den inom kommerskollegium verkställda utredningen vore med tillverkningen och försäljningen av alkoholhaltiga drycker sysselsatta ett stort antal självförsörjare, förvaltningspersonal och arbetare. Icke minst med hänsyn till dessa kunde styrelsen icke dela de meningar i ersättningsfrågan, varåt kommittén givit uttryck. Icke heller funne styrelsen den av kommittén i denna del förebragta utredning vara till fyllest. Den korta tid, som stått styrelsen till buds för yttrandes avgivande, hade emellertid icke gjort det möjligt för styrelsen att själv verkställa en sådan eller ens närmare utreda efter vilka grunder och i vilken utsträckning ersättning borde utgå samt till vilka belopp den kunde beräknas stiga. Under sådana förhållanden återstode det styrelsen endast att, med åberopande av vad ovan blivit anfört, förorda att en allsidig utredning i ersättningsfrågan verkställdes samt att denna utrednings resultat och på densamma grundade ersättningsregler framlades till fastställande samtidigt med förslagen till en reformerad nykterhetslagstiftning. — Med ovan angivna förändringar och med iakttagande av de ändringar styrelsen, enligt vad av det följande framginge, föresloge beträffande särskilda delar i förslaget, vore styrelsen för sin del beredd att förorda detsamma. *Socialstyrelsen forts.*

Mot huvudprinciperna i styrelsens utlåtande hava särskilda reservationer avgivits av byråchefen Bergsten och socialfullmäktigen von Sydow, vilka ansett sig icke kunna förorda förslaget. Reservanterna hava bland annat ställt sig tvivlande i avseende å möjligheten att bereda vederbörande näringsidkare och hos dem anställd tjänste- och arbetspersonal ersättning i av socialstyrelsen föreslagen omfattning ävensom särskilt framhållit, hurusom för vårt ekonomiska liv menliga repressalier otvivelaktigt vore att förvänta från främmande makter, om förslaget genomfördes. Särskilda yttranden.

Kontrollstyrelsen: Den av kommittén föreslagna lagstiftningen drabbade ej endast dem, som missbrukade rusdrycker, utan i lika omfattning även den stora, övervägande, laglydiga delen av befolkningen, som begagnade sig av alkoholhaltiga drycker utan att därvid gå till överdrift. Det måste då fordras, att tydliga bevis framlades för de föreslagna reformernas nödvändighet samt att alla medel, som den nuvarande lagstiftningen innebure, allvarligt användes. Tillräckliga bevis för reformerna hade emellertid ej förebragts. Förbrukningen av brännvin hade på de senaste 40 åren nedgått från 10 à 11 till 6 à 7 liter om året per innevånare, vilket visade att utvecklingen gått i rätt riktning. En eventuell ökning i senaste årens medelsiffror med 2—3 tiondels liter behövde ej tyda på ökad dryckenskap, utan vore säkerligen uteslutande beroende på förbättrade arbetskonjunkturer. Att fylleriförseelserna ej visat några nämnvärda tendenser att minskas vore ej heller något bevis, utan kunde bero på att åklagarmakten vore särskilt nitisk att beivra överträdelser. Kontrollstyrelsen kunde därför ej anse en så omfattande lagstiftning erforderlig, desto mindre som nu gällande lagstiftningsbestämmelser ej blivit till *Kontrollstyrelsen.* Allmänna anmärkningar.

Kontrollstyrelsen forts.

fullo utnyttjade. Sålunda hade förordningen angående internering av alkoholister ännu ej kommit till tillämpning och ej heller de senaste förändringarna i B. F., genom vilka kommunerna blivit frigjorda från ekonomiskt beroende av brännvinshandeln. Dessa förändringar hade dock redan visat sin verkan, i det att ett och annat bolag vidtagit åtgärder för att avsevärt inskränka konsumtionen av brännvin. Då det vore skäl att avvakta resultatet av dels de försök, som bolagen sålunda frivilligt anställt, dels en allvarlig tillämpning av interneringsförordningen, kunde styrelsen redan av dessa grunder ej förorda, att kommitténs förslag nu framlades för riksdagen. Kommittén hade ej lämnat några bevis för den kommunala folkomröstningens nödvändighet. Med hänsyn till det ringa antalet försäljningsrättigheter å landsbygden måste man nämligen anse, att nykterhetsintresset redan hade tillräckligt inflytande. Därtill komme, att av de besvärsmål, som under senaste år föredragits inför Kungl. Maj:t, framgått, att länsstyrelserna vid sina beslut angående ifrågasatt försäljningsrätt plägade fästa avseende ej endast vid antalet avgivna röster utan ock vid antalet röstande. Nykterhetsfrågor lämpade sig så mycket mindre för avgörande genom allmän folkomröstning, som dessa frågor särskilt vore ägnade att sätta lidelserna i rörelse. — Kommittén hade föreskrivit ett i detalj utarbetat försäljningssystem med motböcker och skriftliga rekvisitioner. Härutinnan vore det i Göteborg tillämpade systemet, som till en början lämnade köparen frihet att köpa efter behag, men genom sin bokföring följde varje kunds inköp och när dessa syntes väl stora lät undersöka, huru de inköpta varorna användes samt därefter antingen varnade köparen eller inskränkte eller indroge hans inköpsrätt, att föredraga framför kommitténs, som behandlade de värsta drinkare och de måttligaste konsumenter lika. Då onekligen det okontrollerade utlämnandet av brännvin litervis medförde stora vådor för ordning och nykterhet, vore högeligen önskvärt, att omförmälda i Göteborg givna uppslag tills vidare på försök, men ostört av lagstiftningen, komme till tillämpning även på andra orter. Om i B. F. infördes en allmän bestämmelse, att minuthandeln borde ordnas så, att bolaget visste, till vilka personer och hur mycket det sålde, samt åt någon statsmyndighet inrymdes befogenhet att pröva och tills vidare fastställa föreskrivna anordningar, vunnes nödig garanti, att bolagen ej, såsom redan skett, framkomme med alltför orimliga påbud. På smärre orter torde ett detaljerat system ej ens behöva genomföras, men vore i allt fall av vikt, att erforderligt spelrum lämnades för olika möjligheter, på vilka erfarenheten kunde giva anvisning. Likartade försäljningsbestämmelser för öl och vin som för spritdrycker vore obehövliga. I viss mån skärpta bestämmelser kunde dock erfordras särskilt för ölförsäljningen. Den art av dylik försäljning, som torde göra mest skada, vore den, som av de på landsbygden belägna bryggerierna bedreves till avhämtning. Skulle sådan försäljning förbjudas, bleve säkerligen ett stort antal av dem urståndsatta att fortfara med sin rörelse. Ett eventuellt sådant förbud borde därför åtföljas av ett anbud om inlösen av de på landsbygden belägna bryggerierna samt rätt för landskommun att därefter förbjuda skattepliktig maltdryckstillverkning inom kommunen. Ett förbud mot försäljning till avhämtning skulle däremot vara av mindre betydelse i ekonomiskt avseende för de i städerna — åtminstone de större — belägna bryggerierna, om det där skulle erfordras. Beträffande den av kommittén föreslagna ersättningen anslöte sig kontrollstyrelsen ifråga om vin- och spirituosahandlandena till herr Karlssons reservation. Ersättning borde dock beredas även

Lokalt veto.

Individuella restriktioner.

Bolagssystemet.

Ersättningsfrågan.

vinhandlande utan rätt till detaljhandel med spritdrycker, som försålde vin i minut utan samband med annan handel. — *Kontrollstyrelsen forts.*

Efter övervägande av förslaget hade styrelsen kommit till den bestämda uppfattning, att det omstörtande system, kommittén ifrågasatt, ej borde lagfästas. Folknykterhetens vidare utveckling kunde bättre vinnas genom att med tillvaratagande av de goda uppslag, vilka under utredningen framkommit, på traditionell grund verkställa en revision av nykterhetslagstiftningen, som toge hänsyn ej endast till absolutisternas önskemål, utan även till den övriga befolkningens vanor och föreställningssätt. Styrelsen hemställde därför, att åt tillkallade sakkunniga måtte uppdragas att taga i övervägande, vilka förbättringar i gällande lagstiftning kunde erfordras. Yrkanden.

Kommerskollegium: Med hänsyn till den allmänna näringsrätten vore det av vikt, att ifrågavarande lagstiftning icke erhölle vidare tillämplighetsområde samt att de särskilda restriktionerna icke grepe längre än förhållandena oundgängligen påkallade. Det tillhörde ej kollegium att bedöma, vilka åtgärder från det allmännas sida rusdrycksmissbruket kunde anses behörigen kräva. Beträffande de av kommittén föreslagna inskränkningar kunde, i den mån fråga vore icke endast om erforderliga kontroll- eller ordningsföreskrifter eller föreskrifter i sedlighetssyfte, kollegium ur synpunkten av de intressen, kollegium hade att företräda, icke annat än principiellt ställa sig avvisande. Kollegium erinrade, att förslaget för en stor del av de skattepliktiga bryggerierna, särskilt för dem som vore belägna på landsbygden eller i de mindre städerna, komme att omöjliggöra driften. Det måste framstå som önskvärt, att sådana bestämmelser träffades, att syftemålet med lagstiftningen kunde anses tillgodosett utan att öltillverkarna behövde till så stor del, som förslaget avsåge, förlora den försäljningsrätt dem hittills tillkommit. Om förslaget i denna del vunne godkännande, ansåge dock kollegium omständigheterna avgjort tala för, att ersättning åtminstone i den omfattning herr Karlssons reservation avsåge borde beredas vederbörande maltdryckstillverkare. Denna uppfattning hade enligt kollegii mening stöd i det allmänna rättsmedvetandet samt torde dessutom även stå i överensstämmelse med det allmännas intressen. Ett motsatt förfarande skulle nämligen givetvis medföra bland annat ett osäkerhetstillstånd på näringslivets område, som vore ägnat att menligt inverka på detsamma och hindra utvecklingen därstädes. Beträffande vin- och spirituosahandlandena förordade kollegium i huvudsaklig anslutning till herr Karlssons reservation, att ersättning till dem bereddes. I detta sammanhang hade inom kollegium den tanken framlagts till övervägande, om ej i de fall, då ersättning av antytt slag skulle ifrågakomma som följd av tillämpningen utav kommunalt eller lokalt veto, ersättningsskyldigheten borde, åtminstone till väsentlig del, drabba vederbörande kommun, men då i varje fall förevarande spörsmål i främsta och övervägande rummet vore av skattepolitisk natur, hade kollegium icke ansett sig hava anledning att därutinnan göra något yrkande. Utöver maltdryckstillverkarna samt vin- och spirituosahandlandena hade kollegium, såvitt på kollegium berodde och kollegium vore i tillfälle att bedöma förhållandena, icke funnit sig böra ifrågasätta ersättning. I många fall, där ersättning av allmänna medel väl icke torde kunna ifrågakomma, skulle emellertid förslaget på ett mer eller mindre kännbart sätt i ekonomiskt hänseende drabba enskilda näringsidkare, bland andra dem, som idkade minutförsäljning av vin och öl i förening med handel av andra varor. Beträffande de närmare regler, som borde *Kommerskollegium.* Allmänna anmärkningar. Ersättningsfrågan.

Kommerskollegium forts.

gälla ifråga om omförmälda ersättningsskyldighet, och vilka regler borde fastställas genom lagstiftning i samband med frågans behandling i övrigt, hemställde kollegium, att åt särskilda sakkunniga måtte lämnas uppdrag att avgiva förslag härutinnan.

Överståthållarämbetet.

Allmänna anmärkningar.

Överståthållarämbetet framhåller såsom en allmän anmärkning mot förslaget, att det icke enbart, knappast företrädesvis riktade sig mot och sökte avlägsna missbruk av rusdrycker, utan att det i lika, om ej högre grad vore avsett att försvåra åtkomsten särskilt av spritdrycker för dem, som med måtta och utan skada för sig själva eller andra begagnade sig därav. Särskilt de föreslagna inskränkningarna i och villkoren för rätten att tillhandla sig rusdrycker, men även ett flertal andra föreslagna stadganden vore av beskaffenhet att, om de komme att gälla, ej kunna annat än hos dem, som med måtta begagnade spritdrycker, väcka avvoghet mot lagstiftningen och motstånd mot ett förmynderskap, som måste anses oberättigat,

Lokala vetot.

samt på så sätt lätteligen bliva till skada för sunda nykterhetssträvanden. — Den bevisning, kommittén presterat till stöd för befogenheten av vetofrågans avgörande genom allmän folkomröstning, syntes ej övertygande. Väl vore det sant, att invånarne inom vederbörande område därigenom skulle komma i tillfälle att avgiva sina röster uteslutande med hänsyn till frågan om rusdryckshandeln, likasom även att denna fråga mera direkt än andra berörde kommunens särskilda medlemmar och alla dess medlemmar, men därmed vore ej allt framhållet som förtjänade att beaktas. I mindre kommuner, särskilt å landet, torde visserligen vid sådan frågas avgörande hänsyn så gott som uteslutande kunna tagas till nykterhetssynpunkten, men förhållandet vore annat i större samhällen, i synnerhet i de större och största städerna. Rusdrycksförsäljningens indragande i en sådan stad skulle ej blott för en stor del av invånarne i staden och dess omgivning komma att medföra en rätt väsentlig omkastning av de dagliga vanorna samt avsevärt inverka på gestaltningen av det yttre nöjeslivet och tidigare därför vidtagna anordningar, utan även framkalla minskning av resandeströmmen, medföra en omfattande förändring och sänkning av vissa industriella anläggningars, hotellers, restaurangers och nöjesetablissemangers ekonomiska värde och avkastningsförmåga, för längre eller kortare tid beröva en ej så obetydlig procent av stadsbefolkningen dess arbets- och försörjningsmöjlighet samt genom allt detta utöva ett betydelsefullt inflytande på stadens ekonomi. Att hos deltagarne i en kommunal folkomröstning förutsätta något mera utbrett intresse eller särskild hänsyn för dessa synpunkter och verkningar läte sig ej göra, och i varje fall torde flertalet sakna så gott som all förmåga att bedöma dessa verkningars värde för staden och inflytande på dess ekonomi. Då emellertid en rubbning i de ekonomiska förhållandena inom ett stadssamhälle kunde komma att utöva inverkan på den kommunala representationens förmåga att fullgöra sina speciella uppgifter, syntes det överståthållareämbetet, som om en så betydelsefull åtgärd som ett förbud mot all rusdrycksförsäljning inom samhället ej borde få genomföras enbart på grund av en folkomröstning utan att därtill måste erfordras representationens medgivande. Härtill syntes finnas så mycket större skäl, som man måste räkna med, att förbudsivrare genom långvariga förarbeten, en fast organisation och, efter vad erfarenheten visat, vilja och förmåga att inverka på de tveksamma hade vida större förutsättningar att vid en folkomröstning samla röster än det motsatta lägret, som väl till naturliga bundsförvanter hade de utav frågans utgång ekonomiskt beroende, men däremot ej kunde antagas vidtaga några, för

övrigt ej önskvärda åtgärder för att öka sin motståndskraft. Det kunde till och med ifrågasättas, om icke, då det gällde de största kommunerna, Konung och riksdag borde hava det avgörande ordet i slika förbudsfrågor. Detta med hänsyn till den vikt och betydelse för landet i dess helhet, sådana avgöranden kunde innebära. Genom den nya lagstiftningen skulle antagligen rusdrycksförbud snart nog komma att införas i åtskilliga nu ej torrlagda landskommuner, liksom även i städerna, särskilt de mindre och medelstora. Därest kommitténs förslag oförändrat antoges, syntes ej heller den möjligheten utesluten, att inom huvudstaden och en eller annan av övriga större städer den för ett rusdrycksförbud erforderliga majoriteten skulle kunna uppbringas; och med hänsyn såväl till betydelsen härav för rusdryckshanteringen i dess helhet som även till det tryck i förbudsriktning, en sådan händelse skulle utöva på andra kommuner, kunde man motse, att densamma komme att verka nästan som ett totalförbud, men ett totalförbud infört utan Konungs och riksdags medverkan genom en omröstning, för vars utgång ingen egentligen kunde ställas till ansvar, som måhända ytterst varit beroende av en mera tillfällig stämning bland deltagarne och för vilken i varje fall icke någon fullständig kännedom om frågans hela innebörd legat till grund. Det skedda kunde ej heller göras ogjort eller hjälpas genom en ny omröstning efter några år med motsatt utgång. De ekonomiska förlusterna hade då redan inträffat, och den förvirring, som skulle uppstå genom en sådan återgång, om vars fortbestånd man saknade all vetskap skulle ingalunda bidraga till ställningens förbättrande. — Förslaget att all detaljhandel även med vin och öl skulle anförtros åt systembolag komme givet att medföra, att åtkomsten av dessa, utav den ordentliga delen av befolkningen nästan uteslutande vid måltider använda drycker, härigenom komme att försvåras. Därom vore emellertid från konsumenternas sida icke så mycket att säga, om blott garanti funnes, att bolagen komme att ordna sin verksamhet på sådant sätt, att allmänheten i detta avseende bleve så litet lidande som möjligt. Men någon säkerhet härför funnes icke. Bolagen syntes oförhindrade att inskränka försäljningsställenas antal under det medgivna och torde även åtminstone i vissa avseenden kunna vid rörelsens bedrivande tillämpa av Konungens befallningshavande ej föreskrivna inskränkningar. Sättet för ordnandet av rusdryckshandeln skulle således bliva väsentligt beroende av ett bolags styrelse, och enligt förslaget skola två av styrelsens tre ledamöter utses av delägarne i bolaget. På aktiemajoriteten och dess ståndpunkt i nykterhetsfrågan skulle det följaktligen bero, om handeln ordnades på ett för allmänheten tillfredsställande sätt eller ej, och i någon större omfattning torde kontrollstyrelsen härvidlag ej kunna göra sitt inflytande gällande. — Det sätt, varpå utminuteringen, särskilt av spritdrycker, enligt förslaget skulle ordnas, syntes ej böra vålla någon svårighet för dem, som plägade själva på försäljningsstället avhämta dryckerna och därefter snart nog i större eller mindre portioner förtära dem, men vore däremot icke alls lämpat efter deras behov, som hade en mera ordnad hushållning. För alla gällde det, att bolaget, det vill säga majoriteten i styrelsen, ett par personer, som för sina åtgöranden härutinnan icke vore underkastade något ansvar, ägde att avslå begäran om inköpsrätt, även om den sökande uppfyllde alla i förordningen uppställda villkor för erhållande av en sådan rätt; och mot detta beslut gåves icke någon appell. Bolaget bestämde vidare, till vilket utminuteringsställe en köpare skulle vända sig, och kunde för olika slag av rusdrycker anvisa olika försäljningsställen. För själva inköpet samt avhämtning eller försändande av det inköpta vore uppställda villkor, som avsevärt försvårade åtkomsten av varan. Vid varje, om

Överståthållarämbetet forts.

Bolagssystemet.

Individuella restriktioner.

Överståthållarämbetet forts.

ock tillfälligt ombyte av uppehållsort måste man för erhållande av rusdrycker vidtaga särskilda åtgärder. Det vore svårt att tro, att de minutiösa föreskrifter, förslaget sålunda och i övrigt uppställde för utminuteringen, i praktiken verkligen skulle kunna i allo efterlevas, och det vore svårt att förstå, att det för att undgå missbruk skulle vara nödvändigt att i den omfattning, som här blivit ifrågasatt, ingripa i enskildas bestämmanderätt. För övrigt syntes den ökade svårigheten att utan personliga obehag kunna utminuteringsvis åtkomma spritdrycker lätt kunna leda till talrikare besök å utskänkningsställena, något varpå nykterheten helt visst icke skulle vinna.

Yrkande.

Vad överståthållarämbetet haft att anmärka mot förslaget vore av den vikt, att ämbetet måste avstyrka detsammas godkännande i befintligt skick. I varje fall syntes önskligt, att före den slutliga prövningen Stockholms magistrat och stadsfullmäktige lämnades tillfälle att yttra sig över detsamma. Folkomröstningen skulle försiggå inför magistraten, och kommunen skulle vidkännas kostnaden för dess anordnande. Men av än större vikt vore den betydelse för huvudstaden, dess befolkning och utveckling, de ifrågasatta förändringarna i rusdryckslagstiftningen kunde komma att medföra.

Polismästaren i Stockholm.

Polismästaren i Stockholm avstyrker förslaget i dess helhet.

K. B. i Stockholms län.

Konungens befallningshavande i Stockholms län: Det framlagda förslaget syntes ådagalägga, att det icke vore möjligt att åstadkomma en lämplig förordning, som i fortlöpande följd skulle innehålla bestämmelser rörande försäljning å ena sidan av brännvin och å andra sidan av vin och öl. Vinsten av att hava endast en författning skulle nog icke bliva någon annan än att en eller annan inskränkande bestämmelse rörande vin och öl skulle verka mindre avskräckande, om den komme tillsammans med motsvarande bestämmelse rörande brännvin. Förfaringssättet att hava endast en författning ledde till onödig stränghet beträffande vin och öl; och skulle erforderlig mildring härutinnan göras, komme stadgandena att så mycket uppblandas med undantag, att den erforderliga översiktligheten icke skulle kunna bibehållas. Strävandet efter ensartade bestämmelser för brännvin, å ena, samt vin och öl, å andra sidan, hade ej heller tillräckligt stöd i de faktiska förhållandena. Det vore ett alltför stort steg mellan brännvinet samt exempelvis de lagrade dricborna för att det skulle vara rimligt att något så när lika bestämmelser ifråga om försäljning skulle kunna gälla för båda slagen. Brännvinet kunde hava betydelse som berusningsmedel, men de lagrade drickorna torde åtminstone för närvarande få anses mest användas som måltidsdrycker. En befintlig möjlighet att kunna använda dessa drickor till berusning finge väl icke berättiga till att i många hänseenden likställa dem med brännvin. Att lägga öl och vin under bolag vore att gå alltför långt, och måste, särskilt beträffande ölet, anses mycket opraktiskt, då ölets begränsade hållbarhet utgjorde ett allvarligt hinder häremot. Det måste antagas, att den enskilde affärsmannen med sitt direkta intresse för varans och affärens skötsel skulle härutinnan bättre betjäna allmänheten än bolagstjänstemännen utan ekonomiskt intresse. Om vin och öl icke vore underkastade försäljning genom bolagen, förfölle ock därigenom möjligheten att hava dessa varor i samma författning som brännvinet. — De föreslagna bestämmelserna om folkomröstning måste helt och hållet avstyrkas. Med gällande bestämmelser rörande rösträtt vid stadsfullmäktigeval och å kommunalstämma funnes icke tillräcklig anledning att för nu ifrågavarande ändamål skapa ett särskilt folkomröstningsinstitut. Då stadsfullmäktige och kom-

Bolagssystemet.

Lokalt veto.

munalstämma i övrigt kunde tillvarataga kommunens berättigade intressen, kunde detta även gå för sig ifråga om tillstånd till försäljning av rusdrycker i en kommun. Kommitténs bevisning, att frågor om rusdrycksförsäljning ej skulle räknas bland en kommuns gemensamma ordnings- och hushållsningsangelägenheter, vore icke övertygande. — I fråga om den föreslagna ersättningen ansåge Konungens befallningshavande, då något direkt förslag ej förelåge, särskilt utlåtande ej vara påkallat. Även om det emellertid skulle kunna ledas i bevis, att lagliga anspråk på ersättning icke förelåge, vore det likväl uppenbart, att på billighetens grund så stora krav komme att framställas, att statsmakterna helt visst måste taga i beräkning, att högst betydliga ersättningsbelopp komme att beviljas till utbetalande.

K. B. i Stockholms län forts. Ersättningsfrågan.

Konungens befallningshavande i Uppsala län: Med hänsyn till den korta tid, som blivit tillmätt för utlåtandets avgivande, inskränkte sig Konungens befallningshavande till ett uttalande rörande förslagets ledande principer. Vad anginge sammanslagningen av spritdrycker samt vin och öl under samma lagstiftning samt maltdryckernas indragning under bolagsprincipen hade någon olägenhet av det hittills gällande systemet ej visat sig inom länet. Maltdrycker brukades i regel som måltidsdryck utan att något missbruk konstaterats, och där maltdrycker utan samband med måltid missbrukades som rusdryck, skedde detta vanligen i sammanhang med missbruk av spritdrycker, ej sällan så att spritdryck eller surrogat för sådan blandades i maltdryck, ett förfarande, som jämväl i ganska stor utsträckning ägt rum i avseende å andra drycker såsom kaffe och sockerdricka. Det mer utbredda missbruket av maltdryckerna som rusdryck låge längre tillbaka i tiden, då, särskilt på landsbygden, tillgången på spritdrycker försvårades, men maltdryckerna ännu kunde erhållas i obegränsade kvantiteter så gott som var som helst. Vin användes inom länet icke i synnerlig utsträckning som rusdryck. Där missbruk av vin och öl visat sig äga rum, hade detta missbruk kunnat med gällande lagstiftning genom myndigheternas försorg hastigt nog stävjas. Det bruk av vin och maltdrycker, som ägde rum i länet, gåve sålunda knappast anledning till att belägga försäljningen av dessa varor med så stränga restriktioner som de av kommittén föreslagna. — Konungens befallningshavande, som för sin del ej hade något att erinra mot förslaget att till stadsfullmäktige och kommunalstämma helt överlämna att bestämma över huruvida utskänkning i visst fall finge tillåtas inom kommun, funne det dock vara en onödig omgång att ansökningen skulle ske hos Konungens befallningshavande och att Konungens befallningshavande skulle meddela tillstånd i ett fall, där Konungens befallningshavande även in i de minsta detaljer vore bunden av annan myndighets beslut i ärendet. Övervakandet av att de kommunala myndigheternas beslut ej strede mot lag eller överskrede deras befogenhet, som fattat detsamma, torde i detta liksom i andra fall kunna ske efter anförda besvär. — Beträffande det lokala vetot vore Konungens befallningshavande ej övertygad om att detta skulle ur rent praktisk synpunkt medföra den verkan kommittén avsett. Små landskommuner i en torrlagd större stads närhet skulle säkerligen finna förmånligt att genom öppnande av lätt tillgängliga och föga övervakade utskänkningsställen göra verkan av torrläggningen imaginär. Enligt Konungens befallningshavandes förmenande komme ej en sådan torrläggning att förmå personer, i vilkas dagliga vanor inginge förtärande av rusdrycker, att avstå från denna vara. — Bestämmelserna i V kapitlet angående utminutering av spritdrycker vore i vissa avseenden välbetänkta. Konungens befallningshavande trodde dock, att de ginge för långt på den väg av kontroll över det enskilda livet, som därmed inslagits. Denna kontroll komme att verka synnerligen

K. B. i Uppsala län. Bolagssystemet.

Kommunalt veto.

Lokalt veto.

Individuella restriktioner.

K. B. i Uppsala län forts.

besvärande för den laglydige och i nu ifrågavarande avseende oförvitlige medborgaren, men knappast verka hindrande för den kategori av spritförbrukare, som hölle till godo med varje slags surrogat.

Slutomdöme.

Konungens befallningshavande, som på det livligaste intresserade sig för varje åtgärd, som kunde anses ägnad att effektivt hejda rusdrycksmissbruket, ställde sig emellertid tvivlande till huruvida den föreslagna lagstiftningen skulle i synnerlig mån komma att tjäna detta ändamål. Konungens befallningshavande kunde nämligen ej värja sig för tanken, att kommittén i sitt förslag föregripit utvecklingen. Ett sådant föregripande hämnade sig själv. En lag, som ginge allt för långt utöver vad den allmänna opinionen stämplade som rätt och orätt, kunde svårligen tillämpas. Konungens befallningshavande ansåge därför förslaget sådant det nu förelåge ej böra göras till lag.

K. B. i Södermanlands län.

Konungens befallningshavande i Södermanlands län: Efter erinran, att de missförhållanden, som förbrukningen av alkoholhaltiga drycker medförde, år för år minskats, framhåller Konungens befallningshavande, att ändringar i gällande lagstiftning i ärendet i främsta rummet borde riktas mot det fåtal, som missbrukade starka drycker. Åtgärder borde således vidtagas, som vore ägnade att tvinga dylika personer till måttlighet eller, där sådant tvång ej vore tillräckligt, att helt och hållet hindra dem från bruk av dylika drycker. Men härvid måste noga tillses, att obehörigt tvång icke lades på den stora mängden måttliga förbrukare, då en nykterhetslagstiftning, som icke uppbures och gillades av den mera omdömesgilla och vidsynta delen bland allmänheten, bleve icke till gagn utan till skada för nykterhetens sak. Kommittéförslaget vore alltför mycket riktat mot bruket av alkoholhaltiga drycker, och icke blott eller ens övervägande mot missbruket därav. —

Allmänna anmärkningar.

Kommunalt veto.

Konungens befallningshavande bestrede, att den föreslagna utvidgningen av kommunalstyrelsernas vetorätt vore behövlig eller ens lämplig och åberopade härutinnan Konungens befallningshavande i september 1911 avgivna tidigare utlåtanden i frågan. — I fråga om lokala vetot funne Konungens befallningshavande kommitténs försök att vederlägga invändningen, att det skulle innebära ett första steg till upprivande av den ordning för besluts fattande, som kommunalförfattningarna föreskreve, misslyckat. Genom det kommunala vetot kunde kommunerna redan nu i erforderlig utsträckning göra sin vilja gällande i frågor om upplåtelse av försäljningsrättighet, och skulle det kommunala vetot utvidgas, bleve det lokala vetot än mindre behövligt. Verkliga förhållandet torde vara, att lokalt veto syntes nykterhetsivrarna behövligt för att med större utsikt till framgång söka inom städerna genomdriva beslut i rent absolutistisk riktning. Konungens befallningshavande betvivlade, att verkningarna av ett lokalt veto, åtminstone i större städer, skulle bliva uteslutande eller ens övervägande goda. Folkomröstningen skulle ock medföra — utom kostnader och besvär — synnerligen upprivande agitationer och partistrider. Konungens befallningshavande avstyrkte därför på det bestämdaste införande av lokalt veto. —

Lokalt veto.

Bolagssystemet.

I fråga om förläggande av vin och öl under bolag betvivlade Konungens befallningshavande av många skäl, att en sådan åtgärd vore behövlig eller lämplig eller utförbar. De olägenheter, som ur nykterhetssynpunkt kunde härröra av nuvarande lagbestämmelser om försäljning av vin och öl, torde till stor del kunna avhjälpas utan en så genomgripande systemförändring. I detta sammanhang ansåge sig Konungens befallningshavande böra betona, att de åt handlande i länet meddelade rättigheter att till avhämtning sälja vin och öl icke, såvitt Konungens befallningshavande hade sig bekant, visat sig föranleda några som helst olägenheter. Vin- och ölhandelns läggande under bolag skulle högst väsentligt öka bolagens arbete,

personal, försäljningsställen och administrationskostnader: men det syntes föga antagligt, att bolagen, oaktat dessa ökningar, skulle kunna på ett för konsumenterna ens något så när tillfredsställande sätt ordna minuthandeln med vin och öl. Vidare skulle vin- och ölhandelns läggande under bolag medföra stora kostnader i form av ersättningar till vissa tillverkare av maltdrycker och till vissa innehavare av rätt till detaljhandel med vin och öl. I likhet med herr Karlsson ansåge Konungens befallningshavande, att ersättning rättvisligen borde utgå till maltdryckstillverkare i långt större omfattning än kommittén föreslagit, vidare även till vissa vin- och spirituosahandlande och slutligen även till en del av den i dessa tillverknings- eller försäljningsaffärer anställda personalen. Därjämte ansåge Konungens befallningshavande ersättning böra utgå till innehavare av rättigheter, som avsåges i mom. 2 av övergångsstadgandena i vin- och ölförsäljningsförordningen. Med skäl kunde befaras, att om kommittéförslaget genomfördes, för många orter några verkligt kompetenta personer ej skulle vilja under form av bolag åtaga sig det tunga och mången gång med stora obehag förenade arbetet att för statens räkning ombesörja rusdrycksförsäljningen. — Det kunde ej förnekas, att individuella restriktioner vore nödvändiga för att förhindra eller försvåra alkoholmissbruk. Vid uppställande av dessa måste emellertid erforderlig hänsyn tagas till att de icke beredde måttliga och ordentliga konsumenter större besvär och obehag än som för det allmänna bästa vore oavvisligen nödvändigt. Enligt Konungens befallningshavandes mening hade kommittén härvid gått alldeles för långt, desto hellre som restriktionerna gällde ej blott försäljning av spritdrycker utan även vin och maltdrycker. Erfarenheten om de olika hittills gällande bestämmelserna torde också ej vara tillräckligt omfattande för att man med ledning därav skulle redan nu kunna bedöma, om motbokssystemet vore det för ändamålet mest lämpliga. Hos brännvinsbolagen i Nyköping och Eskilstuna användes systemet med s. k. »svarta listor», å vilka dock förekomme endast en synnerligen ringa procent av folkmängden inom vederbörande bolags försäljningsområden. Möjligen vore det klokast att för närvarande icke genom lagstiftningen fastslå några dylika kontrollbestämmelser. Måhända kunde det ock uppdragas åt kontrollstyrelsen att tillsvidare meddela de bestämmelser, som i sådant avseende kunde anses behövliga och lämpliga.

K. B. i Södermanlands län forts.

Ersättningsfrågan.

Individuella restriktioner.

Enligt Konungens befallningshavandes bestämda uppfattning kunde förslaget i dess helhet ej läggas till grund för lagstiftningen. De brister, som vidlådde nuvarande försäljningsförordningar och som ingalunda vore så stora, som de speciellt nykterhetsintresserade ville låta påskina, torde i avsevärd mån och lämpligast kunna avhjälpas genom partiella, på praktisk erfarenhet grundade och verkligen behövliga ändringar.

Slutomdöme.

Konungens befallningshavande i Östergötlands län: Konungens befallningshavande inlade en bestämd gensaga mot lämpligheten av att i en förordning sammanfatta och likställa försäljningen av spritdrycker, vin och öl och endast, där särskilda omständigheter förelåge, göra åtskillnad mellan dem. Beträffande vin ansåge Konungens befallningshavande någon omöjlighet ej finnas för att göra en skillnad mellan starkare och svagare viner; och torde särskilt de svaga franska vinerna icke kunna anses som farliga rusdrycker, då de företrädesvis begagnades som måltidsdrycker, men icke som berusningsmedel. Härtill komme, att en lagstiftning, som alltför mycket inskränkte deras användande, torde komma att inverka på förbindelsen med andra stater och handelstraktaterna med dem samt föranleda finansiella svårigheter av en räckvidd, som på förhand vore svår att bedöma. Skildes vinhandeln från spritförsäljningen, torde detta även böra ske med försäljningen av maltdrycker,

K. B. i Östergötlands län.

Bolagssystemet.

K. B. i Östergötlands län forts.

som, även de, användes till måltidsdrycker och i regel icke för berusningsändamål. Deras ringa hållbarhet utgjorde också en stor svårighet, och att lägga deras försäljning under bolag, som ej hade något särskilt intresse för deras bibehållande i fullgott skick torde än mer öka vanskligheten med denna hantering. Bolagen skulle säkert bliva tungrodda inrättningar, och skulle det hela antagligen utmynna i att den del av allmänheten, som nödgades begagna bolag som mellanhand, erhölle dåliga varor för höga priser. — Införandet av lokalt veto torde få anses både betänkligt och obehövligt, då enligt förslaget kommunalmyndigheterna kunde förhindra inrättande av detaljhandel samt deras omdöme och befogenhet torde vara fullt ut lika stor eller större än den folkopinion, som uttalades vid en omröstning av personer, som säkerligen ej grundligt satt sig in i frågan, utan vore påverkade av några fanatiska ledare i ena eller andra riktningen. I övrigt torde genom en sådan folkomröstning början vara gjord till införandet av ett allt annat än lämpligt massvälde. — Det s. k. motbokssystemet satte onekligen på den personliga friheten ett tvång av ganska pinsam natur.

Lokalt veto.

Individuella restriktioner.

Slutomdöme.

I stort sett hade nykterheten i vårt land väsentligen ökats och Konungens befallningshavande ansåge, att om upplysningsarbetet finge fortgå, de notoriska drinkarna efterhölles, och straffbestämmelserna för fylleri skärptes, en så vittgående lagstiftning knappast erforderlig. Lagstiftningen i ämnet hade övergått till en maktfråga mellan olika tänkande, och borde rätten att bevilja tillstånd till utskänkning läggas hos en utanför parterna stående myndighet, lämpligen Konungens befallningshavande, som till sina ämbetsåligganden hade övervakande av sedlighet och upprätthållande av god ordning. I vad fall som helst syntes förslaget vara oantagligt och behöva omarbetas, därvid önskvärt vore, om kommittén kunde förstärkas med sakkunniga, som finge göra sin mening gällande.

K. B. i Jönköpings län.

Konungens befallningshavande i Jönköpings län: Genom senare tids lagstiftning hade försäljningen av brännvin och andra därmed likställda drycker kommit att inskränka sig huvudsakligen till städerna. Det vore ock i städerna och särskilt i de större av dem, som olägenheterna av brännvinsförsäljningen gjorde sig mest gällande, ehuru densamma givetvis, med hänsyn till att brännvin från försäljningsställena på rekvisition sänts till landsbygden till obegränsade kvantiteter, sträckt sina verkningar även dit. Om ölet torde gälla, att därest såväl brännvin som öl funnes att tillgå å en plats, missbruk av ölet icke förekomme i större utsträckning. Sålunda torde ölet i regel användas som berusningsmedel endast å platser, där icke starkare spritdrycker funnes att tillgå. Då missbruk förekomme i stor utsträckning, borde lagstiftningen inrikta sig på att i nämnda hänseende åstadkomma ett bättre sakernas förhållande. — Genom den föreslagna begränsningen i fråga om tillverkares försäljningsrätt skulle helt visst ett större antal bryggerier icke vidare kunna drivas. Bolagen komme nämligen sannolikt att inköpa sitt behov av öl från bryggeri å platsen, och som regel komme därför bryggerier finnas endast å platser, där bolag funnes. Då bryggerinäringen hittills varit en fri näring, kunde emellertid sådan inskränkning, varom ovan nämnts, icke stadgas, utan att vederbörande bereddes full ersättning för intrånget i näringen. Detta skulle dock ställa sig alltför betungande för statsverket. Konungens befallningshavande instämde därför i den av herr Bratt rörande denna del avgivna reservation, att den rätt till ölförsäljning, som tillkomme bryggare på grund av näringsfrihetsförordningen, borde bibehållas. Dock skulle givetvis för försäljningen föreskrivas sådana bestämmelser, att missbruk förebyggdes. Försäljning skulle få bedrivas endast av nu befintliga bryggerier, varemot nya

Allmänna anmärkningar.

Bolagssystemet.

sådana utan särskilt tillstånd icke skulle få anläggas. — Konungens befallningshavande kunde icke biträda förslaget om kommunal folkomröstning, varigenom den kommunala representationen skulle undanskjutas i frågor av för samhällena så genomgripande beskaffenhet, för vilka frågors behandling och avgörande i stället ett helt nytt och för våra förhållanden oprövat tillvägagångssätt skulle införas. Förslaget förefölle så mycket mindre följdriktigt, som kommittén i andra fall velat tillerkänna de kommunala myndigheterna en väsentligen utsträckt befogenhet mot vad för närvarande ägde rum i fråga om medgivande av tillstånd till sprithantering. Enligt förslaget kunde en kommun således utan allmän folkomröstning inom sitt område förhindra upplåtande av försäljningsrättighet. Ett genomförande av lokalt veto komme att djupt ingripa i förhållandena, och befaras måste, att ett missnöje över vetobeslutet kunde snart nog efter den stadgade tidens utgång medföra en fullständig omkastning av frågan. I varje fall komme alltid en bestämmelse om folkomröstning att vålla ett visst osäkerhetstillstånd i hithörande ämne inom samhällena. Lagöverträdelser skulle ofta ganska öppet komma att inträffa och hälsovådliga ersättningsmedel användas i berusningssyfte. — För att i möjligaste mån förekomma spritmissbruk hade kommittén utgått från att för varje köpare vid utminutering skulle antecknas mängden av inköpta spritvaror. Detta syntes ock vara det enda sätt, varpå kontroll kunde utövas, att icke avnämare inköpte för stora kvantiteter. Konungens befallningshavande kunde dock icke tillstyrka det av kommittén förordade motbokssystemet, vilket för allmänheten ställde sig besvärligt. En lättare form, varunder utminuteringen kunde äga rum, vore införandet av s. k. anmälningsbevis, varvid köpare skulle utfå större kvantiteter och först vid exempelvis varje månads utgång kontrollerades, om inköpsrätten missbrukats. Systemet med anmälningsbevis tillämpades av aktiebolaget Göteborgssystemet i Jönköping och hade enligt uppgift där fungerat till belåtenhet utan alltför stort besvär för allmänheten.

K. B. i Jönköpings län forts.

Lokalt veto.

Individuella restriktioner.

Konungens befallningshavande erkände livligt, att förslaget i mångt och mycket vore värt synnerligt beaktande. Att fullständigt genomföra förslaget torde emellertid medföra betydande svårigheter. Konungens befallningshavande förklarade sig därför ej kunna tillstyrka, att förslaget i oförändrat skick upphöjdes till lag, utan hemställde att vid dess framläggande måtte tagas hänsyn till de av Konungens befallningshavande gjorda erinringar.

Slutomdöme.

Konungens befallningshavande i Kronobergs län: De föreslagna bestämmelserna måste, om de än företrädesvis syftade till att förekomma alkoholmissbruk, jämväl anses riktade mot det måttliga bruket av alkoholhaltiga drycker. I allt fall skulle bestämmelserna ställa jämväl dem, som utan att missbruka dylika drycker dock icke vore benägna att utan vidare helt avstå från bruket därav, under en pinsam kontroll och ett förmynderskap, så mycket mera förhatligt, som förmynderskapet enligt förslaget skulle komma att utövas icke allenast från statens sida utan även av enskilda personer och organisationer, inom vilka mera eller mindre hänsynsfulla nykterhetsfantaster givetvis skulle veta att tillskansa sig ledningen. — Då den i ölet och vinet förefintliga alkoholen, vad Sverige vidkomme vore endast en ringa del av den totala alkoholförbrukningen samt dessa drycker huvudsakligen användes som måltidsdrycker, syntes man icke rimligen böra sammanföra dem med spritdryckerna under gemensamma bestämmelser, helst då fråga jämväl vore om så alkoholsvaga drycker som exempelvis lagerdricka och pilsnerdricka. De föreslagna inskränkningarna med hänsyn till tillverkares och vinhandlares försäljningsrätt skulle för dem medföra en betydande rubbning i deras ekonomiska

K. B. i Kronobergs län.

Allmänna anmärkningar.

Bolagssystemet.

K. B. i Kronobergs län forts.

ställning. Skäl för en genomförd monopolisering av handeln syntes vad försäljningen av spritdrycker beträffade icke saknas. Däremot ansåge Konungens befallningshavande sig böra bestämt uttala sig mot vin- och ölhandelns inordnande under bolagssystem. De skäl, som häremot anförts, hade ej blivit av kommittén nöjaktigt vederlagda. En dylik åtgärd skulle göra vederbörande näringsidkare hemfallna till en godtycklig behandling av den »alkoholbyråkrati» som skulle skapas samt medföra avsevärda olägenheter för den konsumerande allmänheten, utan att så betydande fördelar ur

Lokalt veto.

nykterhetssynpunkt skulle vinnas, att andra hänsyn borde stå tillbaka. — Den kommunala folkomröstningen vore redan ur principiell synpunkt förkastlig. Vunne förslaget härom godkännande, skulle man utan tvivel ej underlåta att därutinnan söka stöd för krav på andra ärendens behandling på enahanda sätt. Sedan det första steget vore taget, vore det ej så lätt att begränsa det kommunala verksamhetsområde, där personlighetsprincipen skulle få göra sig gällande. Men även andra skäl talade kraftigt mot kommitténs förslag. En uppslitande agitation skulle komma till stånd och olika partier uppkomma, som skulle bekämpa varandra även på andra områden. Kommittén hade ej heller visat, att det lokala vetots införande i någon högre grad skulle gagna nykterhetsarbetet. Med nu gällande rösträttsbestämmelser syntes man hava anledning antaga, att förbud mot rusdryckshandel i flera fall skulle komma till stånd genom beslut av kommunalrepresentation än om folkomröstningsförfarandet anlitades. De kommunala myndigheterna hade redan nu så stort inflytande i avseende å rusdryckshandeln, som kunde anses betingat av skälig hänsyn till kommunernas anspråk på medbestämmanderätt i detta hänseende, och om förslaget att ytterligare utvidga berörda myndigheters befogenhet härutinnan godkändes, komme detta anspråk bliva mer än tillräckligt tillgodosett. — Bestämmelserna i V kapitlet innehölle en del restriktioner och kontrollföreskrifter av den art, att desamma i tillämpningen måste uppfattas som ett alldeles obehörigt intrång i den personliga friheten och väcka harm hos den stora allmänheten, som ej missbrukade de alkoholhaltiga dryckerna. Om man med det föreslagna motbokssystemet med ty åtföljande maximigräns åsyftade att förekomma missbruk, finge man nog vara beredd på missräkningar. Förslaget skulle, om det godkändes, ej lägga hinder i vägen för dylikt missbruk, och vederbörande skulle nog veta att trots alla av kommittén föreslagna stränga restriktioner skaffa sig sitt lystmäte av rusdrycker. —

Individuella bestämmelser.

Ersättningsfrågan.

Beträffande ersättningsfrågan kunde de anspråk, som vore att emotse, icke avfärdas så lättvindigt, som frågan av kommittén behandlats. Kommittén hade härutinnan bort söka åvägabringa en saklig utredning i stället för att nöja sig med hänvisning till ett uttalande, som för ett praktiskt bedömande av frågan ej torde hava så synnerligen stor betydelse.

Slutomdöme.

Konungens befallningshavande kunde på grund av ovan anförda förhållanden för sin del ej förorda förslaget som grundval för de ändringar i nu gällande, i stort sett tillfredsställande bestämmelser, vilka kunde finnas önskvärda.

K. B. i Kalmar län.

Konungens befallningshavande i Kalmar län: Att underkasta handeln med alkokolsvaga drycker samma vittgående restriktioner som handeln med de alkoholstarka dryckerna och förbehålla all sådan handel åt bolag, som blivit för ändamålet bildat, vore ej lämpligt eller av förhållandena påkallat. Det kunde icke ske utan ett otillbörligt åsidosättande av redan förvärvade rättigheter och måste för näringsidkare till ett högst betydande antal medföra ekonomiska förluster, vilka icke borde sättas i fråga utan att ersättning bereddes vederbörande i en omfatt-

Bolagssystemet.

Lokala vetot.

ning, som kommittén icke syntes hava tänkt sig. — Det lokala vetot innebure i

i den enskildes handlingsfrihet en inskränkning, som förefölle särdeles motbjudande och betänklig. Vida mer tilltalande vore den vetorätt, som förslaget inrymde åt de kommunala representationerna. Genom denna vetorätt bleve nykterhetsintresset tillräckligt tillgodosett. Att gå längre skulle hämna sig själv. Konungens befallningshavande ansåge sig på dessa grunder ej kunna tillstyrka förslagets framläggande. I rent formellt hänseende hade detta emellertid ej givit anledning till anmärkning. *K. B. i Kalmar län forts.*

Konungens befallningshavande i Gottlands län: Den ledande grundsatsen i senare tids lagstiftning om försäljning av alkoholhaltiga drycker hade varit att försvåra åtkomsten därav, i främsta rummet genom dryckernas fördyrande och minskande av antalet försäljningsställen. År 1853 hade brännvin i mindre kvantiteter kunnat å landsbygden inköpas å omkring 34,000 ställen, år 1875 var antalet ställen, där sådant inköp kunde äga rum, 412, år 1911 var motsvarande antal, tillfälliga rättigheter oberäknade, 74. Kommittén ansåge, att ytterligare begränsning av antalet dylika ställen borde äga rum och att denna begränsning borde ske genom införande av kommunal folkomröstning. Konungens befallningshavande förmenade, att man i detta hänseende kunde gå längre än vad kommittén föreslagit. S. k. ständiga rättigheter till brännvinsförsäljning å landsbygden upplätes numera huvudsakligen i Stockholms län och de bägge skånska länen. I dessa tre län funnes år 1911 sammanlagt 50 dylika rättigheter, vartill komme 12 privilegierade. Övriga 6 upplåtna och 6 privilegierade rättigheter funnes i Östergötlands, Jönköpings, Blekinge, Älvsborgs och Skaraborgs län. I samtliga ifrågavarande län funnes emellertid så många städer och så goda kommunikationer, att försäljning av brännvin å landsbygden icke kunde anses vara av behovet påkallat. Upplåtande av s. k. ständig rättighet till detaljhandel med brännvin syntes därför, liksom för åtskilliga år sedan skett i Finland, kunna genom lag förbjudas. — Medan den till stor del redan verkställda torrläggningen av landsbygden i betydande omfång nedbragt konsumtionen därstädes, hade de åtgärder, som till nykterhetens främjande vidtagits i städerna, varit vida mindre ingripande. Ett försvårande av åtkomsten i städerna vore därför en uppgift, vilken borde av lagstiftningen utan uppskov lösas. Fråga bleve då, om för städernas räkning den kommunala folkomröstningen borde införas. Detta komme dock att å många orter vart tredje år förorsaka en intensiv agitation med därav föranledda kostnader och spillda arbetstimmar. Det vore vidare att befara, att ett lokalt förbud icke skulle ha den makt över människors sinnen och verka samma laglydnad som ett förbud, direkt stadgat i en genom konung och riksdag stiftad lag. Konungens befallningshavande skulle därför — hellre än lokalt veto — önska en annan väg att undvika brännvinsförbrukningen i städerna och ville i sådant hänseende ifrågasätta, att förbud mot detaljhandel skulle drabba även de små städer, vilka i så gott som allt utom namnet hade karaktären av stations- och municipalsamhällen. Om man till dylika städer räknade dem, som hade ett invånarantal av mindre än 3,000, skulle, enligt folkmängdssiffrorna den $^{31}/_{12}$ 1912, detta förbud komma att omfatta 32 städer. Av köpingar, där detaljhandel med brännvin ägde rum, syntes endast en — Sundbyberg — ha mer än 3,000 invånare. Skäl syntes därför icke förefinnas att i nu ifrågavarande hänseende behandla köpingar annorlunda än landsbygden. Skulle vad Konungens befallningshavande sålunda hemställt vinna bifall, komme de orter, å vilka detaljhandel med brännvin förekomme, att nedgå från ett antal av omkring 180 till mindre än 70. Vid en bestämmelse härom torde lämpligen kunna tilläggas, att ort, där förbud mot sådan detaljhandel en gång *K. B. i Gottlands län.* Allmänna synpunkter. Lokalt veto.

K. B. i Gottlands län forts. blivit gällande, ej finge på grund av ändrade befolkningsförhållanden eller av annan grund förlänas med rättighet till sådan handel. Givet vore att i en framtid, om förhållandena därtill föranledde, den fastslagna befolkningssiffran kunde höjas. —

Individuella restriktioner. Beträffande de individuella restriktionerna syntes uppenbart, att kringgärdande av utminuteringen borde i sin mån kunna verksamt bidraga till superiets hämmande. Dock kunde det ifrågasättas, om de föreslagna kontrollbestämmelserna borde inryckas i en allmän författning; särskilt förefölle detta vara mindre lämpligt i en författning, vartill förslag vore avsett att framläggas vid 1914 års riksdag, innan ännu erfarenhet vunnits om resultatet av det system, som under den närmaste framtiden komme att införas i Stockholm. Bleve detta resultat tillfredsställande, kunde förslagets bestämmelser, möjligen modifierade på grund av i Stockholm vunna erfarenheter, läggas till grund för de föreskrifter rörande utminuteringen, som enligt

Bolags-systemet. 19 § 2 mom. i förslaget kontrollstyrelsen kunde komma att meddela. — Beträffande handeln med vin och öl framhölle Konungens befallningshavande sina betänkligheter rörande lämpligheten att i en gemensam författning sammanföra stadganden om försäljning av spritdrycker samt vin och öl. Den allmänhet, vars dryckesbehov tillgodosåges genom ett glas svagt vin eller pilsnerdricka vid middagsmåltiderna, kunde svårligen övertygas om att strängt restriktiva åtgärder till undanröjande av detta bruk skulle vara nödvändiga och berättigade. Konungens befallningshavande ville därför, med instämmande i vad herr Thunberg anfört rörande åtgärder för höjande av de svagare maltdryckernas förmåga att upptaga tävlan med och ersätta de starkare maltdryckerna, hemställa om uteslutande tills vidare ur den föreslagna förordningen av bestämmelserna rörande vin och öl. Om i en särskild författning rörande vin och öl stadgades, att lättare viner och lagrat dricka fortfarande finge under mindre stränga former tillhandahållas allmänheten, syntes hinder icke förefinnas att låta starkare viner och öl drabbas av på det hela taget samma bestämmelser som spritdrycker. En omständighet, som härvidlag syntes böra komma i betraktande, vore, att man genom ett särskiljande av starkare och mindre starka alkoholhaltiga drycker skulle kunna undgå att beröva åtskilliga mindre handlande en icke oväsentlig del av deras inkomster.

K. B. i Blekinge län. *Konungens befallningshavande i Blekinge län:* Konungens befallningshavande ansåge det lokala vetot sakna berättigande och avstyrkte bestämmelserna härom.

Lokalt veto. Det kunde icke med anspråk på rättvisa påstås, att de kommunala och övriga myndigheter, som haft att göra med spritutskänkningsfrågor, ej i tillbörlig grad

Individuella restriktioner. tagit hänsyn till nykterhetsintresset. De rigorösa bestämmelser, kommittén föreslagit ifråga om individens rätt att förskaffa sig alkoholhaltiga drycker, kunde ej med hänsyn till det förbättrade nykterhetstillståndet anses tillräckligt berättigade.

Bolags-systemet. Konungens befallningshavande kunde ej heller biträda kommitténs mening, att såväl spritdrycker som vin och öl borde inrangeras under bestämmelser i samma författning. Vinet och ölet vore huvudsakligen måltidsdrycker, och för dem, som önskade berusa sig, vore tillgången på erforderlig kvantitet spirituösa drycker betydligt billigare än tillgången till erforderliga kvantiteter vin eller öl. Kommittén hade sökt förringa värdet av de invändningar, som blivit gjorda ifråga om svårigheten för bolagen att handhava all försäljning, men större delen av dessa invändningars giltighet torde i allt fall kvarstå. Det erfordrades sålunda mångåriga studier och en lång praktisk erfarenhet för att vinna tillräcklig insikt i en rationell behandling och lagring av särskilt de fina vinsorterna, och även längre tids förvaring av maltdrycker vore vansklig. Inom bolagsstyrelserna kunde ej finnas kompetenta män i

dessa avseenden. Toges därjämte hänsyn till lokalförhållanden och till de administrationen rörande spörsmål med anställande av en talrik personal, anskaffande av för förvaring erforderliga källare, tillräckliga försäljningslokaler o. d., komme man till det resultat, att överlåtelse till enskild person av försäljningen av åtminstone de finare spritdryckerna samt vin och öl måste vara att föredraga. — Ersättningsfrågan syntes av kommittén något väl lättvindigt behandlad. Tvivelaktigt vore, om bryggerierna ej ägde juridisk rätt till ersättning. Beträffande vin- och spirituosahandlandena talade starka billighetsskäl för att ersättning borde till dem utgå, då de måste anses ha skäl antaga, att om försäljningen sköttes i enlighet med lag och föreskrifter, de kunde förvänta att få behålla sina rättigheter oförkränkta. Allra lämpligast vore, om en indragning av de överlåtna rättigheterna kunde ske successivt i mån av de nuvarande innehavarnes upphörande med affären. I allt fall borde utredningen i dessa avseenden fullständigas.

K. B. i Blekinge län forts.

Ersättningsfrågan.

Konungens befallningshavande i Kristianstads län: Konungens befallningshavande ställde sig tveksam om huruvida förslaget om öl- och vinhandelns läggande under bolag vore lämpligt eller med hänsyn till förhanden varande förhållanden berättigat och ville ej yttra sig härom, innan en fullständig utredning förelåge om de ersättningsanspråk, som i följd av förslagets genomförande kunde anses böra utgå till enskilda näringsidkare. Däremot inlade Konungens befallningshavande en bestämd gensaga mot det lokala vetot. Härmed infördes en ny och för oss hittills okänd form för fattande av beslut i kommunala angelägenheter, vilken kunde medföra betänkliga konsekvenser. Dylik omröstning syntes ej heller nödvändig ur nykterhetsintressets synpunkt. Enligt förslaget hade kommunalt veto blivit infört i så stor utsträckning, som kunde anses befogat för att tillgodose det kommunala nykterhetssträvandet, och att påkalla folkomröstning, då de kommunala representationerna icke i tillräcklig grad tillmötesgått nykterhetsivrarnas fordringar, kunde varken vara lämpligt eller av behovet påkallat. Det kommunala vetot anslöte sig ock vida smidigare till varje förekommande fall av detaljhandel, och avgörandet, om det ena eller andra slaget därav inom kommunen vore önskvärt eller borde förbjudas, fölle sig på sådant sätt både enklare och tillförlitligare. Beträffande ersättningsfrågan funnes enligt Konungens befallningshavandes mening andra än de av kommittén angivna slag av näringsidkare, vilkas ersättningsanspråk billigtvis ej kunde avvisas. Innan fullständig utredning förelåge om beloppet av de ersättningsanspråk, som kunde med fog framställas, borde i varje fall det framlagda förslaget ej antagas.

K. B. i Kristianstads län.

Bolagssystemet.

Lokala vetot.

Ersättningsfrågan.

Förslaget innebure visserligen i flera avseenden goda uppslag, men lämpade sig ej i sin helhet som grund för en lagstiftning i ämnet, utan måste i väsentliga delar omarbetas, i följd varav Konungens befallningshavande ej funne sig kunna förorda bifall till detsamma.

Slutomdöme.

Konungens befallningshavande i Malmöhus län: Vid lagstiftning på nykterhetsområdet borde hänsyn tagas såväl till de rashygieniska och sociala intressena som till individens intresse. Om det visade sig, att bruket av spritdrycker ledde till släktets försämring, borde givetvis åtgärder, såvitt möjligt, vidtagas till avhjälpande och förekommande av ett dylikt ont, likasom det för samhället vore nödvändigt att ingripa, för den händelse spritdrycksbruket skulle hava menliga följder av social art, ledande till, att samhällsmedlemmarna eller en del av dem icke rätt begagnade sina krafter och därigenom komme att föra en tillvaro, som ej kunde anses människovärdig i ordets stränga bemärkelse. Det kunde ju ej förnekas, att ett omåttligt

K. B. i Malmöhus län.

Riktlinjer vid nykterhetslagstiftning.

K. B. i Malmöhus län forts.

bruk av spritdrycker kunde hava ett skadligt inflytande på de efterkommandes livskraft, och det måste även erkännas, att spritdrycksmissbruket fört med sig brott, fattigdom och annat ont i avsevärd omfattning. Därför vore det helt naturligt, att fråga uppstått om spritdryckernas avskaffande, s. k. totalförbud. Numera torde det vara på auktoritativt håll ganska allmänt medgivet, att alkohol, förtärt i jämförelsevis ringa mängd, icke äventyrade släktets livskraft. Blott i det fall, då ett omåttligt bruk förekomme, kunde alkoholen leda till individens och hans efterkommandes försvagande. Då det rashygieniska intresset bleve utgångspunkt, kunde man således i avseende på alkoholfaran icke komma så långt som till ett fullständigt avskaffande av spritdryckerna. Ej heller då avseende fästes vid enbart det sociala intresset kunde tillräcklig grund för totalförbud erhållas. Långt ifrån att brott och elände alltid följde spritdrycksseden i spåren, vore ju detta merendels ej alls fallet, och endast där, varest missbruket av dessa drycker vore för handen, uppträdde nämnda följder. Låt vara att varken den rashygieniska eller den sociala synpunkten kunde föra fram till totalförbud, utan blott till åtgärder avsedda att förhindra missbruket av spritdrycker, kunde likväl uppstå den fråga, huruvida ändock totalförbud borde införas. Därom kunde nämligen bliva tal, om intet intresse förefunnes för bibehållande av alkoholen såsom förbrukningsartikel. Men ett sådant intresse funnes, nämligen det individuella. Det vore väl en självklar sats, att individens frihet icke borde inskränkas i vidare mån än som betingades av hänsyn till andra individer och en sund utveckling. Ur denna synpunkt funnes ej någon logisk grund för en lagstiftning, som skulle innefatta förbud mot begagnande i det dagliga livet av en förbrukningsartikel, som med måttlig användning ej lände vare sig en själv eller någon annan till skada. I fråga om nykterhetslagstiftning komme emellertid åtskilliga andra, rent praktiska synpunkter i betraktande, vilka gjorde dess riktiga avvägande till en i hög grad vansklig sak. Svårigheten att bestämma och upprätthålla den gräns i spritförbrukningen, där de menliga följderna upphörde, vore en ytterst viktig synpunkt, vilken obestridligen pekade hän mot spritdryckernas avskaffande. Å andra sidan funnes skäl, som talade sitt bestämmande språk mot totalförbudet och alltför vitt gående inskränkningar. Det kunde härvidlag erinras om de kostbara inrättningar, fabriker och försäljningsställen, som uppstått genom den hittills drivna spritdryckshanteringen och vilka till stor del skulle bliva onyttiga, samt vidare om den stora mängd av befolkningen, som hade sin bärgning av sprithandeln. — Vid granskning av det föreliggande förslaget hade Konungens befallningshavande för sin del ej kunnat finna, att alla de intressen, som enligt Konungens befallningshavandes mening skulle bära upp nykterhetslagstiftningen, blivit behörigen tillgodosedda. Vad Konungens befallningshavande härvid syftade på torde enklast uttryckas med kommitténs egna ord, att »förslaget banade väg för ett snabbare genomförande av ett fullständigt rusdrycksförbud». I konsekvens härmed ginge förslaget vida längre än som enligt Konungens befallningshavandes mening kunde anses nödvändigt för undanröjande av det onda, som spritdrycksbruket medförde. Enligt Konungens befallningshavandes uppfattning borde nykterhetslagstiftningen hava till syfte att inskränka bruket av rusdrycker så, att de menliga följderna så vitt möjligt förekommes, men ej gå längre än som för uppnående härav är erforderligt. I enlighet med denna uppfattning funne Konungens befallningshavande det vara lämpligt, att föreskrifter gåves, som åsyftade att begränsa konsumtionen av spritdrycker för den enskilde, och Konungens befallningshavande ansåge för sin del, att dylika föreskrifter borde gå ut på begränsning av det kvantum spritdrycker, som finge av den enskilde inköpas. Sådana före-

skrifter saknades ju för närvarande, och i följd härav saknades även erfarenhet om hur långt man på denna väg kunde komma till främjande av nykterhet. Resultatet av de försök, som av enskilda spritförsäljningsbolag gjorts i detta avseende, kunde ej uteslutande läggas till grund för bedömande av detta spörsmål, då förutsättningen för att restriktioner, varom här vore fråga, skulle hava god verkan, vore, att alla spritförsäljningsbolag skulle tillämpa dem. Försiktigheten bjöde, att nykterhetslagstiftningen skrede fram med stor varsamhet, då den bland annat hade vittgående ekonomiska följder. Detta berättigade krav på varsamhet borde föranlett, att kommittén i sitt arbete stannat vid restriktioner, åsyftande att minska tillgången till spritdrycker för den enskilde. Först sedan det visat sig, att det onda, som rusdrycksbruket skapade, icke härmedelst och genom ett allvarligt och sakligt upplysningsarbete undanröjdes eller väsentligen minskades, borde det bliva tal om att gå vidare. Konungens befallningshavande funne således för sin del, att, bland andra, bestämmelsen om vin- och ölhandelns överlåtande till kommunens spritförsäljningsbolag icke kunde anses vara av behovet påkallad. — Konungens befallningshavande funne jämväl det lokala vetot olämpligt och obehövligt. Med de föreslagna bestämmelserna om kommunalt veto syntes det vara nog sörjt för att kommunalmedlemmarna skulle få inflytande på frågan. Ur synpunkten att förekomma missbruk vore den kommunala folkomröstningen ej motiverad. — En del av de i V, VI och VII kap. förekommande bestämmelserna gåve uttryck för den riktning, i vilken enligt Konungens befallningshavandes mening nykterhetslagstiftningen för närvarande borde gå. Sålunda ansåge Konungens befallningshavande lämpligt att meddela förbud mot utminutering av rusdrycker till minderåriga och sådana, som i de i förslagets 66 § angivna fall missbrukade dessa drycker. Konungens befallningshavande ansåge sig ej heller — om ock efter stor tvekan — böra invända något däremot, att systemet med motbok för köpare och visst maximum för köp infördes försöksvis. Även om detta system måste för alla dem, beträffande vilka några restriktioner ej erfordrades, verka högst motbjudande, torde likväl med avseende å den nytta, som i stort sett därmed möjligen kunde vinnas, åtgärder i denna riktning i brist på bättre böra vidtagas.

K. B. i Malmöhus län forts.

Bolagssystemet.

Lokala vetot.

Individuella restriktioner.

På grund av vad Konungens befallningshavande anfört avstyrkte Konungens befallningshavande förslagets antagande, men ville tillika i anslutning till sina föregående uttalanden ifrågasätta, om icke med bibehållande i huvudsak av bestämmelserna i nu gällande författningar individuella restriktiva föreskrifter borde meddelas i den utsträckning, som kunde anses nödig för hämmande av spritdrycksmissbruket.

Yrkande.

Konungens befallningshavande i Hallands län: Kommittén hade, i stället för att utgå från att ett totalförbud vore framtidsmålet för nykterhetslagstiftningen, bort söka föreslå bestämmelser för att häva missbruket med minsta möjliga intrång i det legitima bruket. Det kunde ej förnekas, att de för kommitténs arbete bärande grundlinjerna blivit i förslaget konsekvent genomförda, men enligt Konungens befallningshavandes mening för hänsynslöst. Det skulle nämligen med fog komma att möta bestämd opposition från stora grupper av landets befolkning att införa i huvudsak likformiga bestämmelser för såväl vin och öl som för spritdrycker. I allt fall måste betydliga eftergifter göras i de föreslagna bestämmelserna med hänsyn därtill att vin och öl som måltidsdrycker inginge i flertalet medborgares levnadsvanor och av dem rent av hänfördes till livsmedel. Från denna synpunkt torde nog en del av de i förslagets V kapitel innefattade bestämmelser få anses onödigt stränga. — Konungens befallningshavande förklarade sig på det bestämdaste avstyrka det lokala vetot. I allt fall borde alla måltidsrättigheter undantagas från

K. B. i Hallands län.

Allmänna anmärkningar.

Bolagssystemet.

Lokalt veto.

K. B. i Hallands län forts.

dess inverkan samt stadgandet kompletteras med en vidsträckt befogenhet för Konungens befallningshavande att för enstaka tillfällen lämna särskilda rättigheter. Vidare borde vetofrågan ej kunna upptagas vilket år som helst, på det att innehavare av restaurantlokaler m. fl. ej skulle sväva i ett ständigt tillstånd av ovisshet angående den tid, varunder de kunde påräkna att utöva sin rörelse, utan endast å vissa i lagstiftningsväg bestämda år med icke alltför kort mellantid. — Det föreslagna motbokssystemet syntes överflödigt strängt. Om kontroll skulle införas och registrering äga rum till vem, hur mycket och när varor såldes, vore det utan tvivel tillräckligt att införa s. k. »anmälningsbevis» i enlighet med det i Göteborg tillämpade systemet. — I ersättningsfrågan biträdde Konungens befallningshavande herr Karlssons reservation, men hölle före, att staten borde gå ännu längre än denne förordat. Det hade beräknats att genom införande av lokalt veto i Halmstad omkring 200 personer, inklusive familjemedlemmar, som hade sin bärgning av hithörande yrken, skulle förlora sitt levebröd. Trots allt vad i motsatt riktning anförts bjöde billigheten staten träda emellan för att hindra det ekonomiska betryck eller rent av nöd, som skulle bli följden av de nya grundsatser, som omfattades i förslaget. Ifråga om vinhandlandena hade många av dem drivit sin näring redan på den tid, då tillstånd icke erfordrades, och det syntes då staten ovärdigt att undandraga sig ersättningsplikt. Konungens befallningshavande hemställde, att förslaget måtte omarbetas i enlighet med de gjorda erinringarna.

Individuella restriktioner.

Ersättningsfrågan.

K. B. i Göteborgs och Bohus län.

Konungens befallningshavande i Göteborgs och Bohus län: Det torde nog icke kunna förnekas, att i avseende på nykterhetsförhållandena inom vårt land en avgjord förbättring under senaste tiden inträtt. Den härtill mest bidragande orsaken hade onekligen varit det intensiva upplysningsarbete i nykterhetsfrågan, som under de senare åren ägt rum. Emellertid förefunnes beklagligtvis fortfarande på vissa håll kvar oseden att till överdrift förtära alkoholhaltiga drycker. Det kraftigaste medlet för bortarbetandet av denna osed vore enligt Konungens befallningshavandes uppfattning ett fortsatt intensivt upplysningsarbete uti frågan, men under tiden, innan detta hunnit medföra det goda resultat, som därmed avsetts, torde man böra med till buds stående medel söka förhindra de missbruk, som härutinnan vore rådande. Sålunda kunde enligt lagen om behandling av alkoholister den 30 juni 1913 person, som vore hemfallen åt dryckenskap, under i lagen angivna förhållanden intagas å allmän anstalt. Därjämte funnes uti gällande författningar intagna bestämmelser, avsedda att försvåra tillgången till alkoholhaltiga drycker. Också hade myndigheterna och styrelserna i de så kallade systembolagen på olika orter sökt genom särskilda restriktioner hindra missbruket av dessa drycker. Enligt kommitténs uppfattning skulle dessa åtgärder till missbrukets förhindrande icke vara tillfyllest, utan skulle mycket mera vittgående inskränkningar i avseende på försäljningen av alkoholhaltiga drycker vara erforderliga. Om man också gärna kunde medgiva, att man med nu gällande lagstiftning icke i allo nått det mål, som med densamma avsetts, finge man å andra sidan icke heller förbise, att genom densamma i många hänseenden inträtt en tingens bättre ordning, och hölle Konungens befallningshavande före att, därest rättelse i de fall, där brister uti lagstiftningen visat sig förefinnas, komme till stånd, nu gällande författningar torde fortfarande kunna bibehållas. Delade man emelletid kommitténs ovan angivna uppfattning, torde den första frågan vara att avgöra, på vad sätt det rådande missbruket skulle hindras. Tvenne vägar funnes då. Antingen kunde man hindra den omåttliga konsumenten att åtkomma de drycker, han åstundade, eller också kunde man för alla försvåra

Allmänna anmärkningar.

K. B. i Göteborgs och Bohus län forts.

tillgången till alkoholhaltiga drycker. Det syntes vara den senare vägen, som kommittén valt. Givet vore, att man härigenom lättare kunde träffa missbruket, men då läte man också på samma gång restriktionerna drabba den, som aldrig gjort sig skyldig till något missbruk. Då staten emellertid onekligen hade ett synnerligen stort intresse av, att rusdrycksmissbruket undanröjdes, bleve det också den enskildes plikt att underkasta sig de inskränkningar, nämnda statsintresse krävde, men staten borde, då den sloge in på en sådan väg, framgå med stor varsamhet. Uppmärksamheten borde vara skarpt riktad på, att staten för vinnande av sitt mål icke vidtoge större inskränkningar i den enskilde individens handlingsfrihet och ekonomiska intressen än förhållandena krävde. Det syntes Konungens befallningshavande, som om vid utarbetandet av föreliggande förslag denna synpunkt icke kommit till sin fulla rätt. Skälet härtill torde vara, att kommittén vid utarbetande av sitt förslag icke enbart tänkt på att förhindra missbruket av alkoholhaltiga drycker, utan syntes den önskan hava hägrat för densamma att genom lämpliga lagstadganden med inskränkningar träffa jämväl det måttliga bruket av dylika drycker. Det kunde därför ifrågasättas, om icke kommittén såsom en följd därav kommit att skjuta något över målet. Ett antagande av kommitténs förslag skulle nämligen enligt Konungens befallningshavandes uppfattning innebära, att striden komme att avse icke endast dryckessedens undertryckande, utan även förhindrande av alkoholhaltiga dryckers förtärande över huvud taget, ehuru kommittén icke ansett sig för närvarande böra taga steget fullt ut och påyrka allmänt rusdrycksförbud. Kommittén hade ansett skäl ej längre föreligga att i olika författningar uppställa särskilda bestämmelser för försäljningen av skilda slag av rusdrycker. Detta torde dock icke vara välbetänkt, åtminstone vad ölet beträffade. Ehuru givetvis fall kunde tänkas hava inträffat, då öl fått tjänstgöra såsom ersättning för spritdrycker, torde detta förhållande knappast rättfärdiga en så kraftig åtgärd som den av kommittén vidtagna. Kommittén hade icke heller, så vitt Konungens befallningshavande kunnat finna, förebragt någon utredning, i vad mån missbruk härutinnan ägt rum. Då öl i synnerligen stor utsträckning användes såsom måltidsdryck, torde anledning saknas att beträffande försäljningen av detsamma tillämpa enahanda bestämmelser som för spritdrycker. Genom ölhandelns inrymmande under bolag skulle givetvis statsverket tillskyndas stor ekonomisk fördel, men frågan vore, huruvida någon nämnvärd vinst skulle tillskyndas nykterhetsfrågan. Under alla förhållanden torde den stora allmänheten åsamkas diverse obehag. Det hade nämligen framhållits, att de varor, som bolaget skulle komma att tillhandahålla, icke alltid i kvalitativt hänseende komme att uppfylla de fordringar, som den enskilda företagsamheten hittills kunnat tillfredsställa, och särskilt hade det erinrats om de svårigheter, som skulle vara förenade med ölhandelns övertagande av bolagen, i synnerhet på grund av ölets ömtåliga beskaffenhet. Enligt Konungens befallningshavandes uppfattning hade nog en sådan åsikt fullgoda skäl för sig. Ty även om bolagens särskilda förvaltningsgrenar ställdes under sakkunnig ledning samt allt gjordes för att undvika byråkratiska former vid försäljningen, torde bolagen, därest icke deras förvaltningskostnader skulle bliva allt för höga eller varorna oskäligt fördyras, säkerligen icke kunna ordna den del av sin rörelse, som omfattade försäljning av öl, på sådant sätt, att allmänheten, vilken hittills varit van att få sitt hushållsbehov av öl fyllt utan större besvärligheter, icke skulle finna sig onödigt trakasserad. Det goda ändamål, som med bestämmelsen skulle vinnas, kunde då lätt komma att äventyras, ty det torde ligga

Bolagssystemet.

K. B. i Göteborgs och Bohus län forts.

i öppen dag, att en lag måste för att kunna på ett tillfredsställande sätt uppfylla sitt ändamål uppbäras av det allmänna rättsmedvetandet. Skulle emellertid ölet komma att behandlas lika med spritdrycker, torde det bliva nödvändigt därifrån skilja de alkoholsvaga drycker, som ginge under någon av beteckningarne lagerdricka, pilsnerdricka eller iskällardricka. — Beträffande det lokala vetot ansåge Konungens befallningshavande, att förslaget även utan lokalt veto åt kommunerna beredde ett så avgörande inflytande på detaljhandeln med rusdrycker inom desamma, att något nytt institut efter utländskt mönster icke vore erforderligt. — Ifråga om de föreslagna individuella restriktionerna framställde Konungens befallningshavande anmärkning mot fastställande av viss maximigräns (se under 80 §). — Beträffande ersättningsfrågan förklarade Konungens befallningshavande meningarna kunna vara delade angående statens juridiska skyldighet att utgiva ersättning. Men Konungens befallningshavande ansåge, att den av kommittén föreslagna lösningen icke i tillräcklig grad uppfyllde de krav på billighet och rättvisa, man kunnat fordra, utan borde utöver kommitténs förslag härutinnan erforderlig hänsyn tagas till herr Karlssons reservation. Då vid avgivande av anbud rörande övertagande på entreprenad av skjutsningar och i förening därmed gästgiverihållningen vid skjutsanstalt hänsyn merendels tagits till den därmed följande befogenheten att utskänka öl, kunde det ock ifrågasättas, om det överensstämde med rättvisa och billighet att gästgivare utan förskyllan under löpande entreprenadperiod ginge förlustig sin rättighet till utskänkning.

Lokalt veto.

Individuella restriktioner.

Ersättning.

Slutomdöme.

På grund av vad ovan anförts ansåge Konungens befallningshavande, att, ehuru förslaget i många avseenden vore förtjänt av erkännande och beaktande, detsamma icke utan rätt betydande omarbetningar borde läggas till grund för en lagstiftning i ämnet.

Poliskammaren i Göteborg.

Allmänna anmärkningar.

Poliskammaren i Göteborg: Vid utarbetandet av ny lagstiftning rörande försäljningen av alkoholhaltiga drycker borde, enligt poliskammarens förmenande, följas den regeln, att därvid ej lades något otillbörligt tvång på den måttlige och ordentlige förbrukaren av sådana drycker, men att samtidigt tillsåges, att varje åtgärd vidtoges, som vore ägnad att stävja ett omåttligt bruk och även om möjligt från allt bruk avstänga den, som gjort sig känd såsom omåttlig förbrukare. Endast såvitt denna regel blivit följd i de föreslagna nya bestämmelserna, syntes dessa böra vinna statsmakternas gillande. Redan av den allmänna motiveringen till förslaget framginge dock, att detta till väsentlig del vore inriktat mot själva bruket av alkoholhaltiga drycker, och de särskilda bestämmelserna gåve i flere fall intryck av överdrift och bure prägel av den ytterlighetsriktning, som kommitténs flertal tillhörde. — Då frågan om försäljning av alkoholhaltiga drycker ej blott komme att öva inflytande på den allmänna trevnaden och ordningen inom ett samhälle, utan även skulle bliva av stor betydelse för ett samhälles ekonomiska utveckling, dess handel och näringar m. m., ansåge poliskammaren, att ärenden rörande tillstånd till eller förbud mot handel med alkoholhaltiga drycker vore att hänföra till sådana ordnings- och hushållsangelägenheter, vilkas vårdande tillkomme ett samhälles kommunalstyrelse. Den framställda invändningen, att den kommunala folkomröstningen innebure ett första steg till upprivande av den ordning för besluts fattande, som kommunalförordningarna föreskreve, måste anses riktig. Att utbryta denna fråga kunde vara rättvist endast under förutsättning, att den korporation, hos vilken avgörandet lades, besutte minst lika god eller större kompetens härför. Det vore emellertid långt ifrån givet, att de, som mest kände olägenheten av ett missförhållande, även besutte den största förmågan att bedöma, vilken åtgärd vore bäst

Lokala vetot.

lämpad för dess avlägsnande. De förhållanden, vartill vid omröstningen borde tagas hänsyn, vore av så invecklad art, att kommunens representanter vore långt mer ägnade att bedöma dem än de skaror, som skulle deltaga i omröstningen. Något behov av en ny vetoinstans kunde ej anses förefinnas, och förslaget avsåge härutinnan att skaffa förbrukspropagandan ett extra maktmedel för genomförande av dess önskemål. — Enligt poliskammarens mening vore det riktigt att övergå till s. k. individuella restriktioner, men syntes det olämpligt att härutinnan lagfästa ett ännu oprövat system, som skulle för allmänheten medföra större obehag än det i Göteborg brukade. Det syntes hava varit riktigare att till lagstiftande endast föreslå principen, att alkoholhaltiga drycker ej finge vid utminutering inköpas av annan än den, som efter anmälan därtill erhållit tillstånd, ävensom sådana allmänna hinder för inköp, som omförmäldes i 66 och 67 §§ av förslaget, men att åt kontrollstyrelsen överlämnades att efter prövning av olika system i detalj bestämma en för hela landet likformig anordning för utminuteringen. Systemet ifråga borde tillämpas endast i fråga om spritdrycker och vin, som mer sällan behövde inköpas. Då ölet mera vore en nödvändighetsvara, borde för utminutering av ölet vidtagas en anordning, som vore mindre obekväm för allmänheten än den av kommittén föreslagna. — Poliskammaren ansåge önskvärt, att maltdrycker lämnades till försäljning fria under en så hög volymprocent alkohol, att pilsnerdricka, lagerdricka och därmed likställda lättare ölsorter dit bleve hänförliga. Måhända komme då bryggerinäringen att finna med sin fördel förenligt att övergå till tillverkning av dylika lättare ölsorter. — Beträffande ersättningsfrågan anslöte sig poliskammaren till herr Karlssons reservation. Ersättning syntes jämväl böra tillkomma de enligt 2 punkt av övergångsstadgandena i vin- och ölförsäljningsförordningen till utskänkning av dessa drycker berättigade personer. På grund av hög ålder kunde dessa svårligen efter den nya regimens inträdande fortsätta någon utskänkningsrörelse och hade redan nu mot avgift, som i allmänhet torde utgöra deras enda medel till försörjning, sina rättigheter uthyrda.

Poliskammaren i Göteborg forts.

Individuella restriktioner.

Bolagssystemet.

Ersättningsfrågan.

Polisdomaren i Göteborg: I betänkandet hade i fråga om den i Göteborg genomförda nykterhetsreformen åberopats en uppgift över antalet fylleriförseelser, uppdelade med hänsyn till hur den anhållne sist intagit förtäring år 1913. Denna uppgift kunde dock av flera skäl betraktas som ganska vilseledande. Uppgifterna överensstämde med vad de för fylleri anhållne å polisvaktkontoren uppgivit angående sista förtärandet av rusdrycker före anhållandet. Emellertid hade polisdomaren — som i de fall, där åtal följt, erhållit anteckning å rapporterna såväl om uppgifterna i fråga som, därest flera orsaker samverkat, om dessa — förhört de tilltalade, vilka varit personligen närvarande, beträffande uppgifterna. Därvid hade dessa i en mängd fall befunnits otillförlitliga. Särskilt hade en del fylleriförseelser orsakats genom förtärande av brännvin, ofta å krogarna, varefter den något berusade sökt släcka den av brännvinet uppkomna törsten med öl. Att sedan — såsom i många fall skett — upptaga sålunda uppkomna rus som förorsakade av öl torde giva en falsk föreställning av verkliga orsaken till rusen. Ofta saknade även den tilltalade hågkomst av i vilken ordning han förtärt de särskilda dryckerna och hade på måfå lämnat sin uppgift om en av dessa. Slutligen vore en mängd uppgifter alldeles felaktiga. Under rubriken »privata samkväm» hade upptagits ett stort antal fyllerier, angående vilkas tillkomst närmare kännedom saknades. De »privata samkvämen» syntes i regel hava bestått däri, att litervis inköpt brännvin förtärts i hemmen. Även förtärande av konjak, punsch och öl hade förekommit, men bränn-

Polisdomaren i Göteborg.

Erfarenhet om individuella restriktioner i Göteborg.

Polisdomaren i Göteborg forts.

vinet torde nog utgöra huvuddelen, vadan flertalet av de under denna rubrik förekommande fyllerierna borde tilläggas antalet av dem, som uppkommit genom förtärande av »brännvin ur butelj». — Att fylleriet i Göteborg genom ifrågavarande reform minskats vore tydligt, och polisdomaren tillade, att erfarenheten visat, att minskningen vore flerfaldigt större än siffrorna angåve. Detta hade framträtt särskilt genom starkt avtagande av oordningar i hemmen. Att de berusade även ofta anhölles på ett tidigare stadium framginge bland annat därav, att fallen av våldsamt motstånd i förening med fylleri förhållandevis avtagit mera än själva fylleriförseelserna. Beträffande ökningen av antalet fyllerier, orsakade av konjak, inköpt hos vinhandlare, hade det visat sig, att det endast vore ett fåtal av stadens vinhandlare, som handhaft försäljningen av konjak på ett olämpligt sätt, under det att flertalet skött denna försäljning med så stor omsorg, att anledning till anmärkning ej ifrågakommit. Med lämpliga bestämmelser i kontrakten med vinhandlare torde aktiebolaget Göteborgssystemet lätt nog kunna betinga sig sådan myndighet, att missbruk ej behövde befaras eller åtminstone kunna stävjas. Även ifråga om ölförsäljningen gällde, att en del såväl handlande som innehavare av utskänkningsrättigheter skött sin rörelse på ett i allo utmärkt sätt, under det att andra för en tillfällig ekonomisk fördel underlåtit att göra sin plikt i detta avseende. Med lämpligt ordnad kontroll över gällande lagbestämmelsers efterlevnad skulle även detta missförhållande kunna avhjälpas.

Magistraten i Lysekil.

Bolagssystemet.

Magistraten i Lysekil: Förläggandet under bolagen av all detaljhandel med vin och öl vore ägnat att väcka stora betänkligheter på grund av den mångfald av näringar, vilkas intressen därigenom träddes för nära. Om emellertid ett sådant samlande av all detaljhandel hos bolagen skulle anses önskvärd, måste det uppenbarligen vara angeläget att se till, att bolagens befogenhet att råda över nämnda handel icke bleve alltför vidsträckt, men en sådan synpunkt hade icke beaktats i förslaget. Så mötte det t. ex. ej hinder för bolagen att fastställa ett visst maximibelopp vid utminutering av vin och öl. En sådan åtgärd skulle uppenbart komma att bliva till stor skada för tillverkare och partihandlare och även verka därhän, att allmänhetens berättigade behov ifråga om vin och öl ej bleve tillbörligen tillgodosett. — I fråga om lokala vetot hade magistraten icke kunnat finna något skäl för en utsträckning av den kommunala rösträtten i detta särskilda fall. I omröstningen skulle komma att deltaga så många omdömeslösa, lätt uppagiterade personer, att resultatet av densamma icke med någon som helst säkerhet kunde anses motsvara en sund folkmening i kommunen. Som ett viktigt skäl för det lokala vetot framhölls fordom, att städerna åtnjöte så stora inkomster av rusdryckshanteringen, att till och med den mest förbudsvänlige stadsfullmäktigeledamot måste motarbeta det lokala vetot för att icke skada stadens ekonomi. Detta skäl hade nu efter 1913 års beslut fullständigt bortfallit. De förbudsvänliga i Lysekil skulle säkert genom en kraftig agitation få till stånd ett förbud genom kommunal folkomröstning. Följden härav skulle bli till stor skada för såväl samhället i dess helhet som en stor mängd av dess invånare. Badortsrörelsen skulle komma att i hög grad bliva lidande, möjligen till och med helt nedläggas. Härigenom skulle en avsevärd del av befolkningen komma att lida stort men. Att stadens två bryggerier skulle komma att nedläggas och dess arbetspersonal avskedas vore också uppenbart. — Det vore nödvändigt att, innan förslaget framlades, en grundligare utredning verkställdes i ersättningsfrågan. Kommitténs utredning i detta avseende vore synnerligen lättvindig.

Lokala vetot.

Ersättningsfrågan.

Konungens befallningshavande i Älvsborgs län: Den för utlåtandets avgivande utsatta tiden hade icke medgivit en i detaljer ingående granskning av förslaget, utan inskränkte sig Konungens befallningshavande till allmänna anmärkningar. Förslaget ville förebygga missbruk av alkoholhaltiga drycker och inskränka seden att bruka sådana. Konungens befallningshavande kunde ej annat än instämma i kommitténs åsikt om önskvärdheten härav. De i sådant avseende föreslagna huvudsakliga bestämmelserna syntes dock, om de än kunde teoretiskt försvaras, i vissa delar gå alltför långt eller alltför brådstörtat. Att de komme att i vida kretsar framkalla missnöje och även bland eljest oförvitliga medborgare leda till överträdelse av förordningen torde vara att förutse. Det syntes därför vara äventyrligt och i alla händelser mindre nödvändigt att redan från början, innan någon erfarenhet vunnits om verkningarna av förordningens övriga utomordentligt starkt restriktiva bestämmelser, utsätta allmänhetens laglydnad för en så stark påkänning som det lokala vetot, med allt vad därmed följde, skulle medföra. Enligt Konungens befallningshavandes mening borde alltså IV kapitlet utgå och därav påkallade ändringar vidtagas i förordningen i övrigt. Efter all sannolikhet skulle, i följd av förordningens tillämpning, tusentals människor bringas till ekonomisk ruin och berövas sitt dagliga bröd. Om man också kunde helt kallt ställa sig på den juridiska rättens ståndpunkt och denna verkligen skulle vara sådan, kommittén förstått den, syntes dock billigheten och i synnerhet hänsyn till faran för en ödeläggande ekonomisk kris böra mana till vidtagande av åtgärder, som kunde för de enskilda upphäva eller mildra följderna av det ingrepp i deras näring, förordningens införande innebure. Dylika hänsyn syntes fordra ersättnings utgörande i vida större omfattning än vad kommittén åsyftat, såvida man ej föredroge att bereda vederbörande nödig tid för avvecklingen genom uppställande av en vida längre övergångstid än vad kommittén angivit. I varje fall syntes det oundgängligt, att grunderna för ersättning eller avveckling fastställdes, innan förordningen bleve gällande till efterrättelse. Kommitténs i förevarande avseende uttalade åsikter kunde enligt Konungens befallningshavandes mening ingalunda godkännas och skulle, om de komme till tillämpning, i hög grad bidraga att öka missnöjet med förordningen och försvåra dess genomförande.

K. B. i Älvsborgs län.

Allmänna anmärkningar.

Lokala vetot.

Ersättningsfrågan.

Konungens befallningshavande i Skaraborgs län förklarar sig hysa avgjorda betänkligheter mot den kommunala folkomröstningen. — I fråga om de föreslagna individuella restriktionerna finge man det intrycket, att kommittén med sitt förslag avsett lika mycket att även för rättskaffens och oförvitliga personer försvåra åtkomsten av rusdrycker, som att därifrån hindra dem, som visat sig icke kunna göra ett måttligt bruk av desamma. Att förekomma, att personer, som genom omåttligt förtärande av rusdrycker kunde bliva farliga för sin omgivning eller urståndsatta att fullgöra dem åliggande försörjningsplikt, åtkomme sådana, vore helt naturligt ett viktigt önskemål. Men om de åtgärder, som härför tillgrepes, därjämte komme att verka med otillbörligt tvång å övriga medborgares handlingsfrihet, kunde lätt inträffa, att respekten för ifrågavarande bestämmelser undergrävdes och att ett överträdande av desamma komme att betraktas som en berättigad reaktion mot ett obefogat ingrepp. Bestämmelserna torde ofta nog, särskilt om någon bleve nödsakad att inköpa sitt behov av rusdrycker hos annat än sitt hemortsbolag, medföra onödigt besvär och omgång samt understundom sådan tidsutdräkt, att varorna icke ens kunde erhållas till tid, då de behövdes. Härtill komme, att det för vanliga medborgare måste kännas såsom ett obehörigt och förödmjukande förmynderskap att vara

K. B. i Skaraborgs län.

Lokala vetot.

Individuella restriktioner.

K. B. i Skaraborgs län forts.

beroende av ett bolags större eller mindre godtycke, exempelvis vid det i 80 § omförmälda fall.

K. B. i Värmlands län.

Konungens befallningshavande i Värmlands län förklarar sig ej hava medhunnit en ingående prövning av förslaget, utan anser sig böra begränsa sitt yttrande till de stadganden, enligt vilka Konungens befallningshavande tillagts befattning med tillämpning av detsamma. Härvid hade Konungens befallningshavande, rent formellt sett, ej funnit något att erinra mot förslaget i dessa delar.

K. B. i Örebro län.

Konungens befallningshavande i Örebro län: En helt flyktig granskning av det föreliggande betänkandet och dess förslag torde med stor tydlighet visa, att den allsidiga och fördomsfria utredning, som plägade utmärka de svenska lagstiftningsbetänkandena, icke fått göra sig gällande. Kommitténs uppfattning om den riktning, i vilken lagstiftningsarbetet borde gå, syntes hava varit bestämmande för utredningens omfattning. Denna uppfattning syntes vara präglad av en stor ensidighet, som torde finna sin förnämsta och även naturligaste förklaring i den sammansättning, som kommittén fått. Nästan alla ledamöterna i kommittén eller åtminstone största antalet av ledamöterna tillhörde den grupp av nykterhetsvänner, som med hänförelse omfattade en absolutistisk riktning och vilkas mål vore ett totalförbud mot all tillverkning, mot all försäljning och all förtäring av drycker, som innehölle mera än $2^1/_4$ volymprocent alkohol. Under sådana förhållanden vore det uppenbart, att de friare och mera vidsynta åskådningar, som omfattades av de verkliga nykterhetsvänner, vilka ville på ett praktiskt och verksamt sätt sträva för nykterhetens befrämjande, icke under kommitténs utredningsarbete kunnat göra sig gällande, varför dessa åskådningar icke heller kunnat erhålla något uttryck i kommitténs betänkande och förslag. Härtill komme, att många otydligheter och oegentligheter i författningsförslagens avfattning borde rättas. Redan det av kommittén erkända och för övrigt obestridliga förhållandet, att brännvinet och andra brända alkoholhaltiga drycker, som användes till förtäring, innehölle en mycket större alkoholhalt än vin och öl, varför faran för missbruk av de förra dryckerna vore betydligt större än av de senare, även om dessa i vissa fall kunde giva anledning till missbruk, torde påkalla, att, såsom hittills skett, skilda förordningar med olika bestämmelser reglerade och ordnade de olika sätten och villkoren för försäljning. Likaledes syntes det vara uppenbart, att de inskränkningar, som kunde anses behövliga vid försäljningen av en spritdryck med en alkoholhalt av omkring 50 volymprocent, icke behövde eller·ens borde ifrågakomma vid en försäljning av drycker sådana som de lagrade slagen av dricka, lagerdricka, pilsnerdricka, som innehölle en alkoholhalt av 3.3 volymprocent. Även om vin och en del maltdrycker innehölle en betydligt högre alkoholprocent än den sistnämnda, vore skillnaden i alkoholhalt så väsentlig, att icke samma stränga bestämmelser, som kunde erfordras vid försäljning av spritdrycker, krävdes vid försäljning av vin och öl. Det torde icke heller kunna med fog sägas, att sammanförandet av försäljningsbestämmelserna för samtliga nämnda drycker bidroge till reda och överskådlighet i lagstiftningen, då även kommittén nödgats föreslå skilda stadganden för de olika dryckernas försäljning. Härtill komme, att en mycket stor skiljaktighet förefunnes emellan de nämnda dryckerna beträffande deras utlämnande till förtärande. Någon egentlig omsorg eller omvårdnad erfordrades icke för att tillhandahålla allmänheten goda och välsmakande spritdrycker. Dessa drycker vore synnerligen okänsliga för det sätt, varpå de förvarades, innan de utlämnades till allmänheten, varför utlämnaren icke behövde iakttaga några särskilda åtgärder, för att de icke skulle försämras eller skämmas. Däremot vore

Allmänna anmärkningar.

Gemensam författning.

Bolagssystemet för vin och öl.

K. B. i Örebro län forts.

såväl vin som öl mycket känsliga för att deras förvaring skedde under lämpliga temperaturförhållanden, så att deras smak ej försämrades och de ej underkastades förskämning. Beträffande vin krävdes ock hos dem, som emottoge det från utlandet, erfarenhet vid dess fortsatta lagring och förvaring. Såsom känt vore kunde öl icke en längre tid bevaras utan att det underginge försämring. Om, såsom föreslagits, vin och öl skulle bliva tillgängliga för detaljhandel allenast hos särskilt bildade bolag, torde man med stor säkerhet kunna antaga, att nämnda bolag, som ju erhölle ett monopol på dylik försäljning, och dess tjänstemän icke skulle ägna vinet och ölet den omsorg och den omvårdnad, som nu skedde hos de enskilda tillverkarna eller försäljarna, vilka för sin närings utveckling och utkomst vore angelägna om att framställa och försälja så goda varor som möjligt. Det kunde icke betraktas som ett lyckligt förhållande, att kommittén strävat efter att så mycket som möjligt utsträcka rätten till monopol, vilken icke torde medföra gagn för allmänheten. Den av kommittén uttalade uppfattningen att, om ej detaljhandeln med vin och öl samtidigt med detaljhandeln av spritdrycker underkastades samma stränga bestämmelser, synnerligen stora och vittgående faror för den allmänna folknykterheten skulle uppstå, syntes Konungens befallningshavande vara i hög grad överdriven och icke äga stöd i förefintliga förhållanden. Konungens befallningshavande hemställde på grund av det anförda, att vid en blivande revision av lagstiftningen angående försäljning av spritdrycker samt av vin och öl skilda författningar måtte utfärdas för de olika försäljningarna. — Då kommitterade blivit tillsatta för att utarbeta nödiga bestämmelser för genomförandet av lokalt veto för försäljning och utskänkning av brännvin samt av vin och öl, vore det naturligt, att kommitterade upptagit frågan om sättet för införande av lokalt veto till särskild utredning och även framlagt förslag i detta avseende. Däremot förefölle det egendomligt, att kommitténs flertal icke ansett sig böra hålla sig vid det givna uppdraget, utan utvidgat sitt förslag att omfatta något mera. Uti uttryckssättet genomförande av lokalt veto syntes allenast ligga, att bestämmelser träffades, att befolkningen inom en kommun skulle genom allmän omröstning kunna inlägga veto, d. v. s. förbjuda en ifrågasatt eller beslutad försäljning av brännvin samt öl och vin. Kommitténs flertal hade ansett sig böra utvidga begreppet lokalt veto och ansett detta gamla stridsord böra utbytas emot begreppet kommunal folkomröstning, som inom kommunerna skulle, så fort en viss procent av kommunens mantalsskrivna befolkning framställde krav därom, äga rum, oavsett om förslag om försäljning av spritdrycker samt av vin och öl uppkommit. Denna utvidgning av begreppet lokalt veto torde sammanhänga med den åstundan, som funnes hos flertalet av kommitténs medlemmar, att sedan genom omröstning beslutits, att försäljning av spritdrycker m. m. icke skulle äga rum, det skulle erfordras en kvalificerad majoritet för att dylik försäljning skulle bliva lovgiven. — Konungens befallningshavande hade varken genom den av kommittén förebragta utredningen eller genom vad kommittén i övrigt anfört, känt sig övertygad om behovet eller befogenheten av införande av det s. k. lokala vetot. Då det på grund av uppkomna förhållanden icke tillkomme statens myndigheter, vilka skulle vaka över ordning och sedlighet, att uteslutande bestämma över på vad sätt försäljning av spritdrycker samt av vin och öl skulle få utövas inom kommunerna med hänsyn till där föreliggande behov, utan åt kommunerna medgivits rätt att förhindra dylik försäljning, vore det av vikt, att det tillsåges, att kommunernas beslutanderätt utövades av sådana medlemmar av kommnen, vilka kunde antagas känna ansvar för sina beslut och vilka även plägade deltaga i dylika. Att över-

Lokalt veto.

K. B. i Örebro län forts.

lämna den kommunerna tillkommande rätten att höras och i vissa fall bestämma över försäljningen av de ifrågavarande dryckerna åt andra än dem, som enligt nu gällande lagstiftning ägde att deltaga i beslut om kommunernas angelägenheter, torde icke vara påkallat därav, att kommittén ansåge, att dylika försäljningsfrågor icke kunde med fog räknas till kommunernas gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter. Det kunde icke heller antagas, att dylika försäljningsfrågor skulle omsorgsfullare och mera ansvarsfullt prövas och avgöras, om rösträtten i dessa förändrades till en personlig rösträtt. Något bärande skäl till en förändring av den kommunala rösträtten beträffande dessa frågor torde icke kunna anföras, så vida man icke eftersträvade att upphäva den kommunala rösträtt, varigenom de, som erlade större delar av de kommunala utgifterna, även erhölle ett större inflytande på de kommunala besluten. Genom införande av s. k. lokalt veto skulle uppenbarligen ett nytt ämne till strider inom kommunen införas, vilket ej kunde vara till gagn för det kommunala samhällslivet. Säkerligen skulle en del nykterhetsvänner, som tillhörde den absolutistiska riktningen, begagna varje tillfälle, som gåves, att sätta i gång hetsiga agitationer, vilka ej torde medföra något gagn för samhällslivet. Att införa s. k. lokalt veto allenast för att därigenom komma till resultat beträffande »folkmeningens riktning i nykterhetsfrågan», för att denna riktning skulle »bliva av betydelse för fortsatt lagstiftningsarbete» syntes icke böra ifrågakomma. Då inom flertalet av landskommunerna försäljning av spritdrycker samt av vin och öl icke ägde rum, torde därav framgå, att nu gällande bestämmelser varit tillräckliga för att förhindra uppkomsten av onödiga försäljningsställen. En annan allvarlig och betydelsefull anmärkning av allmännare art, som med fog kunde riktas emot kommitténs arbete och förslag vore, att, då kommittén skulle föreslå bestämmelser, vilka skulle reglera försäljningen av spritdrycker samt av öl och vin, kommittén, som haft i uppdrag att för genomförande av lokalt veto framlägga förslag till andra välberäknade och verksamma anordningar för att begränsa förutnämnda dryckers skadliga verkningar bland annat genom reformering av det s. k. Göteborgssystemet, riktat sina strävanden nästan uteslutande mot bruket av dessa drycker och icke särskilt mot missbruket av dem. Det kunde icke rättvisligen förnekas, att det vore ett vitt utbrett missbruk av spritdrycker med flere drycker, som framkallat den livliga nykterhetsverksamheten och strävandena att genom ändrad lagstiftning råda bot emot bestående missförhållanden. Det hade därför förefallit naturligt, om kommittén, som bland annat fått i uppdrag att reformera det så kallade Göteborgssystemet, hade sökt att inskränka de missbruk, som kunde anses förekomma vid detta system. Dessa försök hade varit så mycket mera påkallade, som nu i skilda delar av landet på den nu gällande lagstiftningens grund försök på olika sätt anställdes, för att hindra dem, som missbrukade spritdrycker med flera drycker, att kunna fortsätta med sitt missbruk. Kommittén syntes föreställa sig, att de förefintliga missbruken lättast skulle kunna hävas genom att på allt sätt söka försvåra bruket av nämnda drycker. Konungens befallningshavande föreställde sig, att dylika strävanden att på allt möjligt sätt söka försvåra bruket av de drycker, som kunde missbrukas, icke med säkerhet ledde till de resultat, som åsyftades. För stränga åtgärder torde ofta föranleda till att en reaktion uppstode, som kunde medföra skadliga följder. Genomförandet av alltför stränga bestämmelser kunde även framkalla förhållanden, som vållade, att övervakandet av de stränga bestämmelserna icke kunde till fullo upprätthållas, vilket medförde lagbrott, som ej kunna tillräcklig beivras. Om de av kommittén föreslagna bestämmelserna angående sättet för an

Restriktioner i allmänhet.

skaffandet av spritdrycker m. fl. drycker skulle lagfästas, hyste Konungens befallningshavande fruktan för att de förekommande överträdelserna icke kunde i tillräcklig grad beivras. — Beträffande sättet för tillhandahållandet i detaljhandel av spritdrycker med flera drycker hade kommittén föreslagit, att nämnda drycker skulle allenast tillhandahållas genom bolag av ungefär samma sammansättning, som de spritförsäljningsbolag, vilka inrättades på grund av nu gällande lagstiftning. Då kommunerna, likasom nu vore fallet efter brännvinsförsäljningsmedlens indragning till statsverket, icke skulle hava ringaste gagn eller nytta av de inrättade bolagen, torde det vara att befara, att man icke kunde påräkna, att kommunernas bästa och mest intresserade män sammanslöte sig för att bilda de av kommittén ifrågasatta bolagen. De angrepp och hårda omdömen, för vilka dylika bolagsmän plägat vara utsatta å offentliga möten och annorledes, torde avhålla dem från att utsätta sig för personliga obehag, när de icke kunde gagna sin kommun. Kommittén förutsatte, att ett konsumentintresse skulle vara tillräckligt för att framkalla en bolagssammanslutning. Då kommunernas främste och bäste män i allmänhet torde vara i den ställning, att de utan svårigheter kunde skaffa sig från andra håll de drycker, som de önskade konsumera, torde icke någon större säkerhet finnas för att oegennyttigt intresse för kommunen och dess gagn skulle föranleda bildandet av försäljningsbolagen. Det torde tvärtom vara att befara, att enskilda intressen, som avsåge att tillförsäkra sig rätt till försäljning åt bolaget och att komma i åtnjutande av löner och arvoden eller andra förmåner, komme att framkalla bolagsbildningen. I trots av att kontrollstyrelsen skulle hava överinseendet över bolagens verksamhet och äga att tillsätta en ordförande i bolagets styrelse, torde det icke kunna antagas vara möjligt, att kontrollstyrelsen skulle kunna på ett effektivt sätt tillvarataga de allmänna intressen, som borde tillgodoses, då all vinst på bolagens verksamhet skulle tillfalla det allmänna. Då på grund av de föreslagna bestämmelserna kommunerna skulle uteslutas från all vinst av bolagens verksamhet och man icke torde kunna påräkna, att de, som nitälskade för sina kommuners bästa, skulle åtaga sig de uppenbara obehag, som medföljde utövandet av detaljhandel med spritdrycker m. m., samt det vore att befara, att tillgodoseendet av enskilda intressen skulle framkalla bolagsbildningen, syntes det böra tagas i övervägande, huruvida icke det vore bättre och lämpligare, att ifrågavarande detaljhandel utövades av personer, utsedda av vederbörande kommuner eller av staten själv. Konungens befallningshavande vore icke främmande för de olägenheter, som skulle uppstå av en dylik anordning, men ansåge, att det sätt, varpå kommittén föreslagit, att detaljhandeln skulle ordnas, säkerligen komme att medföra ännu större olägenheter, som icke torde med säkerhet kunna övervinnas. — En synnerlig viktig fråga, som stode i omedelbart sammanhang med kommitténs förslag, vore om och i vad mån de näringsidkare, som förut idkat tillverkning av och handel med öl och vin, skulle vara berättigade till ersättning för de förluster, som de genom den föreslagna lagstiftningen uppenbarligen komme att lida. Kommittén hade visserligen genom en åt särskild person uppdragen undersökning sökt vinna utredning i frågan och även på grund av denna utredning gjort uttalanden om och i vilka fall ersättning borde utgå. Även hade kommittén i sitt betänkande gjort uttalanden om efter vilka grunder och till vilken del dylik ersättning borde utgå. Däremot hade icke kommittén framlagt något förslag om dessa ersättningar, varför kommittén icke ansåge, att de ersättningar, som kunde ifrågakomma, borde bestämmas till sina grunder samtidigt med övriga förslags antagande. Detta syntes Konungens befallnings-

K. B. i Örebro län forts.

Bolagssystem eller kommunala eller statliga försäljningsorgan.

Ersättningsfrågan.

K. B. i Örebro län forts.

havande vara en mycket stor brist i kommitténs förslag, vilken borde avhjälpas, innan förslag i nu förevarande fråga förelades riksdagen. Den utredning, som från juridisk och statsrättslig synpunkt företagits beträffande statens ersättningsplikt, för den händelse kommitténs förslag skulle genomföras, syntes Konungens befallningshavande icke vara bindande och övertygande, men vore Konungens befallningshavande nu icke i tillfälle att anföra och utveckla de erinringar, som emot utredningen kunde göras. Frågan om huruvida de berättigade skadeståndsanspråken på grund av de statsutgifter, som de medförde, möjligen kunde lägga hinder i vägen för genomförande av de förslag, som kommittén ansåge önskliga och nödiga, torde icke få inverka på omdömet. Ansåges kommitténs förslag så nödiga att genomföra, måste det allmänna bära de utgifter, som därav bleve en följd, och icke skjuta över bördan på enskilda personer, som komme att hårt drabbas av förlusterna. För en oförvillad och fullt opartisk uppfattning, som icke grumlades av en ensidig syn på den viktiga nykterhetsfrågans lyckliga lösning, syntes synnerligen starka och kraftiga skäl, även om dessa icke från juridisk och statsrättslig synpunkt vore fullt bindande, tala för att de personer, som under hägn och skydd av statens nu gällande lagstiftning drivit en tillverkning och utövat handel, men vilka genom en ny lagstiftning tillfogades stora ekonomiska förluster och måhända bringades till ekonomisk ruin, skulle i en rättsstat erhålla gottgörelse för sina förluster. Konungens befallningshavande ansåge icke lämpligt att söka framlägga grunderna och sättet för dessa ersättningars uppskattande och utgående, men ansåge sig böra uttala, att samtidigt med framläggande av förslag till en förändrad nykterhetslagstiftning borde förslag till skadeståndsersättningar framläggas. — Kommittén hade, säkerligen med avsikt, för att söka underlätta framgången av sina framställda förslag, underlåtit att till behandling upptaga frågan i vad mån ett genomförande av kommitténs ytterligt gående förslag kunde inverka på Sveriges förhållande till de främmande länder, med vilka Sverige avslutat handelsfördrag. Sverige hade numera visserligen formellt rätt att med bindande verkan för utländingarna bestämma vilka inskränkningar som helst beträffande handeln med spritdrycker samt vin och öl, men de av kommittén nu föreslagna inskränkningarna angående handeln med vin torde icke hava kunnat förutses av särskilt Frankrike och Tyskland, då handelstraktaterna avslötos. Nämnda länder torde icke kunna underlåta att betrakta de inskränkningar, som skulle komma till stånd, såsom skadande dessa länders handel. Kommittén hade visserligen icke föreslagit, att vin icke skulle få försäljas och importeras till Sverige, men genom förbudet, att vin icke skulle kunna få direkt försäljas till förbrukarna, vore det uppenbart, att handeln med vin lede svårt avbräck. Om också nämnda länder icke kunde anse sig kränkta i sitt traktatmässiga handelsskydd, torde Sverige, om icke förr så vid förnyande av handelstraktaterna, få erfara de förluster, som komme att drabba Sverige genom att för handeln med vin upp-

Förhållandet till utlandet.

ställdes strängare bestämmelser, som icke vore av förhållandena påkallade. — Beträffande det föreslagna motbokssystemet ansåge Konungens befallningshavande, att detta visserligen skulle verka därhän, att mycket missbruk komme att förhindras till gagn för den allmänna folknykterheten, men hölle före, att så omständliga anordningar icke behövde vidtagas för att bekämpa de förefintliga missbruken. Konungens befallningshavande ansåge, att utlämnande av s. k. tillståndsbevis, vilka vid missbruk skulle indragas, skulle vara tillfyllest för att förhindra, att spritdryckerna samt även öl och vin bleve föremål för missbruk. De gjorda försöken i Göteborg hade ju givit ett uppmuntrande resultat, och det syntes vara överensstämmande

Individuella restriktioner.

med tillbörlig klokhet att man icke använde starkare medel, än som erfordrades. Om icke tillfredsställande resultat härigenom vunnes, kunde den strängare metoden med motbok senare införas. *K. B. i Örebro län forts.*

Konungens befallningshavande i Västmanlands län: Uti sina yttranden av den 15 september 1911 över riksdagens skrivelser rörande fullständigare genomförande av kommunalt veto hade Konungens befallningshavande som sin mening uttalat, att med gällande lagstiftning ordningens krav i förevarande avseende i allmänhet vore tillbörligen tillgodosedda. Denna mening hade Konungens befallningshavande ej anledning frångå. En revision av lagstiftningen borde riktas icke så mycket mot bruket som fastmer mot missbruket av rusdrycker. Den borde avse ernående av anordningar för undanrödjande av rusdryckshanteringens skadliga verkningar, och till en sådan anordning kunde icke räknas genomförande av rusdrycksförbud, vare sig lokalt eller allmänt. Ett sådant förbud skulle säkerligen verka i en helt annan riktning än man avsett. En olaglig och okontrollerad rusdryckshantering skulle lika väl i vårt land som annorstädes, där lokalt veto funnes infört, träda i stället för den nuvarande lagbundna, och missbruket skulle helt visst florera i högre grad än nu. Det kommunala vetot hade i regel icke lett till hanteringens borttagande. Orsaken därtill torde böra sökas däri, att i städernas fullmäktige i allmänhet sutte besinningsfulla män, som förstode, att ett lokalt förbud icke skulle vara till båtnad vare sig för nykterhetssaken eller samhället. Nu skulle avgörandet läggas hos folket direkt, vilket till stor del torde gå till omröstning utan ansvarskänsla och tanke på sakens vikt. Det lokala vetot skulle kunna leda till ett allmänt rusdrycksförbud. Utom att detta icke skulle vara till nytta för nykterhetssaken, skulle detsamma helt visst, med hänsyn till handelstraktaten med Frankrike, medföra svårigheter av internationell art, en olägenhet, som torde vara av den betydelse för landets ekonomiska liv, att densamma förtjänade att tagas i noga övervägande. Det lokala vetot skulle ock väcka motstånd från alla dem, vilkas affärsverksamhet det skadade och från dem, vilka till följd därav bleve utan anställning, om ej full ersättning bereddes dem. Den av kommittén föreslagna ersättningen kunde ej anses tillfyllest. Rättvisa och billighet fordrade, att ersättningsfrågan ägnades den största uppmärksamhet, om och i så fall innan förslaget upphöjdes till lag. — Konungens befallningshavande avstyrkte även ett större kommunalt inflytande på rusdryckshanteringen än gällande lagstiftning medgåve och åberopade som skäl härför sitt förutnämnda tidigare utlåtande i ämnet. Andra medel måste sökas mot rusdrycksmissbruket, och det vore på folkupplysningens och de partiella reformernas väg. Den nya lagen om alkoholisters internering komme ock säkerligen att motarbeta missbruket på samma gång den komme att undanröja en del av dess skadliga verkningar. Kommittéförslaget innebure ock en del goda uppslag i rätt riktning, såsom sänkning av minsta tillåtna försäljningsbeloppet för inköp av spritdrycker, förbudet mot agentskap, förbudet mot utskänkning av spritdrycker på förmiddagen och bestämmelsen i 66 §. — Det föreslagna motbokssystemet måste hos flertalet av svenska folket verka ytterst motbjudande, då det inkräktade på den personliga friheten och ställde även oförvitliga medborgares privatliv under en förhatlig kontroll. Systemet borde därför icke tillgripas annat än som en nödfallsutväg och åtminstone ej förrän det visade sig, att försöken i Stockholm och Göteborg utfallit till verkligt gagn. — Om bryggerierna ej finge sälja direkt till kunderna, komme de i ett olidligt beroende av spritbolagen med ty åtföljande korruption, ity att exempelvis spritbolagens och utskänkningsställenas personal genom presenter och provisioner läte sig förledas att gynna ett

K. B. i Västmanlands län.

Allmänna anmärkningar.

Lokalt veto.

Ersättningsfrågan.

Kommunalt veto.

Individuella restriktioner.

K. B. i Västmanlands län forts.

visst bolags tillverkning. Kommittén hade ej heller tillfredsställande bemött övriga invändningar mot ölhandelns läggande under bolag.

K. B. i Kopparbergs län.

Bolagssystemet.

Konungens befallningshavande i Kopparbergs län: Striden mot rusdryckseländet hade huvudsakligen förts av folket självt. Att helt kunna befria sig från alkoholen som njutningsmedel måste alltid stå som slutmålet för folkets kamp, först därmed vore den fullständiga segern vunnen. Till dess detta kunde ske, borde man emellertid ej stanna vid nu gällande lagstiftning, som alltför mycket dagtingade med supseden och dess förmenta rätt att med stöd av en slags frihetsuppfattning göra sig gällande även då denna sed äventyrade nationens liv. Det föreliggande förslaget vore det första, som med klart sikte på rusdryckseländet vågade föreslå fullt verksamma medel för denna faras avsevärda förminskande. De av kommittén föreslagna huvudprinciper delades fullständigt av Konungens befallningshavande och övriga bestämmelser beredde möjlighet av ett konsekvent genomförande av nämnda principer. Konungens befallningshavande tillstyrkte följaktligen förslagets upphöjande till lag. Beträffande ersättningsfrågan instämde Konungens befallningshavande jämväl i vad kommittén anfört.

Från beslutet har föredragande landssekreteraren uttalat en skiljaktig mening och anser på anförda skäl att förslaget ej bort förordas till fastställelse.

K. B. i Gävleborgs län.

Allmänna synpunkter.

Konungens befallningshavande i Gävleborgs län: Rusdrycks lagstiftningen borde inriktas på att förhindra missbruk av rusdrycker, icke att förhindra bruket över huvud av dessa drycker. Det kunde nämligen icke med fog påstås, att även ett måttligt bruk av sådana drycker, vartill nu hänförts icke blott spritdrycker utan även vin och öl, vore skadligt för en frisk person. Under sådana förhållanden och då därtill såväl vin som öl begagnades i vårt land i stor omfattning såsom måltidsdrycker, kunde Konungens befallningshavande icke finna, att giltiga skäl förelåge till förhindrande av ett måttligt bruk av nämnda drycker. Med rätta hade man invänt, att ett dylikt förhindrande skulle innebära en kränkning av en stor del av den rättsinniga och oförvitliga befolkningens personliga frihet. Gärna finge däremot rusdryckshanteringen kringgärdas med huru stora restriktioner som helst, när de blott träffade missbruket. Och man måste även erkänna det berättigade i, att jämväl eljest oförvitliga personer borde till en viss grad vara pliktiga att underkasta sig nämnda restriktioner, för att möjliggöra stävjandet av missbruk. I stort sett syntes förslaget hava lyckligt löst uppgiften att förhindra missbruket av rusdrycker, men i en del avseenden hade man, synes det, slagit över målet och gått längre, än som under nuvarande förhållanden kunde anses tillbörligt. I varje fall måste en viss varsamhet och grannlagenhet iakttagas vid tillämpningen av de nya bestämmelserna, för att dessa icke skola bliva rent av förhatliga. Konungens befallningshavande funne sig äga särskild anledning till denna erinran uti den omständigheten, att det lämnats rättighet för såväl bolags styrelse som kontrollstyrelsen, att, utöver innehållet i författningsförslaget, som dock blivit i detalj så noga utarbetat, meddela de ytterligare restriktioner rörande detaljhandeln med rusdrycker, som dessa styrelser funne lämpliga. Härigenom öppnades snart sagt obegränsade möjligheter till trakasserier av den stora del av allmänheten, som ingenting förbrutit, och därför uppfattade såsom obehörigt varje intrång i deras frihet att förvärva och förbruka rusdrycker. Man kunde därför väl hava anledning att hysa betänkligheter mot inrymmande av en sådan rättighet som den nyssnämnda för bolagsstyrelsen och kontrollstyrelsen, men det finge bero på, huru rättigheten komme att tillämpas, i

fall en ändring av författningen i denna del borde vidtagas eller icke. — Av vad redan blivit sagt framginge, att Konungens befallningshavande principiellt icke kunde biträda förslaget i fråga om vare sig kommunalt eller lokalt veto. Härvid torde komma att göras den invändning, att kommunalt veto redan funnes enligt nu gällande lagstiftning beträffande handeln med spritdrycker. En viktig omständighet hade emellertid under sista tiden inträffat, som torde komma att göra den redan givna betämmelsen långt mera betydelsefull än vad den hittills varit. Det vore kommunernas frigörande från allt ekonomiskt intresse av rusdryckshanteringen. Man torde icke taga miste i det antagandet, att många nykterhetsvänner i kommunalstyrelserna avhållit sig från att genomdriva kommunalt veto, därför att de ansett, att kommunen icke haft råd att undvara den betydande inkomsten av spritdrycksförsäljningen. Fördenskull hade det kommunala vetot hittills kommit till så ringa användning i vårt land. Men nu ställde det sig väsentligen annorlunda. Då härtill komme, att nu även vin och öl, som dock huvudsakligen vore att anse såsom måltidsdrycker, lagts under det kommunala vetot, måste man känna sig ännu mera betänksam mot en bestämmelse av detta slag. Särskilt ville Konungens befallningshavande framhålla olämpligheten av att för genomförande av kommunalt veto erfordrades endast enkel majoritet inom kommunalrepresentationen. Kommittén hade själv, i fråga om folkomröstningen, som ju vore en annan utväg för att vinna samma mål som genom det kommunala vetot, uttalat den mening, att man borde hava garanti för att en mera allmän folkmening stode bakom ett beslut om införande av förbud, och därför föreslagit en kvalificerad majoritet av två tredjedelar bland de röstande, för att sådant förbud skulle bliva gällande. Det stode icke väl i överensstämmelse därmed, att samma resultat skulle ernås genom enkel majoritet i kommunalrepresentationen. Konungens befallningshavande hade dessutom vid flera särskilda tillfällen haft tillfälle att iakttaga, att vid behandlingen av ärenden rörande tillstånd till försäljning av vin och öl enskilda medlemmar av kommunalrepresentationen motiverat sitt votum genom uttalande av synpunkter, vilka uppenbarligen icke borde hava det allra ringaste inflytande vid avgörande av dylika ärenden. Väl kunde man därför säga, att det mången gång skulle komma att bero på en ren tillfällighet, om ett kommunalt veto med alla dess ingripande konsekvenser i samhällslivet inom en kommun bleve genomfört genom enkel majoritet i kommunalrepresentationen. Och i allt fall saknade man därvid all garanti, för att en mera allmän folkmening stode bakom det införda förbudet, ja i många fall kunde man kanske vara övertygad om ett alldeles motsatt förhållande. Det syntes därför numera föreligga synnerligen goda skäl för en fordran av kvalificerad majoritet inom kommunalrepresentationen, för att kommunalt veto skulle bliva gällande, ifall bestämmelser om ett sådant veto över huvud taget borde finnas. Förutom den här ovan gjorda principiella invändningen mot lokalt veto vore beträffande den föreslagna folkomröstningen att märka, att den innebure ett avsteg från den fastställda principen för kommunala ärendens avgörande. Det vore ofrånkomligt, att saken gällde en sådan kommunens angelägenhet, varmed kommunalstämma och sdatsfullmäktige enligt kommunallagarne hade att taga befattning. En annan sak vore, vilken effekt kommunens sålunda i laga ordning tillkomna beslut erhölle. Skulle således bestämmelser om folkomröstning givas för behandling av frågor om införande av förbud mot handel med rusdrycker, så hade dessa bestämmelser sin rätta plats i kommunalförfattningarna. Icke utan goda skäl hade man dock ansett, att de av kommittén föreslagna bestämmelser rörande folkomröstning jämte rösträtt därvid m. m. innebure början till ett upprivande av

K. B. i Gävleborgs län forts.

Kommunalt veto.

Lokalt veto.

K. B. i Gävleborgs län forts.

den ordning, som nu gällde för kommunala besluts fattande, och att fara vore för handen, att dessa bestämmelser skulle vinna efterföljd även i andra fall. — I övrigt hänvisade Konungens befallningshavande till de yttranden, Konungens befallningshavande under de senaste åren avgivit över ifrågasatta ändringar i brännvinsförordningen och ölförordningen, vilka yttranden Konungens befallningshavande saknade anledning att frångå.

Ersättningsfrågan.

— Beträffande ersättningsfrågan ansåge Konungens befallningshavande lika med kommittén tillräckliga skäl saknas att tillerkänna ersättning åt — förutom vissa gästgivare — annan än tillverkare av maltdrycker. Däremot ansåge Konungens befallningshavande, att ersättning till dessa tillverkare ej borde utgå med endast 75 procent av den uppkomna värdeminskningen. I följd av det nya förslaget skulle säkert flera maltdryckstillverkare nödgas upphöra med sin tillverkning. Då deras anläggningar för tillverkningen tillkommit under skydd av sedan lång tid tillbaka gällande lagar, utan att anledning då funnits att antaga, att lagstiftningen skulle komma att så förändras, att det bleve omöjligt att med skälig vinst fortsätta tillverkningens bedrivande och då staten ändock skridit till en sådan förändrad lagstiftning, varigenom staten även lagt under sig en del inkomster, som tillverkarne själva hittills haft att påräkna syntes billigheten och statens värdighet fordra, att dessa tillverkare erhölle full ersättning för hela den värdeminskning, som genom berörda förfarande uppkommit för dem.

K. B. i Västernorrlands län.

Konungens befallningshavande i Västernorrlands län: De föreslagna bestämmelser, som syntes jämförelsevis lättast genomförbara och tillika mest ändamålsenliga för nykterhetens verkliga befrämjande, vore den grupp stadganden, som

Individuella restriktioner.

avsåge åvägabringande av individuella restriktioner ifråga om utminutering av spirituosa. Då dessa, om än i vissa detaljer onödigt strama och småaktiga, dock i stort sett riktade sig mot spritdryckers missbruk och icke mot det måttliga och oskadliga bruket av sådana drycker, funne sig Konungens befallningshavande kunna tillstyrka, att förslaget i denna del lades till grund för en blivande lagstiftning. Härvid borde emellertid samtliga restriktiva bestämmelser införas i författningarna och därstädes noga fixeras. Att bolagen skulle kunna meddela ytterligare restriktiva bestämmelser vore alldeles obehövligt och skulle kunna lämna fältet öppet för obehörigt trakasseri mot den laglydiga allmänheten, med ty åtföljande risk att hos den upplysta opinionen förlora det stöd, som för upprätthållande av ett restriktivsystem av ifrågavarande art vore oeftergivligt. — Konungens befallningshavande uttryckte däremot

Lokalt veto.

sina starkaste betänkligheter mot det lokala vetot. Det syntes icke försvarligt att för uppnående av ett så tvivelaktigt och till sina följder ovisst mål som ett antal lokala försäljningsförbud sönderbryta den gällande ordningen för avgörande av kommunala ärenden. Därest överhuvud magistraters och länsstyrelsers inflytande på frågor om upplåtande av rättigheter ansåges böra minskas, vilket Konungens befallningshavande knappast ansåge erforderligt, syntes i varje fall en utveckling av det kommunala vetot kunna tillfredsställa även långt gående prohibitiva anspråk samt

Bolagssystemet.

ur principiell synpunkt vara vida att föredraga framför det lokala vetot. — Konungens befallningshavande hade av utredningen icke blivit i någon mån övertygad om lämpligheten eller önskvärdheten av den föreslagna likställigheten mellan ölhandeln och handeln med brännvin. Emot likställigheten emellan vinhandeln och brännvinshandeln hade Konungens befallningshavande däremot icke något väsentligt att erinra, men det syntes ur teknisk synpunkt svårgenomförbart och ur nykterhetssynpunkt meningslöst att underkasta ölet samma restriktioner som spritdryckerna.

Konungens befallningshavande i Jämtlands län ställer sig synnerligen tveksam angående det välbetänkta i en anordning, varigenom spritdrycker samt vin och öl skulle göras till föremål för en i huvudsak ensartad lagstiftning med likartade restriktioner. Till sin natur vore dessa drycker väsentligen olika, i det att spritdryckerna ägde förutsättning att bliva och jämväl visat sig hava blivit ett mycket kraftigt berusningsmedel, då däremot vin och öl i regel hade användning som måltidsdrycker. Det kunde ock ifrågasättas, om med hänsyn till ölets begränsade hållbarhet handeln därmed lämpligen borde läggas under bolag. Då emellertid Konungens befallningshavande saknade de i tekniskt avseende nödiga insikter för det riktiga bedömandet av denna fråga, hade Konungens befallningshavande icke ansett sig kunna taga någon bestämd ställning till densamma, utan endast velat fästa uppmärksamheten härpå för den allsidiga prövning, som torde föregå förslagets upphöjande till lag. — Beträffande ersättningsfrågan delade Konungens befallningshavande icke kommitténs uppfattning, utan anslöte sig till herr Karlssons reservation. — Beträffande lokala vetot kände sig Konungens befallningshavande ej övertygad av kommitténs bevisföring om att ärenden rörande rusdrycksförsäljningen ej vore att hänföra till kommunens gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter. Vore det så, att folkomröstning måste anses vara av behovet påkallad för ett ändamålsenligt ordnande av detaljhandeln med rusdrycker, finge dock principiella invändningar vika. Att de kommunala myndigheterna vid åtskilliga tillfällen varit benägna se hithörande frågor från andra synpunkter än det stora flertalet kommunalmedlemmar anlade å desamma hade sig Konungens befallningshavande nogsamt bekant, men hade detta skett i större utsträckning? Konungens befallningshavande lutade åt den åsikten, att så icke vore förhållandet och att man ej hade fog för påståendet, att kommunalmyndigheterna saknade inblick i och sinne för den betydelse, rusdryckskonsumtionen ägde. — Beträffande övriga föreslagna restriktioner förklarade Konungens befallningshavande att ehuru Konungens befallningshavande ej vore övertygad om lämpligheten av mycket långt gående restriktioner, Konungens befallningshavande dock ansåge sig kunna gå med på ett förslag av den innebörd, som omfattades i den av herr Karlsson avgivna reservationen

K. B. i Jämtlands län.

Bolagssystemet.

Ersättningsfrågan.

Lokalt veto.

Övriga restriktioner.

Konungens befallningshavande i Västerbottens län: Med hänsyn till den begränsade tiden för avgivande av utlåtande nödgades Konungens befallningshavande inskränka sin kritik till ett mera allmänt uttalande om förslaget. Vid sidan av flera beaktansvärda uppslag till nykterhetens befrämjande innehölle förslaget en hel del bestämmelser av den genomgripande art, att de näppeligen kunde anses vara av förefintligt behov oundgängligt påkallade. Särskilt ställde sig Konungens befallningshavande tveksam rörande nödvändigheten av långt gående restriktioner, då frågan gällde Västerbottens län, där genom en lämpligt anordnad upplysningsverksamhet och ett nitiskt beivrande av lönnkrögeriförseelserna spritdrycksförbrukningen år från år avsevärt avtagit. Att de av kommittén föreslagna inskränkningarna blivit så omfattande förklarades av att förslaget vore avsett att bana väg för ett snabbare genomförande av totalförbud. Vidkommande det lokala vetot vore Konungens befallningshavande ej av kommitténs därför förebragta skäl övertygad om dess nödvändighet ur nykterhetsintressets synpunkt. Med hänsyn till sina konsekvenser beträffande grunderna för den kommunala rösträtten i allmänhet vore den kommunala folkomröstningen givetvis synnerligen betänklig. Ej heller syntes kommittén hava tillfredsställande motiverat förslaget att överflytta all öl- och vinhandel till bolag.

K. B. i Västerbottens län.

Allmänna anmärkningar.

Lokalt veto.

Bolagssystemet.

K. B. i Västerbottens län forts. Konungens befallningshavande ansåge sig icke kunna förorda förslaget i föreliggande skick, utan hemställde att detsamma måtte underkastas en genomgripande omarbetning i anmärkta avseenden för att därefter ånyo göras till föremål för Slutomdöme. Konungens befallningshavandens granskning och utlåtande.

K. B. i Norrbottens län. *Konungens befallningshavande i Norrbottens län:* Som ett allmänt omdöme om förslaget kunde sägas, att detsamma, som väl närmast borde gå ut på hämmande av missbruk av rusdrycker, över hövan riktade sig mot det måttliga bruket därav. Förslaget innehölle emellertid många synnerligen beaktansvärda uppslag, särskilt beträffande partihandelns inskränkning till försäljning till återförsäljare och särskiljande från detaljhandel, försäljning från apotek endast för medicinskt ändamål, bolagens inrangerande under en och samma tillsyningsmyndighet, skyldighet för bolagen att hålla lika salupris å en och samma varusort, oavsett om större eller mindre myckenhet försåldes, förbud för bolag att överlåta rättighet till utminutering, i vad den avsåge spritdrycker, och de i förslagets V kapitel givna föreskrifter om desamma i vissa hänseenden modifierades. — Bolagssystemet. Synnerligen tveksam vore Konungens befallningshavande i avseende å de föreslagna inskränkande bestämmelserna för utminutering av vin och öl. Då det här gällde ett privatekonomiskt intresse av särdeles stor omfattning, borde förslaget härutinnan icke godtagas utan en ingående Lokalt veto. granskning av sakkunniga. — Bestämmelserna om folkomröstning borde ur förslaget utgå. Genom de restriktiva bestämmelser, som kommittén föreslagit, gjordes en så vittomfattande inskränkning i den nuvarande formen för rusdrycksförsäljningen, att nykterhetsintressets berättigade anspråk för en lång tid framåt torde kunna anses uppfyllda.

Göteborgssystembolagets förtroendenämnd. *Göteborgssystembolagets förtroendenämnd:* Då vid utarbetande av förevarande betänkande icke deltagit någon, som på grund av sin verksamhet kunde anses vara sakkunnig på rusdrycksområde, vore det lämpligt, om Kungl. Maj:t tillsatte en kommitté av sakkunniga representanter för de olika korporationer, som berördes av det föreliggande förslaget och denna kommitté finge i uppdrag att inom en ej alltför knappt tillmätt tid till Kungl. Maj:t inkomma med yttrande. Ett ytterligare skäl, varför frågan ej borde omedelbart avgöras, vore att erfarenhet då kunde vinnas om verkan av de olika systemen för minuthandelns ordnande. Att såsom kommittén gjort förorda det ena systemet till obligatoriskt genomförande innan man visste, om det vore i praktiken genomförbart, syntes Bolagssystemet. betänkligt. — Förtroendenämnden kunde ej dela kommitténs uppfattning, att förordningen skulle omfatta ej blott spritdrycker utan jämväl vin och öl. Den föreslagna inskränkningen av bryggarnas och vinhandlarnas näringsfrihet kunde ej anses berättigad och handeln med öl och vin borde icke som monopol överlämnas till systembolagen. Vad anginge handeln med vin syntes minuthandeln därmed böra skiljas från annan handel och i huvudsak kunna överlämnas åt vinhandlarna, därvid dock till förekommande av missbruk en kombinerad alkohol- och prisgräns borde stadgas. I avseende å ölhandeln torde några väsentliga ändringar i nu gällande Ersättningsfrågan. bestämmelser icke vara erforderliga. — Förtroendenämnden ansåge sig ej böra yttra sig om det lokala vetot, men framhöll, att genom indragning av bolag i deras tjänst anställd personal komme att i stor utsträckning berövas sin existensmöjlighet. Förtroendenämnden komme därför att insamla uppgifter rörande denna personal och därefter ingå till Kungl. Maj:t med särskild skrivelse i fråga om perso- Individuella restriktioner. nalens pensionering. — Ifråga om de individuella restriktionerna ansåge förtroendenämnden att, därest tillståndsbevis skulle införas, systemet med anmälningsbevis,

ungefär som det i Göteborg och Jönköping tillämpades, vore att föredraga framför det av kommittén föreslagna. Förstnämnda system skulle för den stora allmänheten vara mindre motbjudande, då bland annat bestämd maximigräns däri ej vore stadgad. Faran för missbruk av detta system vore ej heller vidare stor, då beviset innehölle namnet på den person, för vilken det vore utfärdat, och personkännedomen synnerligast i medelstora och mindre städer i allmänhet vore sådan, att vederbörande försäljare igenkände så gott som alla kunder, vartill komme, att innehavaren av anmälningsbeviset riskerade att mista detsamma. Den skriftliga rekvisitionen kunde ej vid motbokssystemet helt omöjliggöra missbruk, då de flesta personer ur arbetsklassen ej hade någon bestämd namnteckning, utan skreve sitt namn än på det ena, än då det andra sättet. *Göteborgssystembolagets förtroendenämnd forts.*

Eskilstuna spritförsäljningsbolag avstyrker jämväl det lokala vetot ävensom det föreslagna motbokssystemet. *Eskilstuna spritförs.-bol.*

Strängnäs spritbolag avstyrker förslaget till alla delar. *Strängnäs spritbolag.*

Bolaget Göteborgssystemet i Linköping anmärker såväl mot den kommunala folkomröstningens genomförande, motbokssystemet samt öl- och vinhandelns läggande under bolag som ock mot ett flertal övriga föreslagna bestämmelser. *Bolaget Göteborgssystemet i Linköping.*

Norrköpings utminuterings- & utskänkningsaktiebolag finner det föreslagna införandet av lokalt veto innebära vissa betänkligheter och anser jämväl förslagets överförande av maltdrycker och viner till samma kategori som spritdrycker mindre välbetänkt. *Norrköpings utminuterings- & utskänkningsaktiebol.*

Aktiebolaget Göteborgssystemet i Växiö avstyrker det lokala vetot samt framställer en del erinringar mot särskilda bestämmelser i förslaget. *Akt.-bol. Göteborgssystemet i Växiö.*

Sveriges bränneriidkareförening u. p. a. anser, att kommittén vid utarbetande av sitt förslag ej alls tagit hänsyn till de verkningar, som en lagstiftning sådan som den ifrågasatta skulle få för Sveriges hela ekonomiska liv. I utlåtandet lämnades en del statistiska uppgifter angående bränneriernas värde, om antalet personer, beroende av bränneririrörelsen, om den kvantitet lantmannaprodukter, som bränneriet och jästfabriker använde som råämnen och värdena av dessa produkter ävensom om värdet som foderämnen av vissa vid bränneriera och jästfabrikerna erhållna biprodukter. Av sistnämnda uppgifter framginge, hur intimt brännerinäringen vore förbunden med lantbruket, i synnerhet på trakter med magrare jordmån. Varje inskränkning i brännvinstillverkningen komme sålunda att inverka menligt på det jordbruk, som vore inrättat med brännvinstillverkningen som binäring. Vid lagstiftningen måste tillses att de inskränkningar i viktiga och lovliga näringsgrenar, som tilläventyrs måste göras för att tillgodose nykterhetsintresset, icke gjordes utan att staten i samband därmed underkastade sig de ekonomiska uppoffringar, som kunde anses erforderliga för att ej alltför stora enskilda ekonomiska intressen skulle äventyras. En hänsyn i sådant avseende hade jämväl från nykterhetsvänligt håll visats de enskilda kommunerna i samband med lagstiftningen om kommunernas frigörande från beroende av vinstmedlen från handeln med alkoholhaltiga drycker. Det måste därför väcka uppmärksamhet att ej en motsvarande hänsyn ansåges påkallad, då det gällde att i nykterhetens intresse beröva enskilda personer eller affärsföretag möjlighet till fortsatt existens på ett en gång påbörjat verksamhets- *Sveriges bränneriidkareförening u. p. a.* Ersättningsfrågan.

Sveriges brännerieidkareförening u. p. a. forts.

Lokala vetot.

område. — Det lokala vetots genomförande skulle efter föreningens mening på ett obehörigt sätt åt den stora massan överlämna att utan tillräcklig eftertanke fatta beslut med hänsyn till mer eller mindre uppjagade folkstämningar. Det ville synas, som om de nu gällande kommunallagarnas bestämmelser om den kommunala självstyrelsens utövning i andra avseenden skulle innefatta tillräckliga tillfällen för kommunens invånare att jämväl ifråga om nykterhetsintresset utöva bestämmanderätt och framförallt utgjorde den opartiska prövning, som tillkomme Konungens befallningshavande, tillräcklig trygghet för att försäljningsrättighet funne sin nödiga begränsning inom en kommun. I Norge hade konsumtionen av alkoholhaltiga drycker praktiskt taget ej nedgått efter införandet av det lokala vetot, i vilket hänseende åberopades statistika uppgifter. Skulle trots allt det lokala vetot införas, funnes ej någon anledning att gå längre än vad man gjort i Norge. —

Individuella restriktioner.

Erfarenheten torde hava givit vid handen att man ej hade att vänta sig så mycket gagn i nykterhetsavseende av de s. k. individuella restriktionerna. Vad Göteborg beträffade hade enligt uppgifter, hämtade från spritfabrikernas omsättningsstatistik, spritförsäljningsverken angränsande bolag till Göteborg haft en ökning i omsättningen som ungefär motsvarade den kvantitet, varmed brännvinsförsäljningen minskats i Göteborg under tiden 1/10 1912—30/9 1913. En jämförelse mellan omsättningen hos systembolag och vinhandlare i Göteborg och omkringliggande städer under de fem senaste försäljningsåren lämnade nämligen följande siffror:

	1908/9	1909/10	1910/11	1911/12	1912/13
Total	4,055,296	4,523,275.2	4,654,637.2	4,989,806.8	4,841,484

Emellertid vore det ju möjligt att införande över hela landet av motboksystemet skulle något minska konsumtionen av alkoholhaltiga drycker. Härvid vore dock att märka, att om möjligheten att förskaffa sig alkoholhaltiga drycker allt för mycket kringskures, man kunde befara, att enskilda personer skulle begagna sig av möjligheten att på privat väg tillreda drycker som motsvarade brännvinet.

Slutomdöme.

Föreningen ansåge den viktigaste lagstiftningsåtgärden vara utminuteringsgränsens nedsättning till $^1/_3$ liter. I övrigt skulle allvarsamt straff för de personer, som genom överdrivet alkoholbegär icke ville anpassa sig efter vad samhället, familjen och anhöriga fordrade av varje människa samt, då dylik åtgärd ej hjälpte, internering på det allmännas bekostnad innefatta mera effektiva åtgärder än allehanda ordningsföreskrifter.

Svenska bryggareföreningen.

Allmänna anmärkningar.

Svenska bryggareföreningen framhåller som ett allmänt omdöme om förslaget, att detsamma endast toge hänsyn till de organiserade nykterhetsvännernas och förbudsvännernas önskningar, men däremot totalt bortsåge från allmänhetens intressen, industriens krav och vårt lands internationella förbindelser. Kommittén hade ej nöjt sig med att genom sina förslag söka avhjälpa rusdryckshanteringens skadliga verkningar, utan med all kraft vänt sig mot bruket och därvid sökt såvitt möjligt jämna vägen för totalförbud. I detta sammanhang framhölls, att vid inhämtande av utlåtanden från representanter för bryggeriindustrien så tillgått att dessa under ett av kommitténs sammanträden fått utan förberedelse avgiva svar å dem förelagda frågor. Föreningen betonade vidare lämpligheten av att innan mera restriktiva åtgärder vidtoges i nu gällande lagstiftning, verkningarna av den år 1913

antagna lagen om behandling av alkoholister finge tillfälle att göra sig gällande. — Kommitténs förslag att jämnställa vin och öl med spritdrycker vore alldeles otillräckligt motiverat. Det låge i öppen dag, att det 3—5 %-iga ölet icke kunde vara att jämnställa med det 35—48 %-iga brännvinet eller konjak. Den kvantitet, som behövdes för berusningsändamål av det förra, vore minst 10 gånger större än av det senare, vartill komme att spritdryckerna hade helt olika verkningar på människokroppen än ölet, i det att en viss kvantitet alkohol i koncentrerad form verkade betydligt kraftigare på individen ej blott beträffande berusningseffekten utan även i andra fysiologiska avseenden än samma kvantitet alkohol i utspädd form. Vid fastställande av restriktioner angående ölförsäljningen borde hänsyn jämväl tagas till att ölet vore ej blott njutnings- utan även näringsmedel och att det av ett ofantligt stort antal personer användes endast i små kvantiteter som måltidsdryck. Att behovet av likartade försäljningsbestämmelser för alla slags alkoholhaltiga drycker bleve större ju mer man skärpte bestämmelserna om spritdryckers försäljning vore endast en sanning med modifikation. Erfarenheten från storstrejken sommaren 1909 talade ett alldeles motsatt språk. Antalet fylleriförseelser under denna tid var ringa, men då rådde endast så gott som totalt spritförbud, under det ölhandeln fortgick, ehuru underkastad vissa inskränkningar. Graden av alkoholhalt borde därför vara den utslagsgivande faktorn vid lagstiftningen. Att förbrukningen av öl sedan 1905 minskats proportionsvis mera än brännvinsförbrukningen tydde på att någon överhängande fara från ölets sida ej förelåge. Föreningen uttalade som sin bestämda åsikt, att fog för ytterligare inskränkningar i ölhandeln icke förefunnes. Kommittén hade ingalunda lyckats uppvisa otillräckligheten av gällande bestämmelser i ämnet. Vad beträffade rätten till försäljning till avhämtning från bryggerierna vore bibehållande av denna rätt ett livsvillkor för desamma. I händelse av bojkott eller dylikt mot ett visst bryggeri måste detta äga möjlighet att fournera sina kunder genom att låta dessa själva avhämta sitt behov av öl. Då något missbruk av ölförsäljning genom matvaru- och speceriaffärer ej kunnat påvisas, ville föreningen på det bestämdaste avvisa kommitténs yrkande om dessa rättigheters indragning. Kommitténs försök att bemöta invändningarna mot ölhandelns läggande under bolag kunde icke anses lyckat. Ölets begränsade hållbarhet utgjorde utan tvivel ett av de allvarligaste hindren för en sådan åtgärd. Den om sin affär och sina varors skötsel intresserade enskilde affärsmannen måste härutinnan alltid bättre kunna betjäna allmänheten än bolagstjänstemannen utan ekonomiskt intresse. Om den senare utlämnade öl, som tack vare dålig förvaring i bolagslokalen redan dagen därpå hos kunden bleve tjockt och onjutbart, torde det bekymra honom föga, i motsats till den enskilde försäljaren, som visste, att detta komme att riskera hans affärs anseende. Att bolagssystemet måste medföra ett högst onödigt fördyrande av ölet låge i öppen dag. Med ölets försäljning tillsammans med andra varor fördelades ju alla omkostnader för hyra, lyse, betjäning etc. Likaledes komme anordningen att i olika hänseenden medföra obehag för allmänheten. Bolagssystemets genomförande komme att medföra synnerligen brydsamma förhållanden ej endast för bryggerier, belägna å landsbygden eller i mindre städer, utan även för bryggerier i större städer. Hela bolagsanordningen med de av kommittén föreslagna stränga restriktionerna måste nämligen komma den redan förut starkt reducerade omsättningen att sjunka ned till en ren obetydlighet. Bolagen komme ock antagligen att vid sina inköp medvetet eller omedvetet öva

Svenska bryggareföreningen forts.

Bolagssystemet.

Svenska bryggareföreningen forts.

mannamån. Omöjligheten för bryggerierna att existera motsvarades av en ständigt ökad svårighet för enskilda förbrukare att annat än i undantagsfall erhålla öl för måttlig måltidskonsumtion. I verkligheten skulle det visa sig omöjligt för bolagen att till allmänhetens belåtenhet handhava ölförsäljningen. Vederbörande öltillverkare skulle kunna förskaffa sig inflytande i andra hand genom bolagens tjänstemän eller personal. — Den effekt, man väntat sig av de föreslagna restriktionerna, torde knappast komma att uppnås. Den, som missbrukade alkoholhaltiga drycker, torde komma att betala för lån av motböcker av dem, som ej för egen del begagnade sig av hela den tillåtna inköpsmängden, och kontrollen i detta hänseende komme att bliva mycket svår, då stora massor av vårt folk ej skulle finna något olagligt i en sådan trafik. — De erinringar, som blivit framställda mot det lokala vetot, hade ej blivit av kommittén vederlagda. — I ersättningsfrågan åberopar föreningen en i tryck bifogad avhandling av professor Winroth med rubrik »Äro svenska näringsfång skyddade rättigheter eller ej?». Föreningen vänder sig vidare mot kommitténs och docenten Lundstedts utredning angående ersättningsfrågan och anser, att det förelåge en rättslig plikt för staten att utgiva ersättning. Särskilt orättvist vore, att ersättning för värdeminskning skulle utgå med endast 75 procent, och att fastställande av ersättning uteslutande skulle ankomma på staten. Införandet av den föreslagna preskriptionstiden med hänsyn till ersättningsanspråks framställande och ersättningens begränsning på föreslaget sätt skulle med visshet komma att föranleda uppskov med införandet av lokalt veto i kommun till efter 1920 för att på så sätt betaga bryggerierna utsikten att erhålla någon gottgörelse. Rörande åsikten att ersättning åt ägare av bryggeri, varest verksamheten varit nedlagd, blott utginge under förutsättning, att tillverkningen återupptagits före ingången av år 1914, anför föreningen, hurusom sedan Eksjö bryggeri i anledning av ägarens konkurs för 1 år sedan nedlagts, det ej lyckats konkursmassan att finna köpare till bryggeriet förrän hösten 1913. Den nye ägaren hade till följd av reparationsarbetens utförande ännu ej hunnit upptaga tillverkningen, vadan han skulle vara betagen möjligheten att erhålla ersättning. Föreningen erinrade vidare om sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 mars 1906 med hemställan om lagstiftning angående inlösen till statsverket av bryggerier enligt de angående jords eller lägenhets avstående för allmänt behov givna föreskrifter, vilken framställning föreningen ännu till alla delar vidhölle. Tillika anförde föreningen, att hänsyn även borde tagas till i bryggeriindustrien anställd personal, som komme att beröras av blivande ytterligare inskränkningar i driften i anledning av nu föreslagna bestämmelser, ävensom att ersättningsskyldighet i fall, där kommun framvoterat förbud, rättvisligen till en del borde fullgöras av kommunen.

Individuella restriktioner.

Lokalt veto.

Ersättningsfrågan.

Yrkande.

Slutligen yrkade föreningen, att frågans allsidiga utredning måtte överlämnas till en kommitté, sammansatt av bland andra representanter för dem, vilkas intressen av den föreslagna lagstiftningen berördes. Vidare hemställde föreningen, att lagrådets yttrande i ärendet måtte infordras.

Bryggerier m. m.

Ett flertal bryggerier och medlemmar av bryggareföreningen hava i inkomna yttranden ställt sig avvisande mot förslaget ävensom framställt anmärkningar mot särskilda bestämmelser i detsamma. I huvudsak hava i dessa yttranden gjorts gällande samma erinringar som de av Svenska Bryggareföreningen framställda.

Bryggeritjänstemannaföreningen.

Bryggeritjänstemannaföreningen framhåller i yttrande till Socialstyrelsen, hurusom den föreslagna förordningen skulle föranleda, att ett stort antal av bryggeriernas tekniska och kamerala tjänstemän skulle mista sina platser. Bryggeriernas

kontorstjänstemän skulle sålunda icke med säkerhet kunna påräkna att erhålla andra platser och finge i allt fall i regel nöja sig med sämre avlönade sådana. I om möjligt ännu högre grad skulle följderna av lagstiftningen komma att drabba dem av föreningens medlemmar, som nedlagt särskilda kostnader för erhållande av speciell utbildning i bryggerihanteringen. Dessa bleve säkerligen icke i tillfälle att, åtminstone inom egna landet, erhålla sin bärgning. Föreningen ansåge, att det vore statens skyldighet att i förevarande fall lämna vederbörande full och skälig ersättning. *Bryggeritjänstemannaföreningen forts.*

Svenska bryggeriarbetareförbundet framhåller i yttrande till socialstyrelsen, att arbetarnes inom sprit- och maltdryckstillverkningen blottställda belägenhet i händelse av förslagets genomförande borde påkalla lika mycken uppmärksamhet som arbetsgivarnes och giva anledning till väl så befogade anspråk på dels ersättning för mistad arbetsförtjänst, dels offentliga åtgärder, tjänliga att motverka en eljest oundviklig massarbetslöshet bland dessa arbetare. Inom sprit- och maltdrycks-tillverkningen vore sysselsatta förvaltningspersonal till ett antal av 2,276 och 12,495 arbetare utom korkarbetare m. fl., vilka för sin arbetstillgång vore beroende av ställningen inom industrien. Arbetarne inom dessa näringar kunde påräkna tämligen regelbunden anställning och plägade därför stanna längre på samma plats. Desto mer förhärjande bleve den arbetslöshet, som förslaget skulle medföra, och att förekomma en dylik olycka vore därför högeligen angeläget. *Svenska bryggeriarbetareförbundet.*

Ett antal av närmare 5,000 tjänstemän och arbetare vid spritfabriker och bryggerier anhålla i olika skrivelser, att i händelse av förslagets genomförande ersättning måtte beredas dem för berövade utkomstmöjligheter. *Tjänstemän och arbetare.*

Sveriges allmänna vin- och spirituosahandlareförening: Förslaget innebure i sin helhet ett våldsamt ingrepp i den enskilde medborgarens handlingsfrihet och ett försök att sätta honom under förmynderskap, som måste anses kränkande. Oavsett alla obehag, som detta måste medföra, innebure en alltför långt driven strävan mot restriktioner en fara, vars betydelse ej finge underskattas, då den hos eljes laglydiga medborgare kunde frammana vilja till lagbrott. — Föreningen uttalade en bestämd protest mot förslaget om all utminuterings fullständiga överlåtande till bolag. I och för sig innebure det ett så våldsamt slag mot en hel klass av lojala medborgare, att det redan från denna synpunkt vore värt en grundligare motivering än kommitténs. Mot det sätt, varpå vin- och spirituosahandlare utövat sin rörelse, hade kommittén ej kunnat framställa någon rimlig anmärkning lika litet, som kommittén kunnat påvisa, att nykterhetsintresset motverkades av att viner och lättare spirituosa försåldes genom enskilda firmor. Målet hade kunnat vinnas på annat sätt t. ex. så att en till kvalité och pris bestämd gräns sattes mellan bättre och sämre spirituosa och att den privata handelns affärsområde begränsades till vin och vissa bestämda slag av bättre spirituosa. Var och en, som ägde närmare kännedom om handeln med vin och bättre spirituosa, torde hava sig bekant, att för en rationell skötsel av en dylik rörelse ställdes på innehavaren särskilda krav på ansvar, förutseende och sakkunskap. Rörelsen måste planläggas och inriktas på en verksamhet under längre tid. Här om någonsin måste konkurrensen och det personliga intresset betraktas som nödvändiga faktorer, om man verkligen vill tillfredsställa allmänhetens krav. Utminuteringens fullständiga överlåtande till bolag på sätt kommittén tänkt sig skulle sannolikt också inom landet skapa nya former för de utländska agenternas verksamhet. Om konsumenterna kunde hos bolagen begära inköp av vissa varor, bleve följden sannolikt den, att ombud för utländska hus på ett eller annat sätt hos kunderna utbjöde sina varor, *Sveriges allmänna vin- och spirituosahandlareförening.* Allmänna anmärkningar. Bolagssystemet.

Sveriges allmänna vin- och spirituosahandlareförening forts.

som sedermera genom bolagen inköptes. Härigenom kunde lätt uppammas ett försäljningssystem, ägnat att skaffa en privilegierad ställning åt utländska försäljare. Slutligen skulle samlandet av all utminuteringsrörelse hos bolagen medföra att bolagen skulle bli synnerligen omfattande företag, som krävde högst betydande kapital och en mycket talrik förvaltnings- och ordningspersonal. Och hela denna apparat skulle ej med säkerhet kunna sammanhållas mer än 3 år, då det lokala vetot skulle kunna slå den i spillror. Om också kommitténs förslag kunde genomföras beträffande inhemska drycker, vore det i varje fall ej tänkbart, att restriktionerna kunde tillämpas för de importerade varorna. Dessa måste behandlas som en grupp för sig och deras försäljning så ordnas, att den medgåve varuinförsel jämväl till enskilda. — Den av kommittén föreslagna övergångstid, innan monopolet skulle inträda, vore alltför otillräcklig för att därunder inneliggande lager och annan för rörelsen avsedd egendom skulle kunna realiseras utan de stora förluster, som alltid vore förbundna med en tvångsrealisation. Om därför ersättning efter rättvisa grunder icke tillerkändes dem, som genom den ifrågasatta åtgärden berövades sin utkomst och större delen av sitt kapital, måste ekonomiska svårigheter eller nöd träffa många vinhandelsfirmors innehavare och deras talrika personal. Måhända kunde rent juridiskt ersättningsskyldigheten ifrågasättas, men från synpunkten av allmän rättvisa och billighet borde ersättningskravets befogenhet ej vara tvivelaktig. I all synnerhet gällde detta beträffande handeln med vin, som enligt gällande lag ej vore jämförlig med spirituosahandeln och som ingen svensk man förnekats driva, såvida han ägde god frejd. Men även för spirituosahandeln kunde åtminstone gammal hävd åberopas som rättsgrund. Den årliga överlåtelsen hade av vinhandlarna liksom av allmänheten betraktats blott som en tom formalitet, då de vid rörelsens utövande utgått från att de alltjämt och så länge de enligt lagens föreskrifter skötte sin hantering skulle få okränkt behålla sin rättighet. Staten borde även taga hänsyn till att en stor del av nuvarande vin- och spirituosahandlare i full tillit till bestående förhållanden från förutvarande innehavare för avsevärda belopp förvärvat sin nuvarande rätt till minuthandel med spirituosa ävensom att den vinst, som hittills kommit de enskilda till godo, genom monopoliseringen skulle överflyttas till statsverket. På ersättningsfrågan måste även inverka det faktiska förhållandet, att på grund av utfästelser pensioner utginge från ett flertal vinhandelsfirmor till förutvarande personal. Den av kommittén anvisade vägen för en vin- och spirituosahandlare att hos kontrollstyrelsen söka tillstånd till partihandel förefölle ej tilltalande, då han i sin ställning som partihandlare skulle sakna varje rörelsefrihet och givetvis måste stå i fullständigt beroende av bolagens godtycke. Om statens intressen med nödvändighet krävde ett genomförande av monopoliseringen, borde staten 1) ersätta den utträngda rörelsens lager och inventarier enligt värdering av en för ändamålet tillsatt nämnd, 2) ersätta den värdeminskning, som genom rörelsens upphörande uppstode å fastighet, som helt eller delvis för rörelsen inretts och begagnats, 3) ersätta ej blott rörelsens innehavare för firmavärde och upphörd eller minskad verksamhet, utan även den personal, som genom rörelsens upphörande bevisligen bleve utan sysselsättning, 4) övertaga skyldigheten att utbetala pension åt de biträden och arbetare, som redan nu åtnjöte pension eller vore därtill berättigade. För att de nuvarande firmainnehavarne måtte kunna i någon mån göra sig skadeslösa för en förlustbringande realisation, borde även tiden för avvecklingen betydligt utsträckas. — Föreningen framhöll till sist, att då förslaget berörde stora intressen av rättslig och ekonomisk art, som icke underkastats någon verklig prövning, det vore nödvändigt att tillkalla

Ersättningsfrågan.

Yrkande.

särskilda sakkunniga, som under ledning av representanter för kommerskollegium och kontrollstyrelsen kunde företaga en ingående granskning av betänkandet. — I ett senare ingivet yttrande upptager Sveriges allmänna vin- och spirituosahandlareförening den tidigare framkastade tanken på att garantier mot missbruk av rusdrycker utan upphävande av vin- och spirituosahandlarnas utminuteringsrättigheter skulle vinnas genom införande av en till kvalité och pris bestämd gräns mellan bättre och sämre spirituosa. Handeln med vin och bättre spirituosa vore nämligen så skiljaktig från den egentliga brännvinshandeln, de nödiga försäljningsbestämmelserna för den senare vore olämpliga och skadliga för den förra. Med utgångspunkt i den naturliga skillnaden mellan egentligt brännvin och s. k. bättre spirituosa d. v. s. konjak, whisky, likörer m. m. borde man uppdraga en gräns dem emellan; då emellertid vissa slags spirituosa, som tillsatts med smakämnen, kunde på grund av billigt pris i större utsträckning få användning som berusningsmedel vid sidan av egentligt brännvin, borde detta förekommas genom stadgande om ett visst minimipris å de sistnämnda slagen av spirituosa. Därvid gällde det att sätta minimipriset så att man ej dreve allmänheten in på surrogat för bättre spirituosa, och borde det samtidigt tillses, att det höga minimipriset icke komme att befordra importen av utländsk spirituosa direkt till enskilda personer. Det torde därför vara ett stort steg ur nykterhetssynpunkt, om ett minimipris av kronor 2.50 eller högst 3 kronor per liter fastställdes för minuthandel med s. k. bättre spirituosa; härifrån borde dock punsch undantagas. En sådan åtgärd skulle nämligen vara i hög grad ägnad att motverka spritmissbruket. Det vore nämligen ett känt faktum att en vara, som betingade ett så högt pris, icke i någon väsentlig mån missbrukades. Den vane brännvinsdrinkaren saknade i regel smak för dylik vara. Hindrades han att tillfredsställa sitt begär efter brännvin, toge han hellre sin tillflykt till denaturerad sprit eller annat surrogat än han köpte bättre spirituosa. Prisförhöjningen skulle lämpligen kunna åstadkommas genom påläggande av en förbrukningsskatt, kombinerad med ett förbud att under det fastställda minimipriset i minuthandel försälja annan spirituosa än brännvin och punsch. Skatten kunde tänkas utgå såsom försäljningsavgift, vilken redovisades genom deklaration, eller såsom stämpelavgift. De föreslagna reformerna skulle komma att i väsentlig grad minska försäljningen, särskilt för de större firmorna. Billigheten krävde att dessa erhölle vederlag t. ex. i den form, att vin- och spirituosahandlandena skulle få till systembolagen efter anbud leverera dessas behov av bättre spirituosa. Genom en omläggning av spirituosautminuteringen i antydd riktning skulle en förändring inträda i vin- och spirituosahandlandenas ställning till systembolagen, i det att den ifrågasatta förbrukningsskatten skulle helt och hållet avskära de ekonomiska banden mellan de enskilda rättighetsinnehavarne och bolagen. Spirituosahandlareföreningen ifrågasatte vidare, att kontrollstyrelsen skulle äga utöva tillsyn över handeln med bättre spirituosa och att sålunda denna handel skulle sidoordnas med den egentliga brännvinsförsäljningen. Här liksom på alla andra områden borde det vara de statliga myndigheterna, i detta fall kontrollstyrelsen eller Konungens befallningshavande, som ägde att meddela eller återkalla rättighet till näringens utövande. Ej heller borde rättighet meddelas under fast tidsbegränsning, utan på enahahanda villkor som gällde för vanlig handel.

Sveriges allmänna vin- och spirituosahandlareförening forts.

Senare avgivet yttrande om särskiljande av spirituosahandeln.

Göteborgs vinhandlareförening har i avgivet yttrande framhållit huvudsakligen samma synpunkter som Sveriges allmänna vin- och spirituosahandlareförening. Likaså en enskild vinhandlare.

Göteborgs vinhandlareförening.

Sveriges centrala hotell- och restaurangförening.

Sveriges centrala hotell- och restaurangförening: Betänkandet bure prägeln av stor ensidighet och toge ej hänsyn till dem, som brukade alkoholhaltiga drycker utan att missbruka dem. Kommittén hade jämväl alltför litet beaktat den ingripande betydelse, förslaget skulle komma att medföra för ett stort antal näringsidkare. Enligt föreningens åsikt hade kommittén ej lyckats påvisa, att, vad hotell och restauranger beträffade, ur nykterhetssynpunkt ändringar i nu rådande förhållanden vore av nöden eller att nu gällande bestämmelser och ordningsföreskrifter vore av beskaffenhet att behöva ytterligare skärpas. Att pålägga vin- och ölhandeln de stränga bestämmelser, som kunde anses nödiga beträffande spritdryckerna vore alldeles obefogat. Detta gällde bland annat förslaget att lägga öl- och vinhandeln under systembolagen. Varken öl eller vin kunde i och för sig utgöra surrogat för spritdrycker, då beträffande vin och öl förutom prisfrågan smaken alltid komme att spela en avgörande roll. Att inrymma åt kommunerna ett större inflytande över rusdryckshandeln syntes icke motiverat med hänsyn till rådande förhållanden. Om en opinion funnes för torrläggning vore sådan möjlig att genomföra enligt gällande bestämmelser, och att framkalla ytterligare anledningar till partistrider vore absolut förkastligt. Föreningen åberopade vidare en förut av föreningen till nykterhetskommittén gjord framställning om utredning av hotell- och restaurantyrkets ekonomiska förhållanden i den mån de berördes av en blivande rusdryckslagstiftning och betonade, att lagstiftaren ej utan vidare kunde tillfoga en lovlig närings utövare och i deras tjänst anställda personer sådana skador, att deras existens äventyrades. Föreningen yrkade, att förslaget ej måtte läggas till grund för proposition, i varje fall icke utan att dessförinnan underkastas fullständig omarbetning genom en för ändamålet tillsatt ny kommitté av sakkunniga även på andra hithörande områden än det nykteristiska. Skulle detta yrkande ej bifallas, hemställde föreningen, att vissa av föreningen framställda, ovan omförmälda anmärkningar bleve beaktade. Särskilt betonades kravet på ersättning för de förluster, som komme att tillskyndas enskilda, såväl företagare som anställda.

Bolagssystemet.

Lokalt veto.

Ersättningsfrågan.

Stockholms kaféidkareförening.

Stockholms kaféidkareförening protesterar mot ett likställande av vin och öl med spritdrycker samt ifrågasätter, om ölet skulle bliva mindre skadligt, om systembolagen finge hand om ölhandeln. Herr Thunbergs yttrande beträffande ändringar i bestämmelserna rörande maltdryckstillverkningen vore värt allt beaktande, då det säkert ur nykterhetssynpunkt skulle verka till det bättre, om drickorna frigåves. I övrigt hänvisas till att de flesta, som nu innehade rätt till ölhandel, skulle ställas på bar backe, om rättigheterna fråntoges dem.

Stockholms specerihandlareförening.

Stockholms specerihandlareförening protesterar även mot likställande av vin och öl med spritdrycker och anser, att kommittén ej uppvisat otillräckligheten av gällande bestämmelser ifråga om vin- och ölförsäljningen. Den s. k. bluddervinstrafiken utgjorde intet stöd för kommitténs påstående, att vin med fördel kunde användas som surrogat för spritdrycker. Det verkliga surrogatet för brännvin utgjordes av denaturerad sprit, som för smakens skull blandades med körsbärsvin eller dylikt. Det vore alltså mot den denaturerade spriten, man i första rummet borde vända sig för att förhindra de notoriska alkoholisterna att tillfredsställa sitt begär efter alkohol. — I ekonomiskt avseende komme förslaget för de nuvarande minutförsäljarna av öl och vin att ingripa på mångahanda sätt. En inskränkning i rörelsen bleve med stor säkerhet resultatet, medförande som nödvändig konsekvens avskedande av biträden m. m. Föreningen yrkade därför, att de föreslagna åtgärderna beträffande vin- och ölhandeln ej måtte föranleda till någon åtgärd. I varje

fall borde betänkandet, innan det förelades riksdagen, bliva föremål för en allsidig utredning av personer, representerande alla de intressen, som ej varit företrädda i kommittén. *Stockholms specerihandlareförening forts.*

Stockholms Matvaruhandlareförening protesterar likaledes mot öl- och vinhandelns överlåtande på bolag. På grund av de stora omkostnader, som vore förenade med minuthandel, skulle endast ett fåtal synnerligt välsituerade handlande kunna tåla den minskning av i medeltal 15 procent av omsättningen, som genom förslaget i detta avseende skulle åstadkommas. Rättigheten att försälja öl och vin hade av matvaruhandlande ej missbrukats. Kommitténs farhågor, att maltdrycks-konsumtionen skulle avsevärt stiga, om tillgången på spirituosa inskränktes, hade visat sig ogrundad, vilket framginge av erfarenheterna, sedan det s. k. Stockholms-systemet blivit infört i huvudstaden. Försäljningen av bludderviner skulle säkerligen upphöra, om överståthållareämbetet gåve en vink om att denna trafik såges med oblida ögon och vållade ordningsmakten besvär. Bolag skulle ej kunna betjäna allmänheten lika bra som handlandena, och bolagens höga förvaltningskostnader skulle medföra en förhöjning i priserna. Föreningen instämde vidare i herr Thunbergs reservation dels om ändrade bestämmelser i syfte att möjliggöra ett smakligare svagdricka dels att de lagrade drickorna ej skulle inbegripas under förordningens stränga bestämmelser, varjämte föreningen betonade statens skyldighet att lämna ersättning åt de små näringsidkarna lika väl som åt de stora. *Stockholms Matvaruhandlareförening.*

Ett flertal handlande i Kalmar protestera mot förslagets antagande, särskilt beträffande vin- och ölhandelns läggande under bolag, vilken åtgärd för dem skulle medföra ekonomisk ruin eller minskade inkomster. *Handlande i Kalmar.*

En gästgivare protesterar mot att honom vid gästgiveriet tillkommande rätt till ölförsäljning skulle utan vederlag borttagas. *En gästgivare.*

Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling: Under arbetet med de svårigheter, som stode hindrande i vägen för ett genomförande av det fullständiga rusdrycksförbudet, hade den svenska nykterhetsrörelsen trott sig kunna främja sina syften på det s. k. lokala vetots väg. För att ej äventyra det lokala vetots effekt hade representantförsamlingen ansett kommitténs åtgärd att samtidigt med utarbetande av förslag till lokalt veto även framlägga förslag till ny försäljningsförordning vara välbetänkt. Representantförsamlingen ville dock, såsom representerande hela den organiserade nykterhetsrörelsen, bestämt betona, att genomförande av det lokala vetot vore ett oeftergivligt krav från nykterhetsrörelsens sida. Erfarenheten hade visat, att en än så sträng reglering av rusdryckshandeln endast förmådde i viss mån begränsa, men icke förhindra de samhällsvådliga följderna av rusdrycks-förbrukningen. Där rusdrycksförsäljning vore tillåten och sederna i följd därav påverkades av denna, skulle otvivelaktigt en större eller mindre del av befolkningen, och särskilt ungdomen, föranledas till rusdrycksbruk. Det vore på goda grunder landsbygdens jämförelsevis nyktrare befolkning allt sedan 1855, i den mån den därtill haft möjlighet, så gott som överallt vägrat all brännvinshandel i landskommunerna, ofta uttalat sig mot sådan handel i städerna och sedan 1905 gjort vad den kunnat för att befria landsbygden även från öl- och vinhandel. — Representantförsamlingon ville vidare betona nödvändigheten av att all utminutering icke blott av brännvin utan även av vin och öl skedde genom bolag och från dessa direkt till konsumenterna. Erfarenheten om de sätt, på vilka en del tillverkare av såväl vin som öl kringginge nu gällande lags försäljnings- och försändnings-bestämmelser gåve ingen anledning att i ny lagstiftning bereda någon möjlighet *Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling.* *Lokalt veto.* *Bolagssystemet.*

till liknande försök. I ersättningsfrågan delade representantförsamlingen kommitténs mening utom i fråga om ersättning åt maltdryckstillverkare, i vilket avseende församlingen anslöte sig till herr Bernhard Erikssons reservation. Såväl begränsandet av rusdryckshandeln som det lokala förbudet hade nämligen till uppgift att verka i ordningens och nykterhetens intresse och för folkhälsans främjande, och vid tidigare lagstiftning i sådant syfte hade nästan undantagslöst ersättning ej ansetts böra ifrågakomma.

Ersättningsfrågan.

Särskilt yttrande.

I särskilt yttrande har *lektor J. Bergman* föreslagit en del ytterligare skärpningar i förslaget. Han anser sålunda bland annat, att till förslaget borde fogas en bestämmelse av innehåll, att om inom $^3/_4$ av rikets kommuner och inom områden, som beboddes av minst $^3/_4$ av rikets folkmängd, legal detaljhandel med rusdrycker upphört, vare sig på grund av kommunal folkomröstning eller i annan ordning, genom Kungl. Maj:ts försorg en allmän folkomröstning angående all dylik detaljhandels upphörande inom hela riket skulle föranstaltas efter samma grunder, som gällde för de kommunala folkomröstningarna, och att om vid sådan omröstning minst $^2/_3$ av de avgivna rösterna avgivits för sådant förbud, landsförbudet skulle träda i kraft senast två år efter utgången av det år, under vilket omröstningen ägt rum. Vidare uttalas tvivelsmål om huruvida det steg, som tagits genom utvidgningen av bolagsmonopolet till att omfatta vin och öl, verkligen vore välbetänkt. Härigenom skulle nämligen statens intresse i alkoholhanteringen ökas.

Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran.

Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran funne betänkandet, såsom en helhet betraktat, vara grundat på principer, vilka, om de kunde praktiskt genomföras, skulle på ett verksamt sätt bidraga till folknykterhetens höjande. — Vad anginge förslaget att lägga öl- och vinhandeln under bolag ville sällskapet särskilt vad ölhandeln anginge livligt tillstyrka förslaget, enär denna handel, sådan den hittills bedrivits, utgjorde en mycket allvarsam fara ur nykterhetssynpunkt och mer än väl behövde omgärdas av de inskränkande bestämmelser, som erbjödes av en i förslagets anda reformerad bolagsrörelse. — Likaledes ville sällskapet tillstyrka genomförande av kommunernas fulla självbestämningsrätt vad anginge upplåtande av rättigheter till detaljhandel. — På samma gång sällskapet till fullo uppskattade värdet och betydelsen av restriktioner i syfte att för rusdrycksmissbrukare försvåra åtkomsten av rusdrycker, ville sällskapet ifrågasätta, om ej de föreslagna restriktiva bestämmelserna skulle kunna i väsentlig mån förenklas. I varje fall torde ej någon alltför kraftig verkan av inskränkande lagbestämmelser kunna förväntas, då dessas effektivitet måste komma att på flerahanda sätt kringskäras, så länge överhuvud rusdryckshandel förekomme.

Bolagssystemet.

Lokalt veto.

Individuella restriktioner.

II. Anmärkningar mot särskilda delar i förslaget till förordning om försäljning av rusdrycker.[1])

Rubriken.

Konungens befallningshavande i Gottlands län anser, att den blivande författningen i stället för »förordning» borde benämnas »lag». *Kontrollstyrelsen, Överståthållareämbetet, Konungens Befallningshavande i Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Blekinge, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Örebro samt Jämtlands län, Sveriges Bränneriidkareförening, Svenska Bryggareföreningen och Sveriges Allmänna Vin- och spirituosahandlareförening* anmärka mot begagnandet av uttrycket »rusdrycker». En del av nämnda myndigheter föreslå i stället den utförligare benämningen spritdrycker, vin och öl, såvida man ej ville använda benämningen »alkoholhaltiga drycker» eller »vissa alkoholhaltiga drycker».

1 §.

1 §.

Kontrollstyrelsen framhåller, att viss fara förelåge att likställa alkoholfria maltdrycker med svagdricka, då genom tillsättning av jäst till en alkoholfri maltdryck en alkoholjäsning lätt kunde åstadkommas. Mera tilltalande vore att höja extrakt- och alkoholgränsen för de skattefria maltdryckerna så att iskällardricka, pilsnerdricka och dylikt i försäljningsavseende likställdes med svagdricka.

Konungens befallningshavande i Gottlands län anser definitionerna *å spritdrycker och vin* böra så ändras, att de s. k. bluddervinerna komma in under spritdrycker.

Generaltullstyrelsen erinrar, att, enligt gällande tulltaxa vin av mer än 25 procent alkoholhalt behandlas som likör, varjämte olika tullsatser äro fastställda för vin t. o. m. 14 samt av vin av mer än 14 t. o. m. 25 procent alkoholhalt och likaså för vartdera av dessa slag, allt efter som det inkommer på fat eller på andra kärl, kommittén syntes hava ansett en sådan ändring av tulltaxan böra göras, att vin av mer än 21 procent alkoholhalt skulle även i tullbehandlingsavseende anses som spritdryck och sålunda hänföras till likör. Siffran 25 i tulltaxerubrikerna 187 och 190 samt i anmärkningen under sistnämnda rubrik skulle alltså ändras till 21. En sådan ändring kunde emellertid för närvarande icke helt och hållet genom-

[1]) Anmärkningar mot de särskilda paragraferna i förslaget, som framställts av myndigheter, korporationer eller enskilde, vilkas utlåtanden ej blivit inhämtade, hava i regel ej refererats, därest anmärkningarna ej innehålla något av intresse utöver vad de hörda myndigheterna eller korporationerna anfört i de delar, som av anmärkningarna beröras.

föras, då tulltaxerubriken 190 vore bunden i sin helhet av handelstraktaten den 2 maj 1911 med Tyska riket och vad beträffade tullsatsen på visst sätt jämväl av överenskommelsen den 2 december 1908 angående handelsförbindelserna med Frankrike. Ändringen skulle därför, så länge nämnda traktat vore gällande, endast kunna genomföras beträffande rubriken 187; men härav skulle följa, att ett vin, som innehölle något över 21 procent alkohol, skulle, om det inkomme på fat, draga en tull av 2: 50 för liter, under det att samma vin, inkommet på buteljer, däremot belades med tull av endast 1 krona för liter. Men även om det hinder för ändringens genomförande, som för närvarande låge i traktaten, eventuellt bortfölle och ändringen sålunda kunde genomföras, kunde styrelsen icke tillstyrka en sådan åtgärd. De s. k. starka vinerna, framför allt portvin, hade en alkoholhalt, som närmade sig och stundom överstege 21 procent. Om gränsen sattes till 21 procent, skulle det bliva nödvändigt att vid införsel av sådana starkare viner utröna alkoholhalten, vilket skulle medföra ökat arbete och dröjsmål vid tullbehandlingen. Detta vore dock av minsta betydelse, men av större betydelse vore ett annat förhållande. Antaget, att till en person, som erhållit rätt till partihandel med vin, men ej med spritdrycker, inkomme ett parti vin av något mer än 21 procent alkoholhalt, vore den tolkningen ej utesluten, att denne, hur oskyldig han än vore till nämnda förhållande, skulle drabbas av den i 118 § bestämda påföljd, vilket skulle innebära en obillighet. Styrelsen ansåge därför dels att så länge nuvarande traktatsbestämmelser gällde någon ändring i tulltaxans rubriker angående vin, även i den mån sådan ej direkt hindrades av nämnda bestämmelser, icke borde ifrågakomma och att under sagda tid gränsen mellan vin och spritdrycker borde jämväl i försäljningsförordningen fastställas till 25 procent, dels ock att efter ett eventuellt upphörande av traktatsbestämmelserna sagda gräns borde vara lika i tulltaxan och försäljningsförordningen, men icke sättas så lågt som till 21 procent, utan något högre, exempelvis till 23 procent.

Medicinalstyrelsen: Uttrycket sprit i definitionen å spritdrycker torde jämväl avse t. ex. absolut alkohol. För större tydlighets skull borde detta dock utsägas, varför styrelsen föresloge, att till stycket fogades orden »samt absolut alkohol». — Vidare framhåller styrelsen, med hänvisning till herr Thunbergs reservation angående möjligheten att höja de svagare maltdryckernas förmåga att upptaga tävlan med och ersätta de starkare, att framställningen av svagt alkoholhaltiga drycker av god smak vore ett av de starkare vapnen mot spritmissbruk och anser, att herr Thunbergs nämnda synpunkter snarast borde bliva grundligt diskuterade och utredda.

2 §.

§ 2. *Sveriges centrala hotell- och restaurantförening:* Enligt motiven utgjorde stadgandet, jämfört med 85 §, hinder att låta utskänkta rusdrycker förtäras i resanderum m. m., som ej blivit för utskänkningen insynade. En resande, som ville intaga måltid å rummet, skulle alltså ej kunna erhålla ett glas öl eller vin till maten, vilket innebure en stor överdrift. Föreningen inlade en bestämd protest häremot.

Socialstyrelsen: Då åtskilliga av de bestämmelser, som för närvarande träffade allenast brännvinshandeln, i förslaget vore utsträckta att omfatta jämväl vinet och ölet, erhölle de understundom en så olikartad innebörd, att det kunde ifrågasättas, om de ej finge ökad styrka genom att i viss mån modifieras. Så syntes vara fallet med det i denna paragraf intagna stadgande, att vid utskänkning ej finge tillåtas, att något av det sålda förtärdes annorstädes än å utskänkningsstället. Tillämpat

å ölet innebure detta stadgande — vilket väl rätteligen borde rikta sig emot att annorstädes medtaga, ej förtära ölet — att det skulle vara förbjudet för t. ex. en resande eller annan, som tillfälligt vistades å en ort, att å det värdshus han passerade inköpa och medtaga en flaska öl, och styrelsen hölle före, att den allmänna uppfattningen icke vore beredd att ansluta sig till konsekvensen härav, utan att i stället ett förbud av denna art osökt skulle inbjuda till överträdelse; och ansåge sig styrelsen på den grund böra förorda, att ovannämnda stadgande icke måtte, åtminstone i denna omfattning, i förslaget upptagas.

3 §.

3 §.

1 mom. Medicinalstyrelsen: Med andra stycket i första momentet torde avses en lättnad uti föreskriften i första stycket av samma mom., innebärande — jämlikt nu gällande förordning den 8 december 1876 — rätt för apoteksföreståndare att även i handköp försälja alkoholhaltiga läkemedel, så vida ej anledning funnes antaga, att desamma vore ämnade att användas som rusgivande medel. — Ordet »sprit» i andra stycket, hämtat ur nämnda förordning, torde väl avse vad som i 1 § benämndes »alkohol», d. v. s. att »läkemedel, som innehålla sprit», vore liktydigt med »alkoholhaltiga läkemedel». I sammanhang härmed erinrades om, att bland de alkoholhaltiga läkemedlen funnes sådana, som tillhörde betänkandets »spritdrycker» och »vin» samt t. o. m. »öl». Då ej heller momentets första stycke (se nedan) vore fullt tydligt avfattat, vore en omformulering av momentet behövlig. — Frågan om apotekshandeln med rusdrycker vore emellertid i många avseenden av en så invecklad art, att alla föreskrifter rörande rusdrycker vidkommande apotek enligt styrelsens mening lämpligast borde sammanfattas i en särskild förordning. Det kunde således erinras om, att enligt förslagets ordalydelse möjlighet syntes saknas för apoteksföreståndare att inköpa spritdrycker och vin annorlunda än som varje annan person, d. v. s. med motbok från visst försäljningsställe. Apoteksföreståndare syntes ej heller enligt förslaget hava rätt att för sin rörelse till riket införa sådana ämnen utan förmedelst spritbolag. Det kunde åtminstone icke utan vidare tagas för givet, att apoteksändamål infattades i förslagets formulering »vetenskapligt, tekniskt och industriellt ändamål», ehuru det vore sannolikt, att kommittén så avsett. Förslaget syntes ej heller hava tagit hänsyn till grosshandlare, som jämlikt nådiga apoteksvarustadgans 7 §, jämförd med 6 §, ägde rätt att tillverka och försälja apoteksvaror, varför ett tillägg till förslaget beträffande dessa torde vara nödvändigt. Även förelåge svårighet att beträffande alkoholhaltiga läkemedel begagna de benämningar och definitioner, som upptagits i betänkandet, och som voro avsedda för rusdryckshanteringen. I en uteslutande för de alkoholhaltiga läkemedlen avsedd förordning kunde däremot för dessa läkemedel lämpade särskilda benämningar komma till användning. Med hänvisning till vad sålunda anförts föreslog styrelsen, att 1 mom. måtte erhålla följande lydelse: »I avseende å apoteksföreståndares rätt att för apoteksrörelsens drivande till riket införa, inom riket inköpa, tillverka samt för medicinskt, vetenskapligt, industriellt eller tekniskt ändamål eller för apoteksbehov försälja rusdrycker eller alkoholhaltiga läkemedel och preparat samt med avseende å grosshandlares med apoteksvaror rätt att till riket införa, inom riket inköpa, tillverka och försälja apoteksvaror innehållande alkohol gäller vad därom är särskilt stadgat.» Skulle momentet komma att kvarstå i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs förslag, vore en del

ändringar erforderliga. Bestämmelsen i första stycket, att spritdrycker och vin finge å apotek för medicinskt ändamål säljas på behörig läkares recept, inskränktes visserligen genom vad som i andra stycket sades. Likafullt lämnades man i ovisshet om, i hur stor utsträckning läkarrecept enligt lagens mening skulle fordras. Om kommitterades formulering i huvudsak skulle bibehållas, borde det därför närmare angivas vilka ämnen, som endast finge utlämnas mot recept. — Orden »behörig läkares recept» borde vidare för tydlighets skull utbytas mot »behörig läkares, veterinärs eller tandläkares recept». Föreskriften, att sådant recept skulle å apoteket kvarlämnas och förvaras, borde lämpligen införas i de i momentets andra stycke omnämnda särskilda stadgarna. Skulle bestämmelsen kvarstå, borde ordet »kvarlämnas» utbytas mot »kvarhållas».

2 mom. Medicinalstyrelsen: På grund av svårigheten för de mindre apoteken att skaffa sig sprit och absolut alkohol, vilka medel jämlikt svenska farmakopéen skulle finnas å varje apotek, hade 6 § 4 mom. B. F. genom förordningen den 7 april 1911 erhållit ändrad lydelse, enligt vilken apotek, varunder enligt nu gällande lagstiftning infattades även droghandel (grosshandel med apoteksvaror), erhållit rätt att på vissa villkor till föreståndare för självständigt apotek försälja brännvin, därest det innehölle minst 92 volymprocent alkohol. I förslaget hade denna bestämmelse icke upptagits, enär innehållet i 3 § 2 mom. skulle göra medgivandet obehövligt. Kommitténs mening syntes sålunda vara, att bestämmelsen borde upptagas bland de bestämmelser, som jämlikt sagda moment skulle av Kungl. Maj:t utfärdas. Denna mening torde emellertid böra tydligare komma till synes i förslaget, vilket lämpligen kunde ske genom att i 2 mom. efter ordet »ändamål» inskjuta orden »eller för apoteksbehov». Skulle den av styrelsen föreslagna lydelsen av 3 § 1 mom. antagas, erfordrades icke detta tillägg till 2 mom.

Konungens befallningshavande i Örebro och Växjö län anser sammanställningen »rusdrycker för vetenskapligt — — — — ändamål» olämplig.

4 §.

4 §. *Konungens befallningshavande i Stockholms län:* I paragrafen borde betonas, att den ej avsåge bolag, utan endast handlade om tillstånd för enskilda personer.

Konungens befallningshavande i Skaraborgs län anser, att åtskilliga av de i paragraferna omnämnda personer borde kunna av myndighet utses till styrelseledamöter i bolag.

Medicinalstyrelsen anser större tydlighet i 2 momentets avfattning vara önskvärd.

5 §.

5 §. *Konungens befallningshavande i Gävleborgs län* anser, att undantag borde göras från den i paragrafen stadgade regel för utskänkning av vin och öl i samband med konditorirörelse, då sådan utskänkning fyllde ett behov och ej vore svår att kontrollera.

Polismästaren i Stockholm framhåller, att det enligt stadgandet skulle vara förbjudet att försälja tobaksvaror och mat i samband med detaljhandel av rusdrycker.

6 §.

6 §. *Medicinalstyrelsen:* Då sackarinet icke vore giftigt, kunde hygieniska skäl icke anses förefinnas mot ett kontrollerat användande av sackarin i lämplig dos

som smakförbättrande tillsats till svagdrickat. Styrelsen ville ifrågasätta, om det ej kunde anses önskligt, att en utredning av detta spörsmål åvägabragtes.

7 §.

7 §. *1 mom. Socialstyrelsen:* I den mån stadgandet komme att träffa agenter, vare sig svenska eller utländska, för utländska vinaffärer, syntes det styrelsen som om den trafik de dreve och än mera efter den nya försäljningslagstiftningens genomförande komme att driva, vore av så ofarlig art, att det med fog kunde ifrågasättas, om man borde riskera de följder, ett förbud mot dylik agentverksamhet kunde medföra med avseende å våra intressen i de länder, som därav närmast berördes. Komme den enskilda importen av vin att förbjudas, vore det svårt att inse, huruledes dessa agenter skulle kunna här i landet driva en nykterhetsskadlig verksamhet. De olägenheter, som vår penningmarknad och våra exportindustrier kunde åsamkas genom repressalier från främmande länder kunde bliva kännbara nog och knappast uppväga de fördelar för nykterhetssträvanden, dessa restriktioner i realiteten skulle innebära.

3 mom. Socialstyrelsen anser att uttrycket »söka förmå» bör utbytas mot ett mindre omfattande uttryck. Att t. ex. förbjuda och med straff belägga att en uppassare på ett värdshus utan gästens anmodan förelade honom en vinlista torde icke vara möjligt. Måhända borde denna styrelsens uppfattningen rätteligen leda till att hela momentet skulle utgå.

8 §.

8 §. *Konungens befallningshavande i Skaraborgs län* erinrar, att stadgandet i 1 mom. utgjorde hinder för en restauranginnehavare att, om han skulle önska, utöva gästfrihet i sin lokal.

Sveriges centrala hotell- och restaurantförening motsätter sig stadgandet i 1 mom., som skulle förhindra en restauranginnehavare såväl att utöva värdskap (representation), som att låta den hos honom anställda personalen till maten erhålla ett glas öl.

Konungens befallningshavande i Örebro län: Stadgandet i 1 mom. hade givits en sådan form, att ej allenast missbruket träffades, utan även det bruk, som ej kunde anses klandervärt. Genom momentets avfattning skulle icke en värdshusvärd äga rättighet att låta sina biträden erhålla ens lagrad dricka till måltiderna.

10 §.

10 §. *Kontrollstyrelsen* anser stadgandet olämpligt, då det, såsom drabbande finare spirituosa och viner, komme att rikta sig mot den måttliga konsumtionen, som i onödan bleve ställd under uppsikt. Gällde importen viner, som ej vore föremål för maximibegränsning, kunde från nykterhetssynpunkt större vådor ej vara att vänta, om den enskilde direkt finge upplägga sitt förråd än om detta skedde genom bolaget såsom mellanhand.

Kommerskollegium förutsätter hinder ej möta för åvägabringande av det föreslagna införselförbudet.

Generaltullstyrelsen: Stadgandet, att rusdrycker, som för bolags räkning från utlandet ankommit direkt till någon bolagets avnämare, finge till denne utlämnas mot kvitto och bevis om bolagets medgivande härtill, vore oklart. Förutsättningen för detsammas tillämpning skulle vara, att bolaget, på begäran av någon kund, från utlandet rekvirerat rusdryck, som icke av bolaget hölles i lager. Varan finge vid sådant förhållande anses hava inkommit till bolaget för kundens räkning. Gent emot tullverket måste bolaget stå som importör och ägare till varan; tullmyndigheten kunde icke antagas äga kännedom om, huruvida den person, till vilken varan »direkt inkommit» vore »bolagets avnämare» eller icke. Styrelsen ansåge därför 3 momentet böra erhålla följande lydelse: »Rusdrycker — — sådana drycker, dock att rusdrycker, som till bolag inkommit från utlandet, må mot kvitto utlämnas till den, som visar sig hava erhållit bolagets medgivande därtill». — — Styrelsen påpekar vidare, hurusom ifrågavarande paragraf ej stode i god överensstämmelse med en del nedan berörda bestämmelser i tullförfattningarna. Den enklaste vägen vore att i kommittéförslaget vidtaga härför erforderliga ändringar. — Enligt 5 § i förordningen med tulltaxa för inkommande varor den 9 juni 1911 vore bestämmelser meddelade om tullfri införsel av vissa varukvantiteter vid resa, annorledes än med järnväg, från Norge till Sverige över vissa delar av riksgränsen. Bland de varor, som sålunda finge tullfritt införas, vore även maltdrycker. Därest ej denna rätt till tullfri införsel av maltdrycker funnes böra borttagas, syntes det vara nödvändigt att i 10 § 4 mom. införa en hänvisning, så att momentet erhölle följande lydelse: »Vad i denna § — — av Kungl. Maj:t fastställd kvantitet och ej heller att åtnjuta den rätt till tullfri införsel av maltdrycker, som är medgiven enligt § 5 i nådiga förordningen med tulltaxa för inkommande varor den 9 juni 1911». Nämnda paragraf i tulltaxeförordningen syntes i samband härmed böra erhålla följande lydelse: »Vid resa — — vore det, men undantag för — — brännvin och sprit jämte därmed beredda drycker ävensom vin, för vilka senare varor, i den mån införsel av desamma enligt vad särskilt stadgats är tillåten, tull skall erläggas, medgivet att av övriga till införsel tillåtna — —». — Styrelsen fäste vidare uppmärksamhet på att enligt § 4 a) och b) tulltaxeförordningen tullfrihet åtnjötes för eljest tullpliktiga varor, som inkomme för Konungens eller medlems av det kungliga huset räkning, ävensom för dylika varor, som utländska, här ackrediterade sändebud för eget behov införde. Enligt förslagets ordalydelse skulle beträffande rusdrycker sådan införselrätt icke vidare kunna ifrågakomma. — Förslagets bestämmelser strede även mot föreskrifterna i § 4 k) tulltaxeförordningen om skeppsproviant. För avhjälpande härav syntes till 10 § 4 mom. böra fogas ett tillägg, som från förslagets föreskrifter undantoge till skeppsproviant hänförliga rusdrycker, dock torde, för att såvitt möjligt tillgodose förslagets princip om begränsning av införsel av rusdrycker, tillika böra stadgas, att såsom överskott av skeppsproviant förtullade rusdrycker icke finge ilandföras. Styrelsen föreslog förslagsvis följande tillägg: »Ej heller utgör vad i denna paragraf stadgas hinder för den behandling av till skeppsproviant hänförliga rusdrycker, som i fråga om sådan proviant är föreskriven i § 4 k) av nyssberörda förordning, dock att rusdrycker, som enligt sistnämnda författningsrum förtullats såsom överskott av skeppsproviant, icke må från fartyg ilandföras».

Konungens befallningshavande i Stockholms län anser det fortfarande böra stå varje enskild medborgare öppet att utan anlitande av försäljningsbolag själv importera vin för eget behov.

Konungens befallningshavande i Jönköpings län håller före, att bestämmelsen strede mot gällande handelstraktater med utländska stater.

Konungens befallningshavande i Växjö län lämnar åsido, om bestämmelsen kunde menligt inverka på det internationella näringslivet samt framkalla repressalier.

Konungens befallningshavande i Örebro län: Genom bestämmelserna i 10 § förhindrades var och en i Sverige bosatt person att kunna få till landet införa det vin, som såsom gåva erhölles. Då kommittén ville medgiva resande från utrikes ort rätt att för eget bruk, i vilket uttryckssätt ovillkorligen låge, att kvantiteten skulle vara liten, införa spritdrycker m. m., syntes det vara onödigt att Kungl. Maj:t skulle besväras med att utfärda särskilda bestämmelser om kvantiteten.

Sveriges centrala hotell- och restaurantförening framhåller, att mistningen av den direkta importrätten skulle bli särdeles kännbar för restauratörerna, och yrkar, att densamma fortfarande måtte lämnas fri. Svårigheter komme att uppstå att erhålla fördelaktiga inköp och ingen garanti funnes, att icke bolagen komme att obehörigt beskatta restauratörerna för att »borttaga det enskilda intresset».

Medicinalstyrelsen: Då absolut alkohol icke kunde tillverkas inom landet och alltså måste hit införas, borde 5 momentet förtydligas genom att efter ordet »ändamål» inskjuta orden »samt för apoteksbehov». Antoges styrelsens formulering av 3 § 1 mom. vore ändringen obehövlig.

11 §.

11 §. *Medicinalstyrelsen* ingår i sitt yttrande å frågan om de alkoholhaltiga surrogaten och framhåller denna frågas synnerligen svårlösta beskaffenhet. Styrelsen framhåller, att det hittills framlagda kommittéförslaget icke kunde slutgiltigt prövas, förrän frågan om åtgärderna mot missbruk av nämnda surrogat blivit omsorgsfullt utredd.

Jämväl *Konungens befallningshavande i Östergötlands och Kronobergs län* framhålla, att det varit önskvärt, om sistnämnda fråga nu förelegat i fullständigt skick.

13 §.

13 §. *1 mom. Konungens befallningshavande i Kristianstads län* anser tillräckliga skäl ej förefinnas för att fordra tillstånd för partihandel, utan sådan borde få utövas av var och en, som därom gjort anmälan. En anmälan måste nämligen anses tillräcklig för kontrollen.

Konungens befallningshavande i Stockholms län uttalar sig i samma riktning.

2 mom. Konungens befallningshavande i Kristianstads län: Partihandelsrättigheter borde ej meddelas tillsvidare eller göras beroende av administrativ myndighets beslut. I stället borde stadgas, att partihandlare kunde av domstol förklaras sin partihandelsrätt förlustig, om förhållandena det påkallade.

17 §.

17 §. *1 mom.* Under detta mom. behandlas frågan om de i 16 § B. F. samt 9 och 10 §§ M. F. avsedda, av kommittén ej upptagna tillfälliga rättigheters förläggande under bolagssystemet samt kommunernas inflytande på dylika rättigheter.

Socialstyrelsen förordar, att efter vederbörande kommunala organs hörande i sådana kommuner, där lokalt veto ej vore genomfört, Konungens befallningshavande måtte få bevilja tillfälliga utskänkningsrättigheter.

Kontrollstyrelsen anser tillräckliga skäl ej hava av kommittén anförts för borttagande av Konungens befallningshavandes rätt att bevilja tillfälliga rättigheter.

Konungens befallningshavande i Stockholms län: Rättighet till utskänkning av spritdrycker, vin och öl vid kurorter borde bibehållas, om ock med den inskränkning att om rättighet avstyrkts av kommunal myndighet, utskänkning finge ske endast till kurgäster och resande samt kurgästers eller resandes gäster. Kommunerna skulle då ej hava någon olägenhet av sådan rättighet. De rent tillfälliga rättigheterna, som avsåges i 16 § 4 mom. B. F. samt 9 § 3 mom. och 10 § B. F., borde ock bibehållas. De nu gällande bestämmelserna härom hade icke visats medföra någon olägenhet.

Konungens befallningshavande i Södermanlands län framhåller vådorna av att kommunalstyrelserna tillerkännas avgörande inflytande, då det gällde rätt till utskänkning å järnvägsrestauranger, vid större utställningar eller vid en kurort, för vars bestånd en begärd utskänkningsrätt vore rent av oumbärlig.

Konungens befallningshavande i Jönköpings län: Kommun borde ej tillerkännas avgöranderätt angående badortsrättigheter, om utskänkningen avsåge endast brunnsgäster och betjäningen vid brunnen. Då några nämnvärda olägenheter icke uppkommit av Konungens befallningshavandes befogenhet att meddela tillfälliga utskänkningsrättigheter, syntes nu gällande bestämmelser härutinnan böra bibehållas, dock att mot stadsfullmäktiges och kommunalstämmas avstyrkande tillstånd till utskänkning av brännvin och därmed likställda drycker skulle få meddelas endast om utskänkningen huvudsakligen eller till väsentlig del vore avsedd att ske till personer, bosatta å annan ort än den där utskänkningen skulle äga rum.

Konungens befallningshavande i Örebro län: Konungens befallningshavande borde hava samma befogenhet som hittills att lämna tillstånd till klubbrättigheter, badortsrättigheteter och rent tillfälliga rättigheter.

Konungens befallningshavande i Kronobergs län: Något giltigt skäl att förbehålla bolag ensamrätt ifråga om utskänkning vid järnvägsstationer funnes ej och det innebure ej någon garanti mot missbruk att sådan rättighet förlades under bolag. Ändring i nuvarande föreskrifter vore således obehövlig. Likaså borde klubbrättigheter, hälsobrunnsrättigheter och rent tillfälliga rättigheter bibehållas, då missbruk därav ej blivit påvisade. Kommittén hade grundat sig på, att den avsedda effekten av restriktionerna ifråga om utminuteringen skulle motverkas, om ej bolagssystemet i sin helhet genomfördes, men detta gällde ej klubbar och badorter. Det vore ej tillfredsställande att anordna dessa rättigheter enligt förslagets stadganden.

Konungens befallningshavande i Göteborgs och Bohus län: Då några olägenheter ej uppvisats av att länsstyrelserna bibehölles vid den dem tillkommande befogenhet att medgiva tillfälliga rättigheter, borde någon förändring härutinnan ej komma till stånd, särskilt som det mången gång visat sig förefinnas ett verkligt behov för upplåtande av dylika rättigheter, sedan utskänkningsförhållandena inom en kommun för viss tid ordnats. I avseende å badortsrättigheter hade den Konungens befallningshavande tillkommande befogenhet i rätt stor utsträckning tagits i anspråk. Dock hade dylika rättigheter under senare åren i regel ej meddelats mot de kommunala myndigheternas avstyrkande. I de allra flesta fall hade kommunerna tillstyrkt dy-

lika rättigheter; och de badorter, som ej erhållit sådana, hade haft svårt att bestå i konkurrensen med andra. Dessutom syntes det önskvärt, att Konungens befallningshavande i avseende å övriga tillfälliga rättigheter bibehölles vid sin nuvarande befogenhet, varutinnan Konungens befallningshavande åberopade vad poliskammaren i Göteborg anfört. På det sätt, kommittén tänkt sig, att förut omförmäld utskänkning skulle kunna ordnas, skulle ett dylikt ordnande ej kunna äga rum utom under vissa angivna fall. Gällande bestämmelser borde därför bibehållas med den ändring, att kommunernas inflytande ytterligare utsträcktes.

Poliskammaren i Göteborg: Borttagandet av utskänkning å klubbarna, vilken ej visat sig medföra något missbruk, skulle medföra, att klubbarna upplöstes och de personer, som där intagit sina måltider, bleve hänvisade till restaurangerna eller ock nödgades var för sig skaffa ett upplag av drycker. Borttagandet av badortsrättigheterna skulle högst oförmånligt inverka på badorternas ekonomi, i det en stor del av de personer, som där brukade tillbringa någon del av året, i stället komme att begiva sig till utomlands belägna kurorter. — Rent tillfälliga rättigheter hade i Göteborg förekommit i ett 20-tal fall årligen för särskilda fester, så t. ex. år 1913 vid Amaranterordens bal samt tillställningar med anledning av stadsfullmäktiges 50-års jubileum och kronprinsparets besök i staden. Poliskammaren ansåge, att det med fullt förtroende kunde överlämnas åt Konungens befallningshavande att, på sätt nu gällande lagstiftning stadgade, medgiva alla slag av tillfällig rättighet. Därvid kunde ju stadgas skyldighet för innehavaren av dylik utskänkningsrätt att hos vederbörande bolag inköpa alla för rörelsen erforderliga alkoholhaltiga drycker, på det principen om monopolisering hos bolagen av detaljhandeln ej måtte rubbas.

Konungens befallningshavande i Jämtlands län: Det kunde ifrågasättas, om ej hälsobrunns- och klubbrättigheter borde bibehållas. Möjligen borde även gästgivares rättighet till utskänkning bibehållas. Ett borttagande av badortsrättigheterna skulle alldeles säkert verka menligt på badorternas ekonomi.

Svenska kurortsföreningen: Föreningen hade funnit fara vara för handen, att den ifrågasatta förordningen erhölle en sådan lydelse, att den i hög grad ogynnsamt komme att påverka de svenska kurorternas utveckling. Dessa fyllde en synnerligen viktig uppgift. De hydroterapeutiska behandlingsformerna och andra lika oumbärliga kurmedel, i all synnerhet gymnastik- och massagebehandling samt allehanda dietkurer, skulle utan kurorterna ej stå allmänheten till buds i tillnärmelsevis tillräcklig utsträckning och ej heller mot samma låga kostnad eller under lika gynnsamma yttre förhållanden. De naturliga hälsovattnen kunde överhuvud endast på ort och ställe utnyttjas med full effektivitet, och den särskilda form av rekreation, kurorterna erbjöde, skulle svårligen kunna ersättas. Dessutom hade kurorterna utvecklats till verkliga välgörenhetsanstalter, där årligen tusentals patienter åtnjöte fri vård, eller vård till ett pris, understigande självkostnad. Kurorterna kämpade emellertid med avsevärda ekonomiska svårigheter, som förhindrade deras tidsenliga utveckling. Deras ekonomi vore givetvis helt och hållet beroende av kurgästerna i de högre betalningsklasserna. Det vore från dem, som de egentliga inkomsterna inflöte. Genom att erlägga högre avgifter och för övrigt depensera jämförelsevis höga belopp hölle de våra kurorter uppe. Skulle av någon anledning de förmögnare badgästerna i större utsträckning övergiva våra svenska brunnar och bad, vore kurorternas öde beseglat, och de skulle ohjälpligt sjunka ned till en betydligt lägre nivå än de nu intoge. Den behandling, som skulle kunna

erbjudas, måste bliva kvalitivt sämre, och det mera obemedlade klientelet skulle ej komma i åtnjutande av vård i tillnärmelsevis samma utsträckning som nu. Det kunde ej betvivlas, att ett förbud för utskänkning av öl och vin vid måltiderna skulle beröva kurorterna en mycket avsevärd del av det betalningskraftigare klientelet. Skulle kommittéförslaget bliva lag, vore det mer än sannolikt, att de kommunala mydigheterna eller den kommunala folkomröstningen på åtskilliga kurorter skulle förbjuda utskänkning även av öl och vin. Erfarenheter från senare år varslade härom. Exempelvis kunde anföras, att år 1912 kommunalstämman förbjöd all utskänkning i Loka. Konungens befallningshavande upphävde dock beslutet. Loka mottoge dock årligen 60 gratispatienter förutom dem, som erhölle större eller mindre understöd från dess fonder, och all inkomst av badortsrörelsen användes för badortens eget behov. Slutligen förtjänade att framhållas, att enligt verkställd utredning kurorternas kapitalvärde utgjorde många miljoner kronor, och att de tillförde orterna, där de vore förlagda, en årlig inkomst, som också kunde räknas i miljoner. — Såsom ovan visats, vore beviljandet av kurorternas utskänkningsrättigheter redan under nuvarande förhållanden mera ett allmänt än ett kommunalt intresse. Om utskänkningen vid kurorterna inskränktes till vin och öl vid måltider och endast finge ske till inskrivna kurgäster och anmälda resande, torde den ej ens i nämnvärd mån kunna inverka på kommunens angelägenheter, och några principiella invändningar av vägande art syntes ej kunna anföras mot att de kommunala myndigheterna och ortsbefolkningen ej erhölle vetorätt mot på sådant sätt begränsade rättigheters beviljande. Föreningen yrkade därför, att kommunerna ej i någon form måtte tillerkännas vetorätt i fråga om rättighet av sist omförmäld art.

Innehavaren av rätt till utskänkning å järnvägsstationen i Alvestad framhåller nödvändigheten av att järnvägsrestaurang därstädes funnes. Då det helt säkert skulle möta svårigheter inom samhället att få föreskriven majoritet för rätt till utskänkning å stationen, syntes det i den resande allmänhetens intresse lämpligast om förslaget härutinnan kunde erhålla samma lydelse som 8 § i gällande förordning.

2 mom. I fråga om formen för bolagens tillkomst instämma Konungens befallningshavande i Kristianstads, Jämtlands, Hallands och Göteborgs och Bohus län i den av herrar Karlsson och Bratt avgivna reservation.

Konungens befallningshavande i Kristianstads län anser det vara för mycket begärt, att bolag skulle vara bildat, innan tillstånd till detaljhandel ges. Bolags bildande fordrade nämligen en del formaliteter och kostnader, som kanske skulle bli till ingen nytta. Därför borde ansökan även kunna göras av enskilda personer till så stort antal och med den hemvist, att de enligt 19 § 6 mom. kunde bilda bolag, därvid förslagsställarna i anmärkningsskriften borde förbinda sig att bilda bolag, därest tillstånd till detaljhandel meddelades.

Kontrollstyrelsen: Att betrakta bolagen som representanter för konsumentintresset vore ej riktigt. Kommitténs uppfattning i denna del vore i själva verket ingenting annat än en konstruktion, som fölle inför det faktum, att bolagen vore och enligt förslaget skulle förbliva mellanhänder vid detaljhandeln och utrustats med monopol för att reglera denna handel. Det vore en egendomlig fordran, att detta konsumentintresse skulle ge sig tillkänna i en bolagsbildning redan innan rätten till rusdryckshandel inom kommunen blivit upplåten och än mer att bolaget skulle vid anbuds avgivande förelägga sitt program för rörelsens bedrivande. Det vore lätt att förstå, vilken betydelse i agitatoriskt hänseende ett dylikt program kunde få, om det ej tillfredsställde förbudsvännerna.

4 mom. Göteborgssystembolagens förtroendenämnd anser bestämmelsen om infordrande av yttrande från angränsande kommun böra som obehövlig utgå. Om ett sådant yttrande skulle vara av någon betydelse, måste nämligen som konsekvens följa, att Konungens befallningshavande på grund av angränsande kommuns avstyrkande skulle kunna avslå en i annan kommun gjord, behörigen tillstyrkt ansökan. Ett dylikt inflytande från grannkommun måste emellertid anses vara obehörigt.

5 mom. Kontrollstyrelsen: Stadgandet, att Konungens befallningshavande ej finge bestämma försäljningsställenas antal högre än det av kommunalmyndigheterna föreslagna, finge en helt annan betydelse än enligt gällande lagstiftning, då Konungens befallningshavande miste rätten att bevilja vissa försäljningsrättigheter. En speciellt nykterhetsvänlig stadsfullmäktigemajoritet kunde hava helt andra åsikter om t. ex. det behövliga antalet ölavhämtningsställen än den konsumerande allmänheten, och i sådant fall skulle det säkerligen vara av nytta, att en opartisk ansvarig myndighet som Konungens befallningshavande finge avgörandet lagt i sin hand.

Konungens befallningshavande i Södermanlands län anser det motbjudande, att Konungens befallningshavande skulle vara skyldig fastställa inskränkningar, som Konungens befallningshavande funne okloka eller rent av oskäliga.

Konungens befallningshavande i Örebro län: Då de kommunala besluten skulle vara avgörande för Konungens befallningshavande, verkade det vilseledande att använda uttryckssätten förslag, tillstyrkan m. m.

Socialstyrelsen: Konungens befallningshavande borde medges rätt att meddela närmare föreskrifter i avseende å försäljningens bedrivande, även om därigenom de kommunala besluten skulle i någon mån rubbas, dock ej så att de underginge någon väsentligare eller principiell förändring. Med den befogenhet, förslaget tillade de kommunala organen ifråga om bestämmandet av villkoren för försäljningens bedrivande, syntes det fördelaktigt, att mindre lämpliga detaljer i de föreskrifter, som av dessa organ meddelats, kunde förändras av en myndighet, som i sådana frågors handläggning och bedömande ägde större kompetens.

6 mom. Konungens befallningshavande i Stockholms län anser det vara opraktiskt att räkna besvärstiden från beslutets kungörande. Bestämmelsen kunde lätt föranleda ovisshet och trassel, helst det finge antagas, att det icke vore posttidningen, som vore avsedd med stadgandet.

Konungens befallningshavande i Göteborgs och Bohus län: Då allmänna påbud för samtliga kommuner icke med nödvändighet behövde intagas i tidning, borde stadgandet ändras i överensstämmelse härmed.

18 §.

Kontrollstyrelsen: Stadgandet borde även få gälla spritdrycker. Härmed skulle den fördel kunna vinnas, att i exempelvis Djursholm och Saltsjöbaden utskänkningen kunde omhänderhavas av Stockholmsbolaget, varigenom kostnaderna skulle kunna nedbringas. Numera funnes ej något hinder mot en sådan anordning i någon svårighet att fördela bolagets vinst mellan kommunerna. 18 §.

Konungens befallningshavande i Hallands län: Stadgandet kunde leda till förvecklingar, om rättighet, som i paragrafen avsåges, söktes av bolag inom 2 eller flera kommuner. Föreskrifter erfordrades därför, huru vid dylik konkurrens skulle förfaras.

Konungens befallningshavande i Örebro län: Vid avfattande av 18 § hade icke tillräcklig tydlighet iakttagits, så att därav kunde slutas, huruvida en i paragrafen omförmäld rättighet kunde upplåtas på grund av ansökning, som ingivits, sedan den i 17 § bestämda tiden för ansökningars ingivande gått till ända. Även syntes ovisst, om ansökan om dylik rättighet skulle utställas på yttrande i en kommun, om denna förut avslagit en förut gjord ansökan om detaljhandel.

19 §.

19 §. *Kontrollstyrelsen* framhåller i avseende å bolagens allmänna ställning, att, ehuru bolagen enligt förslaget vore underkastade mångsidig kontroll, de dock i vissa avseenden vore fullkomligt självrådande. De kunde således inskränka antal försäljningsställen, vägra överlåtelse av utskänkningsrättigheter samt godtyckligt neka att till viss person utminutera rusdrycker. Genom denna sin oinskränkta makt sattes bolagen i tillfälle att utöva det olidligaste förtryck mot oförvitliga medborgare. Det syntes därför vara nödvändigt, att besvärsrätt infördes över bolagens beslut, i allmänhet hos Konungens befallningshavande, i något fall möjligen hos den centrala myndigheten.

Göteborgssystembolagens förtroendenämnd framhåller, att bestämmelserna i förevarande paragraf i vissa fall strede mot aktiebolagslagen, varför en särskild lag angående bolag av ifrågavarande art borde fastställas.

1 mom. Konungens befallningshavande i Örebro län: Då enligt gällande skattelag även bolagen skulle till den kommun, där de driva sin rörelse, erlägga kommunalskatt, vore det behövligt, att 1 mom. omformulerades. Bestämmelsens avfattning hindrade ock dylikt bolag att förhyra kommunen tillhöriga lokaler, enär kommunen därav kunde hava ekonomisk fördel.

2 mom. Kontrollstyrelsen anser det i princip riktigt, att en centralstyrelse anordnas för bolagen med större befogenhet mot dessa än kontrollstyrelsen hittills haft. Kommittén syntes emellertid härvid hava gått för långt. Det låge nämligen närmare till hands att låta länsstyrelserna övertaga en del av vad kommittén föreslagit, såsom att anvisa hemortsbolag. Efter en redogörelse för sin befattning med försäljning av brännvin, framhåller styrelsen, att dess nuvarande verksamhet ej kunde göra styrelsen särdeles lämpad för de nya uppgifterna, utan dessa ägde mer samband med socialstyrelsens verksamhet, till vilken frågor rörande nykterhetsverksamheten redan nu plägade remitteras. Centralstyrelsen borde därför förenas med socialstyrelsen och åliggandet att utarbeta statistik över brännvinsförsäljningen dit överflyttas. Nyligen hade också kommitterade förutsatt. att socialstyrelsen skulle vara uppsiktsmyndighet över anstalter för vård av alkoholister. Kontrollstyrelsens verksamhetsområde kunde dessutom inom kort förväntas bliva utvidgat, då väl dit med tobaksbeskattnings införande en ny gren av kontrollen lades under styrelsens överinseende.

Göteborgssystembolagens förtroendenämnd håller före, att en del av de föreslagna befogenheterna borde lämnas åt Konungens befallningshavande, då lokalkännedom erfordras.

Socialstyrelsen: Kontrollstyrelsen skulle uppenbarligen enligt förslaget få att behandla nykterhetsfrågor även ur social synpunkt. Denna sociala sida av saken borde överlämnas till socialstyrelsen, som redan nu hade att behandla vissa frågor rörande nykterhetsverksamheten. Till kontrollstyrelsen borde endast överlämnas

den ekonomisk-tekniska delen av kontrollen. Socialstyrelsens handläggning av andra frågor kunde eljest ofta försvåras. I fall av behov kunde samarbete ske med kontrollstyrelsen.

Överståthållareämbetet: Huruvida kontrollstyrelsen skulle kunna på ett tillfredsställande sätt fullgöra de nya åligganden, som skulle tillkomma styrelsen, vore givetvis beroende på beskaffenheten av den omorganisation, kommittén ställde i utsikt. I allt fall torde det möta svårighet för styrelsen att landet runt ingripa reglerande och kontrollerande i den omfattning, kommittén tänkt sig. Och då det t. ex. gällde att pröva behörigheten och lämpligheten hos dem, som sökte tillstånd till partihandel med rusdrycker, eller att avgöra, om anledning funnes till återkallande av ett sådant tillstånd, eller att utse ledamot i styrelse för systembolag, syntes Konungens befallningshavande med deras bättre personalkännedom och större lätthet att undersöka förhållandena å särskilda platser mera än kontrollstyrelsen lämpade för ett ingripande.

Konungens befallningshavande i Gävle: Kontrollstyrelsen borde ej äga rätt att utöver lagens bestämmelser fasttälla ytterligare inskränkningar.

3 mom. Konungens befallningshavande i Stockholms län: Stadgandet i 2 stycket vore för svårt att tillämpa för att det skulle kunna få plats i en allmän förordning.

Magistraten i Lysekil: De fall, som i 2 stycket åsyftades, syntes icke blott gälla s. k. laddevin o. d. Det i stadgandet intagna uttrycket »av annan anledning» syntes nämligen giva vid handen, att även varje annat slag av öl eller vin kunde bliva utsatt för en maximibegränsning i t. ex. ett sådant fall, då konsumtionen av öl ansåges hava ökats på grund av maximibegränsningen i fråga om spritdrycker. En stark nykterhetsagitation skulle med stöd av detta stadgande kunna tänkas utan fullgiltig anledning framtvinga en dylik maximibegränsning ifråga om utminutering av vin och öl. I varje fall vore stadgandet otydligt avfattat och måste giva rum för stor tvekan beträffande räckvidden av dess tillämpning.

4 mom. Göteborgssystembolagens förtroendenämnd och *Konungens befallningshavande i Skaraborgs län* anse det vara onödigt att infordra yttrande från stadsfullmäktige och kommunalstämma rörande inköp av fastighet eller förändring av dylik, då kommun ej mer hade något ekonomiskt intresse av frågan. I fråga om hyresavtal borde stadgandet modifieras med hänsyn till att avtalstiden utginge den 1 april och den 1 oktober.

Konungens befallningshavande i Hallands län anser avtal med styrelseledamöter och delägare böra tillåtas med kontrollstyrelsens medgivande, då bolag eljest skulle kunna bli förhindrat att förhyra lämplig lokal.

5 mom. Kontrollstyrelsen: Det vore omöjligt för en centralstyrelse att utse ordförande i bolagsstyrelserna, då den ej ägde tillräcklig personalkännedom. Konungens befallningshavande måste då uppgöra förslag å lämpliga personer, och det vore då bättre, att Konungens befallningshavande omedelbart utsåge funktionärer.

Konungens befallningshavande i Norrbotten: Bolagsstyrelsen borde i huvudsak bibehållas såsom nu, dock att i stället för landsting kontrollstyrelsen borde utse en ledamot, som tillika borde vara ordförande i styrelsen.

Socialstyrelsen, Överståthållareämbetet samt Konungens befallningshavande i Södermanlands, Jönköpings, Kronobergs, Gottlands, Kristianstads, Hallands, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs samt Jämtlands län ävensom Göteborgssystembolagens förtroendenämnd och Sveriges centrala hotell- och restaurangförening ansluta sig till den av herrar Bratt och Karlsson avgivna reservationen.

Socialstyrelsen anför härom särskilt: Det vore farligt låta bolagen representera endast konsumentintresset, då bolagen härigenom skulle kunna tänkas komma i konflikt med hela sin uppgift i avseende å den individuella kontrollen, avstängningen etc. Förhållandet emellan bolagen och de kontrollerande organen bleve då stridigt i stället för samverkande. Det allmänna hade dessutom stora ekonomiska intressen att tillvarataga. Uppdraget att å det allmännas vägnar vara ledamot i bolagsstyrelse syntes till och med sådant, att det kunde ifrågasättas, om ej, i likhet med vad på flera andra områden vore fallet, åtagandet borde vara en skyldighet, som vederbörande endast på vissa angivna skäl finge undandraga sig.

Konungens befallningshavande i Kristianstads län anför, att om bolagens sammansättning sålunda bestämdes, ersättning åt styrelseledamöterna borde bestämmas av Konungens befallningshavande.

6 och 7 mom. Konungens befallningshavande i Kristianstads län anser att revisorer borde utses och ersättning till dem utgå i enlighet med nu gällande bestämmelser.

Kontrollstyrelsen och Göteborgssystembolagens förtroendenämnd: Det vore omöjligt för kontrollstyrelsen att utse revisorer, då styrelsen ej ägde personalkännedom. Bättre vore det att Konungens befallningshavande gjorde det.

Konungens befallningshavande i Örebro län: Bestämmelsen i detta mom., att revisionsberättelsen skulle insändas till landsting torde kunna utgå, då landsting icke hade att utse revisorer eller yttra sig om ansvarsfrihet.

8 mom. Socialstyrelsen: Det vore oklart, vilken ställning delägarne i ett bolag ägde intaga till frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsen, eller med andra ord om det uteslutande ankomme på vederbörande myndighet att därom besluta, så att vad av denna godkänts ej av delägarna kunde klandras och tvärtom. Viktigt vore att besvara detta, då aktieägarnas risk enligt de nya bestämmelserna vore förstorad.

9 mom. Konungens befallningshavande i Gottlands län: En ändring behövdes i syfte att tydliggöra, om intill dess samtliga utskylder, som kunde påföras ett bolag, blivit guldna, bolagets nettovinst och överskott skulle innehållas i sin helhet eller endast till den del, som kunde anses motsvara dessa utskylder.

Göteborgssystembolagens förtroendenämnd: Orden »vid äventyr — sker» borde som obehövliga utgå.

20 §.

20 §. *1 mom. Kontrollstyrelsen, Socialstyrelsen samt Konungens befallningshavande i Stockholms, Södermanlands, Jönköpings, Kronobergs, Kristianstads, Hallands, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Gävleborgs och Jämtlands län* ansluta sig till herr Karlssons reservation beträffande denna paragraf.

Konungens befallningshavande i Örebro län: Rättigheten att vid måltid och till spisande gäster utskänka öl torde utan olägenhet kunna helt och hållet anförtros åt Konungens befallningshavande, vilken borde hava rättighet att lämna dylikt tillstånd när som helst. Den föreslagna bestämmelsen i 20 § om vad som skulle räknas såsom måltid förefölle i hög grad tillkrånglad och syntes i många fall icke kunna efterlevas. Såsom måltid skulle, enligt paragrafens lydelse, icke kunna räknas de måltider, som en stadigvarande kund intoge på ett dylikt ställe emot avtalat månadspris, enär han icke vid måltiderna plägade rekvirera viss mat och enär det

icke torde kunna avtalas, huru högt pris skulle sättas på varje maträtt, så att detta pris kunde jämföras med ett pris å det öl, som han vid någon av de olika måltiderna under dagen förtärde. Kommittén, som säkerligen fått sig meddelat, huru på vissa håll försök gjordes att kringgå gällande bestämmelser, hade fallit för frestelsen att vid sitt lagstiftningsarbete hålla sig till kända enskildheter och därför kommit att misslyckas, då det gällt att lämna klara tydliga bestämmelser.

Konungens befallningshavande i Kronobergs län anför särskilt, att bestämmelsen att ölet skulle stå i visst prisförhållande till maten ej torde medföra det gagn, kommittén tänkt sig. Konungens befallningshavande anser vidare, att rättighet enligt förevarande paragraf borde få meddelas jämväl i kommun, där bolag funnes.

Svenska bryggarföreningen anser, att bestämmelsen om att ölet skulle stå i visst prisförhållande till maten vore olämplig och i kontrollavseende skulle möta avsevärda svårigheter.

Sveriges centrala hotell- och restaurantförening föreslår sådan ändring, att priset för maten skulle utgöra lika mycket som för ölet, samt framhåller, att bestämmelsen vore svår att kontrollera.

Konungens befallningshavande i Gävleborgs län yrkar borttagande av bestämmelsen, att ansökan om rättighet skulle ske före augusti månad. Då fardag infölle den $^1/_4$ och den $^1/_{10}$, måste med denna bestämmelse lägenhet hyras lång tid innan rörelsen skulle börjas. I kommun, där bolag erhållit rätt till detaljhandel, syntes enligt förslaget bolaget bliva oförhindrat att när som helst under loppet av ett kalenderår överlåta rättighet till utskänkning i samband med matservering, och då kunde man ej heller behöva upprätthålla fordran på viss bestämd ansökningstid i fråga om utskänkning av detta slag.

4 mom. Konungens befallningshavande i Stockholms län: Då beslutanderätten i så stor omfattning skulle förläggas till de kommunala myndigheterna — och därom vore i några fall icke så mycket att säga — vore det mer överensstämmande med god ordning att föreskriva, att stadsfullmäktige och kommunalstämma skulle besluta och att beslutet skulle underställas Konungens befallningshavande, med tillägg, att Konungens befallningshavande väl finge gå längre i stränghet än de kommunala myndigheterna, men icke i medgivanden.

21 §.

Generaltullstyrelsen ifrågasätter, om ej i paragrafen borde uttryckligen angivas, att den avsåge *svenska* passagerarfartyg. Styrelsen betvivlade, om det i nykterhetens intresse kunde vara nödvändigt att säkerligen till skada för turisttrafiken förbjuda utskänkning av t. ex. vin å inom Sverige gående passagerarefartyg. 21 §.

Konungens befallningshavande i Göteborgs och Bohus län: Enligt den erfarenhet, Konungens befallningshavande hade, kunde fall inträffa, då fartyg, som uppehölle regelbunden passagerartrafik till utländsk hamn, under färden anlöpte mellanliggande svenska hamnar. Givet vore, att de svenska passagerarfartyg, som uppehölle trafik på sistnämnda hamnar, komme, då de saknade rätt till utskänkning av spritdrycker, i konkurrenshänseende i en ofördelaktig ställning. På grund härav och då för betjänande av utländska resande det vore önskvärt, att utskänkning av spirituösa drycker måtte kunna medgivas å andra passagerarfartyg än de i förslaget avsedda hemställde Konungens befallningshavande, att paragrafen måtte ändras i

enlighet härmed, särskilt som nog länsstyrelserna med varsamhet komme att handhava dylika frågor.

Konungens befallningshavande i Blekinge län: Då flera större passagerarfartyg trafikerade längre sträckor av den svenska kusten, utan att anlöpa utländsk hamn och passagerare å sådana fartyg kunde hava berättigade anspråk på tillgång till alkoholhaltiga drycker, åtminstone i samband med intagande av måltid, vore bestämmelsen ifråga allt för snäv.

Konungens befallningshavande i Kronobergs, Örebro, Skaraborgs och Västmanlands län anse, att nu gällande bestämmelser borde bibehållas.

Konungens befallningshavande i Stockholms, Jönköpings, Kristianstads, Hallands, Gävleborgs, Jämtlands och Norrbottens län ansluta sig till herr Karlssons reservation. Likaså *Kontrollstyrelsen, Socialstyrelsen samt Konungens befallningshavande i Södermanlands län,* vilka därjämte yrka eller ifrågasätta, att utskänkning av spritdrycker skall få ske på ångbåtar.

Stockholms rederiförening, med vilken ett tjugutal rederi- och ångfartygsbolag instämma, anför: Rätten till utskänkning å ångfartyg enligt gällande lagstiftning hade medfört, att rederierna vid byggande av sina fartyg i allmänhet försett dem med goda och dyrbara restaurantlokaler till trevnad för den resande allmänheten. Vissa delar av restaurationslokalerna hade även inretts av särskilda hänsyn till de utskänkningsrättigheter, som under gällande lagstiftning kunde förvärvas. Ett antagande av förslaget skulle medföra, att dessa kostnader bleve onyttiga och förorsaka synnerligen stora förluster för de rederier, som på dylikt sätt utrustat sina fartyg. I händelse förslaget bleve lag, komme säkerligen passagerarfrekvensen att betydligt minskas i den inrikes trafiken. Utländska turister skulle helt säkert alldeles försvinna, då man ej kunde erbjuda dem vad de vore vana vid ombord å utländska ångare. Som exempel härpå kunde anföras, att inskränkningar i utskänkningen på norska kustångare föranlett, att turisterna numera med förkärlek färdades med utländska särskilt tyska turistångare, som insatts i trafik efter Norges kuster. Det vore för övrigt egendomligt, att järnvägarna skulle hava större förmåner än de i inrikes trafik gående fartygen. En dylik skillnad skulle bliva till nackdel för de senare. Föreningen hemställde därför, att nu gällande lagstiftning måtte bibehållas, såvitt rederiernas rätt rörde.

22 §.

22 §. *Generaltullstyrelsen* erinrar, att den i och för sig svårlösta och genom denna paragraf än ytterligare komplicerade frågan om restaurationsrörelsens bedrivande i från Norge ankommande restaurationsvagnar torde vara beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

23 §.

23 §. *Socialstyrelsen samt Konungens befallningshavande i Jönköpings, Kronobergs, Kristianstads och Norrbottens län* anse, att utskänkning enligt denna paragraf borde få äga rum jämväl i kommun, där annan rätt till utskänkning ej funnes.

Kontrollstyrelsen och Konungens befallningshavande i Malmöhus län säga sig hava svårt att förstå, varför rättighet enligt denna paragraf åtminstone ej skulle få upplåtas i kommun, där förbud ej meddelats mot annan försäljning.

Socialstyrelsen och Konungens befallningshavande i Gävleborgs län anse, att stadgandet jämväl borde gälla vin. Socialstyrelsen anser härjämte, att stadgandet borde avfattas så, att utskänkning kunde ske till tillfällig gäst eller till inackorderad person.

Konungens befallningshavande i Kronobergs län framhåller, att stadgandet att priset för maten skulle stå i viss proportion till priset för ölet vore svårt att tillämpa i fall, som i förevarande paragraf avsåges, ty hur skulle man beräkna, hur mycket av inackorderingsavgiften belöpte på maten? Av ordalydelsen syntes framgå som om ölet ej finge utskänkas, om ej gästen i förskott betalt inackorderingsavgiften.

Konungens befallningshavande i Örebro län framställer samma anmärkning som förstnämnda av Konungens befallningshavande i Kronobergs län framställda. Bestämmelsen att göra rätten till ölutskänkningen å inackorderingsställena beroende av huruvida en viss kommun lämnat tillstånd till detaljhandel med öl syntes icke hava berättigande. Den karaktär av hem, som förlänades en dylik spisning, borde avhållit kommittén från att föreslå, att den kommunala uppfattningen om vad som skulle vara tillåtet att dricka på offentliga ställen skulle utsträcka sin bestämmanderätt till vad som försigginge på det privata livets område. Framställda påståenden, att ölutskänkningsrätten på inackorderingsställena i högsta grad missbrukades, torde hava sin grund däri, att de, som kände till missbruken, icke till åtal befordrade dem, som kringginge gällande bestämmelser.

Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling instämmer i den av herr Eklund m. fl. vid förevarande paragraf avgivna reservationen.

24 §.

24 §. *Konungens befallningshavande i Örebro län.* Förslaget att Konungens befallningshavande skulle i vissa fall bestämma, varest inköp av öl skulle ske, förefölle icke vara av behovet påkallat. Om från kontrollsynpunkt det måste anses nödvändigt att äga kännedom om, varifrån ölet köptes, vilket Konungens befallningshavande ansåge icke vara av nöden, torde vara lämpligare att till kontrollstyrelsen, som ju enligt förslaget skulle i detalj övervaka bolagen, eller till någon underordnad myndighet, exempelvis länsman, överlämna bestämmandet av det öl, som skulle köpas. Konungens befallningshavande torde väl hava större och viktigare uppgifter än att för dylika fall avgöra, vilket öl, som med hänsyn till smak och beskaffenhet borde serveras å de spisningsställen inom landet, som vid måltider finge utskänka öl, eller å passagerarefartyg eller å järnvägståg.

25 §.

25 §. *1 mom. Konungens befallningshavande i Södermanlands län* förklarar sig ej övertygad om behovet och lämpligheten av bestämmelsen om totalt förbud för brännvinsbolag att till annan överlåta rättighet till utminutering. För bolag med större försäljningsområde skulle bestämmelsen komma att medföra ett alltför betungande arbete.

Konungens befallningshavande i Malmöhus län anser förbudet mot överlåtelse av rätt till utminutering av spritdrycker obehövligt.

Göteborgssystembolagens förtroendenämnd anser rätt till utminutering av spritdrycker böra få överlåtas under villkor att försäljning ej finge ske utom kommunen och att vid försäljning i minut ett minimipris fastställdes.

2 mom. Konungens befallningshavande i Jönköpings, Kronobergs, Kristianstads, Hallands, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs och Jämtlands län, Göteborgssystembolagens förtroendenämnd, Svenska bryggareföreningen och *Sveriges centrala hotell- och restaurangförening* instämma i herr Karlssons reservation. Jämväl *Socialstyrelsen* samt *Konungens befallningshavande i Örebro och Södermanlands län* anse en avveckling av det privatekonomiska intresset i förevarande fall omöjlig.

Kontrollstyrelsen anför härom: En begränsning av vinsten bleve godtycklig och en avveckling av den ekonomiska fördelen omöjlig vid en större restaurangrörelse, då det där vore nödvändigt att använda en del av vinsten på dryckesvaror till utgifter för hyra, belysning och dylikt. Ville man göra källarmästarna oberoende av omsättningens storlek, vore det nödvändigt att låta bolagsägaren övertaga restaurangerna och driva dem för egen räkning.

Konungens befallningshavande i Stockholms län anser bestämmelsen om den ekonomiska avskrivningen vara för svävande för att ha sin plats i en författning.

Konungens befallningshavande i Skaraborgs län anser, att magistrat eller kommunalnämnd jämte kontrollnämnd borde höras över ansökan om överlåtelse, eller hellre, som nu flerstädes vore praxis, stadsfullmäktige eller kommunalstämma.

Göteborgssystembolagens förtroendenämnd anser, att i stället för kontrollstyrelsen magistrat eller kommunalnämnd borde höras över ansökan om överlåtelse.

Sveriges centrala hotell- och restaurangförening anför särskilt: Förordningen innehölle så långt gående restriktioner, att det måste anses ur nykterhetssynpunkt fullständigt obehövligt att därutöver möjliggöra inskränkningar i stor omfattning. Detta komme att utan fog försätta de överlåtna rättigheternas innehavare i en alltför beroende och osäker ställning. För att bereda åtminstone någon grad av trygghet åt restauratörerna vore det därför nödvändigt, att dessa erhölle säkerhet mot långt gående inskränkningar, som störande ingrepe i deras rörelse, exempelvis genom fastställande av en för alla systembolag gemensam instruktion, innehållande samtliga de villkor, bolagen ägde att vid överlåtande av rättigheter uppställa. Ett annat förhållande kunde småningom orsaka ruin för hotell- och restaurangföretagen.

26 §.

26 §. *Konungens befallningshavande i Göteborgs och Bohus län:* Om den, som ägde rätt till utskänkning enligt 23 §, avlede, borde stärbhuset hos de i 23 § 2 mom. omnämnda myndigheterna inom viss tid efter dödsfallet anmäla, vilken person stärbhuset antagit till föreståndare för rörelsen, och borde denne uppfylla de i 23 § 2 och 3 mom. omförmälda kvalifikationerna.

27 §.

27 §. *Konungens befallningshavande i Gottlands län:* Bestämmelserna i 17 § 5 mom., 27 § och 88 § 3 mom. angående Konungens befallningshavandes rätt att stadga inskränkningar borde samarbetas.

29—34 §§.

Konungens befallningshavande i Kristianstads, Gävleborgs, Hallands och Skaraborgs län anse önskligt, att om kommunal folkomröstning skulle äga rum, den borde avse särskilt spritdrycker och särskilt vin och öl. En allmän opinion kunde finnas för förbud mot spritdrycksförsäljning, under det att man ville tillåta handel med vin och öl.

Konungens befallningshavande i Jämtlands, Gävleborgs, Jönköpings, Örebro, Södermanlands och Kronobergs län ansluta sig, i händelse lokalt veto skulle införas, till den av herrar Bratt och Karlsson vid dessa paragrafer avgivna reservation.

Konungens befallningshavande i Stockholms län anser nämnda reservation vara att föredraga framför kommitténs förslag. Det vore sålunda bättre, att folkomröstning ej sattes igång, förrän det förelåge ett beslut, att rusdrycksförsäljning skulle få äga rum i en kommun. Verklig konsekvens syntes ock kräva, att ett veto skulle kunna hävas genom enkel pluralitet vid ny omröstning.

Kontrollstyrelsen: Om lokalt veto infördes med den av kommittén föreslagna majoritet, borde förbudet gälla endast i 3 år, men sedan upphöra, om det ej vid ny omröstning förnyades. Med den av kommittén föreslagna omröstningen för förbudets hävande erfordrades nämligen ej att en mera allmän folkmening stode bakom förbudets bibehållande, och de föreslagna bestämmelserna innebure alltför stor obillighet mot de måttliga förbrukarna.

Socialstyrelsen: Först då upplåtelse av detaljhandel ägt rum, förelåge anledning att låta folkomröstning äga rum. För genomförande av lokalt veto borde fordras $^2/_3$ majoritet av de röstande under förutsättning tillika, att denna majoritet utgjorde de röstberättigades flertal. Förbud borde gälla under 5 år och för dess vidmakthållande borde fordras beslut av minst de röstberättigades flertal.

Överståthållareämbetet anser, att för införande av förbud åtminstone borde fordras, att viss kvotdel, exempelvis hälften av de röstberättigade, vore för förbudet, detta med hänsyn därtill, att ett sådant förbud för en del av befolkningen i ett samhälle skulle medföra en inskränkning i dess frihet, som den icke ville godvilligt underkasta sig och som, så länge totalförbud ej blivit infört, icke från statens sida kunde anses oundgängligen nödvändig.

Konungens befallningshavande i Göteborgs och Bohus län ansluta sig till herrar Bratt och Karlssons reservation, men anse nödvändigt att jämväl som villkor för förbud uppställa, att ett visst antal röstberättigade deltagit i omröstningen.

Konungens befallningshavande i Hallands län: För införande av förbud, om sådant skulle stadgas, borde fordras $^3/_4$ majoritet av de röstande.

Konungens befallningshavande i Västmanlands län: För utrönande av den allmänna meningen vore nödvändigt att minst $^2/_3$ av de *röstberättigade* gåve sin röst för förbudet. Förslaget att $^2/_3$ majoritet av de röstande skulle fordras för upphävande av förbudet vore orimligt och skulle medföra, att ett förbud aldrig skulle kunna hävas.

Konungens befallningshavande i Malmöhus län: I Norge fordrades för införande av spritförbud en majoritet av »$^2/_3$ av de röstberättigade» [1]). Konungens befallnings-

[1]) Konungens befallningshavandes uppgift i detta fall måste bero på något missförstånd, enär det enligt norska lagen fordras hälften av de röstberättigade.

havande ansåge anmärkningsvärt, att kommittén velat gå längre än vad fallet sålunda vore i Norge. Att befria motståndarna från att deltaga i omröstningen vore den minsta hänsyn förbudsvännerna borde visa dem, i vilkas privata liv ett starkt intrång gjordes. Att fordra $^2/_3$ majoritet av de röstande för upphävande av förbud vore orimligt och skulle föranleda, att om förbud visade sig olämpligt, det skulle vara nästan omöjligt att vinna rättelse.

Konungens befallningshavande i Skaraborgs och Blekinge län: För upphävande av lokalt förbud borde fordras endast enkel majoritet.

Konungens befallningshavande i Norrbottens län: Om lokalt veto infördes, borde omröstning ifrågakomma endast där inrättande av detaljhandel blivit ifrågasatt.

Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling erinrar, att nykterhetsrörelsen före 1907 ansett enkel majoritet tillräcklig för införande av lokalt förbud. Församlingen fasthölle vid att $^2/_3$ majoritet borde fordras för upphävande av förbudet. Det måste nämligen med större fog fordras $^2/_3$ majoritet för beviljande av försäljning än för förhindrande av sådan. I varje fall måste samma bestämmelser gälla för ett förbudsbesluts hävande som för dess fattande.

Socialstyrelsen och Konungens befallningshavande i Kristianstads län anse omröstning ej böra avse inackorderingsrätt, då denna närmast vore likställd med servering av öl i familj.

I fråga om de så kallade tillfälliga rättigheternas ställning till lokala vetot hänvisas till anmärkningen under 17 § 1 mom.

35 §.

35 §. *Konungens befallningshavande i Södermanlands län* anser, att för initiativ till omröstning bör erfordras framställning av $^1/_3$ eller $^1/_4$ av kommunens folkmängd.

Överståthållareämbetet: För att utan större omfång kunna avgöra jävsanmärkningars befogenhet syntes erforderligt föreskriva, att den för varje undertecknare uppgivna adressen skulle avse hans bostad vid tiden för mantalslängdens upprättande och att, därest ej uppgiften överensstämde med längden, jävet utan vidare skulle godkännas. Till följd av svårigheten att exempelvis i Stockholm granska alla undertecknarenas behörighet borde det, för att få framställningen underkänd, vara tillräckligt uppvisa, att en viss procent, en eller en och en halv av dem, som undertecknat densamma, icke varit därtill behörig. Insamlingen av namn under framställningen kunde i så fall anses hava skett så vårdslöst, att vidare avseende ej borde fästas vid framställningen. — Vidare påpekades, att enligt formuläret till framställningen undertecknarna väl skulle på heder och samvete avgiva försäkran om mantalsskrivningsort, frejd och svenskt medborgarskap, men att någon ansvarspåföljd ej funnes stadgad, om denna försäkran funnes oriktig.

36 §.

36 §. *Konungens befallningshavande i Blekinge län:* Stadgandet vore mindre lyckligt avfattat, enär, om det skulle visa sig, att omröstningen icke kunde medhinnas å den för densamma bestämda dagen, man väl näppeligen då kunde föreskriva att jämväl föregående dag bort till densamma användas.

38 §.

38 §. *Konungens befallningshavande i Skaraborgs län:* Enligt motiven skulle omröstningsdistrikten sammanfalla med valdistrikten för riksdagsmannaval. Det framginge dock ej av ordalydelsen i paragrafen, om indelning i omröstningsdistrikt även eljest kunde ske.

40 §.

40 §. *Konungens befallningshavande i Gävleborgs län:* Uttrycket »den främste» borde förtydligas. Det kunde med skäl ifrågasättas, vem som vore att anse som den främste bland de deputerade.

49 §.

49 §. *Konungens befallningshavande i Södermanlands län* funne det egendomligt, att inga stadganden förekomme om åtgärder till skydd för valhemlighetens bevarande, åtgärder, som helt visst vore mera behövliga vid lokala vetoomröstningar än vid riksdagsmannaval.

53 §.

53 §. *Konungens befallningshavande i Skaraborgs län* anser, att i paragrafen en redaktionsändring borde vidtagas för att undanröja den uppfattningen, att röstningen, därest inga fler röstberättigade funnes kvar i omröstningslokalen, kunde avslutas före utgången av den för omröstningen utsatta tiden. Paragrafen borde därför i analogi med 54 § vallagen lyda: »När alla röstberättigade, som vid det för omröstningens slut fastställda klockslag äro tillstädes, avlämnat sina röstsedlar, förklare ordföranden röstningen avslutad».

62 §.

62 §. *Socialstyrelsen:* En förtjänst hos förslaget i fråga om försäljningsreformen vore, att det sökt så långt som möjligt i klara och objektivt bestämbara former angiva de grunder, vilka kunde leda till avstängning från tillgång till rusdrycker. Det syntes styrelsen lyckligt, om förslaget stannat därvid. Såväl i denna paragraf som i 82 § framträdde emellertid en ståndpunkt, som i hög grad torde verka förryckande på den ovan angivna, nämligen att bolagen ålades i dessa paragafer angiven skyldighet endast under förbehåll, att bolagen eljest funne utminutering till vederbörande kunna äga rum. Härmed erhölle bolag en till synes oinskränkt rätt att bestämma över möjligheten för den enskilde att få tillgång till rusdrycker. Faran för godtyckligheten i behandling av kunderna kunde därför ej anses utesluten. Anmärkta missförhållande syntes styrelsen ej kunna avhjälpas annorledes än att med monopoliseringen förbinda ovillkorlig skyldighet för bolag att tillhandagå de icke avstängda med rusdrycker. — Ifråga om sista punkten i paragrafen ansåge styrelsen att ordet »kvinna» borde utbytas mot »gift kvinna som med mannen sammanlever».

Konungens befallningshavande i Blekinge län anser rätten för bolagen att utöver de stadgade avstängningsgrunderna stadga andra sådana kunna leda till betänkliga misstag.

Konungens befallningshavande i Malmöhus län: Bestämmelsen om kvinna borde ändras att avse endast den, som torde åsyftas, nämligen kvinnans make eller med henne sammanboende man, som ej själv ägde inköpa rusdrycker.

64 och 65 §§.

64 och 65 §§.

Socialstyrelsen: Enligt förslaget finge öl och vin köpas endast å ett ställe. Detta medförde stora olägenheter. Om exempelvis vid en arbetsplats arbetarna vore sysselsatta fjärran från sina hem, men några av dem hade anvisade utminuteringsställen i närheten av arbetsplatsen, torde det falla av sig själv, att en för de andras räkning gjorde inköp, och rättsmedvetandet kunde ej anse detta förkastligt. Ett åtal skulle väckas med oförståelse. Styrelsen ifrågasatte därför, att systemet i sin helhet genomfördes endast å spritdrycker, men modifierades med hänsyn till ölet. I sådant hänseende kunde man tänka sig, att en var finge köpa öl var han ville, men att han vid inköp vore skyldig att förete sin motbok för inköp av spritdrycker. Eventuellt kunde där anteckning om myckenheten ske. Om vederbörande bleve avstängd från inköp av rusdrycker, skulle, så snart han sökte köpa sprit, anteckning om hindret ske i motboken och inköp av öl härigenom för honom omöjliggöras. Underläte han att köpa sprit, kunde han visserligen fortsätta att köpa öl, men säkerligen skulle hans avstängning snart bliva känd.

Konungens befallningshavande i Örebro län: Avfattandet av bestämmelserna i 65 § lade hinder i vägen för en person, som exempelvis under sommaren hade två hushåll, att kunna å de olika platserna förskaffa sig sitt behov av lagerdricka, såvida han icke ville låta forsla drycken från den ena platsen till den andra. En dylik bestämmelse måste anses vara onödigt sträng och icke vara av någon betydelse för genomförande av allmän folknykterhet.

Poliskommissarien i Göteborg: Med hänsyn till det alltmer rådande bruket att viss del av året vistas utom hemorten och med avseende å den hastiga utvecklingen av alla slags samfärdsmedel vore det för undvikande av obehag för allmänheten erforderligt, att motbok eller annat bevis om rätt till inköp skulle utan vidare berättiga till inköp, åtminstone beträffande viss kvantitet, även å annan ort än den där beviset utfärdats. Genom meddelande de olika bolagen emellan finge man söka förhindra, att missbruk härigenom uppkomme. 65 § borde därför helt utgå, och åt 64, 74 och 75 §§ givas sådan ändrad avfattning, att hinder i ovanberörda hänseende ej förelåge.

66 §.

66 §.

Fångvårdsstyrelsen framhåller, att enligt förslaget ett mycket drygt arbete skulle uppstå genom sakfälldes utestängande från rätt att köpa rusdrycker. Frågan vore om detta uppvägdes av fördelarna, varom styrelsen uttalade sitt tvivelsmål med hänsyn dels därtill att avstängningen gällde endast utminutering, dels att den, som behärskades av rusdrycksbegäret, säkerligen skulle begagna sig av andra vägar att ändå skaffa sig rusdrycker. Styrelsen ifrågasatte, om ej samma mål skulle kunna vinnas på en enklare väg, nämligen genom att avstängning alltid beträffande för brott

dömda personer skedde endast genom nykterhetsnämnden, om denna nämnd efter den frigivnes återvändande till hemorten funne skäl härtill. Härigenom skulle bättre kunna prövas omständigheterna i varje fall och jämväl kunna tagas hänsyn till brott, som ej i allmänna strafflagen vore belagda med straff. Enligt kommitténs förslag skulle åtgärden kunna komma att drabba ej endast uppenbara drinkare, utan även personer, som kanske blott en enda gång varit rörda av starka drycker, och ovisst vore ock, om ej en obligatorisk avstängning skulle komma att verka som ett offentligt brännmärkande. Även om vid begånget brott avstängning alltid skulle äga rum, ifrågasatte styrelsen ett enklare förfaringssätt än kommittén föreslagit. Enligt kommittén skulle uppgifter sändas från fängelserna och tvångsarbetsanstalterna till fångvårdsstyrelsen, varefter uppgifterna skulle gå först till Konungens befallningshavande, sedan till bolagen och slutligen till utminuteringsställena. Styrelsen beräknade, att om på sätt kommittén antagit 60 procent av alla brott finge anses begångna under rusets inflytande, det årligen skulle bli 2,610 uppgifter, som skulle sändas på sådant sätt. Frågan vore då, om det behövdes särskilda uppgifter angående för brott frigivna, då de för brott straffade redan rapporterats. Då väl domstolsuppgiften skulle upplysa om det ådömda straffets längd, syntes det av kommittén avsedda mål kunna nås med ett stadgande, att rusdrycker ej finge utminuteras till den dömde förrän tre år förflutit efter den ådömde tidens förlopp. Det vore knappast av någon betydelse, om genom utslagets överklagande frigivningsdagen framskötes och den därefter förflytande förbudstiden bleve något mindre. Sammanlagda tiden, varunder den dömde avstängdes, bleve dock densamma. Vid tvångsarbete borde endast Konungens befallningshavande, som dömde, hava att direkt till bolagen lämna uppgift. — Om sådana föreskrifter, som kommittén föreslagit, fastställdes, vore det av vikt, att de domstolsutslag, som låge till grund för styrelsens anmälan, avfattades så, att de gåve klart besked om ett brott begåtts under inflytande av starka drycker. Så vore för närvarande endast undantagsvis fallet. De uppgifter, styrelsen hade till sitt förfogande, voro uppgjorda med ledning av fängelsepredikanternas anteckningar, således grundade på mer eller mindre pålitliga upplysningar, som dessa tjänstemän kunde erhålla, men ägde ej den giltighet, att de kunde läggas till grund för laga åtgärd.

2 mom. Poliskommissarien i Göteborg: Hinder för utminutering borde ej inträda förr än någon blivit 2 gånger sakfälld för fylleri.

Konungens befallningshavande i Södermanlands län: Det vore för strängt att från inköp avstänga den, som blott en gång dömts för fylleri.

3 mom. Konungens befallningshavande i Södermanlands län: Före ordet brott borde insättas »annat», då därmed avsåges annat brott än fylleri. Det vore för strängt att tillämpa stadgandet, för vilket brott som helst, t. ex. då straffet vore böter i vissa fall.

Magistraten i Lysekil framhåller, att 3 mom. icke syntes kunna tillämpas i den vidd, som därmed uppenbarligen åsyftats, då någon föreskrift ej funnes, att den omständigheten, att ett brott begåtts under rusets inflytande, hade något att skaffa med målets bedömande. I praxis upptoges därför en sådan omständighet i allmänhet icke bland domskälen. Så länge i allmän lag icke blivit föreskriven någon skyldighet för domstol att för varje fall i domen fastslå, att den brottslige handlat under rusets inflytande, kunde därför ifrågavarande stadgande ej tillämpas i den utsträckning, som därmed vore avsedd. Bestämmelsen torde därför böra ändras

att gälla allenast i fall, då enligt rättens utslag brottet begåtts under inflytande av starka drycker.

4 mom. Konungens befallningshavande i Gävleborgs län: 4 mom. borde ges en tydligare avfattning för att visa, att det ej gällde en var, som dömts till *urbota straff*, även om brottet ej begåtts under inflytande av starka drycker.

5 mom. Socialstyrelsen: Avstängningsgrunderna borde vila på vederbörande missbruk eller befarade oförmåga att ej kunna utan missbruk bruka rusdrycker. Styrelsen hemställde därför, att de i 5 mom. upptagna avstängningsgrunder måtte utgå.

8 mom. Medicinalstyrelsen anför beträffande detta mom. följande: Kungl. Maj:ts nådiga läkarinstruktion den 30 december 1911 föreskreve i § 60, att läkare ej finge yppa, vad honom i denna hans egenskap blivit i förtroende meddelat, och ej heller i oträngt mål uppenbara, vad han angående sjukdom eller dess uppkomst själv funnit, dock att denna läkarens plikt icke medförde någon inskränkning i hans skyldighet att verkställa förrättning och avgiva utlåtande eller intyg samt därvid förfara enligt gällande författningar och instruktioner. Denna föreskrift vore tydligtvis given för att skydda de sjuka, så att kännedomen om deras sjukdomstillstånd icke spredes utom den krets, som oundvikligen måste bliva invigd i förhållandena, och borde därför även bibehållas, så långt detta kunde ske utan att skada det allmänna. Vid vissa akuta smittsamma sjukdomar hade läkarna sig ålagt att genast göra anmälan till vederbörande hälsovårds-, respektive kommunalnämnd, tydligtvis för att därigenom söka hindra sjukdomens spridning till andra. Vid fall av tuberkulos skulle däremot anmälan ske först efter det den sjuke avlidit, på det att desinfektion kunde äga rum i hans hem. Beträffande smittsam könssjukdom vore läkare ålagd göra anmälan om sjukdomsfallet till vederbörande förste provinsialläkare eller i stad till hälsovårdsnämnd; härvid finge dock varken den sjukes namn eller hemvist meddelas; denna anmälan hade alltså egentligen statistiskt syfte. Vår hittillsvarande lagstiftning hade således, som av ovanstående framginge, varit synnerligen mån om att icke blottställa de sjuka, och hade läkarna för sin del ansett tystnadsplikten vara av den allra största betydelse, varför den ock högt uppskattades. Kommitténs förslag innebure emellertid onekligen ett avsteg från dessa regler, så mycket betänkligare, som det torde vara omöjligt att nu överskåda, varthän ett frångående av hittills följda grundsatser kunde leda. De sjukdomar, som enligt kommitterades förslag skulle föranleda anmälningar, vore delirium tremens och andra alkoholpsykoser. Delirium tremens vore, även om sjukdomen icke direkt framkallades av alkoholmissbruk, dock ett för alkoholisten karakteristiskt sjukdomstillstånd. Det vore dock icke så, att deliriet stode i direkt förhållande till graden av alkoholism. Den, som drabbades av delirium, behövde alltså därför icke vara i högre grad hemfallen under alkoholism än den, som undginge deliriet, och tvärtom. Delirium förekomme dels i form av mera självständigt uppträdande anfall och dels såsom komplikation till akuta febersjukdomar (lunginflammation m. m.) eller allvarligare kroppsskador (huvudskador med hjärnretning m. m.), och kunde det under dessa senare förhållanden stundom vara svårt nog att avgöra, huruvida ett tillstötande delirium vore orsakat av alkoholmissbruk eller icke. Diagnostiska misstag vore därför icke alldeles uteslutna. Det syntes därför styrelsen riktigast, att lagstiftningen ginge synnerligen försiktigt tillväga, på det att icke obefogade anmälningar kunde komma till stånd med därav följande obehag för de sjuka. Beträffande åter andra alkoholpsykoser eller sådana, som vårdades å anstalter för sinnessjuka, torde utforskandet av orsaken ställa sig lättare, och misstag förty

höra till sällsyntheterna. Mot anmälning av dessa fall syntes således på sådan grund icke kunna göras någon invändning. Styrelsen ville dock ifrågasätta, huruvida sådan anmälning, som i denna paragraf åsyftades, överhuvudtaget vore nödvändig, helst det icke kunde vara utan vissa betänkligheter från sjukvårdens synpunkt att pålägga läkarkåren eller någon del därav dylik anmälningsplikt. Det syntes nämligen styrelsen ur nykterhetssynpunkt tämligen betydelselöst, om anstaltsläkarna gjorde anmälan av dessa psykoser eller ej, då nykterhetsnämnderna i regel, långt innan behovet av anstaltsvård uppstode, torde på någon av de andra av kommitterade anvisade vägarna hava erhållit vetskap om, att personen i fråga vore alkoholist. Den ifrågasatta anmälningsplikten avsåge en direkt åtgärd beträffande de utskrivna patienterna och blott indirekt samhällets gagn. Det skydd, som läkarnas tysthetsplikt utgjorde för de sjuka, borde icke enligt styrelsens förmenande utan de starkaste skäl berövas dessa, och samhällets tvångsingripande i den enskildes förhållande borde icke heller utan tvingande skäl ske. Även måste framhållas, att farhågorna för anmälningar till Konungens befallningshavande från sjukhusläkarnas sida kunde avhålla åtskilliga sjuka, som vore särskilt ömtåliga i fråga om individuell frihet, från att i tid söka sjukhusvård. Vidare torde böra som en inkonsekvens påpekas, att sjuka av hithörande kategori, som vårdades i sina hem, enligt förslaget icke vore föremål för anmälningar och sålunda i en annan ställning härutinnan än sjukhusens patienter. Även torde några ord böra ägnas åt läkarnas mera personliga ställning till den föreslagna anmälningsplikten. Säkert torde vara, att åläggandet av en sådan plikt skulle kännas många läkare tungt, och det kunde även ifrågasättas, huruvida de läkare, som avlagt ämbetsed, komme att anse sig befogade att underkasta sig den föreslagna bestämmelsen, om den bleve fastställd. Dessa senare omständigheter finge dock självfallat icke utgöra hinder för anmälningspliktens anbefallande, om denna eljest vore oundgängligen nödig, vilket dock, såsom av det sagda framginge, knappast torde vara visat. För komplettering av det ovan sagda kunde erinras om, att lasaretts- och hospitalsjournalerna för närvarande vore att anse såsom offentliga handlingar. Det olämpliga härutinnan hade emellertid upprepade gånger framhållits, och i det förslag till tryckfrihetsordning, som inom justitiedepartementet med biträde av tillkallade sakkunniga utarbetats och den 20 december 1912 framlagts, hade ändring i detta hänseende föreslagits, så att, om förslaget vunne bifall, handlingar rörande allmänna hälso- och sjukvården, för så vitt de anginge enskildas personliga förhållanden, icke finge utlämnas i andra fall än allmän lag eller författning stadgade, därest det ej, med hänsyn till de förhållanden, varunder utlämnandet ifrågasattes, kunde antagas, att desamma ej komme att missbrukas till skada eller förklenande för den, som däri avsåges. För vinnande av trygghet kunde vid utlämnandet göras de förbehåll, som prövades nödiga. Medicinalstyrelsen, som icke kände sig övertygad om, att den föreslagna anmälningspliktens fördelar vore så stora, att de övervägde dess nackdelar, kunde därför icke tillstyrka nådigt bifall till kommittéförslaget i denna del. Medicinalstyrelsen finge alltså föreslå, att § 66 mom. 8 helt utginge samt att i § 69 paragrafens sista hälft utginge eller, närmare angivet, att orden »motsvarande skyldighet» t. o. m. »som utskrives från sådan anstalt» ur paragrafen måtte utgå.

Emot medicinalstyrelsens yttrande i denna del hava flera reservationer avgivits.

Herr Gadelius, med vilken herr Stenbeck instämt, har sålunda anfört: Det torde vara ett av långvarig erfarenhet bestyrkt faktum, att en person, som å sjukhus vårdats för delirium tremens eller annan alkoholpsykos, då han utskreves från

sjukhus och på nytt lämnades åt sig själv i 99 fall av 100 snart nog återfölle i spritmissbruk och under förnyade debaucher förr eller senare finge recidiv av sin sinnessjukdom. Det vore ock ett ganska vanligt förhållande att denna sjukdom efter varje nytt recidiv antoge en mera allvarlig karaktär för att till sist övergå i obotliga former av hallucinos eller förryckthet. Så länge det vore tillåtet för en åt ohejdat spritbegär hemfallen person att tillfredsställa sin törst efter alkohol, funnes följaktligen intet medel att förhindra sjukdomens återkomst, medan å andra sidan mången form av alkoholpsykos kunde anses äga en gynnsam prognos för det fall, att den tillfrisknade kunde vänja sig vid avhållsamhet och ett nyktert liv. Det syntes därför vara synnerligen välbetänkt och i bästa överensstämmelse med en human samhällsordning att för sådana fall, där enda utvägen till hälsans bevarande låge i möjligheten att avstänga den åt spritbegäret hemfallne från tillgång till rusdrycker, denna utväg av samhället begagnades på sätt betänkandet föresloge och syntes därför intet tillräckligt vägande skäl finnas mot den föreslagna bestämmelsen att läkare å allmän eller enskild anstalt för sinnessjuka gjorde anmälan om här åsyftade fall. Dock vore det mindre tilltalande att sådan anmälan gjordes hos Konungens befallningshavande och borde därför nykterhetsnämnderna även för dessa fall äga befogenhet att avstänga vederbörande från rätt att tillhandla sig spritdrycker. Då de allra flesta fall av här åsyftad art, där fråga vore om en genom omåttligt spritmissbruk ådragen sinnessjukdom redan nu — och i ännu högre grad framdeles komme att — tillhöra sinnessjukanstalterna och blott undantagsvis bleve föremål för vård å lasaretten syntes skäl finnas till en sådan ändring av momentets lydelse att orden: »lasarett eller därmed jämförlig anstalt, sjukstuga eller» utginge, varigenom anmälningsplikten blott kvarstode å de ställen, där den vore mest av nöden och kunde hava det största gagnet med hänsyn till möjligheten, att dymedels förekomma eljest oundvikliga återfall av sinnessjukdom. För att sinnessjukanstalter av olika slag i dessa bestämmelser tydligt skulle komma att inrymmas borde ordet »kommunal» här inskjutas så, att meningen finge följande lydelse: »allmän, kommunal eller enskild anstalt för sinnessjuka». Det syntes också klart, att sådan anmälan ej finge ske, där diagnosen alkoholpsykos ej vore tydligt för handen, och det kunde ur denna synpunkt vara lämpligt att föreslå, att orden delirium tremens eller annan alkoholpsykos i 66 och 69 §§ utbyttes mot orden »sinnessjukdom, som otvetydigt uppstått genom omåttligt bruk av rusdrycker». I betraktande av beskaffenheten av de fall, varom här vore fråga, kunde reservanten ej heller dela de betänkligheter medicinalstyrelsen av det skäl hyste mot den föreslagna föreskriften i 69 §, att sådan föreskrift skulle vara stridande mot 60 § i instruktionen för läkare och läkarens där framhållna tystnadsplikt. Även reservanten hade den allra största aktning för denna plikt såsom ett moraliskt imperativ i läkarens verksamhet, men gagnet av denna hans verksamhet kunde bliva lidande om han glömde, att mänskliga plikter måste vägas mot varandra, och att alltså tystnadsplikten hade sin förnuftiga begränsning på sätt instruktionen också tydligen angåve. I de allra flesta här åsyftade fall torde det vara fråga om personer, som gjort sig allmänt kända för ett supigt och onyktert levnadssätt, och ett meddelande, som avsåge att avstänga dem från möjligheten att fortsätta ett dylikt liv, kunde väl, när en sådan åtgärd vore den enda möjliga att åt samhället (och familjen) rädda ett under andra förhållanden tillspillogivet liv icke vara ett »uppenbarande i oträngt mål» som strede mot läkarens tystnadsplikt. Oavsett den omständigheten att det beträffande dessa personer icke vore något »uppenbarande» utan i de allra flesta fall en anmälan i en sak

som redan vore uppenbar, förefölle åtgärden vara en läkareplikt av det slag, för vilken utrymme redan i 60 § vore beredd med orden »skyldighet att avgiva utlåtande eller intyg samt därvid förfara enligt gällande författningar och instruktioner».

Herr Petrén, som förklarat sig instämma i de av herr Gadelius anförda synpunkter, men dock ansett det ej vara tillräckliga skäl att befria läkare vid lasarett och sjukstuga från i 66 § föreslagen anmälningsplikt, har ej annan ändring att påyrka i sistnämnda paragraf än att i 8 mom. ordet »kommunal» inskjötes efter »allmän», varjämte sista stycket av 69 § borde erhålla sådan omformulering, att den för läkarna föreskrivna anmälningen skulle ske icke till Konungens befallningshavande, utan till vederbörande nykterhetsnämnd.

67 §.

Socialstyrelsen: Den makt, som här tillades nykterhetsnämnderna, vore sådan att den med allra största varsamhet måste brukas. Om nykterhetsnämnderna i sin nuvarande sammansättning vore fullt lämpade för ifrågavarande uppgift vore icke heller styrelsen alldeles klart. Måhända skulle de i någon mån behöva förstärkning. Delvis syntes emellertid nu gjorda anmärkning avhjälpas, om, såsom styrelsen föreslog, klagan över nykterhetsnämndens beslut finge fullföljas hos Konungens befallningshavande. Blotta tillvaron av rätten att hos en kompetent och opartisk myndighet föra klagan syntes vara ägnad att dämpa den alltför överdrivna iver att avstänga, som nog hos en och annan nykterhetsnämnd kunde befaras förekomma. Att såsom i paragrafen skett låta nykterhetsnämndens uppfattning om vederbörande vara avgörande för beslutet om avstängning syntes ej så starkt som skett böra i formuleringen framhävas. Såvitt möjligt borde ifrågavarande, redan i och för sig ganska svävande grund till avstängningen vara styrkt. Paragrafen borde därför omformuleras i ungefär följande ordalag: »Brukar någon rusdrycker till uppenbar skada för sig eller andra, äger nykterhetsnämnden i kommunen, där så finnes skäligt etc.». Att andra än de nämnder och myndigheter, som i andra stycket uppräknades, finge hos nykterhetsnämnd göra anmälan syntes ej lämpligt. Faran för chikanerande behandling vore ju här mycket stor och blotta möjligheten att kunna hota med en anmälan hos nykterhetsnämnden gåve vederbörande enskilde person alltför stor makt över misshagliga medmänniskor. Nykterhetsnämnderna borde ej genom de i 1913 års alkoholistlag angivna medel äga att kalla till inställelse i ärenden rörande nu förevarande förordning. För sådant ändamål borde nämndens befogenhet enligt 23 § 2 mom. i förstnämnda lag inskränkas till frågor, som i samma lag avsåges. Till sist kunde styrelsen ej underlåta, att framhålla vikten därav, att samtliga de i nykterhetsnämnderna och eljest förekommande handlingar i frågor av denna art hölles undan från offentlighet. Faran för att utsättas för offentligt brännmärkande vore i alla fall stor. 67 §.

Medicinalstyrelsen: Bestämmelsen i denna paragraf medförde tydligtvis icke någon *skyldighet* för läkare att göra där avsedd anmälan, men styrelsen måste erinra därom att läkare av sin tystnadsplikt vore hindrad att göra sådan anmälan, så vida det vore i sin egenskap av läkare, som han erhållit kännedom om, att person med omskriven påföljd brukade rusdrycker. Uteslutet vore likväl icke, att en eller annan läkare på grund av paragrafens formulering skulle kunna få den uppfattningen, att han vore skyldig att göra sådan anmälan och sålunda utan att veta eller vilja det

bröte mot sin tystnadsplikt. Skulle här ifrågasatta anmälningar av läkare bliva vanliga, vore det att befara, att de skulle medföra en viss obenägenhet för att rådfråga läkarna. Detta vore även ur nykterhetssynpunkt att beklaga, ty läkarna utövade under sin praxis i det tysta ett omfattande arbete, avsett att motarbeta alkoholmissbruket, därigenom att de för sina patienter, då så vore erforderligt, framhölle den stora vikten av varsamhet vid användandet av alkoholhaltiga drycker och lämnade nyttiga upplysningar och råd i hithörande frågor åt de sjuka och deras närmaste. Betydelsen av denna verksamhet borde ingalunda underskattas. På grund av vad sålunda anförts hemställde medicinalstyrelsen, att ordet »*läkare*» skulle utgå ur 67 § andra stycket. Beträffande 67 § erinrade styrelsen ytterligare följande: De föreslagna åtgärderna ävensom de ifrågasatta anmälningarna avsåge personer, som till uppenbar skada för sig eller andra brukade rusdrycker. I motiveringen till betänkandet (sid. 221) hade anmälnings-»rätten» på anförda skäl ansetts böra begränsas till vissa myndigheter och personer. I allmänhet torde väl en sådan anmälnings-»rätt» vara av mera motbjudande art. Gällde det person, som till uppenbar skada för andra brukade rusdrycker, kunde omständigheterna vara sådana, att en anmälan bleve mindre förhatlig. Vore det däremot fråga om anmälan av en person, som på angivet sätt vore »till uppenbar skada för sig», ställde sig saken annorlunda. Uppfattningen om vad som i ena eller andra fallet vore att anse som uppenbar skada, kunde nämligen med säkerhet antagas komma att växla inom ganska vida gränser, och anmälningar av ifrågavarande art skulle troligtvis mer än en gång bliva av tvivelaktigt värde. Skulle 67 § överhuvud bibehållas, föresloge styrelsen därför, att i första stycket orden »*för sig eller*» måtte utgå, vilket bleve så mycket behövligare, om styrelsens ovan gjorda förslag, att ordet »läkare» måtte utgå ur paragrafens andra stycke, icke vunne nådigt bifall.

Mot medicinalstyrelsens yttrande beträffande denna paragraf hava reservationer avgivits. Herr Sederholm har sålunda, då 67 § endast innebure en anmälnings*rätt* för läkare, ej funnit skäl yrka på att »läkare» skulle utgå ur andra stycket. Herr Gadelius, med vilken herr Petrén instämt, har huvudsakligen anfört: Med avseende på styrelsens hemställan att beträffande 67 § ordet »läkare» ur andra stycket av betänkandets förslag skulle utgå vore ej något att invända, därest man vore säker, att läkaren genom den anhöriges familj eller viss styrelse eller nämnd bleve i tillfälle att göra sitt inflytande gällande. Då detta med hänsyn till bristande omdöme hos vederbörande långt ifrån alltid kunde antagas vara säkert, syntes försiktigheten fordra, att läkare funnes upptagen bland dem, som hade rätt att hos nykterhetsnämnd göra anmälan, där sådant kunde anses vara nödigt. Styrelsens farhågor, att de ifrågasatta anmälningarna »skulle medföra en viss obenägenhet för att rådfråga läkare» syntes vara att hos allmänheten förutsätta bra liten anpassningsförmåga efter åtgärder och stadganden, som av ett klokt förutseende dikterades. Vidare syntes med avseende å 67 § olämpligt att ur första stycket avlägsna orden »för sig eller», alldenstund det icke torde vara överensstämmande med god humanitet att utestänga en åt spritmissbruk hemfallen viljesvag individ från det skydd, han behövde gent emot sig själv och sitt olyckliga spritbegär. Samhällets rätt att värna sig mot suparens antisociala tendenser och skyldighet att ingripa i sådana fall, som strafflagen och den nya lagen om internering av alkoholister närmare föreskreve, måste enligt all god samhällsordning uppvägas av en motsvarande ansvarskänsla och plikt att så långt ske kunde säkerställa en svag individ såväl mot strafflagens hot som mot den risk interneringsa-

lagen innebure. Till sist betonades hurusom de i 66, 67 och 69 §§ inryckta bestämmelserna måste betraktas som en komplettering av den redan antagna lagen om internering av alkoholister. För att i största möjliga utsträckning begränsa behovet av internering å särskild anstalt av personer, hemfallna åt spritmissbruk, borde samhället genom förbud för vissa personer att erhålla spritdrycker söka på andra vägar upprätthålla den ordning, som oupphörligt av rusdrycksmissbruket hotades, varigenom i det längsta undvekes den yttersta utvägen, som bestode i den oförbätterlige drinkarens internering.

Magistraten i Lysekil: Bland dem, som ägde anmälningsrätt, nämndes fattigvårdsstyrelsen, men då nykterhetsnämnd i allmänhet vore identisk med fattigvårdsstyrelse, skulle nykterhetsnämnden i många fall komma att fungera både som angivare och domare, vilket icke kunde anses lämpligt. Nykterhetsnämnden borde i följd därav vara en fristående nämnd. Då åt begreppet »närstående» kunde givas en alltför vidlyftig tolkning, som kunde föranleda anmärkningar utan fog, syntes denna grupp av anmälningsberättigade böra utgå ur förslaget. Den närstående kunde ju vid förefallande behov vända sig till t. ex. hälsovårdsnämnd, präst eller läkare för att få till stånd en anmälan. — Som en brist ifråga om effektiviteten av förslaget framhölles, att avstängningen ej gällde utskänkningen.

Konungens befallningshavande i Uppsala län finner stadgandet rörande nykterhetsnämndens befogenhet och det medgivna remediet mot dess beslut betänkligt. Här förelåge en möjlighet till skandalisering, som säkert komme att utnyttjas.

Kontrollstyrelsen anser det orimligt, att besvär över en kommunalnämnds beslut skulle få anföras hos en annan med den förra jämnordnad nämnd.

Konungens befallningshavande i Södermanlands län anser uttrycket »folkskolelärare» böra ändras till »lärare i allmän tjänst».

Konungens befallningshavande i Blekinge län finner stadgandet olämpligt. I allt fall borde, om en folkskollärare, vilket ej kunde anses lämpligt, ägde anmälningsrätt, jämväl andra lärare äga sådan rätt.

68 och 69 §§.

68 och 69 §§.

Konungens befallningshavande i Örebro län vänder sig mot att kommittén i sitt förslag intagit bestämmelser, som avsåge rättegångsförfarandet vid rikets domstolar. Det vore uppenbart, att en bestämmelse därom, att en domstol vid varje handläggning av ett brottmål, där straff enligt allmänna strafflagen kunde ifrågakomma, skulle åstadkomma en utredning om huruvida brottet begåtts under inflytande av starka drycker, samt göra ett uttalande därom, ovillkorligen tillhörde rättegångsförfarandet, varför bestämmelserna härom skulle utfärdas i den ordning, som grundlagarna bestämde. De av kommittén i speciella motiveringen till denna paragraf lämnade föreskrifterna för överrätterna kunde icke anses utgöra tillräckligt regulativ för dessa, utan erfordrades härutinnan tydligare och klarare lagbestämmelser.

Konungens befallningshavande i Västmanlands och Örebro län anse, att uppgifterna, som avses i 68 och 69 §§, kunde skickas direkt till hemortsbolagen utan förmedling av Konungens befallningshavande.

Konungens befallningshavande i Hallands län uttalar sig i samma riktning ifråga om personer, som vore bosatta å den ort, där de dömts och bolag utövade sin rörelse.

Konungens befallningshavande i Södermanlands län anser, att uppgifterna borde sändas direkt till hemortsbolag och endast, då ovisshet angående hemortsbolag rådde, till Konungens befallningshavande.

Konungens befallningshavande i Stockholms län anser, att uppgifterna borde skickas genom magistraten resp. länsmannen i den sakfälldes eller frigivnes hemort i enlighet med grunderna för förordningen den 4 december 1908 angående skriftväxling mellan domstolar m. fl.

Konungens befallningshavande i Skaraborgs län: Önskligt vore, att uppgifterna kunde begränsas åtminstone så, att de komme att för varje gång avse en längre tid än som föreslagits. I annat fall skulle stort besvär vållas de uppgiftspliktige myndigheterna.

Konungens befallningshavande i Blekinge län: Den uppgiftsskyldighet, som i 69 § ålagts fångvårdsstyrelsen, borde överflyttas till föreståndaren för vederbörande straffanstalt.

70 §.

70 §. *Konungens befallningshavande i Västmanlands län* anser, att uttrycket »har sitt hemvist» borde förtydligas, så att tvekan ej måtte råda, om därmed avsåges mantalsskrivningsorten eller blott och bart boningsorten.

72 §.

72 §. *Konungens befallningshavande i Södermanlands län:* Uppgift angående person, som vistades inom kommunen, men icke där hade sitt hemvist, borde av praktiska skäl sändas ej blott till hemortsbolag, utan även till bolaget i den kommun, där han vistades.

74 §.

74 §. *Konungens befallningshavande i Örebro län:* Då rättighet på grund av utlämnad motbok med största lätthet kunde indragas, syntes den föreslagna bestämmelsen i 74 § om inhämtande av upplysningar för de tre senaste kalenderåren, ifall så prövades nödigt, icke vara av förhållandena påkallad.

77 §.

77 §. *1 mom. Konungens befallningshavande i Gävleborgs län:* Orden »på köparens bekostnad» borde utgå. Köparen finge sig för närvarande utan särskild kostnad tillsända de drycker, han önskade och detta tillmötesgående borde fortfarande visas allmänheten, utan att varan därigenom skulle behöva fördyras. I allt fall borde det bero på varje bolag att härutinnan förfara efter omständigheterna.

2 mom. Konungens befallningshavande i Örebro län: Bestämmelsen, att den person som avhämtade drycker från utminuteringsstället, skulle vara fylld 21 år, syntes ej vara erforderlig för att förekomma missbruk av spritdrycker med flera drycker.

Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling instämmer i fröken Rathous reservation beträffande detta moment.

3 mom. Socialstyrelsen, Konungens befallningshavande i Jönköpings, Kristianstads, Malmöhus och Örebro län anse, att spritdrycker borde få försändas jämväl till köpare utom kommun, där bolaget erhållit rätt till utminutering. Till stöd härför anföres, att genom en sådan bestämmelse en allvarsam fara skulle skapas för uppkomsten av langning och annan lagöverträdelse, att köpare utom kommun ändock genom ombud kunde utfå spritdrycker och dem till sig hemsända och att landsbygden eljest skulle komma i sämre ställning vid inköp av spritdrycker än städerna.

Konungens befallningshavande i Malmöhus län framhåller därutöver, att bestämmelsen, sammanställd med förslaget om maximigräns, i själva verket skulle innebära spritförbud för köpare, boende långt från ett spritbolag. Om föreskriften skulle ändras, förutsatte detta möjligen ytterligare kontrollbestämmelser, men sådana torde lätt utfinnas. Särskilt ifråga om en sådan köpare, som här avsåges, skulle en sådan modifikation av bestämmelsen om maximigränsen som Konungens befallningshavande ifrågasatt (se under 80 §) få en viss betydelse.

Konungens befallningshavande i Norrbottens län anser, att spritdrycker, efter prövning av bolagsstyrelsen i varje särskilt fall, borde få försändas till köpare utom kommunen.

Konungens befallningshavande i Hallands län och Göteborgssystembolagens förtroendenämnd anse, att spritdrycker borde få försändas utom kommuner i de fall, då bolagsstyrelsen ej hade anledning att befara missbruk.

Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling anser, att vin och öl borde få försändas endast till köpare inom kommuner, där bolag erhållit rätt till utminutering.

78 §.

Svenska bryggareföreningen påpekar hurusom förbud att i det i paragrafen angivna fall sända öl faktiskt vore detsamma som ett förbud mot rörelsens drivande. Infördes lokalt veto efter 1920, hade kommittén ej heller för detta fall föreslagit någon ersättning. 78 §.

Socialstyrelsen: Förbudet mot försändning av här ifrågavarande slag till köpare boende i kommun, där lokalt veto vore genomfört, syntes i vissa fall leda till egendomliga konsekvenser. Om exempelvis i Västerås lokalt veto vore genomfört, men där funnes bryggerier, skulle ölet först sändas till hemortsbolagets försäljningsställe, t. ex. i Arboga, för att därifrån expedieras till kunder i Västerås. Den öltrafik, man ville undvika i den ort, där lokalt veto rådde, komme sålunda att på det mest flagranta sätt koncentreras vid järnvägs- och ångbåtsstationer eller där trafiken eljest förmedlades. Det syntes icke lämpligt att så anordna reglerna, att de kunde utsättas för löje och i allt fall icke lända till önskat resultat. Med upprätthållandet av kommitténs utgångspunkt vore det i stället följdriktigt att fordra bryggeriernas nedläggande, när lokalt veto genomfördes, med rätt till viss ersättning åt deras innehavare från kommunen, vars invånares majoritet föranlett rörelsens nedläggande. Då emellertid härav kunde uppstå oöverstigliga hinder för det lokala vetots genomförande, borde i främsta rummet tagas i övervägande att i liknande fall lätta på villkoren för ölförsändningen.

Konungens befallningshavande i Kristianstads, Jönköpings och Örebro län anse, att partihandlare borde äga försändningsrätt även till köpare i kommun, där lokalt veto vore genomfört.

Konungens befallningshavande i Jönköpings län förklarar, att införandet av bestämmelsen skulle föranleda ersättningsanspråk från bryggerier.

80 §.

80 §. *Konungens befallningshavande i Kronobergs län* finner bestämmelsen om maximigräns särdeles betänklig.

Konungens befallningshavande i Blekinge län anser bestämmelsen obehövlig på grund av de inskränkande bestämmelser, som givits tidigare i författningsförslaget.

Konungens befallningshavande i Östergötlands län anser ock bestämmelsen olämplig och att andra föreskrifter borde meddelas, som ingrepe mindre djupt i den enskildes frihet.

Jämväl *Överståthållareämbetet* motsätter sig bestämmande av maximigräns samt framhåller, hurusom orden »för visst tillfälle» syntes innebära, vad dock ej torde vara avsett, att man skulle uppge det tillfälle, vid vilket dryckerna skulle komma till användning.

Konungens befallningshavande i Örebro län: Kommitténs förslag, att spritdrycker ej finge till någon utminuteras i större myckenhet än 1 liter i kalendervecka, torde med tämligen stor tydlighet visa, att kommittén icke satt såsom sin främsta uppgift att bekämpa missbruket, utan med sin absolutistiska ståndpunkt sökt att föreslå bestämmelser, vilka genom beredande av svårigheter av varjehanda art för inköp av spritdrycker sökte förhindra dem, som icke kunde anses missbruka spritdryckerna, att förskaffa sig dessa drycker. Då några reservanter underkastat kommitténs förslag i denna del en synnerligen skarp och nedgörande kritik, ansåge Konungens befallningshavande sig icke behöva anföra något vidare härutinnan. I likhet med herr Thunberg ansåge Konungens befallningshavande, att bolag skulle hava befogenhet att medgiva köpare *tillsvidare* rätt att inköpa större myckenhet än den, som komme att föreskrivas såsom maximigräns. Ett dylikt medgivande vore så mycket mera påkallat, som kommittén i 82 § icke föreslagit någon viss maximigräns för de spritdrycker, som ett bolag vore skyldigt att från annat håll vare sig inom eller utom riket anskaffa.

Konungens befallningshavande i Jönköpings samt Göteborgs och Bohus län ävensom *Göteborgssystembolagens förtroendenämnd* motsätta sig jämväl ett fastställande av maximigräns i lagen, och anse det böra överlämnas åt bolagen att avstänga kunderna eller fastställa inskränkningar.

Poliskammaren i Göteborg anser paragrafen böra givas det innehåll, att bolag ägde begränsa inköpsrätten av spritdrycker till 12 liter i kalenderkvartalet, varvid 1 liter stark sprit skulle räknas lika med 2 liter spritdrycker och 1 liter punsch lika med $^1/_2$ liter spritdrycker. Bolag finge då med hänsyn till köparnas olika förhållanden avgöra, om begränsning borde inträda eller ej.

Konungens befallningshavande i Södermanlands län instämmer i den av herr Thunberg vid paragrafen avgivna reservation.

Konungens befallningshavande i Hallands och Västmanlands län instämma i den av herr Bratt vid paragrafen avgivna reservation.

Konungens befallningshavande i Norrbottens län anser orden »för visst tillfälle» böra utgå.

Konungens befallningshavande i Kristianstads och Jämtlands län instämma i den av herr Karlsson vid paragrafen avgivna reservation. Likaså *Konungens befallningshavande i Skaraborgs län*, som dock helst anser det böra stadgas, att bolag, om av en person verkställda inköp visade på missbruk, ägde föreskriva, att rusdrycker ej alls eller endast till viss kvantitet finge till honom utlämnas.

Konungens befallningshavande i Stockholms län anser nödvändigt, att det angivna minimum sattes högre i sammanhang med utsträckning av den tid, för vilket minimum beräknas. Enligt förslaget skulle, åtminstone för något så när välsituerade familjer, vad som vore avsett att vara undantag bliva regel.

Konungens befallningshavande i Malmöhus län förordar viss maximigräns, men ifrågasätter, att köpare skulle få räkna sig till godo åtminstone de 5 närmast förflutna kalenderveckorna, under vilka inköp ej förekommit.

Socialstyrelsen föreslår, att antingen det måtte bestämmas en maximigräns av 12 liter i kvartalet, men att detta maximum ej finge utminuteras med mer än 1 liter i första veckan och därefter i varje vecka med det antal liter, som motsvarade antalet tilländalupna veckor i kvartalet, varunder man ej begagnat sin inköpsrätt, varjämte särskilt medgivande såsom i 2 stycket föreslagits skulle kunna givas för varje gång eller tillsvidare, eller ock att gränsen bestämdes till en liter i veckan, men med rätt för köpare att för visst tillfälle eller tillsvidare — och i så fall lämpligast på särskild motbok — inköpa större myckenhet.

81 §.

81 §.

Kontrollstyrelsen framhåller att det ej funnes justerbara målkärl, varmed $^1/_3$ liter kunde uppmätas, och föreslår därför att minimikvantiteten skulle ändras till $^3/_{10}$ liter d. v. s. 3 deciliter. Skillnaden i de båda måttens storlek vore obetydlig och betydde i praktiken intet.

Svenska bryggareföreningen framhåller, att stadgandet innebure förbud mot att såsom vore brukligt sälja porter i $^1/_6$ liter. Vilken effekt ur nykterhetssynpunkt, kommittén väntat sig av det föreslagna stadgandet, vad öl och porter beträffade, vore ofattbart.

82 §.

82 §.

Göteborgssystembolagens förtroendenämnd: Enligt motiven hade kommittén tänkt sig, att anskaffande av rusdrycker skulle ske utan vinst för bolagen. Härigenom skulle brännvin och konjak kunna skaffas för billigare pris än bolagen själva betingade sig. Ett minimipris borde därför bestämmas å de rusdrycker, bolaget hade skyldighet att skaffa.

Socialstyrelsen: Det borde i lagtexten fastslås, att bolagen ej finge pålägga de införda dryckerna annan avgift än den, som vore betingad av de med bolagets besvär med importen förenade kostnader. Stadgandet i 19 § 2 mom. finge ej utgöra hinder i nämnda avseende. — I fråga om denna paragraf hänvisade styrelsen vidare till vad styrelsen anfört under 62 §.

Konungens befallningshavande i Södermanlands län framhåller, att den föreslagna skyldigheten att från annat håll skaffa rusdryck för en del bolag komme att bliva ganska betungande.

84 §.

84 §. *Konungens befallningshavande i Örebro län:* Bestämmelserna om försäljningsställens belägenhet vore beträffande mindre matserveringar, där öl utskänktes, onödigt stränga.

85 §.

85 §. *Göteborgssystembolagens förtroendenämnd:* Då bolags revisorer för varje år besiktigade bolagets lokaler, vore det obehövligt att stadga ny besiktning för varje gång rättighet förnyades.

Konungens befallningshavande i Örebro län: Att föreskriva, att besiktnig av *alla* försäljningsställen skulle verkställas av två personer utom det offentligas representanter syntes icke vara behövligt, i synnerhet som kostnaden för en dylik besiktning kunde bliva ganska dyrbar och betungande för tillståndsinnehavaren.

87 §.

87 §. *1 mom. Konungens befallningshavande i Örebro län:* Stadgandet behövde förtydligas därhän, att stadgandet icke komme att omfatta mer än vad som innehölles i nu gällande brännvinsförsäljningsförordning och maltdrycksförordning. Skulle en trupp pläga vara för flera dagar sammandragen i en stad, köping eller annan plats, skulle med den föreslagna lydelsen all detaljhandel med spritdrycker m. m. vara förbjuden, även under den tiden truppen icke där uppehölle sig. Ifrågasättas kunde, om icke avfattningen av paragrafen lade hinder i vägen för att i en stad, till vilken ett kasernområde angränsade, upplåta detaljhandel.

Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling anser, att samma bestämmelser som i förevarande moment borde gälla ombord å flottans fartyg.

2 mom. Socialstyrelsen, Konungens befallningshavande i Stockholms, Södermanlands, Örebro, Jönköpings, Kronobergs, Gottlands, Kristianstads, Göteborgs- och Bohus, Skaraborgs, Gävleborgs och Jämtlands län, Göteborgssystembolagens förtroendenämnd samt Sveriges centrala hotell- och restaurantförening instämma i den av herr Karlsson angående detta moment avgivna reservation.

3 mom. Konungens befallningshavande i Södermanlands län anser bestämmelserna i detta moment onödigt restriktiva.

Socialstyrelsen anser det i momentet angivna avstånd böra bestämmas till 0.2 mil.

4 mom. Göteborgssystembolagens förtroendenämnd anser, att nu gällande bestämmelser i ämnet borde bibehållas, men utsträckas att avse jämväl vin och öl.

Konungens befallningshavande i Jönköpings län anser nu gällande bestämmelser böra bibehållas.

Poliskammaren i Göteborg: Då de föreslagna skärpningarna riktade sig mot bruket, ej mot missbruket, samt skulle minska möjligheten till åtskilliga förströelser av oskyldig art, borde bestämmelsen givas samma innehåll som nu.

Konungens befallningshavande i Hallands län yrkar jämväl bibehållande av nuvarande bestämmelse. Det föreslagna momentet skulle för Halmstad innebära, att det berövades sin teater, som vore inrymd i ett av stadens hotell.

Konungens befallningshavande i Stockholms län anser det vara att gå alltför långt att förbjuda utskänkning av vin och öl i samband med offentliga föreställningar. Det vore ej heller rimligt att förbjuda utskänkning av spritdrycker i lokal, som stode i inre förbindelse med föreställningslokal.

Konungens befallningshavande i Södermanlands län avstyrker ändring av nu gällande bestämmelser. I Nyköping och Eskilstuna inrymde de största hotellen konsertsalar i förbindelse med hotellets schweitzeri och matsalar, och till följd därav skulle därstädes ej ens få serveras pilsnerdricka till mat. Bestämmelsen om lokal, som stode i inre förbindelse med föreställningslokal, skulle säkerligen komma att kringgås genom anordnande av yttre förbindelse mellan lokalerna.

Socialstyrelsen samt Konungens befallningshavande i Kristianstads, Gottlands, Örebro, Jämtlands och Kronobergs län samt Sveriges centrala hotell- och restaurangförening instämma i den av herr Karlsson vid detta moment avgivna reservation.

Konungens befallningshavande i Norrbottens och Skaraborgs län anse, att Konungens befallningshavande i det i momentet avsedda fall borde äga rätt att medgiva undantag. Likaså *Konungens befallningshavande i Gävleborgs län,* som tillika förklarar, att hinder ej borde finnas för utskänkning vid föreställning, där utom instrumentalmusik god sång kunde förväntas.

Konungens befallningshavande i Västmanlands län framhåller, att momentet, i det hänseende herr Thunberg reservationsvis framhållit, skulle leda till orimliga konsekvenser. Det kunde ock ifrågasättas, om man ej borde gå varsamt tillväga med mellanaktsserveringens borttagande.

88 §.

88 §.

1 mom. Konungens befallningshavande i Örebro län anser att beträffande tiden för utminutering och utskänkning andra bestämmelser ej erfordras än de, som finnas i gällande lagstiftning.

Svenska bryggareföreningen anser, att den stadgade utminuteringstiden beträffande öl vore orimligt kort.

Poliskammaren i Göteborg, med vilken *Konungens befallningshavande i Göteborgs och Bohus län* instämmer, framhåller, att utminutering av öl borde få äga rum till kl. 7 e. m.

2 mom. Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling påyrkar förbud mot all spritdrycksutskänkning under sön- och helgdagar. Sådant förbud vore gällande i Norge, och där komme endast omkring 5 procent av veckans fylleriförseelser på söndagen mot närmast 12 procent i Stockholm. Förslag i åsyftad riktning hade ock år 1884 antagits av riksdagen.

Konungens befallningshavande i Västmanlands län tillstyrker, att utskänkning av spritdrycker ej måtte få påbörjas före kl. 2 e. m.

Konungens befallningshavande i Södermanlands, Kronobergs, Gottlands, Göteborgs och Bohus, Västmanlands och Jämtlands län och Göteborgssystembolagens förtroendenämnd ansluta sig beträffande detta moment till den av herr Karlsson avgivna reservation.

Konungens befallningshavande i Jönköpings och Kristianstads län anse lämpligt, att samma tid bestämdes för början av utminutering och utskänkning.

Sveriges centrala hotell- och restaurangförening anser obehövligt att vidtaga så väsentliga inskränkningar i nu gällande föreskrifter, som förslaget innehölle.

3 mom. Socialstyrelsen, Konungens befallningshavande i Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Gottlands, Kristianstads, Hallands, Göteborgs och Bohus samt Jämtlands län, Göteborgssystembolagens förtroendenämnd samt Sveriges centrala hotell- och restaurangförening instämma beträffande detta moment i den av herr Karlsson avgivna reservation. Sistnämnda förening anser att beträffande vin och öl skäl ej förelåge att för utskänkning därav under sön- och helgdagar stadga strängare bestämmelser än under vardagar.

Konungens befallningshavande i Kristianstads län anser att då behov av tidig utskänkning å vissa håll förekomme, rätt till utskänkning borde kunna få avse även tiden före den lagstadgade försäljningstidens början.

89 §.

89 §. *Konungens befallningshavande i Västmanlands län:* Av motiven framginge, att kommittén ej ansåge 3 mom. tillämpligt ifråga om försändande av rusdrycker. Då tvekan härom nu rådde, borde stadgandet förtydligas genom ett tillägg av innehåll, att stadgandet icke innebure hinder för bolaget att genom försändning effektuera inom försäljningstiden inkomna order å tider, då utlämning från försäljningsställe ej vore medgiven.

Poliskammaren i Göteborg: Till 2 mom. borde fogas ett tillägg av ungefär den lydelse, att bestämmelsen ej innebure hinder för Konungens befallningshavande att i den ordning, 88 § 3 mom. omförmälde, beträffande sista timmen av utskänkningstiden eller del därav förordna om sådan inskränkning i utskänkningen, att alkoholhaltiga drycker då ej finge utskänkas, men redan bekomna sådana av gästerna förtäras.

90 §.

90 §. *Konungens befallningshavande i Örebro län* anser bestämmelsen icke påkallad från ordningssynpunkt. Dylika bestämmelser kunde lätt föranleda, att utskänkningsställena med spritdrycksrättigheter bleve mera besökta än eljest skulle bliva fallet.

Konungens befallningshavande i Södermanlands län avstyrker detta stadgande, då det vore obehövligt ur nykterhetssynpunkt och kunde ge anledning till trakasserier.

Konungens befallningshavande i Skaraborgs län anser, att det stadgade förbudet för gäst att förtära spritdrycker borde utgå, då man ej kunde fordra, att gästerna skulle göra sig underrättade om utskänkning av spritdrycker finge äga rum å utskänkningsstället eller ej.

91 §.

91 §. *1 mom. Konungens befallningshavande i Örebro län:* Då försäljning av vin och öl vore behövlig även å automater, borde paragrafen omformuleras så, att den bleve tillämplig å dessa.

2 mom. Göteborgssystembolagens förtroendenämnd anser den nuvarande bestämmelsen tillräcklig.

3 mom. Sveriges nykterhetssällskaps representationsförsamling instämmer i fröken Rathous reservation beträffande detta moment.

Konungens befallningshavande i Västmanlands län anför: Bestämmelsen vore välbetänkt, men borde modifieras så, att ynglingar under 18 år i målsmans närvaro och med dennes medgivande finge serveras ifrågavarande drycker.

Konungens befallningshavande i Skaraborgs län: Uttrycket »veterligen gjort sig känd för att missbruka» vore för obestämt, när överträdelse vore belagd med straff. Bestämmelsen härutinnan borde därför utgå.

94 §.

94 §.

Socialstyrelsen och Konungens befallningshavande i Stockholms län anse, att i 1 stycket 90 § borde uppräknas bland där avsedda undantag.

96—98 §§.

96—98 §§.

Socialstyrelsen, Överståthållareämbetet samt Konungens befallningshavande i Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Gottlands, Blekinge, Kristianstads, Hallands, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Västmanlands, Västernorrlands, Jämtlands och Norrbottens län ävensom Göteborgsystembolagens förtroendenämnd, Sveriges centrala hotell- och restaurangförening och Svenska bryggarföreningen yrka, i anslutning till de härutinnan avgivna reservationer, att bestämmelserna om kontrollnämnd måtte ur förslaget utgå.

Konungens befallningshavande i Örebro län anser, att kommittén ej förmått giva tillräckligt bestämt uppdrag åt de föreslagna olika nämnderna.

Kontrollstyrelsen: Kontrollen över bolagen borde förenklas, ty om den fördelades på alltför många händer, torde, om ock området för en vars kontroll aldrig så noga begränsades, konflikter mellan de olika myndigheterna svårligen kunna förekommas, under det att å andra sidan lätt kunde inträffa, att den ena litade på den andra och sålunda kontrollen utebleve.

Konungens befallningshavande i Gävleborgs och Skaraborgs län samt *magistraten i Lysekil* uttala sig härjämte mot bestämmelsen, att vid val av ledamot i kontrollnämnden varje röstande skulle hava en röst.

Konungens befallningshavande i Skaraborgs län påpekar jämväl, hurusom den tillsyn, kontrollnämnden skulle ägna åt handel i annan kommun, ej kunde bliva synnerligen effektiv.

Konungens befallningshavande i Gävleborgs län anser, att i stad, som ej deltoge i landsting, stadsfullmäktige borde få välja den ledamot, som eljest skulle väljas av landstinget.

Konungens befallningshavande i Örebro län: Orden i andra punkten »eller — — biträder», borde, då nämndens ledamöter ej vore flera än tre, utgå, och tydlig bestämmelse meddelas om vad som skulle bliva nämndens beslut, då ordföranden och en ledamot vore tillstädes och de ej vore ense om beslutet eller alla tre ledamöterna hade var sin mening.

99 §.

99 §. *Socialstyrelsen:* Om socialstyrelsen, på sätt styrelsen yrkat, (se under 19 § 2 mom.) bleve uppsiktsmyndighet i vissa fall över bolagen, borde nykterhetsnämndernas årliga berättelser tillställas socialstyrelsen.

Konungens befallningshavande i Örebro län: En allmänt förspord klagan vore, att inom vårt land för mycket »skriveri» förekomme. Utan att vilja härutinnan uttala något omdöme ansåge sig Konungens befallningshavande böra hemställa, huruvida icke de över 2,500 inom riket befintliga nykterhetsnämnderna skulle kunna frikallas från den skyldighet, som föreskreves i 99 §, att årligen avgiva berättelse över nykterhetstillståndet inom sina respektiva kommuner. Med erfarenhet om de svårigheter, som vore förenade med att från mindre kommuner erhålla de dem nu föreskrivna uppgifter av allehanda slag, ansåge Konungens befallningshavande, att det skulle läggas en mycket tung börda på Konungens befallningshavande, att, på sätt i 101 § föreslagits, övervaka bland annat, att nykterhetsnämnderna fullgjorde sin skyldighet att avgiva sina berättelser.

101 §.

101 §. *Konungens befallningshavande i Stockholms län:* I förordningen borde meddelas stadgande om vilken ställning skulle intagas av polisuppsyningsmännen (poliskommissarierna) i köpingarna. De borde nämligen hava ungefär samma befogenhet som kronobetjänte, men räknades nu ej till kronobetjänte.

Konungens befallningshavande i Uppsala län påpekar, hurusom de organ, som stode länsstyrelsen till buds, ej vore tillfyllest för avsett övervakande från Konungens befallningshavandes sida.

Konungens befallningshavande i Örebro län: Då kommittén i 101 § föreslagit en ny skyldighet för kommunalnämnd å landet, nämligen att tillse att å ställe, där detaljhandel med rusdrycker idkas, ordning iakttages [1]), torde enligt god ordning och hävdvunnen praxis ändring bort föreslås i nådiga förordningen om kommunalstyrelse å landet.

103 §.

103 §. *Kontrollstyrelsen* anser det nödvändigt, att om en centralstyrelse skulle kunna utöva något verkligt inflytande över bolagen, styrelsen utrustades med maktmedel i syfte att någon kännbar påföljd drabbade bolag, som underläte att rätta sig efter centralstyrelsens föreskrift. Det enda, som kunde hända, vore att Konungens befallningshavande enligt denna paragraf förbjöde bolag fortsätta med försäljningen eller återkallade bolagets rättighet. Då emellertid ett dylikt beslut innebure, att även alla överlåtna rättigheter måste upphöra, torde bestämmelsen aldrig komma att tillämpas.

Poliskammaren i Göteborg anser det kunna ifrågasättas, om i denna paragraf stipulerat korrektiv mot tredskande bolag vore tillräckligt, och om ej även ansvars-

[1]) Stadgandet är hämtat från 35 § B.-F.

bestämmelse för styrelseledamot borde införas. Tredska kunde nämligen ske ifråga om bolags åliggande ej blott mot kontrollstyrelsen utan även mot allmänheten, t. ex. enligt stadgandet i 82 §.

104 §.

104 §. *Konungens befallningshavande i Örebro län:* Enligt gammal svensk uppfattning, vilken måste anses vara god och riktig, hade icke rätt medgivits de kommunala myndigheterna eller dem, som representerade kommunerna, att lämna statens myndigheter påbud eller föreskrifter, men kommittén hade, på sätt som skett i denna paragraf, ansett sig böra föreslå, att, då stadsfullmäktige i stad eller kommunalstämma på landet påyrkade, att meddelat tillstånd enligt 20, 21 och 22 §§ skulle återkallas, skulle Konungens befallningshavande allenast hava att rätta sig därefter. Konungens befallningshavande hölle före, att det icke vore lämpligt, att dylika bestämmelser bleve lagfästade. Det torde tvivelsutan vara lämpligare att överlämna hela bestämmanderätten över försäljningen av spritdrycker m. fl. drycker åt kommunerna själva, så att statens myndigheter allenast hade att övervaka efterlevandet av de träffade bestämmelserna.

105 §.

105 §. *Konungens befallningshavande i Jönköpings län* anser, att, vad angår landet, endast Konungens befallningshavande borde få ingripa vid *befarade* oordningar, övriga angivna myndigheter jämväl då oordningar inträtt. Att på förhand avgöra, om oordning kunde antagas uppstå, ställde sig nämligen svårt.

Konungens befallningshavande i Örebro län: I denna paragraf hade kommittén lämnat åt kommunalnämnderna ett nytt uppdrag, nämligen att för visst tillfälle förbjuda och, om förhållandet sådant påkallade, förhindra bedrivandet av eljest tillåten detaljhandel med spritdrycker samt med öl och vin eller för sådant tillfälle föreskriva de inskränkningar i samma handel, som kunde finnas nödiga. Då kommittén medgivit kommunalnämnden rätt att förhindra bedrivandet av handeln, hade kommittén därigenom konstituerat kommunalnämnden till exekutor, utan att dock lämna något statligt bemyndigande eller förse den med medel att kunna genomdriva exekutionen. Då kommittén lämnat samma uppdrag åt kronobetjänt, vilken därför ägde rätt att föreskriva de inskränkningar i handeln, som kunna finnas nödiga, hade kommittén utrustat två myndigheter, av vilka icke någon vore den andra överordnad eller underordnad, med samma rätt, dock utan att lämna någon som helst föreskrift om vilka slag av inskränkningar, vilka lätt kunde tänkas strida mot varandra, skulle bliva gällande.

106 §.

106 §. *Konungens befallningshavande i Jönköpings län* anser, att av magistrat och kommunalnämnd enligt 2 mom. meddelat förbud borde underställas Konungens befallningshavandes prövning.

Konungens befallningshavande i Örebro län: Då uppfattningen om att varje

förtärande av öl vore av ondo räknade många anhängare, torde det ej vara lämpligt att i en kommunalnämnds händer lägga makten att förbjuda fortsättande av inackorderingsrörelses bedrivande.

109 §.

109 §. *Göteborgssystembolagens förtroendenämnd* anser de av kommittén föreslagna straffsatserna vara omotiverat stränga.

Konungens befallningshavande i Göteborgs och Bohus län anser det vara motiverat att höja straffsatserna. I vissa fall hade detta dock skett i för hög grad, såsom att den, som exempelvis andra gången olovligen försålde pilsnerdricka, skulle straffas med böter från och med 100 till och med 2,000 kronor eller med fängelse i högst 1 år.

115 §.

115 §. Se under 13 § 2 mom.

118 §.

118 §. *Generaltullstyrelsen:* Enligt tullstadgan gällde helt andra bestämmelser för olovlig varuinförsel m. m. än de av kommittén ifråga om oberättigad införsel föreslagna. En grundväsentlig skillnad rådde också mellan de fall, då någon förövade olovlig införsel i tullstadgans mening, d. v. s. införsel utan tullangivning, och det fall, då något försök att dölja införseln ej gjordes, utan förbrytelsen endast bestode i att den, som införde varan, saknade rättighet därtill. Att i senare fallet ådöma böter syntes obilligt; varans konfiskation finge anses som en fullt tillräcklig påföljd. Måhända vore det ock — ehuru styrelsen med hänsyn till principerna i förslaget ej ansett sig böra därom göra hemställan — tillfyllestgörande, om för omförmälda fall varans konfiskation ägde rum först om densamma icke inom viss tid återutfördes. För olovlig införsel i tullstadgans mening borde däremot naturligtvis både bötesstraff och konfiskation följa. Styrelsen hemställde, att 118 § måtte uppdelas i två moment, av vilka det första skulle avse det fall, då rusdrycker, med behörig tullangivning, infördes av den, som icke vore berättigad till införsel av sådana, och det andra det fall, då rusdrycker i tullstadgans mening olovligen infördes, givetvis oberoende av om den, som införde varan, vore berättigad eller icke att införa rusdrycker. I det förra fallet borde påföljden bli varans beslagtagande av tullmyndigheten, som om beslaget borde underrätta allmän åklagare å orten, på vilken åtalets utförande borde bero, då någon förseelse mot tullförfattningarna ej ägt rum (jämför ock 128 §). I det senare fallet borde hänvisning ske till tullstadgans bestämmelse. Därjämte borde i ett tredje moment av 118 § straff stadgas för överträdelse av förbudet att ilandföra skeppsproviant. *118 § borde därför lyda: 1.* Rusdrycker som till riket införes av annan än den, vilken enligt 10 § är berättigad till införsel av sådana drycker, skola, därest varan i behörig ordning angivits till tullbehandling, av tullmyndigheten tagas i beslag och, på åtal av allmänna åklagaren i orten, dömas förbrutna; skolande tullförvaltningen ofördröjligen göra anmälan om beslaget hos

åklagaren samt därvid tillika uppgiva beloppet av tullverket tillkommande tull- och andra avgifter för varan. *2.* Är införsel av rusdrycker att anse såsom olovlig varuinförsel enligt vad i tullstadgan sägs, skola de i kap. 9 samma stadga förekommande bestämmelser lända till efterrättelse. *3.* Den som, mot stadgandet i 10 § 4 mom., från fartyg ilandför rusdrycker, vilka förtullats såsom överskott av skeppsproviant, böte från och med 10 till och med 1,000 kronor och vare dryckerna tillika med kärl eller emballage underkastade beslag och förbrutna.

Konungens befallningshavande i Örebro län: Då enligt kommitténs förslag en resande från utlandet icke finge medföra mera än en viss mindre, av Kungl. Maj:t bestämd kvantitet av spritdrycker eller av vin och öl, kunde den resande, vare sig han vore svensk eller utlänning, med lätthet, om han medförde större kvantitet än Kungl. Maj:t medgivit samt vid tullbehandlingen uppvisade sitt medförda förråd, utsätta sig för det stränga straff som stadgades i 118 §. Då det icke syntes Konungens befallningshavande oundgängligen nödvändigt, att försök till ifrågavarande brott skulle beläggas med straff, hemställde Konungens befallningshavande, att straffet för försök enligt ifrågavarande paragraf måtte borttagas.

123 §.

123 §.

Socialstyrelsen: Att, såsom i förslaget skett, till den tilltalades nackdel omkasta bevisskyldigheten, syntes synnerligen vådligt och till sina konsekvenser med hänsyn till skuldpresumtionen på andra restriktivlagstiftningens områden ödesdigert. Styrelsen hemställde alltså, att denna förändring icke måtte i det slutliga lagförslaget upptagas, och ville därvid erinra, att ett förslag, motsvarande det av kommittén nu framställda, i en liknande lagstiftningsfråga för ej länge sedan avvisades av högsta domstolen och ej heller i denna lagstiftning inflöt.

Konungens befallningshavande i Göteborgs och Bohus län är ej övertygad om lämpligheten att omlägga bevisskyldigheten i det i paragrafen avsedda fall.

Poliskammaren i Göteborg anser stadgandet böra bibehållas vid sin nuvarande avfattning. Enligt det föreslagna stadgandet skulle, om en hos innehavaren av utskänkningsrätt anställd person tillåte en gäst att inköpa och från utskänkningsstället medföra en flaska spritdrycker, rättighetsinnehavaren, om han vid åtal därför kanske lång tid efteråt ej kunde göra sannolikt, att förbrytelsen skett utan hans vetskap och vilja, kunna komma att ådömas ett strängt straff.

Svenska Bryggareföreningen och Sveriges centrala hotell- och restaurangförening anser tillräckliga skäl ej föreligga för en omläggning av bevisskyldigheten.

Konungens befallningshavande i Södermanlands län finner det möjligen kunna hava skäl för sig att omlägga bevisbördan, men finner detta tveksamt.

125 §.

125 §.

Konungens befallningshavande i Södermanlands län framhåller, att det vore högst olämpligt att ålägga magistraterna angivareskyldighet, då de i regel själva vore domstolar.

126 §.

126 §. *1 mom. Generaltullstyrelsen:* Att beslag skulle göras i 2 vittnens närvaro borde endast gälla beslag, som verkställdes av annan än tulltjänsteman. Styrelsen föresloge följande lydelse av momentet: Rättighet att verkställa beslag tillkommer, förutom tullmyndighet i fall som i 118 § sägs, de i 124 § 1 mom. omförmälda allmänna åklagare. Beslag, som verkställes av annan än tulltjänsteman, skall göras i två vittnens närvaro.

2 och 3 mom. Generaltullstyrelsen: Även om de av kommittén föreslagna bestämmelser, oavsett det för vanlig rättsåskådning främmande i den av kommittén ifrågasatta skyldigheten för bolagen, kunde visa sig praktisk utförbara och lämpliga ifråga om varor, som dömts förbrutna på grund av rusdrycksförordningens föreskrifter, vågade styrelsen påstå, att de ifråga om den försäljning av från utlandet inkomna rusdrycker, som för närvarande skedde på grund av tullstadgans föreskrifter, icke vore tillfredsställande. Enligt tullstadgan skulle inkomna varor genom tullmyndighets försorg försäljas å offentlig auktion dels i fall, då de, såsom olovligen införda, dömts förbrutna, dels ock i ett stort antal andra fall, då de av ägarna frivilligt överlåtits till kronan eller då han gjort sig skyldig till någon försummelse av de honom enligt tullstadgan åliggande skyldigheter mot tullverket. Vid fall av sådan försummelse skulle av köpeskillingen utgå de tullverket tillkommande avgifter, såsom tull, vissa böter m. m.; uppkomme överskott, skulle detta tillställas ägaren men i vissa fall hemfalla till kronan. Föreskrifter av nu omförmälda slag funnes exempelvis i §§ 27, 28, 32, 42 m. fl av tullstadgan. Dessa föreskrifter hade tillämpats och tillämpades fortfarande även då den vara, som skulle försäljas, utgjordes av rusdrycker. Även i andra författningar — såsom i kungörelsen $^{19}/_{8}$ 1887 — vore föreskrift meddelad om försäljning av brännvin å offentlig auktion genom tullmyndighets försorg. Den försäljning av till rusdrycker hänförliga varor, som enligt ovanberörda paragrafer i tullstadgan ägde rum, hade som antytts huvudsakligen till syfte att gottgöra tullverket dess fordran i varan. Därest de av kommittén föreslagna bestämmelserna skulle därvid tillämpas, kunde det antagas, att berörda syftemål i allmänhet skulle förfelas. Ej heller torde det ur nykterhetssynpunkt vara obetingat nödvändigt att tillämpa förslagets bestämmelser rörande försäljning av rusdrycker, som dömts förbrutna, å de i allmänhet jämförelsevis obetydliga kvantiteter, som försåldes på grund av tullstadgans föreskrifter. Styrelsen ansåge därför, att 126 § 2 mom. borde uttryckligen förklaras hava tillämplighet endast å rusdrycker, som enligt rusdrycksförordningen dömts förbrutna och att till undvikande av all osäkerhet och tvekan, ett tillägg till momentet borde göras av innebörd, att då rusdrycker enligt tullstadgan eller andra författningar skulle försäljas, därvid skulle förfaras på sätt i dessa författningar vore stadgat. Vidare borde 3 mom. avse endast fall, då öl på grund av bestämmelserna i rusdrycksförordningen tagits i beslag. Styrelsen föresloge därför, att 2 och 3 mom. borde erhålla följande lydelse:

2. Då rusdrycker enligt denna förordning dömts förbrutna, skola desamma försäljas; dock må försäljning ske endast till — — — — — bevisligen förstöras. Sker försäljning av rusdrycker på grund av bestämmelse i tullstadgan eller andra författningar, skall vad om sådan försäljning är stadgat lända till efterrättelse.

3. Då öl jämlikt denna förordning blivit taget i beslag — — — — — slutligen avgjord.

Svenska bryggareföreningen framhåller beträffande 3 mom., att detsamma borde kompletteras med stadgande om gottgörelse i händelse av beslagets hävande.

128 §.

128 §. *Svenska bryggareföreningen* anser att för undvikande av angivaresystem antingen bestämmelsen om angivarandel borde utgå eller ock bötesbeloppen i det hela minskas.

Generaltullstyrelsen: Bestämmelserna om fördelning av värdet av förbrutna dömda rusdrycker borde ej gälla de fall, då varan jämlikt tullstadgan dömts förbruten och försålts. I paragrafen borde vidare, då fråga vore om införsel med behörig tullangivning av den, som icke vore berättigad till införsel, införas bestämmelse att sedan vara i behörig ordning dömts förbruten och blivit försåld, av köpeskillingen i främsta rummet skulle utgå å godset belöpande tull och andra tullverket tillkommande avgifter, i samband varmed i 118 § borde föreskrivas, att tullmyndigheten om dessa avgifters belopp skulle meddela åklagaren kännedom, lämpligen i sammanhang med underrättelsen om beslaget. — Slutligen borde, med hänsyn till vad styrelsen anfört under 126 §, ett tillägg till 128 § göras av innehåll, att sistnämnda paragraf ej avsåge användandet av köpeskillingen i fall, då rusdrycker enligt tullstadgan eller andra författningar skulle försäljas. Styrelsen föreslog följande lydelse av 128 §: Av böter, som enligt denna förordning ådömts, samt av värdet av rusdrycker, som enligt denna förordning dömas förbrutna, tillfalla $^2/_3$ — — — — — är begången; dock att värdet av rusdrycker, som i enlighet med 118 § 1 mom. dömts förbrutna, i främsta rummet skola utgå å varan belöpande, tullverket tillkommande avgifter. Finnes särskild — — — åklagarens andel. Hava rusdrycker på grund av tullstadgans bestämmelser eller enligt andra författningar blivit av vederbörande myndighet försålda, skall vad i varje särskilt sådant fall är föreskrivet rörande användandet av köpeskillingen för varan lända till efterrättelse.

130 §.

130 §. *Generaltullstyrelsen:* Denna paragraf borde icke anses tillämplig i fall av olovlig införsel av rusdrycker i tullstadgans mening.

133 §.

133 §. *Socialstyrelsen och Konungens befallningshavande i Södermanlands län* framhålla, att intet skäl förefunnes, att kommunal folkomröstning skulle få anordnas angående rättigheter, som meddelats enligt nuvarande förordningar.

135 §.

135 §. *Socialstyrelsen* anser övergångstiden för vin- och spirituosahandlare böra förlängas och att försäljningen ej borde inskränkas att ske endast till partihandlare och bolag.

136 §.

136 §. *Generaltullstyrelsen:* Vid förslagets ikraftträdande kunde uppkomma, att rusdrycker, som inkommit före sagda tidpunkt, då kvarlåge i tullverkets vård vare sig angivna eller oangivna till direkt förtullning men icke utlösta eller angivna till eller upplagda på nederlag eller transitupplag eller angivna till omedelbar transitförsäljning. Konsekvensen av förslagets principer fordrade givetvis, att rusdrycker, beträffande vilka detta vore förhållandet, icke borde få utlämnas från tullverket till annan än den, som efter förslagets ikraftträdande vore behörig att införa rusdrycker. Kunde utlämnande i förtid härav icke ske — vilket väl i allmänhet torde bliva fallet, då överlåtelse från obehörig person till behörig person icke torde kunna ifrågakomma — syntes det böra stå ägaren fritt att återutföra varan; och först i händelse sådan återutförsel icke skedde inom viss tid, förslagsvis ett år efter förordningens ikraftträdande, skulle annan påföljd inträda, vilken då syntes böra bliva varans hemfallande till kronan och behandling på sätt om sådant gods i tullstadgan sades, nämligen försäljning för dess räkning genom tullförvaltningens försorg. Från regeln att rusdrycker, inkomna före förordningens trädande i kraft, icke därefter skulle få utlämnas till annan än den som vore behörig att införa sådana, syntes emellertid ett undantag böra göras, nämligen för den, som enligt 135 § ägde fortsätta försäljning av rusdrycker. Det syntes billigt att en sådan person även finge från tullverket utbekomma dylika varor, som för hans räkning inkommit och angivits till förtullning eller till uppläggning å nederlag eller transitupplag före förordningens ikraftträdande, varemot något dylikt medgivande beträffande oangivna rusdrycker eller rusdrycker, som angivits till omedelbar transitförsändning icke torde vara erforderligt eller ens lämpligt; och syntes denna rättighet böra tillkomma honom under hela den tid hans nyssberörda försäljningsrätt ägde bestånd, något som förnämligast skulle komma att äga tillämpning å nederlagsgods, vilket enligt tullstadgan finge förbliva upplagt å nederlag under fem år. Skulle person, varom nu vore fråga, icke under tiden för försäljningsrättens bestånd begagna sig av rätten att uttaga honom tillhöriga, i tullverkets vård befintliga rusdrycker, och hade han ej heller inom viss tid, förslagsvis ett år efter försäljningsrättens upphörande återutfört varan, torde densamma böra anses hemfallen åt kronan och behandlas som nyss vore sagt. På grund härav ansåge styrelsen, att till förslaget borde fogas en ny paragraf, 136, av förslagsvis följande lydelse: »Rusdrycker, som före den $^{1}/_{1}$ 1917 från utlandet inkommit till riket, må från och med sagda dag icke av tullverket utlämnas till annan än den, som enligt 10 § äger rätt till införsel av sådana drycker; dock att den, som enligt 135 § äger rätt att efter nämnda dag fortsätta försäljning av rusdrycker, må under tiden för denna rättighets bestånd äga utbekomma sådana drycker, som för hans räkning inkommit och angivits till förtullning eller till uppläggning å nederlag eller transitupplag före utgången av år 1916. 2. Kan på grund av vad nu är stadgat utlämnande av rusdryck, som inkommit till riket före utgången av år 1916, icke äga rum eller har den, som enligt 135 § äger fortsätta försäljning av rusdrycker, icke begagnat sig av den honom enligt 1 mom. tillerkända rätt, må varan på ägarens begäran återutföras. Sker ej återutförsel, i förstnämnda fall inom loppet av år 1917 och i sistnämnda fall inom ett år efter försäljningsrättens upphörande, hemfalle varan till kronan, och varde för dess räkning behandlad på sätt i tullstadgan sägs om till kronan överlåtet eller hemfallet gods.»

III. Anmärkningar mot förslaget till förordning om ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av tillagade, alkoholfria drycker samt svagdricka.

1 §.

1 §. *Svenska bryggareföreningen* framhåller, att äppel- och krusbärssafter, då de utlämnades från fabrikanten, ej hölle mer än 2 1/4 volymprocent alkohol, men att de sedermera genom efterjäsning kunde komma upp till en alkoholhalt av ända till 10 procent. Svårigheter kunde uppkomma ifråga om vem som borde straffas för olovlig försäljning i sådant fall.

6 §.

6 §. *Konungens befallningshavande i Skaraborgs län:* Det i sista punkten stadgade förbudet för gäst att å ett utskänkningsställe förtära rusdrycker borde utgå.

13 §.

13 §. *Konungens befallningshavande i Göteborgs och Bohus län* anser paragrafen böra bibehållas vid sin nuvarande lydelse.

IV. Övriga anmärkningar.

I anledning av vad kommittén å sid. 344—345 uttalat beträffande ändring i näringsfrihetsförordningen framhåller kommerskollegium, att en ändring i det av kommittén angivna lagrum i nämnda förordning syntes böra komma till stånd.

Utredning om ny gräns i försäljningsavseende mellan starkare och svagare maltdrycker.

Till Statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet.

Sedan jag genom den 15 maj 1914 daterad skrivelse förordnats att jämte disponenten Sandwall i Borås verkställa ytterligare utredning, i vad mån möjlighet förefinnes att i försäljningsavseende draga en ur nykterhetssynpunkt tillfredsställande annan gräns mellan starkare och svagare maltdrycker än den nu stadgade samt angående därmed sammanhängande tekniska spörsmål, får jag härmed i saken överlämna följande utlåtande.

Utlåtandet lämnar först en historik angående tillkomsten av den nuvarande alkohol- och extraktgränsen mellan svaga och starka maltdrycker, därefter en granskning av möjligheten att ändra den nuvarande *alkohol*gränsen utan att komma i konflikt med nykterhetsintresset och vidare en utredning angående möjligheten att ändra den nuvarande *extrakt*gränsen.

Utredningarna resultera i förslag, dels rörande skapandet av en mellanklass, en de halvstarka maltdryckernas klass, underkastad strängare bestämmelser än svagdrickat, mindre stränga än ölet, dels också rörande extraktrika maltdryckers likställande med svagdricka, då deras alkoholhalt ej överskrider svagdrickats. Slutligen framhålles kortfattat de fördelar, som i vissa andra avseenden än i nykterhetsavseende torde vara att vinna genom här gjorda förslag.

Med anledning av förslaget angående ren alkoholgräns i försäljningsavseende för de extraktrika drickorna har jag till granskning upptagit metoderna för bestämmandet av deras alkoholhalt. Rörande resultatet av denna granskning, som ännu ej slutförts, och som ej torde vara av brådskande art, skall jag senare lämna redogörelse.

Lund 1 juli 1914.

T. Thunberg.

1) Historik.

Den i Sverige lagstadgade gränsen å 2 $^1/_4$ volymprocent alkohol mellan å ena sidan svaga maltdrycker, som lämpa sig för fri försäljning, och å andra sidan starka maltdrycker, för vilkas försäljning nykterhetsintresset kräver restriktioner, går ej längre tillbaka än till den kungliga förordningen ang. tillverkning och beskattning

av maltdrycker av den 17 juni 1903, genom vilken förordning såsom svagdricka definierades varje maltdryck med en alkoholhalt ej överstigande nämnda gräns och inbryggd med en stamvört av högst 6 procents styrka. Ursprungligen var alltså gränsen i fråga blott en *skattegräns*, i det att skattefrihet under vissa förhållanden medgavs för det malt, som användes för framställning av drycker med alkoholhalt nedanför gränsen i fråga, under det att maltskatt måste erläggas för alla maltdrycker med högre alkoholhalt eller inbryggda på mer än 6-procentig vört. Genom de kungliga förordningarna av 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl samt av alkoholfria drycker samt svagdricka, blev denna gräns också normerande för *försäljningen* av svaga och starka maltdrycker, i det att dessa drycker från att förut ha varit underkastade samma försäljningsvillkor, nu även i försäljningsavseende skildes, varvid de svaga gynnades med friare bestämmelser. Och sedan 2 1/4 volymprocentgränsen på detta sätt fixerats i lag har den dessutom ganska allmänt av de organiserade absolutisterna använts som *gräns mellan för absolutister tillåtna och otillåtna drycker.*

Att detta gränsvärde ej kan anses som det enda ur nykterhetssynpunkt acceptabla framgår rätt tydligt av en granskning av förhållandena i våra grannland och av sättet för gränsvärdets tillkomst och fixering i vårt land.

I våra grannland är gränsvärdet genomgående högre än hos oss. I Danmark kan det anses draget vid 2 1/4 viktsprocent, vilket motsvarar ungefär 2.8 volymprocent, ett värde mer än 1/2 procent högre än det svenska värdet. Maltdrycker intill denna alkoholstyrka äro nämligen skattefria och detta gäller i motsats mot förhållandena hos oss även om de äro inbryggda på en relativt högprocentig vört. Även i Norge kan man anse att samma värde som i Danmark kommit till användning. Åtminstone äro maltdrycker med en alkoholhalt upp till 2 1/4 viktsprocent mycket lägre beskattade än maltdrycker av högre alkoholstyrka. Den finska gränsen ligger mellan den lägre svenska och den högre dansk-norska. Den är nämligen dragen vid 2 1/2 volymprocent. Även i Norge och Finland är alkoholgränsen oberoende av dryckens extraktrikedom.

Såsom redan nämnts har i vårt land 2 1/4 volymprocentgränsen allmänt accepterats av de organiserade nykterhetsvännerna, något som dock ej beror på att denna gräns alltid förefallit dem som den högsta, varpå de kunnat reflektera. Så framhöllo herrar P. Waldenström och G. Jansson i det särskilda yttrande, som de bifogat den s. k. maltdryckskommitténs i maj 1900 avgivna betänkande, 2 1/2 volymprocentgränsen som den av nykterhetsvännerna omfattade (se betänkandet, sid. 206, 212 och 213). Av den därnäst tillsatta s. k. maltskattekommitténs i oktober 1902 avgivna betänkande finner man visserligen, att nykterhetsrörelsens speciella representanter i densamma stannade vid en 2-procentig gräns. På en senare framställning av representanter för landets nykterhetsvänner höjde emellertid regeringen i sitt förslag gränsen till 2 1/4 procent och även riksdagens nykterhetsgrupp ställde sig på regeringens ståndpunkt. Enligt vad som meddelats av en deltagare i de överläggningar, som förde fram till nykterhetsvännernas förslag av 2 1/4 procent vid detta tillfälle, lär nämnda värde representera en kompromiss mellan målsmän för en än högre och en något lägre liggande gräns. Orsaken till att överhuvud nykterhetsvännerna enades om att påyrka en höjning av den av maltskattekommittén föreslagna gränsen, låt vara blott med 1/4 procent, framgår av följande vid ifrågavarande tillfälle av en framskjuten representant för nykterhetsrörelsen, herr W. Styrlander, utsända meddelande. (Se Reformatorn, 9 april 1903.)

Herr W. Styrlander skriver:

»— — — Den s. k. maltskattekommittén hade föreslagit, att svagdricka icke skulle få innehålla mer än 2 volymprocent alkohol. Regeringen har på framställning av representanter för landets nykterhetsvänner höjt denna procent med 1/4 procent och nykterhetsgruppen har i detta hänseende ställt sig på regeringens ståndpunkt. Då man i vissa nykterhetskretsar anser detta vara en försämring av kommitténs förslag, skola vi här nedan angiva skälen för en dylik åtgärd.

Av vad vi förut framhållit är det klart, att det måste anses ytterst viktigt, att man kan få skattefrihet för ett svagdricka, som är närande, maltstarkt och hållbart men icke innehåller sådan alkoholhalt, att berusning därav kan åstadkommas. Erfarenheten har emellertid visat, att svagdricka icke blir hållbart utan försämras till sin kvalitet, om alkoholhalten betydligt understiger 2 volymprocent, och då enligt vetenskapsmännens åsikt berusning icke kan åstadkommas av dryck, som innehåller intill t. o. m. 2 1/2 volymprocent alkohol, har man ansett skäl höja gränsen till 2 1/4 procent, på det man må kunna få ett så hållbart dricka som möjligt. Och i praktiken blir det i verkligheten så, att alkoholgränsen i regel icke kommer att överstiga 2 volymprocent. Ty svagdricksbryggarne måste, för att icke riskera att komma över gränsen 2 1/4 procent, tillverka drickat med en alkoholhalt, som vid varans utsändande håller högst 2 procent, ja t. o. m. något därunder, på det att icke svagdrickat genom jäsning under förvarandet måtte komma över straffgränsen, i vilket senare fall tillverkaren kunde drabbas av ganska strängt straff. Det måste därför vara i svagdricksbryggarnas — och jag vågar säga även nykterhetsvännernas — välförstådda intresse, att gränsen bliver höjd med 1/4 procent. Och då vetenskapen förklarar, att drycker med mindre alkoholhalt än 2 1/2 volymprocent icke kunna åstadkomma berusning, synas alla skäl tala för, att vi nykterhetsvänner böra understödja ett förslag, som är ägnat att stödja och underlätta tillverkningen och försäljningen av en dryck, som praktiskt måste gagna nykterhetssaken.

Vi hava så mycket större anledning härtill, som nykterhetsgruppens motion jämväl begär fullt betryggande garantier mot missbruk.

För detta ändamål begär nykterhetsgruppen i sin motion, att det i förordningen skall inryckas en tilläggsbestämmelse om verksam kontroll över, att i skattefritt (svagdricks-) bryggeri, då dricka tillverkas av en vört med högre extrakthalt än 6 procent, betryggande åtgärder vidtagas för att förhindra, det drickats alkoholhalt efter dess utlämnande kan komma att överstiga 2 1/4 volymprocent alkohol.

Och då motionen därjämte begär stränga straffbestämmelser för falsarier i detta avseende, synas fullt betryggande åtgärder mot missbruk vara föreslagna. — — —»

I detta sammanhang må också erinras om, att i den av herr J. A. Jonsson i Hökhult och 39 andra riksdagsmän i andra kammaren år 1908 väckta motionen i förbudsfrågan en gräns av 3 procent förekommer, så till vida som drycker under denna alkoholstyrka tänkas tillåtna efter förbudstillståndets genomförande. Det framgår emellertid ej av motionen varken om det är volymprocent eller viktsprocent som avses, om man också med sannolikhet kan förutsätta det förra; ej

heller om man tänkt att alla drycker upp till denna alkoholstyrka skulle likställas eller om de alkoholstarkare av dem skulle underkastas särskilda restriktioner. I vilket fall som helst innebär motionen ett tecken på att man å förbudsvänligt håll ej alltid skär alla de vanliga maltdryckerna med mer än 2 ¼ volymprocent över en kam och anser dem lika farliga.

Såsom redan framhållits råder i Sverige såväl i skatte- som i försäljningsavseende ej endast en alkoholgräns utan även en vörtgräns nämligen på det viset, att maltdrycker inbryggda på en vört av mer än 6 procent hänföras till ölets klass, även om deras alkoholhalt underskrider svagdricksgränsen, ja t. o. m. om maltdrycken i fråga är helt och hållet alkoholfri. Bestämmelserna i denna riktning tillkommo emellertid först efter ett energiskt motstånd från nykterhetsvännernas sida. Från detta håll hade en ren alkoholgräns länge varit ett livligt omfattat önskemål och t. ex. i det särskilda yttrande, som herrar Waldenström och Jansson avgivit till maltdryckskommitténs betänkande av år 1900, kommer denna nykterhetsvännernas ståndpunkt till tals på det mest kraftiga sätt. Det framhölls, att alkoholgränsen är den enda gräns, som ur nykterhetssynpunkt har något intresse. Kan en maltdryck med hög extrakthalt och låg alkoholhalt tillverkas, så bör den hälsas välkommen. Det enda rationella är nämligen att som gräns mellan svagdricka och öl bestämma styrkan icke hos det *näringsämne* utan hos det *berusningsmedel*, som maltdryckerna innehålla. En rusdryckslagstiftning hade icke ett tecken att skaffa med dylika extraktrika drycker blott de voro alkoholsvaga tillräckligt. (Se betänkandet sid. 208, 211 och 215). Även i maltskattekommitténs betänkande av 15 oktober 1902 påyrkades från nykterhetshåll skattefrihet för extraktrika, alkoholsvaga drycker i den mån de tillverkades å skattefria svagdricksbryggerier och med skyldighet för tillverkarna att förekomma alkoholhaltens stigande över svagdricksgränsen. Regeringens förslag och riksdagens beslut gick dock, trots en massmotion från 72 andra-kammarledamöter till förmån för det extraktrika svagdrickat, i motsatt riktning och alla maltstarka drycker, alltså även de alkoholfattiga, belade med samma maltskatt som ölet. Sedan den kombinerade alkohol- och extraktgränsen alltså år 1903 blivit gällande med hänsyn till skattelagstiftningen, blev den år 1905 också gällande med hänsyn till försäljningslagstiftningen.

I det av nykterhetskommittén i januari 1914 framlagda förslaget har *skattegränsen* mellan de olika slagen maltdrycker ej ändrats. En viss, låt vara obetydlig, ändring av gränsen har däremot skett i *försäljningsavseende*. Såsom redan påpekats hänföras av nu gällande ölförsäljningsförordning till öl alla extraktrika maltdrycker även om deras alkoholhalt ligger under svagdricksgränsen, ja t. o. m. om de äro alldeles alkoholfria. Nykterhetskommitténs förslag undantager nu från ölets kategori i försäljningsavseende de fullt alkoholfria maltdryckerna. Men alltjämt kommer även enligt detta förslag en del drycker med en alkoholhalt under svagdricksgränsen att i försäljningsavseende behandlas som öl, nämligen dylika drycker med större extrakthalt (inbryggda på mer än 6-procentig vört). Anmärkningsvärt är att med nykterhetskommitténs förslag de extraktrika maltdryckerna behandlats strängare än extraktrika, alkoholsvaga drycker av annat material än malt. Kommittén avskiljer nämligen från rusdryckernas, och nu särskilt vinets klass alla andra drycker med en alkoholhalt under 2 ¼ volymprocent, blott de ej äro tillverkade av malt. Dylika drycker tillverkade genom jäsning av safter, rörsocker, honung eller andra liknande

material, ja t. o. m. åstadkomna genom spritblandning bli enligt kommittén undantagna de av densamma föreslagna åtgärderna. Men ej maltdryckerna.

Orsaken härtill ligger ej i att kommittén ej haft sin uppmärksamhet riktad på gränsen mellan svaga och starka maltdrycker och därtill sig anknytande frågor. Efter kommitténs uppdrag har tvärtom en av dess medlemmar, undertecknad Thunberg, utarbetat en rapport i saken. I det yttrande, som undertecknad Thunberg haft i nykterhetskommitténs betänkande nr 5, meddelas, att kommitténs tid ej tillåtit frågornas ingående behandling och ett positionstagande till dem. Och följden har blivit att det nya förslaget till försäljningslag av kommittén avlämnats utan att vare sig det gamla nykterhetskravet på de extraktrika men alkoholsvaga maltdryckernas särskiljande från ölet eller övriga hithörande spörsmål föranlett något kommitténs uttalande eller något förslag.

Ganska avsevärda fördelar skulle emellertid vinnas, om samtidigt med regleringen av handeln med rusdrycker på basen av nykterhetskommitténs förslag även de svagare maltdryckernas ställning rationellt kunde ordnas.

Det ur nykterhetssynpunkt föga rationella att en del ur nykterhetssynpunkt mer oskyldiga drycker i försäljningsavseende förts tillsammans med det farligare alkoholstarkaste ölet har kanske varit av mindre betydelse, så länge ölet såldes under mer fria former. Att emellertid alltjämt låta vissa oskyldigare maltdrycker följa ölet in under de kraftiga restriktioner, som nykterhetskommittén föreslagit, medför i skilda avseenden olägenheter. Dels torde det vara *principiellt* oriktigt att för de oskyldigare, svagare maltdryckerna föreskriva snävare restriktioner än deras egen art påfordrar, dels förhindrar man genom deras sammanförande i försäljningsavseende med ölet att de kunna fylla den viktiga uppgiften att i de fall, då ölförsäljningen förbjudes, träda in som ersättningsdryck därför.

Härtill kommer att ett särskiljande av de oskyldigare maltdryckerna från det alkoholstarka ölet just vid tidpunkten för ikraftträdandet av nya restriktioner gent emot det senare innebär en lättnad såväl för maltdrycksindustrien och alla därav till sitt uppehälle beroende som också för staten med dess av nykterhetskommittén föreslagna ersättningsplikt. Men dessa fördelar har man försutit om man dröjer med ett dylikt särskiljande, tills vissa bryggerier, som skulle kunnat existera på tillverkning av här ifrågavarande oskyldigare maltdrycker, redan ha hunnit nedläggas eller åtminstone tvungits göra onödiga inskränkningar med avskedande av personal etc.

2) Frågan om *alkohol*gränsen mellan svaga och starka maltdrycker.

Frågan var alkoholgränsen ligger mellan å ena sidan sådana maltdrycker, vilkas användning innebär en fara för folknykterheten, å andra sidan sådana, från vilka dylik fara ej föreligger, kan tänkas behandlad från ett antal olika angreppspunkter.

Man kan till en början och framför allt tänka sig som utgångspunkt erfarenheten från det dagliga livet. Tack vare den är det väl konstaterat förhållande, att svagdricka är en ur folknykterhetssynpunkt ofarlig dryck, under det att vårt vanliga öl har stor användbarhet och användning som rusdryck. Om det också i många av de fall av fylleriförseelser i vårt land, där ölet antecknats som det berusningen utlösande momentet, väl kunnat hända, att grunden i själva verket lagts

genom brännvin, så talar dock erfarenheten från orter, där ölets verkningar framträda mer isolerade, t. ex. kring vissa ölbryggerier i landsorten, sitt klara och ovedersägliga språk och man behöver ej gå till sådana öldrickande land som Bayern eller stödja sin bevisning på t. ex. sådana fall som finnas publicerade i den av Svenska läkaresällskapets kommitterade utgivna boken »Alkoholen och samhället», för att kunna beteckna ölets stora användbarhet som rusdryck som ett fastslaget förhållande.

Den hittillsvarande erfarenheten från det praktiska livet kan alltså, om man utgår från nu nämnda dryckers alkoholhalt, uttryckas på det sättet, att en maltdryck med en alkoholhalt ej överstigande 2 $^1/_4$ volymprocent ligger under berusningsgränsen, under det att en 5-procentig säkert ligger över den. Frågar man sig nu, om det är möjligt att precisera denna gräns och särskilt, om det låter sig göra att draga den någonstädes mellan 2 $^1/_4$ och 5 volymprocent, så lämnar oss den praktiska erfarenheten i sticket. Visserligen är det ganska säkert, att en höjning av alkoholgränsen från det svenska värdet av 2 $^1/_4$ volymprocent till de en obetydlighet högre liggande värden, som accepterats i våra grannland, ej skulle göra vårt svagdricka farligt ur nykterhetssynpunkt. Med en dylik obetydlig stegring är föga vunnet i praktiskt avseende. Något torde visserligen på det sättet kunna vinnas i dryckens välsmak, men differensen blir så obetydlig, dryckens typ ändras knappast, vinsten blir med andra ord alltför försvinnande för att man skulle ha anledning att sätta in erforderligt arbete på denna punkt.

Helt annat blir förhållandet, om det ur nykterhetssynpunkt vore möjligt att draga gränsen så pass högt, att drycker upp till 3.6 volymprocent fölle under den, om alltså drycker av den smakliga typ vi i vårt land utbildat och äga i våra lagerdrickor och pilsnerdrickor kunde i försäljningshänseende likställas med svagdrickat (kollektivt betecknas drycker av denna typ i det följande såsom pilsnerdricka). Med hänsyn till pilsnerdrickats användbarhet som rusdryck lämnar oss emellertid den praktiska erfarenheten utan ledning, trots att denna dryck i betydande omfattning konsumeras i vårt land. Orsaken till att oaktat den betydande konsumtionen ingen erfarenhet föreligger, tolkas i undertecknads särskilda yttrande till nykterhetskommitténs betänkande nr 5 sid. 407, på följande sätt: »Dels har de lagrade drickornas klass (härmed avses vad nyss betecknats som pilsnerdricka) i avsaknad av i lagen fixerad, kontrollerad sammansättning visat rätt betydliga variationer i alkoholstyrka, vilket kunnat medföra, att någon undantagsvis särskilt alkoholstark dryck, gående under detta namn, låter dem synas farligare än de verkligen äro. I motsatt riktning verkar däremot det förhållandet, att ölet, som ju i stort sett hittills varit lika tillgängligt som dessa drycker, i första hand dragit sig till dem, som eftersträva en mera kraftig alkoholverkan, vadan den möjliga verkan av detta slag, som dessa drycker kunna åstadkomma, ej blir använd. Även om den förefinnes i praktiskt avsevärd grad, kan den alltså undandraga sig beaktande.»

Påståendet om bristande erfarenhet rörande pilsnerdrickats användbarhet som berusningsmedel jävas icke därav, att fall av vetenskapsmän kunnat meddelas, där dylik dryck t. o. m. åstadkommit utbrott av alkoholvansinne (se dr Alfred Petrén i Mimer, årg. 2 1904, sid. 141 och prof. Henschen, Hygiea, årg. 1903, förhandlingarna sid. 223). Även om i dessa fall det verkligen gällt drycker av en alkoholhalt under 3.6 procent, är det alltför möjligt, att det här varit fråga om sådana till ytterlighet sällsynta undantagsfall, som ingen lagstiftning kan taga hänsyn till. Och först om dylika iakttagelser gjordes i något större utsträckning, skulle de

kunna tjäna till belysning av frågan, om man kan frigiva pilsnerdrickat till försäljning i samma fria former som svagdrickat utan att därmed skada folknykterheten.

Lämnar oss alltså den praktiska erfarenheten i sticket rörande pilsnerdrickats ställning ur folknykterhetens synpunkt, så kan man dock bilda sig en uppfattning rörande denna sak genom slutsatser ur iakttagelser rörande dels kroppens förmåga till vätskeupptagande och dels storleken av den mängd alkohol, som därvid tillföres kroppen.

I vilka oerhörda mängder en lättdrucken maltdryck kan konsumeras, framgår kanske klarast av erfarenheten från Tyskland. Vad särskilt München beträffar, är en dagskonsumtion av fem liter öl någonting ganska vanligt, och ej alltför sällan påträffas där personer, som drivit upp sin dagskonsumtion till tio à tjugo liter; till och med fall av trettio liter ha iakttagits (se Ulrik Quensel, Alkoholfrågan från medicinsk synpunkt, Uppsala 1913, sid. 343, 345 och 352). Men även i vårt land ser man exempel på en högt uppdriven maltdryckskonsumtion, såsom t. ex. framgår av de i »Alkoholen och samhället» meddelade fallen med en dagskonsumtion av ända till fyrtio buteljer (13 liter) om dagen (se sid. 284, 301, 357 och 355). Det är ju visserligen knappast att befara, att vi i vårt land behöva räkna med möjligheten av en konsumtion liknande den i Bayern, som bygger på hävdvunna, inrotade folkvanor och invänjning vid ölets bruk från den tidigaste barndomen. Då ölförbrukningens storlek mycket beror på väderleksförhållandena och främjas av ett varmare klimat, betingar även detta, att de bayerska förhållandena ej utan vidare kunna tillämpas på vårt land.

Även om de nyss lämnade uppgifterna hänföra sig till det mer lockande ölet, belysa de dock klart det faktum, att en lättdrucken maltdryck gärna konsumeras i betydande mängder, och det är ingen överdrift att beräkna, att en sådan maltdryck som vårt pilsnerdricka lätt kan konsumeras till en myckenhet av 5 liter, alltså 15 halvbuteljer per dag. Då varje halvbutelj innehåller ungefär tio kubikcentimeter alkohol skulle detta innebära, att denna dryck lätteligen tillåter en dagskonsumtion av 150 kbcm. alkohol, en alkoholmängd, som fördelad över en hel dag visserligen knappast torde framkalla berusning, men helt säkert kan befaras medföra betydande skadeverkningar med hänsyn till konsumentens arbetsduglighet och självbehärskning. Härtill kommer, att under mer ovanliga förhållanden verklig berusning visst bör kunna komma till stånd (se undertecknads särskilda yttrande s. 406).

Alltför avsevärda risker äro under sådana förhållanden knutna vid pilsnerdrickats likställande i försäljningsavseende med svagdricka, varigenom denna dryck ju skulle få utminuteras av varje handlande som så önskade, och varigenom det skulle stå var och en fritt att efter en enkel anmälan få utskänka drycker i obegränsade mängder. Skulle på det viset denna dryck fritt få göra sig gällande som en ymnigt använd förfriskningsdryck under pågående arbete och slutligen fritt och okontrollerat få konsumeras å varje även det minsta utskänkningsställe eller kafé, vore härmed, även om man tar hänsyn till det hämmande inflytande varans pris betingar, ett ur folknykterhetens synpunkt riskabelt tillstånd skapat. Särskilt att beakta härvid är att man kan befara, att pilsnerdrickats likställande med svagdricka här och var å landsbygden skulle kunna medföra en positiv försämring av nykterhetstillståndet, nämligen för sådana trakter där ölet, som framförallt är en stadsbefolkningens dryck, ej vunnit spridning. Och har man väl vant befolkningen vid fri tillgång på dessa drycker, blir det ingen lätt sak att i händelse av allmänskadligt missbruk skapa restriktioner.

Förelåge endast det alternativet att antingen föra pilsnerdrickat till svagdrickats klass eller till ölets klass, kan det med hänsyn till vad nyss anförts anses som det enda säkra att låta denna dryck alltjämt sammanföras med ölet. Andra alternativ föreligga emellertid. Mycket talar för att man låter pilsnerdrickat och därmed likställda drycker bilda en klass för sig, en »de halvstarka maltdryckernas klass», underkastad sina särskilda försäljningsbestämmelser, strängare än svagdrickats, mindre stränga än dem som gälla ölet. I själva verket erbjuder en dylik särställning för dessa drycker alldeles bestämda fördelar.

Det är ett känt förhållande, att den roll ölet spelar som en välsmakande måltidsdryck, ej i större utsträckning kan fyllas av svagdrickat eller alkoholfria läskedrycker. Restriktioner mot ölet av den art, att dess användande som måltidsdryck förhindras t. ex. å restauranger inom lokal-veto-områden, medför därför den olägenheten, att de lämna ett legitimt behov otillfredsställt. Detta behov av en smaklig måltidsdryck ägnad att tillfredsställa just dem, som äro vanda vid ölets typ, kan pilsnerdrickat fylla utan att därmed någon skada ur nykterhetssynpunkt kan befaras.

Att pilsnerdricka och liknande halvstarka maltdrycker kunna betecknas som fullt oskyldiga då de endast förtäras som måltidsdrycker, under det att de ymnigt konsumerade under dagens lopp utan dylik begränsning kunna tänkas göra ett väsentligt avbräck på folknykterheten, sammanhänger med en del fysiologiska förhållanden.

Till en början är det klart, att ju mer utspädd en alkoholhaltig dryck är, desto mer vätska måste man upptaga för att tillföra kroppen samma kvantitet alkohol. Och vad en så pass alkoholsvag dryck som vårt pilsnerdricka med dess under 3.6 volymprocent beträffar, så kräves det ett särdeles betydligt vätskeinmundigande för att en normal person skall nå gränsen av börjande berusning. I själva verket är denna mängd så pass stor. att det knappast är görligt att rå med den på den korta tid en måltid varar. Under det ju brännvin på någon minut kan intagas i berusande mängd, visade det sig vid försök å fysiologiska institutionen i Lund med några personer, som gjorde sitt allra bästa för att på fastande mage inom möjligast kort tid konsumera möjligast mycket av en 3.3 volymprocent alkohol innehållande lagerdricka, att det därmed var omöjligt att på en tid för konsumtionen av intill en timme nå den minsta berusning, och detta trots att inmundigandet energiskt fortsattes med övervinnande av de oangenäma sensationerna av bukens utspänning etc. Den därvid intagna största mängden pilsnerdricka var 8 halvor på en timme, motsvarande 88 kubikcentimeter alkohol. Genom samtidiga analyser fanns att kroppsvätskornas alkoholhalt steg till ungefär 1.4 pro mille. Den enda alkoholverkan, som härvid iakttogs, var en osäkerhet i handrörelserna, särskilt visande sig i fumlighet vid skötseln av de apparater, som användes vid samtidigt pågående kemiska försök.

Någon avgörande betydelse kan ju alls ej tillmätas dessa få iakttagelser, vare sig med hänsyn till frågan, hur stor vätskemängd en person kan intaga under den tid, en måltid kan tänkas pågå, eller med hänsyn till frågan, vilka verkningar den i en dylik mängd pilsnerdricka ingående alkoholen kan utöva. Det kan ej uteslutas, utan är tvärtom antagligt, att enstaka personer äga en helt annan och större förmåga av vätskeupptagande på relativt kort tid, även om man ur fysiologiska data har svårt att fullt tro på vad som i »Alkoholen och samhället» sid. 365 meddelas, nämligen att en ungefär 30-årig man på två timmar skulle förtärt 35 halvor öl. Nämnda uppgift är också endast hans egen, ej av andra personer kontrollerad.

Och vad beträffar den i nyss anförda försök använda alkoholmängdens oförmåga att verka berusande, står det visserligen i samklang med de iakttagelser, som vid den Kraepelinska skolans alkoholförsök gjordes över de mängder, man kunde använda utan att framkalla berusning (se Kraepelins Psychologische Arbeiten, Bd 3 s. 418, Bd 4, s. 3 och 496). Men det är å andra sidan ett erkänt förhållande att »laboratorieruset» har helt andra utvecklingsbetingelser än ruset i det dagliga livet (se Brotherus. Om alkoholens inflytande på psykopater, Finska Läkaresällskapets Handlingar, årg. 1913, del 2 s. 720).

Att de anförda försöken ändå tydligt visa, att pilsnerdricka måste anses som en oskyldig måltidsdryck, beror på att försöken utförts å fastande mage, då alltså möjligheterna för att upptaga en stor vätskemängd och därmed också mer alkohol voro så gynnsamma som möjligt, under det att ju vid samtidigt intagande av måltid den intagna födan betydligt reducerar den mängd vätska man kan få ner. Redan härav framgår att en dryck, även om den skulle äga någon användbarhet som rusdryck på fastande mage, alls ej kan därtill användas, om dess användning inskränkes till måltiderna.

Härtill kommer ytterligare en omständighet. Samma mängd alkohol synes verka betydligt mindre kraftigt, då intagandet sker tillsammans med föda, än då det sker å fastande mage, vilket torde stå i samband med att den i matsmältningskanalen förefintliga osmälta födan där kvarhåller även en del av den intagna alkoholhaltiga vätskan, varigenom dess uppsugande i blodet och dess därav betingade allmänverkan å nervsystemet fördröjes och försvagas. Åtminstone gäller detta om de starkare alkoholhaltiga dryckerna.

Denna skillnad mellan alkohols verkan, då den intages vid måltid och då den intages på fastande mage, är ett länge känt erfarenhetsrön ur det praktiska livet, och har även bestyrkts genom vetenskapsmäns försök. Här må endast erinras om vad den norske forskaren Vogt funnit (se Norsk Magazin for Lægevidenskab, årg. 1910, sid. 621), nämligen att 25 till 30 kubikcentimeter alkohol intagna före frukost verkade betydligt starkare än 50 kubikcentimeter som tillägg till en frukostmåltid. Denna iakttagelse kan även uttryckas så, att 50 kubikcentimeter under pågående måltid verkade betydligt mindre kraftigt än ungefär halva mängden på fastande mage.

Den praktiska slutsatsen man av allt detta kan draga är att man som måltidsdryck ur nykterhetssynpunkt kan anse såsom oskyldig en dryck av inemot dubbelt så hög alkoholhalt som vårt vanliga svagdricka, vilket ju visat sig oskyldigt även vid fri konsumtion utan samband med måltid. Den legala alkoholgränsen för vårt svagdricka är visserligen så hög som 2 $^1/_4$ volymprocent. Sådant det tillhandahålles i den allmänna handeln torde dess alkoholhalt vad beträffar det vanliga svagdrickat sällan överskrida 1.5 procent och vad beträffar det lagrade buteljsvagdrickat ej överskrida 2 procent. Under sådana förhållanden torde det vara fullt berättigat att som tillåtligt ur folknykterhetssynpunkt beteckna det fria användande som måltidsdryck av vårt pilsnerdricka med dess under 3.6 procent fallande alkoholhalt samt att i lagstiftningshänseende draga konsekvenserna ur denna ståndpunkt. Har alltså erfarenheten visat, att det ej finnes någon anledning att sätta den fria utskänkningen av svagdricka under det lokala vetots domvärjo eller göra den beroende på särskild rättighet, så har man lika litet anledning att så förfara med hänsyn till pilsnerdrickats användning som måltidsdryck. Ur nykterhetssynpunkt synes det alltså väl kunna tillåtas, att varje restaurang må äga rätt att efter enkel anmälan till vederbörande myndighet, varom bevis erhållits, till gäst vid dess måltid servera halv-

starka maltdrycker. Till missbruks förekommande torde måltid i överensstämmelse med vad som skett i 20 § av nykterhetskommitténs förslag böra anses föreligga endast då gäst rekvirerat mat till ett pris, som ej understiger det dubbla priset av rekvirerad maltdryck, och bör förbud stadgas för mottagande av betalning för maltdrycken utan att måltiden samtidigt betalas.

Om också kontrollen, då det gäller mottagandet av gäster vid slutet bord i hemmet, ej kan bli så stor som vid servering å restauranger, så torde dock även härvid servering av pilsnerdricka kunna tillåtas efter enkel anmälan till vederbörande myndighet. Nykterhetskommittén har ju redan föreslagit dylik form för tillåtelse av servering av öl, låt vara blott i kommun där lokalt veto ej införts. Med hänsyn till den större möjlighet för missbruk, som ölet medgiver, kan man väl tänka sig, att ölutskänkningen under dessa förhållanden indroges och ersattes med pilsnerdrickförsäljning, men att å andra sidan en under dessa förhållanden skeende pilsnerdrickutskänkning ej underkastades det lokala vetots domvärjo.

Om pilsnerdrickats fria användning som måltidsdryck alltså kan anses ha absolut berättigande ur nykterhetssynpunkt, så är det ett berättigande av mer relativ art, som kan vindiceras åt det förslag undertecknad i sitt särskilda yttrande till nykterhetskommitténs betänkande s. 407 framlagt. Enligt detta förslag skulle pilsnerdrickat undantagas från det lokala vetots omfattningsområde och rättigheter till försäljning av denna dryck även inom dylikt område alltjämt kunna utdelas på samma sätt som nu sker med rättigheter till försäljning av öl. Med den uppfattning vartill jag nu kommit rörande pilsnerdrickats oskyldighet ur nykterhetssynpunkt som måltidsdryck har jag, som av det ovan sagda framgått, nu gått längre och föreslagit, att pilsnerdricka som måltidsdryck alls ej skulle göras beroende på tilldelad rättighet. Av det ursprungliga förslaget kvarstår alltså, att andra former av försäljning av pilsnerdricka i den utsträckning nu är fallet med öl, alltjämt skulle ligga i de kommunala myndigheternas hand. Bakom detta förslag ligger den uppfattningen, att pilsnerdrickat härigenom skulle sättas i stånd att inträda som ölets arvinge i de fall, då ölets åtkomst försvåras genom att ett lokalvetobeslut flyttar anskaffningsorten för ölet längre bort från en kommun. Behovet efter en välsmakande maltdryck kommer alltjämt att göra sig gällande även inom lokalvetoområdet, och nykterhetskommitténs förslag ger också rekvisitionsrätt åt dess invånare (utom de avstängda). Underkastas nu öl och pilsnerdricka lika stränga bestämmelser, finnes det ingenting, som särskilt gynnar pilsnerdrickat. Man kan till och med tänka sig möjligheten av att ölets större hållbarhet och den i förhållande till priset relativt mindre fördyring det kommer att lida genom fraktsatserna, kan skänka ölet en favör i dess tävlan med pilsnerdrickat. Skulle däremot ett bryggeri inom lokalvetoområdet alltjämt få fortsätta att distribuera sin pilsnerdricka direkt till sina kunder, utan den omgång över närmaste systembolags försäljningsställe, som ölet enligt kommittéförslaget blir underkastat, kommer detta att innebära en premiering av pilsnerdrickat. Mångenstädes, där ölet eljest skulle användas, kan det väntas på det sättet bli ersatt medels pilsnerdricka.

Denna tanke att pilsnerdrickat genom lagstiftningen skulle skänkas större möjlighet att inträda som ersättningsdryck för ölet har i mitt särskilda yttrande till nykterhetskommitténs betänkande endast skisserats och ännu mindre har där någon utredning lämnats, vilka lagändringar erfordras för nående av ett dylikt syfte.

Då jag nu ånyo fått i uppdrag att syssla med denna fråga, har jag kommit till den uppfattningen, att tanken om pilsnerdrickat som ölets arvtagare får sin fulla utformning både reellt och formellt genom att helt utesluta pilsnerdrickat ur den

nya försäljningsförordningen och att rörande denna dryck låta den gamla förordningen rörande försäljning av vin och öl fortfarande äga kraft.

Enklast torde detta kunna ske genom en särskild förordning eller genom ett tillägg till den nya försäljningsförordningen, varigenom bestämdes, att den hittills gällande öl- och vinförsäljningsförordningen alltjämt i tillämpliga delar bibehölle sin giltighet med hänsyn till försäljningen av de halvstarka maltdryckerna. I denna särskilda förordning eller i det eventuellt förutsatta tillägget kunde också infogas den bestämmelsen, att då restaurang önskade att i samband med måltid till gäst utskänka halvstarka maltdrycker, detta finge äga rum efter anmälan hos vederbörande myndighet och efter över anmälan erhållet bevis. I nämnda förordning eller tillägg kunde man också tänka sig införda bestämmelser, som möjliggjorde avstängning av personer, som befunnits missbruka pilsnerdricka, från inköp av sådan. Emellertid torde det ej vara nödvändigt att på detta stadium införa avstängningsmöjlighet. Visserligen kunna missförhållanden väl tänkas uppstå även genom pilsnerdrickats försäljning under de former som hittills tillämpats för det. Dessa former möjliggöra emellertid redan de en viss reaktion mot missbruk och det är ännu ej alls säkert att missbruket bli så pass gravt, att det motiverar nya åtgärder för dess bekämpande. Ett avstående från dylika åtgärder, tills erfarenheten visat dem behövliga, innebär alltså endast, att det betydande framsteg i nykterhetsavseende, som pilsnerdrickats inträdande i ölets förra rättighetsområde i varje fall utgör, möjligen ej blir fullt så stort som kanske tänkbart vore. (Pilsnerdrickats frigivande till försäljning i svagdrickats former skulle däremot i och för sig ej innebära något framsteg i nykterhetsavseende och möjligen ett ej oväsentligt steg tillbaka.)

I ovanstående utlåtande har som pilsnerdricka definierats maltdrycker med en alkoholhalt ej överstigande 3.6 volymprocent alkohol. Endast alkoholhalten har alltså använts i definitionen, detta för enkelhetens skull och emedan alkoholhalten är det enda, som äger direkt betydelse ur nykterhetssynpunkt. Här torde emellertid en närmare utredning av vad som bör menas med pilsnerdricka böra lämnas. Jag fäster då först uppmärksamheten på, att jag i mitt särskilda yttrande definierat som »halvstarka maltdrycker» (vilket uttryck i lagavseende torde äga företräde framför den här använda kortare kollektivbenämningen pilsnerdricka) underjästa lagrade maltdrycker, inbryggda med en stamvört å 6—9 procent och med en alkoholhalt av 2 $^1/_4$ till 3.3 volymprocent. Under det att alltså i mitt särskilda yttrande den övre alkoholgränsen satts till 3.3 volymprocent, har den i denna utredning satts till 3.6 volymprocent. Förhållandet beror på följande. Från kontrollstyrelsen hade erhållits den uppgiften, att till de halvstarka maltdryckerna användes en vört av högst 9 procent. Härur beräknades preliminärt den väntade alkoholhalten på samma sätt som ur den för svagdricksframställning tillåtna vörtstyrkan av 6 procent, alkoholvärdet 2 $^1/_4$ volymprocent har uträknats. Den så erhållna alkoholhalten ligger mellan 3.3 och 3.4. Emellertid har det från bryggeritekniskt håll påpekats att de från kontrollstyrelsen härrörande uppgifterna rörande den för framställning av de mellanstarka maltdryckerna använda vörtens styrka avser styrkan i vörtpannan, ej i jäskaren vid jästens tillsättande, vilket också från kontrollstyrelsen bekräftats. Vörten i jäskaren är något mer koncentrerad och dess maximalstyrka där är enligt överenskommelse flertalet bryggeriidkare emellan sedan åratal fastslagen till 9.5 procent. Då den linje jag här framfört vinner sin styrka i det förhållandet, att allmänheten fortfarande tillhandahållas precis en vara, som den redan vant sig

vid, och att å andra sidan bryggarna få fortsätta denna tillverkning precis såsom de äro vana och med den erfarenhet de däröver disponera, har jag ej tvekat att taga konsekvensen av detta från bryggarehåll meddelade faktum, och har alltså utgått från att pilsnerdrickat skulle få inbryggas på en vört av högst 9.5 procent styrka. Då det svenska lagerölets stamvörtsstyrka kan beräknas till 13.5 procent (se t. ex. sid. 55 i Några uppgifter rörande Sveriges bryggeriindustri meddelade av svenska bryggeriföreningen, Stockholm 1914), kommer ändå pilsnerdrickat att till sin vörtstyrka och därmed sin alkoholhalt hålla sig knappt halvvägs mellan svagdrickats övre gränsvärde och lagerölets.

Någon stegring över det nu nämnda värdet av 9.5 procent vörtstyrka, anser jag ej böra komma ifråga. De nu existerande halvstarka maltdryckerna visa tillräckligt, att det med nu medgivna vörtstyrka en förträfflig produkt kan vinnas. Och att detta kan ske även utan att vörtstyrkan ligger alltför hårt an mot den mellan bryggerierna överenskomna övre gränsen, framgår av vad å sid. 55 i den nyss nämnda sammanställningen meddelas, nämligen att det nu förefintliga pilsnerdrickats stamvörtstyrka kan beräknas till 9.2 procent. Tillräcklig marginal synes mig alltså medgivas genom den föreslagna vörtstyrkan av högst 9.5 procent.

Genom en uträkning liknande den som fört till ett övre gränsvärde av 2 ¼ volymprocent för svagdrickat kommer man som motsvarighet till en 9.5-procentig vört till en alkoholgräns av 3.6 volymprocent (egentligen 3.56).

Utgår man från den nu gällande definitionen å svagdricka i tillverkningsförordningen som en maltdryck, »som ej innehåller mer än 2 ¼ volymprocent alkokol och är inbryggd med en stamvört, vilkens extrakthalt icke överstiger 6 procent», så skulle de halvstarka maltdryckerna på analogt sätt definieras såsom »maltdrycker, som innehålla mellan 2 ¼ och 3.6 volymprocent alkohol, och som äro inbryggda med en stamvört med en extrakthalt liggande mellan 6 och 9 ½ procent».

Härvidlag är emellertid att framhålla, att det som enligt utbildad (dock ej genom prejudikat från högsta domstolen, så vitt bekant, fastslagen) praxis är avgörande, om svagdricka föreligger eller ej, ej är alkoholhalten utan styrkan av den vört på vilken maltdrycken inbryggts. (Se mitt särskilda yttrande sid. 401.) Genom en abnormt hög förjäsningsgrad kan svagdrickats alkoholhalt stiga över 2 ¼ volymprocent utan att det i skatte- och försäljningsavseende torde upphöra att betraktas som svagdricka. Frågan är nu, om man skall finna sig i ett liknande förhållande med hänsyn till pilsnerdrickat. Då pilsnerdrickat tillverkas vid större bryggerier med möjlighet att genom analyser fastslå den utsända dryckens alkoholhalt, är detta ej så nödvändigt, som då det gäller de svagt utrustade svagdrycksbryggerierna. Utan att direkt föreskriva straff för varje om än så obetydligt och tillfälligt överskridande av alkoholgränsen, skulle man dock på ett enklare sätt kunna hindra, att vörtstyrkans användande som norm blev föremål för ett illojalt utnyttjande. Vad man skulle kunna befara, nämligen att något enstaka bryggeri, med iakttagande av vörtgränsen, under namn av pilsnerdricka utsände en maltdryck av osedvanligt hög alkoholhalt vunnen genom användande av särskilt kraftigt förjäsande jäst eller på annat sätt, kunde också förhindras genom att i ett särskilt reglemente dylika försök vid vite förbjödes. Överhuvud torde det lämpligen överlåtas åt kontrollstyrelsen att utfärda bestämmelser rörande dessa speciella tekniska frågor. Den eventuella kungliga förordningen torde utan att ingå på dessa detaljer kunna nöja sig med att definiera de halvstarka maltdryckerna som ovan föreslagits.

3. Frågan om extraktrika, alkoholsvaga maltdryckers likställande i försäljningsavseende med svagdricka.

Som redan i historiken framhållits, är det ett gammalt önskemål från de organiserade nykterhetsvännernas sida att maltdrycker med en alkoholhalt under svagdricksgränsen men med högre extrakthalt i försäljningsavseende måtte likställas med svagdricka, om genom betryggande åtgärder efterjäsning med ty åtföljande stegring av alkoholhalten har förhindrats.

Frågan om frigivandet i försäljningsavseende av dessa drycker sammanhänger tydligen med den tekniska frågan, om det finnes någon betryggande metod att utesluta efterjäsning. Den metod, som härvid kan komma ifråga, är den s. k. pasteuriseringen, med andra ord maltdryckens uppvärmande till tillräckligt hög temperatur, varigenom kvarvarande jästceller oskadliggöras. För att ej i stället för de ursprungligen förefintliga, genom uppvärmningen oskadliggjorda jästcellerna nya jästceller skola komma in och sätta drycken i jäsning och därigenom höja alkoholhalten, måste pasteuriseringen ske på slutna flaskor, som förhindra luftens tillträde. I luften finnas nämligen jästceller, varför också en flaska pasteuriserad maltdryck, vars kork uppdragits, snart hemfaller till jäsning.

Gent emot pasteuriseringens pålitlighet ha från svenskt bryggarehåll framförts åtskilliga betänkligheter. Man har hänvisat till möjligheten att själva pasteuriseringen (uppvärmningen) kan göras för svag, man har påpekat risken att av den pasteuriserade maltdryckens avstängning från beröring med luften ej blir effektiv t. ex. genom att dålig kork använts, och slutligen har man också framhållit möjligheten för konsumenten att med avsikt framkalla efterjäsning genom att draga upp korken.

Den teoretiska riktigheten av dessa invändningar kan ej bestridas. I praktiskt avseende kunna de knappast tillmätas någon betydelse och allra minst en utslagsgivande sådan. En sådan invändning som den att köparen genom att åstadkomma efterjäsning kan öka den pasteuriserade dryckens alkoholhalt saknar sålunda betydelse, till början emedan den jäsning, som åstadkommes genom luftens jästceller, i de flesta fall blir en vildjäsning, som försämrar drycken och gör den onjutbar. Och den som har förmåga att hitta på metoder att undvika en dylik vildjäsning och få till stånd en ädeljäsning, han har så många andra bekväma tekniska möjligheter att genom jäsning skaffa sig alkoholhaltiga drycker (Se t. ex. En enkel metod att göra svagdrickat starkt rusgivande. Svenska bryggareföreningens månadsblad, 1910 s. 73), att det inte spelar minsta roll, om även den möjligheten står honom till buds. Vad beträffar de tekniska hinder för pasteuriseringens effektivitet, som skulle ligga i sådana moment som möjligheten att uppvärmningen ej varit tillräcklig, att korken ej utestänger luften o. s. v., så har det vid de rådplägningar jag haft tillfälle att hålla med representanter för svensk bryggeriteknik, visat sig att man i själva verket ej skattar dem särskilt högt.

Vad man på detta håll synes befara, är till en början att pasteuriseringen på något enstaka bryggeri kommer att utföras med olämpliga, ofullkomliga apparater och utan sakkunskap med den påföljden, att efterjäsning inträdde och alkoholhalten överskredes. Något sådant befarar man sedan skulle återfalla på hela bryggarekårens

anseende för duglighet och laglydighet. Man befarar vidare, att i fall, där trots all försiktighet genom olyckshändelse efterjäsning komme till stånd, straffet ej skulle stå i proportion till förseelsens obetydliga art. Och mot den invändningen, att det bryggeri som ej önskade tillverka dessa drycker eller ej ansåge sig kunna åtaga sig ansvaret därför, ju alls ej behövde taga någon befattning med dem, anför man, att konkurrensen ändå tvingade även ett ovilligt bryggeri in därpå.

Emellertid har man från bryggeritekniskt håll förklarat, att betänkligheterna kunde falla, om det stadgades att extraktrika drycker med en alkoholhalt under svagdricksgränsen finge i försäljningsavseende likställas med svagdricka endast då de tillverkats vid bryggeri, som av kontrollstyrelsen förklarats innehava tillfredsställande anordningar för utförande av pasteurisering och nödig erfarenhet i deras handhavande, samt vidare att straffpåföljden i de fall då alkoholgränsens överskridande kunde anses som en olyckshändelse trots all försiktighet, kunde alldeles inhiberas. Mot varken den sålunda föreslagna förebyggande kontrollen eller emot strafflatitudens väljande så att all möjlig mildhet kan användas i därav förtjänta fall finnes något att anmärka ur nykterhetssynpunkt.

Och vad beträffar möjligheten att på ett i praktiskt avseende tillfredsställande sätt sköta pasteuriseringen, styrkes den till fullo av erfarenheten från Danmark, där sedan nu mer än 20 år skattelagstiftningen visat sig kunna bygga på denna metod.

Hänvisande till ovanstående får jag alltså föreslå, att extraktrika maltdrycker med en alkoholhalt under svagdricksgränsen i försäljningsavseende jämnställas med svagdricka. Den lagändring som av detta förslag påkallas är en förändring av mom. 2 av 1 § av kungl. förordningen angående försäljning av tillagade alkoholfria drycker samt svagdricka. Till detta moment kunde exempelvis följande tillägg göras.

»Med svagdricka jämnställes enligt denna förordning maltdryck, inbryggd på vört av högre styrka än sex procent, om dess alkoholhalt är under två och en kvarts volymprocent, och om genom betryggande, och av kungliga kontrollstyrelsen godkända anordningar å det tillverkande bryggeriet en stegring av alkoholhalten förekommits.»

Genom den ändrade omfattning, som den hittills bestående kungliga förordningen angående försäljning av tillagade, alkoholfria drycker samt svagdricka skulle erhålla dels genom införande av detta tillägg, dels genom en av nykterhetskommittén (se dess utlåtande nr 5 sid. 45) föreslagen förändring vore det mer rationellt att giva stadgan ett annat namn, t. ex. »Förordningen angående försäljning av tillagade, alkoholfria och alkoholsvaga drycker».

4) Vissa fördelar ur andra synpunkter än nykterhetsintressets av här framlagda förslag.

Till vad redan i föregående utredning meddelats rörande de fördelar, som äro förknippade med här framlagda förslag, tillåter jag mig att här i all korthet ytterligare tillägga följande.

Fördelarna för den stora konsumerande allmänheten. Genom att i försäljningsavseende likställa de *extraktrika maltdryckerna* med en garanterad låg alkohol-

halt under svagdricksgränsen med svagdricka, skapar man avsättningsmöjligheter och därmed konkurrensmöjlighet för en oskyldig typ av maltdrycker, som man har all anledning önska framgång. Innan den nuvarande skattelagstiftningen tillkom, funnos här och var i vårt land drycker av denna typ, alla dock behäftade med det felet, att risken för efterjäsning ej var övervunnen. Den nya skattelagstiftningen hindrade svagdricksbryggerierna att fortsätta tillverkningen av dem, och för de skattepliktiga bryggerierna var lockelsen ej allt för stor att försöka lägga an på dylika drycker, som i försäljningsavseende vore underkastade samma villkor som ölet.

Sådan situationen i vårt land nu är, är det endast ett eller annat julöl, som representerar dessa extraktrika och alkoholsvaga maltdrycker, och garantien för efterjäsning saknas alltjämt. Alltid representera dessa julöl dock vissa anknytningspunkter för återinarbetandet av denna typ av drycker.

I Danmark har man i det s. k. kronölet en annan typ av dessa drycker. Från svenskt bryggarehåll ställer man sig i allmänhet mycket skeptisk gent emot möjligheten att den svenska allmänheten skall visa sig uppskatta dessa drycker av kronölets typ. Ett faktum är emellertid, att de i Danmark ganska snart efter det de där införts, vunno en betydande spridning och att de alltjämt bevarat sin ställning. (Jag hänvisar till den som bilaga anförda statistiken, som meddelats av Laboratoriedirektör Jörgensen, Köpenhamn.) Även om man måste tillmäta den svenska bryggareuppfattningen att kronölet ej lämpar sig för svensk smak ganska stor betydelse, finnes det dock ingen anledning att endast på denna grund genom lagstiftningen försvåra försöken att slå in på denna väg och på det viset minska möjligheten för allmänheten att få välja bland flera typer vid tillfredsställandet av sitt behov efter en fullt oskyldig maltdryck. Även uppmuntrar extraktgränsens frigivande till nya, hittills oförsökta metoder till framställandet av goda alkoholsvaga drycker.

Genom *pilsnerdrickats* frigivande som måltidsdryck kommer den stora del av allmänheten, som gärna önskar öl till maten, att vinna en av dem redan ganska allmänt erkänd ersättningsdryck, vars förträfflighet även framhållits från bryggarehåll. (Den betecknas som »en ganska hållbar, kolsyrefri och välsmakande dryck» i Svenska bryggareföreningens redan citerade »Några uppgifter rörande Sveriges bryggeriindustri».)

Fördelarna för restauranger och matserveringar. Erkännes pilsnerdrickats användning som måltidsdryck som likgiltigt ur nykterhetsavseende och göres utskänkningen till måltid därav oberoende av särskild rättighet, har därmed en bestämd lättnad och en säkrare ställning skapats för våra vanliga restauranger och inackorderingsställen, i de fall de berövas sin rätt att servera öl. Och vad nykterhetsrestaurangerna beträffar, har man genom de extraktrika maltdryckernas frigivande skapat möjligheten av ett större urval, än hittills tillgängliga alkoholfria och alkoholsvaga drycker representerat.

Fördelarna för vissa bryggerier. Som redan framhållits, hyser man på bryggarehåll ganska allmänt stor misstro mot de extraktrika maltdryckernas under svagdricksgränsen förmåga att tillkämpa sig marknad i vårt land. Under sådana förhållanden torde det ej vara skäl att tillmäta dessa dryckers frigivande i försäljningsavseende större ekonomisk betydelse för bryggerierna i allmänhet, om man också väl kan tänka sig att genom energiskt arbete här och var ett bryggeri kan upparbeta en lukrativ avsättning av dessa drycker. Den alltjämt stegrade tillverkningen av svagdricka å de skattepliktiga bryggerierna talar även för, att en genom

högre extrakthalt förbättrad alkoholsvag maltdryck också skall vara i stånd att skapa sig en marknad. Större betydelse kan man då tillerkänna säkerställandet av bryggeriernas rätt att sälja pilsnerdricka och liknande drycker.

Beträffande de skattepliktiga bryggeriernas omsättning av olika drycker må följande tabell meddelas (varvid porteromsättningen, vilken i detta sammanhang ej spelar någon roll, ej medtagits). Siffrorna betyda hektoliter.

	1910—1911	1911—1912	1912—1913
Lageröl	535,762	548,783	582,993
Pilsneröl	309,735	336,000	341,664
Extra ölsorter och överjäst öl	13,647	17,582	35,284
Lager- och pilsnerdricka	156,665	146,845	149,253
Svagdricka	182,929	282,656	295,911

Som framgår av denna tabell utgör under nuvarande förhållanden, om man fäster sig vid de tillverkade maltdryckernas mängd, den tillverkade mängden lager- och pilsnerdricka ej ens hälften av mängden tillverkat pilsner och endast obetydligt mer än $^1/_4$ av den mängd lageröl, som tillverkas. Och som priset å de lagrade drickorna är lägre än å ölet. är deras ekonomiska betydelse ännu mindre. Det är under sådana förhållanden klart, att den ekonomiska fördelen för bryggerierna av de halvstarka maltdryckernas lösgörande från ölet ej så mycket ligger i att den nuvarande omsättningen därav säkerställes, som fast mer i det förhållandet att man kan beräkna, att en del av den omsättning av öl, som bryggerierna hittills haft, men som det nya förslaget kan väntas beröva dem, kommer att övergå på de halvstarka maltdryckerna.

Betydelsen härav kommer att egentligen göra sig gällande, där ölhandeln underkastas strängare restriktioner. Om lokalt veto i den fattning nykterhetskommittén tagit detta begrepp införes inom en kommun, där ett bryggeri är beläget, och om alltså åtkomsten till öl därstädes blir förenat med besvär och kostnader, kan man under förutsättning av att handeln med pilsnerdricka alltjämt får fortgå i samma former som ölet hittills, och att nämnda dryck alltså liksom får ärva hela det färdiga distributionssystem, varöver ölet dittills förfogat, vänta sig att omsättningen därav betydligt stegras. Pilsnerdrickat kommer liksom att utfylla det vacuum, som skapats genom att öltillförseln så försvårats.

Annorlunda blir det inom kommun, där lokalt veto ej förefinnes. Där kommer ölet alltjämt att bli så pass lätt tillgängligt för alla lojala förbrukare, att något »vacuum» av den anledningen ej uppkommer. Genom att de halvstarka maltdryckerna även här komma att bli lättare tillgängliga, är det att vänta att deras omsättning kommer att stegras på ölets bekostnad. Då ölet väl i allmänhet kan säljas med större vinst än de halvstarka maltdryckerna, kommer därför för dessa bryggeriers ekonomi de halvstarka maltdryckernas särställning ej med säkerhet att innebära någon fördel, kanske t. o. m. en olägenhet, vilken dock medels lämplig prissättning kanske kan utjämnas. Men då denna särställning ur så många andra synpunkter erbjuder fördelar och då bryggerierna inom de kommuner, där lokalt veto ej kan väntas bli infört, alltså de större statskommunerna, torde höra till de ekonomiskt starkaste, är detta av mindre betydelse även med hänsyn till den viktiga frågan om eventuell ersättning från statens sida.

Fördelarna ur statens synpunkt. Ju fler bryggerier kunna vidmakthållas och existera på en ur nykterhetssynpunkt tillåtlig tillverkning, desto bättre för staten. Detta torde gälla oberoende av frågan om statsersättning för nedlagda bryggerier. Även utan att vara nationalekonom torde man våga påstå att därmed följande arbetslöshet, minskning i fastigheters och lösörens värden, minskning i skatteinkomster, representerar en förlust ur statens synpunkt. Åtager sig staten dessutom ersättningsskyldighet, kommer ett ur nykterhetssynpunkt icke nödvändigt nedläggande av ett bryggeri att innebära en förlust för staten. Då nykterhetskommitténs förslag torde medföra nedläggandet framför allt eller kanske uteslutande av sådana bryggerier som ligga inom kommuner, som införa lokalt veto, och då förslaget att skapa en särställning för de halvstarka maltdryckerna framför allt gagna just där befintliga bryggerierna, som på det viset få en ur nykterhetssynpunkt tillåtlig sysselsättning, innebär detta förslag vissa möjligheter för staten att undgå ersättningsskyldighet. Även om, såsom är att vänta, bryggeriet kommer att se sin omsättning av pilsnerdricka bli mindre än dess förutvarande ölomsättning, är det ej omöjligt att genom prissättningen på dryckerna förlusten kan reduceras, så att bryggeriets bestånd kan bli ekonomiskt möjligt. Härvid är även att taga hänsyn till den så till vida gynnade ställning, som nykterhetskommitténs förslag bereder de bestående skattepliktiga bryggerierna genom att befria dem från konkurrens med nytillträdande bryggerier medels förslaget om koncession för upprättandet av nya bryggerier. I praktiken kan detta väntas innebära förbud för tillkomsten av nya bryggerier i andra fall än då ett nytt bryggeri blir behövligt som ett vapen mot att allmänheten exploateras genom orimliga priser av de redan bestående, vilket praktiskt taget kan anses uteslutet. Denna gynnade ställning innebär ett moment, som kan verka därhän att en bryggeriinnehavare ej så gärna nedlägger sitt bryggeri utan blir mer benägen att rida ut den storm den nya försäljningsstadgan och särskilt dess lokal-veto-bestämmelser skulle innebära, i känslan av att han dock är innehavare av en rättighet, som möjligen representerar ett framtidskapital och i förhoppning att den omsättning av ur nykterhetssynpunkt låt vara med vissa restriktioner alltjämt tillåtliga drycker, som alltjämt står honom kvar, med ökad folktäthet och ökad välburgenhet skall kunna skapa honom en relativt god ställning.

Lund 1 juli 1914.

T. Thunberg.

Bilaga till herr Thunbergs yttrande.

Produktion i Danmark af *lagrede skattefri Ølsorter* (Kronepilsener, Kroneöl, o. s. v., dels over- dels undergæret)

	(under 2.25 % Alkohol)
1902—03 (Driftsaar)	78,521 Tdr.
1903—04 »	95,533 »
1904—05 »	101,244 »

		(under 2.25 % Alkohol)						
1905—06	(Driftsaar)	.....	112,164	Tdr.				
1906—07	»	.....	116,025	»				
1907—08	»	.....	111,746	»	(heraf c:a	24,000	Tdr.	undergæret)
1908	(Kalenderaar)	.....	147,131	Hl.				
1909	»	.....	137,201	»	(heraf c:a	20,950	Hl.	undergæret)
1910	»	.....	141,913	»	» »	19,155	»	»
1911	»	.....	141,056	»	» »	17,802	»	»
1912	»	.....	143,821	»	» »	19,530	»	»
1913	»	.....	156,602	»	» »	24,873	»	»

Till herr statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet.

Sedan professorn Torsten Thunberg och undertecknad av herr statsrådet erhållit i uppdrag att »verkställa ytterligare utredning i vad mån möjlighet förefinnes att i försäljningsavseende draga en ur nykterhetssynpunkt tillfredsställande annan gräns mellan starkare och svagare maltdrycker än den nu stadgade samt angående därmed sammanhängande tekniska spörsmål», anhåller jag härmed vördsamt få i detta ärende anföra följande.

Enligt Kungl. Maj:ts nådiga förordning den 9 juni 1905 är, med de inskränkningar sagda förordning stadgar, försäljning av svagdricka, då denna ej sker till förtäring på stället, tillåten under samma villkor som för idkande av handel i allmänhet äro gällande. För utskänkning av svagdricka fordras enligt förordningens § 3 endast viss anmälan. Praktiskt sett är såväl handeln med som utskänkningen av svagdricka att anse som fullständigt fri.

Rörande definitionen av begreppet svagdricka hänvisar nu nämnda förordning till kungl. förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, enligt vilken med svagdricka förstås »varje maltdryck, som ej innehåller mer än två och en fjärdedels volymprocent alkohol och är inbryggd med en stamört, vilkens extrakthalt icke överskrider sex procent». Denna bestämmelse bildar sålunda den nuvarande gränsen mellan starkare och svagare maltdrycker.

Då fråga nu uppstått, huruvida icke en annan gräns emellan dessa olika slag av maltdrycker än den här angivna lämpligen skulle kunna dragas, så torde det sålunda uppkomna spörsmålet sönderfalla i tvenne delar, av vilka den första berör vilka maltdrycker, som böra kunna till försäljning frigivas, den andra, huru en gräns emellan dessa och starkare drycker från teknisk synpunkt lämpligen bör bestämmas.

Vad den första delen av frågan beträffar, så är det först och främst tydligt att från även ett långt gående nykterhetsintresses synpunkt inga skäl torde kunna anföras mot att med svagdricka jämnställa maltdrycker med svagdrickats alkoholhalt men med en högre extrakthalt än dettas, blott man genom en betryggande pasteurisering sörjt för att den fastställda alkoholhalten ej genom efterjäsning ökas.

Detta slag av drycker hänför sig till det danska kronölets typ, en typ på vilken man ofta hört stora förhoppningar sättas, då det gällt att finna en ersättning för de vanliga här i landet förekommande ölsorterna. Vid åtskilliga tillfällen hava också, bland annat av undertecknad, ganska omfattande försök gjorts att i den svenska marknaden införa drycker av denna typ. Resultatet har emellertid blivit mycket nedslående, i det den svenska allmänheten visat sig icke uppskatta dessa

alkoholsvaga, extraktrika ölsorter, ett förhållande, vartill dessa överjästa dryckers söt-beska och onekligen något fadda smak torde hava verksamt bidragit.

Då drycker av denna typ i tillverkning ställa sig ungefärligen lika dyra som det vanliga ölet, och då de ej i sig själva äro nog hållbara utan måste underkastas pasteurisering, vilket ytterligare ökar deras försäljningspris, ha de sålunda med hänsyn varken till kvalitet eller prisläge kunnat upptaga tävlan med de drycker, vilka allmänheten här i landet sedan länge vant sig att begagna.

Vid det sammanträde, som professor Thunberg och undertecknad den 27 nästlidne juni höllo med fyra särskilt tillkallade framstående bryggeriteknici, herrar direktören, civilingenjören B. Almgren, Stockholm, disponenten V. Månsson, Göteborg, ingenjören V. Törnell, Södertälje och disponenten J. Skantze, Falkenberg, uttalade också dessa herrar såsom sin enhälliga mening, att alkoholsvaga extraktrika maltdrycker av nu nämnd typ här i landet förvisso aldrig kunna bliva ersättningsdrycker för de nu vanliga starkare maltdryckerna, en åsikt som även jag biträder.

Det här sagda torde även med avseende på svenska förhållanden vara i stort sett tillämpligt på de nya, ännu obeprövade, typer av alkoholsvaga maltdrycker, som i Norge framkommit efter maltdrycksbeskattningens omläggning därstädes.

Till förekommande av missförstånd rörande den roll det s. k. kronölet spelar i Danmarks maltdryckshandel, torde här vara lämpligt att anföra några siffror, belysande detta förhållande under år 1913. (Uppgifterna hämtade ur Zymoteknisk tidskrift, 1914, nr 3.)

Under detta år tillverkades nämligen i Danmark 970,601 hektoliter skattepliktigt och 1,495,036 hektoliter skattefritt öl eller tillsammans 2,465,637 hektoliter. Under samma tid utgjorde förbrukningen av kronpilsner, kronöl och andra drycker av dessas typ 156,602 hektoliter, eller 10.5 procent av den skattefria och 6.3 procent av den totala maltdrycksomsättningen.

Vid bedömandet av den danska kronölsomsättningen är det vidare tre fakta, från vilka man icke bör bortse, nämligen för det första kronölets skattefrihet, för det andra den omständigheten, att i Danmark alltid vid sidan av tillverkningen av underjästa maltdrycker i motsats till förhållandet i Sverige funnits en betydande, ofta fabriksmässig tillverkning av extraktrika, överjästa ölsorter, varigenom smaken för desamma kunnat bibehållas, och slutligen för det tredje den omständigheten, att man i Danmark saknat den typ av lättare underjästa maltdrycker, som i Sverige representeras av lager- och pilsnerdricka.

Då det legat nära till hands att antaga, att dessa båda speciellt svenska maltdryckstyper skulle kunna komma att utgöra en lämplig ersättning för de starkare ölsorterna, och då professor Thunberg i sitt särskilda yttrande till nykterhetskommitténs betänkande velat giva desamma en viss särställning, hava på professor Thunbergs och mitt föranstaltande utförts en serie analyser av dessa drycker, vilken serie, så vitt tiden för vårt arbete medgivit, avsetts omfatta drycker av detta slag från alla delar av landet.

Analyserna hava, vad landsortsbryggeriernas tillverkningar av detta slag beträffar, utförts av kemiska kontrollanstalten i Borås (föreståndare fil. dr Ivar Nordenskjöld) och beträffande Stockholmsbryggeriernas lager- och pilsnerdricka av Zymotekniska laboratoriet i Stockholm. En sammanställning av de resultat, som ernåtts vid analyseringen av tillhopa 43 sådana maltdrycker, har till resultat givit följande medeltal:

Alkohol volymprocent	3.54
» viktsprocent	2.78
Extraktprocent	3.68
Ursprunglig extrakthaltprocent	9.15
Utjäsningsgrad	59.00

Enligt nykterhetskommitténs betänkande, del IV, (dr Key-Åbergs statistiska utredning) sid. 101 utgjorde under tillverkningsåret 1910—1911 lager- och pilsnerdricka 11.1 procent av de skattepliktiga bryggeriernas hela tillverkning samt, om det vid dessa bryggerier beredda svagdrickat frårdrages, 13.9 procent av samma bryggeriers övriga maltdrycksmängd. (Enligt Sveriges officiella statistik voro motsvarande siffror för tillverkningsåret 1912—1913 10.3 procent respektive 12.9 procent.)

Beträffande dessa »mellanstarka» maltdryckers fördelning på landets olika delar upplyser dr Key-Åberg (sid. 302) att ensamt på Stockholm och Göteborg faller ej mindre än 71.3 procent av totalsumman för desamma, under det att Skånes tillverkning av dylika drycker ej uppgick till mer än 4.1 procent av samma totalsumma. (Motsvarande siffror för 1912—1913 voro 73.1 procent respektive 4.1 procent.)

Att under sådana förhållanden med någon säkerhet våga förutsätta, att de nämnda dryckerna skulle komma att utgöra en för hela landet lämplig ersättningsdryck för de starkare ölsorterna, vore helt visst för djärvt, något som också särskilt betonades av de vid sammanträdet den 27 nästlidne juni närvarande bryggerirepresentanterna, ett yttrande, i vilket även jag vill instämma.

Från nämnde herrars sida framfördes emellertid, att, om man vill skapa en över hela landet gångbar ersättningsdryck för de starkare maltdryckerna, man lättare skulle nå detta mål, om man satte densammas extrakthalt till 10 procent, då man skulle närma sig en för bryggeriteknici välkänd och beprövad mellantyp av maltdrycker, det lätta österrikiska ölet, »Abzugbier», »Schenkbier», ej att förväxla med det österrikiska lagerölet, som är inbryggt med ungefär samma vörtstyrka som motsvarande svenska typ. Det kan ju tyckas, som om denna relativt obetydliga skillnad i extrakthalten hos det svenska lager- och pilsnerdrickat å ena sidan och en ungefär 10-procentig dryck å den andra icke skulle vara synnerligen betydande, men det låter sig för fackmannen icke förneka, att redan denna ökning i vörtstyrkan möjliggör att åt den färdiga drycken skänka några av de i ord svårdefinierbara egenskaper, som onekligen fattas vårt nuvarande lager- och pilsnerdricka. Av österrikiskt öl av nu omhandlad typ har jag låtit utföra trenne analyser, vilkas medeltal utvisa följande resultat:

Alkohol, viktsprocent	3.05
Extrakt »	4.10
Ursprunglig extrakthaltprocent	9.999
Utjäsningsgrad	56.00

Av intresse är att erfara, att [1]) av öltillverkningarne inom den österrikisk-ungerska monarkiens tyska halva ej mindre än 50.5 procent omfattade den nu om-

[1]) Enligt uppgift hämtad ur Thausing: Die Theorie und Praxis der Malzbereitung und Bierfabrikation 1907.

förmälda lätta maltdryckstypen. I Böhmen uppgick denna typ till 70.4 procent och i staden Wien till 80.9 procent av hela maltdrycksmängden.

Med stöd av vad som här anförts, anser jag att den övre extraktgränsen för en svensk maltdryck, avsedd att utgöra ersättning för de starkare maltdryckerna, bör sättas till 10 procent.

Som bekant utgöres här i landet den nuvarande gränsen emellan starkare och svagare maltdrycker av en kombinerad extrakt- och alkoholgräns. Mot en så beskaffad gräns framförde emellertid de av professor Thunberg och mig tillkallade representanterna för bryggeriindustrien vissa starkt talande skäl. De framhöllo särskilt, vilket stort inflytande kornets och därmed även maltets år från år växlande kemiska sammansättning utövar på maltdryckernas förjäsning och sålunda även på dessa dryckers alkoholhalt. Till stöd för denna uppfattning, som även delas av mig, vill jag härmed anföra vad den förnämsta fackmannen på bryggeriindustriens område f. d. professorn Julius E. Thausing, Wien, i denna sak yttrar i sitt bekanta verk »Die Theorie und Praxis der Malzbereitung und Bierfabrikation». I fråga om ölets förjäsning säger han nämligen bland annat följande:

> »Da die Zusammensetzung der Würze aber besonders von der Zusammensetzung der Gerste und des Malzes abhängt, so werden wir der Gerste bezw. dem Malz den hervorragendsten Einfluss aus den Vergärungsgrad zuzuschreiben haben.
>
> Dass die Gerste, die die Grundlage für die Malz- und Würzezusammensetzung bildet, auch hier eine wichtige Rolle spielt, erkennen wir aus den nicht selten von Jahr zu Jahr wechselnden Vergärungen in einer Brauerei. Die Vegetationseinflüsse bedingen die Zusammensetzung der Gerste, also die von Malz und Würze. Mit der Kenntnis dieser Tatsache müssen wir uns leider begnügen, solange wir nicht tiefere Einblicke in die Gerstenbestandteile und deren Beziehungen zu der Würzezusammensetzung besitzen. Erst in jüngster Zeit wurde darauf aufmerksam gemacht, dass Stoffe in den Rohmaterialien vorkommen, die, obgleich sie keine Hefennahrung bilden, doch auf den Gährungsprozess einwirken und diesen wesentlich (als Reizstoffe) beeinflussen können.»

Det kan ju tyckas som om tillverkaren vid de tillfällen, då han ej ser sig i stånd att reglera förjäsningen inom ramen för en viss alkoholgräns, skulle kunna tillgripa den utvägen att inbrygga drycken ifråga med en svagare extrakthalt än eljest. Häremot må emellertid invändas, dels att en dylik sänkning av extrakthalten skulle medföra en försämring av dryckens kvalitet, dels att tillverkaren erfar en maltdrycks slutliga förjäsning först några månader efter det han inbryggt densamma. Här må ock erinras därom, att en oväntad ökning av förjäsningsgraden kan uppkomma därigenom, att en maltdryck under vissa förhållanden, t. ex. under en kall sommar, då bryggeriernas omsättning alltid är betydligt mindre än under en varm sådan, icke blir försåld på den tid, som beräknats, utan under fortsatt efterjäsning måste kvarligga i lagerkällaren längre än tillverkaren tänkt sig.

Med stöd av det här ovan anförda vill jag såsom min mening uttala, att det icke utan att tillgripa sådana för dryckens kvalitet skadliga åtgärder som abnorma mäskningsmetoder och användandet av abnormt lågt förjäsande jästracer — stundom icke ens med dessa medel — är möjligt att så reglera jäsningen att

man är säker på att med en viss extrakthalt ständigt kunna hålla sig inom en viss skarpt markerad alkoholgräns. Fråga uppstår då, huruvida ett utelämnande i lagstiftningen av alkoholgränsen kan medföra någon fara i nykterhetshänseende. Man skulle ju kunna resonera som så, att om ingen alkoholgräns utan en enbar extraktgräns utgör skillnaden emellan starkare och svagare maltdrycker, det låge i bryggarens intresse att driva utjäsningen så långt som möjligt. Ett dylikt betraktelsesätt vilar emellertid på felaktig grund. Det ligger icke i bryggarens intresse att framställa en så alkoholhaltig utan en så smaklig dryck som möjligt, och detta senare ernås förvisso icke genom en stark förjäsning utan — särskilt vid den relativt låga extrakthalt, varom här är fråga — tvärtom genom att hålla denna efterjäsning tillbaka, så långt sig göra låter genom medel, med vilkas användande dryckens kvalitet icke riskeras. Det torde i detta samband böra erinras därom, att man vid bestämmandet av den nuvarande »svagdricksgränsen» utgick från en förjäsning av 60 procent. Samma förjäsning skulle vid en 10-procentig vört giva en alkoholhalt av 3 viktsprocent. Det är emellertid tydligt, att tillverkaren av en dylik dryck för att ej riskera att överskrida den tillåtna extraktgränsen, alltid måste hålla dess vört något under maximum och sålunda stanna vid 9.7—9.5 procent, varigenom med den angivna förjäsningsgraden alkoholhalten skulle understiga 3 viktsprocent. Skulle emellertid under år, då kornets sammansättning visat sig särskilt abnorm, alkoholhalten något överstiga den här beräknade, torde detta överstigande icke rimligtvis kunna karaktärisera en maltdryck av nu omhandlat slag såsom rusdryck i jämförelse med föregående års drycker av samma typ.

Om man anser att för särskiljandet av de maltdrycker, som kunna anses böra helt frigivas i försäljningsavseende från dem av starkare typ, en kombinerad extrakt- och alkoholgräns fortfarande bör bibehållas, så vill jag häremot till belysning av det osäkerhetstillstånd i anledning av denna kombinerade gräns, som nu råder i fråga om definitionen å svagdricka, härmed i korthet referera ett mål emellan åklagaren i en av våra landsortsstäder och en tillverkare av svagdricka på ett skattefritt bryggeri i samma stad.

Efter angivelse blev den senare åtalad för att han vid sitt bryggeri tillverkat svagdricka med högre alkoholhalt än $2^1/_4$ volymprocent, och yrkade åklagaren enligt § 40 i förordningen om tillverkning och beskattning av maltdrycker, ansvar å honom för olovlig tillverkning av skattepliktig maltdryck eller om detta ej kunde bifallas enligt §§ 27 och 41 i samma förordning.

Svaranden anförde häremot, att drycken ifråga icke varit inbryggd med högre extrakthalt än 6 procent, vilket han med stöd av den vid bryggeriet på föreskrivet sätt förda bryggjournalen och tillsyningsmannens vid bryggeriet vittnesmål kunde styrka. (Till förekommande av missförstånd rörande den för »svagdricksgränsens» dragande bestämmande utjästningsgraden må det här anföras, att av vad i målet framgick, den för höga förjäsningen berott på, att tillverkaren i för hög grad begagnat sig av den skattefria bryggerier medgivna obegränsade rätten att tillsätta socker till svagdricka.)

Svaranden blev vid rådhusrätten frikänd. Hovrätten, inför vilken målet av åklagaren dragits, dömde svaranden att enligt §§ 27 och 41 i kungl. förordningen om tillverkning och beskattning av maltdrycker böta tjugufem kronor för det han i bryggeriet förvarat annan maltdryck än svagdricka. Hovrättens utslag grundades på två av dess ledamöters vota, under det två andra ej funno skäl göra ändring i rådhusrättens utslag. En ledamot slutligen ansåg svaranden förvunnen till olovlig tillverkning av skattepliktig maltdryck. Justitiekanslärsämbetet fann icke skäl

förordna om talan mot hovrättens utslag. Svaranden överklagade emellertid detsamma hos Kungl. Maj:t, vars dom i målet nu väntas.

Av intresse i detta mål är att taga del av en skrivelse från dåvarande överingenjören i kungl. kontrollstyrelsen Å. G. Ekstrand till svarandens advokat, vilken skrivelse företeddes vid underrätten och av vilken framgår, att enligt överingenjören Ekstrands mening hos den nuvarande gränsen emellan öl och svagdricka extrakthalten vore det huvudsakligen bestämmande momentet (se bil. .).

Tydligare i tolkningen vore utan tvivel en ren alkoholgräns. En sådan skulle emellertid för den praktiska bryggeridriften innebära en ännu större osäkerhet än extrakt-alkoholgränsen och resultera i ett ännu ändlösare analyserande än med den senare, något som särskilt för de mindre bryggerierna med deras för dylikt arbete oskolade eller ovana personal skulle medföra de största svårigheter. Störst bleve utan tvivel dessa svårigheter på landsbygden och i de mindre städer, där en kemisk kontrollanstalt ej kunde träda hjälpande emellan. Med en enbar extraktgräns däremot försvinner såväl extrakt-alkoholgränsens otydlighet i tillämpningen som både dennas och den enbara alkoholgränsens olägenheter och svårigheter för bryggeridriften. Den enkla extraktgränsen synes även ur nykterhetsintressets synpunkt vara fullt tillfredsställande, då man ju vid dess fastställande har att utgå ifrån, att en viss extrakthalt vid en viss för alla normala fall fullt tillräcklig förjäsning ger en viss mot extrakthalten proportionell alkoholhalt.

Vidare vill jag i detta samband erinra därom, att tanken på en extraktgräns emellan starkare och svagare maltdrycker icke är ny. Den framfördes nämligen av 1892 års kungl. maltskattekommitté, som föreslog en dylik gräns emellan öl och svagdricka, och 1902 års maltdrycksbeskattningskommitté satte i sitt som alternativ till det avgivna maltskatteförslaget framlämnade utkast till en förordning om produktbeskattning gränsen emellan maltdrycker av lagerdrickats typ och de vanliga ölsorterna vid just 10 procents extrakthalt hos vörten.

Jag tillåter mig sålunda föreslå, att som en blivande gräns emellan starkare och svagare maltdrycker sättes en viss extrakthalt hos dryckens vört och att denna extrakthalt bestämmes till 10 procent.

Till sist anhåller jag härmed få uttala, att, därest det från statens synpunkt anses oundgängligen nödvändigt att med ytterligare och långt gående restriktiva bestämmelser motverka försäljningen av de maltdrycker, som hittills mest begagnats, billighet och rättvisa synas fordra, såväl att allmänheten såsom ersättning för dessa drycker beredes tillfälle att lätt erhålla en svagare maltdryck av den typ, som här omnämnts, som ock att bryggerierna genom den fria försäljningen av en dylik dryck beredes någon möjlighet att fortfarande existera, en möjlighet, som, där den visar sig kunna utnyttjas, torde vara väl förenlig med statens ekonomiska intressen.

Vill man nå dessa båda mål, så är det emellertid nödvändigt att de drycker, som komma att ligga under den förändrade gränsen mellan starkare och svagare maltdrycker, i försäljningshänseende bliva likställda med svagdricka. Sker icke detta, utan de här omhandlade dryckerna av viss mellantyp skulle fortfarande i försäljningsavseende vara bundna av t. ex. bestämmelserna i den nu gällande förordning angående försäljning av vin och öl, så har man all anledning befara att deras förekomst skulle på många platser omöjliggöras.

På grund av vad jag här haft äran anföra får jag sålunda hemställa, att

förutom de maltdrycker, som professor Thunberg i sitt utlåtande ansett kunna i försäljningsavseende likställas med svagdricka, samma fria försäljningsrätt måtte stadgas för maltdrycker med en ursprunglig extrakthalt av högst 10 procent.

Borås den 3 juli 1914.

Sven Sandwall.

Bilaga till herr Sandwalls yttrande.

Utdrag av protokollet i brottmål, hållet hos rådstuvurätten i Borås den 15 januari 1912.

Nr 41. Uti det under nr 795 i 1911 års brottmålsprotokoll antecknade mål, som den 4 nästlidne december förevarit emellan stadsfiskalen J. W. Widell, åklagare, samt disponenten Emil Leonard Ödegaardh härstädes, tilltalad för förseelse mot kungl. förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker den 7 augusti 1907, och uti vilket mål utslag skulle denna dag meddelas, skulle här antecknas, att svarandens i målet begagnade ombud, kommissionären C. A. Tillner, nu, i åklagarens närvaro, företrädde och ingav följande, i anledning av ombudets hos överingenjören i kontrollstyrelsen Å. G. Ekstrand skriftligen gjorda förfrågningar ingångna svarsskrivelser:

»Till Borås handelsbyrå.

Till besvarande av Eder skrivelse den 30 sistlidne december rörande åtalet mot disponenten E. L. Odegaardh vid Aktiebolaget Bergs bryggeri i Borås vill jag dock blott såsom min personliga uppfattning framhålla, att ehuru enligt 3 § i kungl. förordningen 1907 med svagdricka förstås varje maltdryck som ej innehåller mer än 2 1/4 volymprocent alkohol och är inbryggd med en stamvört, vilkens extrakthalt icke överstiger 6 procent, så måste dock enligt mitt förmenande, extrakthalten här vara det huvudsakligen bestämmande moment, ty endast denna kan kontrolleras i bryggeriet, vilket också föreskrives i 28 § av kungl. förordningen. Bryggaren kan ej göra mer än kontrollera extrakthalten. Alkoholhalten i en maltdryck beror på extrakthalten och den s. k. utjäsningsgraden och bestämmelsen, att svagdricka ej får hålla mer än 2 1/4 volymprocent beror på det förhållandet, att man antagit

utjäsningsgraden högst kunna uppgå till 60 procent, och det är sant att så i allmänhet är fallet med maltdrycker, men någon säkerhet därför finnes ej. I det svagdricksprov som här är i fråga, har extrakthalten enligt vad analysen utvisar, ej överstigit 6 procent, varför bryggaren, såvitt jag kan se, ej gjort sig skyldig till förseelse mot förordningen.

Stockholm den 3 januari 1912.

Å. G. Ekstrand.»

»Till Borås handelsbyrå, Borås.

I följd av Eder sista skrivelse den 4 dennes, vill jag nämna, att varken jag eller kontrollstyrelsen har befogenhet att avgiva någon officiell förklaring över lagens tolkning, vilket blott tillkommer domstol. Jag kan därför ej meddela något utöver vad jag redan skrivit. Rådstuvurättens protokoll återgår härmed.

Stockholm den 8 januari 1912.

Å. G. Ekstrand.»

Rätt avskrivet intyga

F. Lundbom. *Hilding Sjöbeck.*

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1914.